

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

ОПШТИНЕ

НОВА ВАРОШ

РОК ЗА РЕКЛАМАЦИЈУ 10 ДАНА

БРОЈ 4-3 . НОВА ВАРОШ, 09.ЈУН 2026. ГОДИНЕ

**ПРОГРАМ УНАПРЕЂЕЊА
СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ
ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ
2026-2029.ГОДИНЕ**

САДРЖАЈ

1. УВОД	4
2. ПРАВНИ ОСНОВ И ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПРОГРАМА	5
3. ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПРОГРАМА УНАПРЕЂЕЊА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	6
4. ПРИНЦИПИ ИЗРАДЕ ПРОГРАМА	8
5. ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ И ПРАВНИ ОКВИР У ОБЛАСТИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ 8	
6. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА АНАЛИЗОМ ПРОБЛЕМА И ЖЕЉЕНИХ ПРОМЕНА	25
7. КОРИСНИЦИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	44
8. РЕЗУЛТАТИ ПРОЦЕСА МАПИРАЊА	51
9. ЛОКАЛНИ ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР	55
10. ЛОКАЛНИ НОРМАТИВНИ ОКВИР	76
11. ФИНАНСИРАЊЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	78
12. РЕЗУЛТАТИ АНАЛИЗЕ	81
12.1. ОБЈЕКТИВНА ПРОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	81
12.2. ЦИЉЕВИ, МЕРЕ И АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА РАЗВОЈА СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	85
12.3. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА НЕОПХОДНИХ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА	93
13. ОКВИР ЗА ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА, ВРЕДНОВАЊЕ УЧИНАКА И ИЗВЕШТАВАЊЕ	98
14. РЕВИЗИЈА ПРОГРАМА	100
15. РЕЗУЛТАТИ СПРОВЕДЕНИХ КОНСУЛТАЦИЈА И ЈАВНЕ РАСПРАВЕ	101
16. АКЦИОНИ ПЛАН	107

Уводна реч председника Општине Нова Варош

Поштоване суграђанке и поштовани суграђани,

Пред вама је Програм унапређења социјалне заштите општине Нова Варош за период 2026–2029. године – стратешки документ којим потврђујемо нашу опредељеност да систем социјалне заштите развијамо на одговоран, плански и одржив начин, у складу са потребама наших грађана и грађанки. Свесни смо да социјална заштита представља један од кључних стубова квалитета живота у локалној заједници. Начин на који бринемо о најосетљивијим групама говори о вредностима које делимо, али и о капацитету институција да одговоре на изазове. Зато је овај програм усмерен на унапређење доступности, обухвата и квалитета услуга, како би подршка била благовремена и адекватна.

Програм је усклађен са националним и међународним приоритетима у области социјалне заштите, али је његова основа у потребама локалне заједнице. Полазећи од анализе стања и резултата мапирања потреба, дефинисани су циљеви и мере који јасно указују на правце даљег развоја система - развој нових услуга у заједници, унапређење постојећих облика подршке, јачање нормативног и организационог оквира, као и интензивирање сарадње између институција и различитих сектора. Посебан акценат стављен је на унапређење доступности услуга, нарочито у руралним подручјима, као и на обезбеђивање њихове пуне приступачности, како у погледу физичке доступности објеката, тако и доступности информација. Наш циљ је да сваки грађанин, без обзира на место становања или личне околности, има једнаку могућност да оствари подршку која му је потребна. Овим програмом предвиђено је даље унапређење система кроз јасно дефинисане мере и активности, као и механизме за праћење и вредновање резултата. На тај начин обезбеђујемо да спровођење програма буде одговорно, транспарентно и усмерено на конкретне ефекте у животу грађана.

Уверен сам да ћемо заједничким радом наставити да градимо систем социјалне заштите који је стабилан, доступан и усмерен на човека, као и заједницу у којој се води рачуна о сваком појединцу.

Хвала вам на поверењу.

Председник општине
Нова Варош

1. УВОД

Програм унапређења социјалне заштите општине Нова Варош (у даљем тексту: Програм) дефинише правце деловања општине у области социјалне заштите за период 2026-2029. године који општина Нова Варош израђује у области социјалне заштите, чиме показује своју одговорност и спремност за унапређењем постојећих и успостављањем нових ресурса у локалној заједници који ће допринети ефикасној социјалној заштити и социјалној инклузији осетљивих друштвених група.

Израда Програма реализована је уз техничку подршку пројекта „Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу“ (СПАРИ) Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања надлежно је за реализацију пројекта, уговорно тело је Министарство финансија – Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава Европске уније, док је Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије (СКГО) задужена за имплементацију пројекта.

У складу са Споразумом који је Општина Нова Варош 2025.године потписала са Сталном конференцијом градова и општина – Савез градова и општина (СКГО), обезбеђена је стручно-техничка подршка у успостављању/унапређењу локалних планских, правних, финансијских и институционалних механизма за планирање и функционисање система социјалне заштите и то у: изради анализе стања у општини Нова Варош у области социјалне заштите, примени методологије за процену потреба корисника/потенцијалних корисника и идентификацију ресурса пружалаца услуга на локалном нивоу, изради локалног планског документа у области социјалне заштите, изради/ревизији локалних нормативних аката, , изради дела програмског буџета и плана (јавних) набавки услуга социјалне заштите, као и у припреми предлога пројекта за унапређење система социјалне заштите и успостављању/развоју одабраних услуга социјалне заштите.

Програм унапређења социјалне заштите општине Нова Варош заснива се на анализи постојећег стања, резултатима процеса мапирања потреба корисника и капацитета локалних актера, као и на идентификованим развојним приоритетима у области социјалне заштите. Документ утврђује визију, циљеве, мере и активности усмерене ка јачању доступности, квалитета и одрживости услуга социјалне заштите, уз унапређење међусекторске сарадње и ефикасније коришћење расположивих ресурса у локалној заједници. На тај начин, Програм представља стратешки оквир за системско и координисано деловање локалних институција, организација цивилног друштва и других релевантних актера у циљу унапређења социјалне сигурности и социјалне инклузије грађана општине Нова Варош.

2. ПРАВНИ ОСНОВ И ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПРОГРАМА

Правни основ за припрему и усвајање документа јавне политике у области социјалне заштите дефинисан је следећим законима: Законом о локалној самоуправи, Законом о социјалној заштити и Законом о планском систему. [Законом о локалној самоуправи](#)¹ који чланом 20. превиђа изворне надлежности општине, а између осталог и у области социјалне заштите, дечије заштите (ст. 1. тачка 4) и обезбеђује остваривање посебних потреба особа са инвалидитетом и заштиту права осетљивих група (ст.1.тачка 5). члан 20 [Закона о социјалној заштити](#)² предвиђа обавезује ЈЛС на израду овог Програма који треба да обухвата мере и активности за подстицај и развој постојећих и нових услуга социјалне заштите, а који усваја надлежни орган локалне самоуправе, односно Скупштина општине. [Законом о планском систему Републике Србије](#)³ чланом 14 предвиђено је да Програм, представља један од докумената јавне политике ужег обухвата од стратегије који, по правилу, разрађује посебан циљ стратегије или неког другог планског документа у складу са којим се доноси (План развоја, Програм Владе, план развоја локалне власти, концепт политике).

Програм почива на анализи релевантних међународних, националних и локалних развојних и документа јавних политика, анализи постојећег планског, нормативног, институционалног и финансијског оквира која је приказана у Извештају о анализи стања. Посебно, програм се заснива и на процени потреба, односно мапирању потреба грађана/ки општине Петровац на Млави која је спроведена током јуна 2024.године уз техничку подршку СКГО-а. Резултати мапирања потреба грађана/ки, корисника Центра за социјални рад и корисника постојећих услуга социјалне заштите су приказана у посебном Извештају припремљеном у оквиру СПАРИ пројекта. Резултати наведених анализа указују да постоји значајан простор за унапређење услуга социјалне заштите у погледу распрострањености, квалитета, доступности, приступачности, обухвата корисника, пружалаца услуга, начина финансирања, мониторинга и извештавања о пружању услуга.

Резултати анализе су указали да општина Нова Варош у наредном периоду посебну пажњу треба да посвети обезбеђивању неопходних предуслова за унапређење постојећих, али и успостављању нових услуга социјалне заштите, посебно услуга које подржавају процес деинституционализације кроз међуопштинску сарадњу. Осим услуга за које су Правилником о ближим условима и стандардима прописани стандарди, општина Нова Варош ће посебно пажњу посветити и обезбеђивању неопходних предуслова успостављању услуга које су превиђене Законом о социјалној заштити, а за које нису прописани стандарди, али и успостављању иновативних услуга и интегрисаних, односно међусекторских услуга.

Општина Нова Варош планира да током спровођења Програма укључи све релевантне локалне актере из јавног, приватног и цивилног сектора. Осим тога, општина Нова Варош

¹ „Сл. Гласник РС“ бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон, 47/2018 и 111/2021 - др. закон

² „Сл. Гласник РС“ бр. 24/2011 и 117/2022 – УС), члан 20

³ „Сл. Гласник РС“, број 30/18

ће успоставити сарадњу са релевантним националним институцијама и међународним организацијама које су надлежне, односно које делују у областима од значаја за социјалну заштиту и социјалну инклузију осетљивих друштвених група, како би локалну политику социјалне заштите ускладио са националним и међународним приоритетима.

Овако конципиран Програм требало би да осигура квалитетну имплементацију, као и да омогући општини Нова Варош адекватан основ за оптималан квалитет резултата који се очекују реализацијом планираних активности и мера, на којима ће све заинтересоване стране и релевантни партнери радити у континуитету у наредном периоду.

3. ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПРОГРАМА УНАПРЕЂЕЊА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Имајући у виду претходно наведено, општина Нова Варош је приступила партиципативном и на подацима заснованом процесу израде документа јавне политике у области социјалне заштите, коме је претходило неколико корака:

- **Доношење Одлуке Скупштине општине о приступању изради Програма унапређења социјалне заштите за период 2026-2030.године**

С обзиром на то да је анализом планског и нормативног оквира у области социјалне заштите у општини Нова Варош констатовано да су потребне измене и усклађивања како са Законом о социјалној заштити, Законом о планском систему и Законом о локалној самоуправи, као и да су мапирањем потреба дубље сагледане потребе и ресурси у заједници, општина Нова Варош је на седници Скупштине општине одржаној 12.маја 2026. године донела Одлуку о приступању изради Програма унапређења социјалне заштите за период од 2025. до 20. године (Одлука у Прилогу 1).

- **Формирање Радне групе за израду Програма унапређења социјалне заштите за период 2025-2029.године**

За координатора Радне групе именована је Јелена Лековић, директорка Центра за социјални рад Нова Варош.

Као чланице и чланови Радне групе именовани су:

1. Јелена Лековић, директор Општинског центра за социјални рад, координаторка Радне групе;
2. Алма Чичић, стручни радник, Општински центар за социјални рад, заменик координаторке Радне групе;
3. Вељко Костић, финансијски послови, Општински центар за социјални рад
4. Анита Ибровић, Општинска управа, Одељење за локални економски развој
5. Мирјана Мартиновић, Општинска управа, Одељење за финансије и буџет
6. Тамара Бајровић, Општинска управа, Одељење за инвестиције и јавне набавке
7. Жељко Бојовић, Општинска управа, администратор система, Инжењер електротехнике и рачунарства
8. Данијела Попадић, секретар Скупштине општине Нова Варош

Задатак радне групе је израда Програма за унапређење социјалне заштите, а посебно:

- Израда плана активности на изради Програма;
- Израда нацрта Програма и учешће у јавној расправи о предлогу Програма;
- Припрема аналитичких и других докумената у циљу припреме Програма за унапређење социјалне заштите;
- Обезбеђивање координације, сталне комуникације и сарадње са представницима/цама локалне власти, надлежних институција, организација цивилног друштва и слично;
- Размена информација и података о текућим активностима и иницијативама надлежних институција, као и степену реализације прошлогодишњег Програма унапређења социјалне заштите.

Радна група је током израде Програм узела као основ Анализу постојеће локалне политике социјалне заштите, Извештај о мапирању потреба корисника и потенцијалних корисника права и услуга социјалне заштите са препорукама за приоритизацију циљева и циљних група у потреби за социјалном заштитом и социјалном инклузијом.

У оквиру процеса израде Програма унапређења услуга социјалне заштите, организован је циклус радионица са циљем обезбеђивања партиципативног приступа, квалитетне анализе стања и операционализације планираних мера.

Током прве радионице, одржане 17. фебруара 2026. године чланови и чланице Радне групе су објективно проценили постојеће стање у области социјалне заштите, нарочито анализирајући приоритете и циљеве важећег развојног и планског оквира, инфраструктурне капацитете, организационе капацитете и компетенције људских ресурса ангажованих у оквиру локалне самоуправе, јавних установа и организација цивилног друштва.

Током друге радионице, одржане 31.03.2026. године, чланови и чланице Радне групе, уз учешће представника релевантних јавних установа и организација цивилног друштва, били су усмерени на операционализацију утврђених мера. Рад је био фокусиран на дефинисање конкретних активности у оквиру сваке мере, као и на прецизирање носилаца и партнера у спровођењу, временске динамике реализације, као и показатеља учинка на нивоу мера и исхода посебних циљева. Посебна пажња посвећена је усклађивању предложених активности са расположивим капацитетима и ресурсима, као и обезбеђивању мерљивости и пративости планираних резултата.

Током треће радионице, одржане 1.04.2026. године, уз учешће чланова и чланица Радне групе и представника надлежне организационе јединице за буџет и финансије, рад је био усмерен на финансијску разраду и усклађивање предложених мера и активности. Посебна пажња посвећена је процени потребних финансијских средстава за реализацију дефинисаних активности, идентификацији извора финансирања, као и усклађивању планираних мера са буџетским могућностима локалне самоуправе. Учесници су разматрали одрживост предложених решења, приоритизацију активности у складу са расположивим ресурсима, као и повезивање Програма са програмским буџетом.

Овако конципиран радионички процес омогућио је да се Програм заснива на реалним потребама, расположивим капацитетима и финансијским могућностима, уз јасно дефинисане мере, активности и механизме њиховог спровођења.

Приликом планирања спроведени су следећи кораци: припремљена је ситуациона анализа са СВОТ анализом. Утврђени су Општи и три посебна циља. За сваки од посебних циљева дефинисане су припадајуће мере са показатељима, полазним и циљаним вредностима, носиоцима и потребним средствима. За сваку од активности утврђени су носилац и партнери, временски оквир, потребна финансијска средства по изворима, индикатори са полазним и циљаним вредностима и извори верификације.

4. ПРИНЦИПИ ИЗРАДЕ ПРОГРАМА

Припрема и реализација Програма унапређења социјалне заштите заснива се на следећим кључним принципима:

- **Транспарентност процеса планирања** – подразумева да су процеси планирања, доношења одлука и праћења спровођења јавних политика доступни и разумљиви свим заинтересованим странама, укључујући грађане/ке, кориснике услуга, институције, организације цивилног друштва и стручну јавност.
- **Партиципативност и међусекторска сарадња** – израда и спровођење Програма заснива се на сарадњи локалних институција, установа социјалне заштите, образовања, здравства, служби запошљавања, организација цивилног друштва и других релевантних актера, како би се обезбедио интегрисан приступ решавању социјалних проблема.
- **Оријентација ка кориснику и поштовање људских права** – планирање и развој услуга социјалне заштите заснива се на поштовању достојанства, интегритета и права корисника, уз примену принципа недискриминације и уважавање индивидуалних потреба, културних и социјалних специфичности.
- **Доступност услуга у заједници** – развој система социјалне заштите усмерава се ка обезбеђивању доступних и приступачних услуга у локалној заједници, које корисницима омогућавају што дужи останак у природном окружењу и активно учешће у друштву.
- **Ефикасност и одрживост система социјалне заштите** – планирање и спровођење мера и активности усмерено је на рационално коришћење расположивих ресурса, унапређење квалитета услуга и обезбеђивање њихове дугорочне одрживости.

5. ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ И ПРАВНИ ОКВИР У ОБЛАСТИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Разумевајући да се сврха социјалне заштите не односи искључиво на пружање помоћи грађанима/кама и њиховим породицама које се нађу у стању социјалне потребе, већ и на предузимање мера за спречавање настанка и отклањања последица таквог стања током

припреме Програма унапређења социјалне заштите, а у циљу усклађивања са савременим трендовима у области социјалне заштите, узете су у обзир обавезе локалних самоуправа које је Република Србија преузела приступањем/ратификацијом међународних докумената, приоритети релевантних националних стратешких докумената, као и релевантни законодавни оквир.

5.1. Међународни оквир у области социјалне заштите

Уједињене нације су усвајањем [Агенде за одрживи развој 2030](#) поставиле универзални оквир развоја заснован на принципу „нико не сме бити изостављен“. За систем социјалне заштите у Републици Србији, нарочито на нивоу јединица локалне самоуправе, овај оквир представља стратешку основу за планирање, финансирање и унапређење квалитета услуга.

ЦОР 1. Свет без сиромаштва представља темељну функцију локалног система социјалне заштите. Јединице локалне самоуправе имају кључну улогу у раној идентификацији лица и породица у ризику, обезбеђивању материјалне подршке и развоју услуга у заједници. Унапређењем доступности услуга, интеграцијом мера социјалне заштите и запошљавања, као и програмима економског оснаживања, доприноси се смањењу екстремног сиромаштва, јачању функционалне самосталности корисника и спречавању продубљивања социјалне искључености.

ЦОР 3. Добро здравље. Локални систем социјалне заштите доприноси очувању здравља и добробити кроз интегрисан приступ и сарадњу са здравственим и образовним институцијама. Посебан фокус усмерен је на стара лица, особе са инвалидитетом, хронично оболеле и породице у ризику. Развој услуга подршке у кућним условима, психосоцијална подршка и програми превенције насиља и зависности доприносе очувању достојанства корисника, спречавају институционализацију и смањују дугорочне социјалне и фискалне трошкове.

ЦОР 5. Унапређење родне равноправности представља интегрални део локалних политика социјалне заштите. Суочавање са економском зависношћу жена, ризиком од родно заснованог насиља и недовољном заступљеношћу у процесима одлучивања захтева системски приступ. Јачање механизма заштите, развој програма економског оснаживања и примена родно одговорног буџетирања доприносе праведнијој расподели ресурса и стабилнијем друштвеном развоју.

ЦОР 10. Смањење неједнакости подразумева системску подршку маргинализованим и осетљивим групама, укључујући особе са инвалидитетом, ромску популацију, стара лица без породичне подршке, дуготрајно незапослене и децу из социјално угрожених породица. Обезбеђивањем приступачности услуга и инфраструктуре, развојем индивидуалних

планова подршке и јачањем сарадње са организацијама цивилног друштва, локалне самоуправе доприносе смањењу структурних баријера и јачању социјалне кохезије.

Остваривање Циља 11. Одрживи градови и заједнице у контексту социјалне заштите подразумева развој инклузивних, безбедних и функционалних локалних заједница у којима су услуге доступне свим грађанима, а посебно осетљивим групама. Обезбеђивањем територијалне равномерности социјалних услуга, унапређењем приступачности јавне инфраструктуре, развојем услуга у заједници и јачањем локалних мрежа подршке, јединице локалне самоуправе доприносе социјалној кохезији, смањењу изолованости и стварању услова за достојанствен живот у сопственој средини.

Европски стуб социјалних права (European Pillar of Social Rights, 2017) представља стратешки оквир од 20 принципа усмерених на једнак приступ запошљавању, социјалној заштити и јавним услугама. Иако није правно обавезујући акт, његов значај за систем социјалне заштите на локалном нивоу је изражен, јер поставља стандарде доступности, квалитета и недискриминације који су релевантни за планирање и спровођење локалних услуга. У контексту европских интеграција Србије, начела Стуба представљају оријентир за модернизацију социјалне политике, јачање институционалних капацитета и унапређење заштите права корисника, чиме се локални систем социјалне заштите постепено усклађује са европским социјалним стандардима.

Европска социјална повеља (ревидирана, Савет Европе, 1996) представља обавезујући међународни инструмент којим се гарантују основна социјална и економска права. Чланови 13, 14 и 23 посебно утврђују право на социјалну и здравствену заштиту, доступност социјалних услуга и посебну подршку старијим лицима. За систем социјалне заштите на локалном нивоу, Повеља има непосредан значај јер поставља стандарде доступности, континуитета и квалитета услуга које јединице локалне самоуправе организују и финансирају. Њена примена доприноси јачању права корисника, развоју услуга у заједници и обезбеђивању достојанственог живота осетљивих група, у складу са европским социјалним стандардима.

Конвенција Уједињених нација о правима детета (1989) представља темељни међународни инструмент заштите права детета и обавезује државе да обезбеде услове за пун развој сваког детета. Она гарантује право на заштиту од занемаривања и насиља, приступ здравственој и социјалној заштити, образовању и подршци породици као природном окружењу за одрастање. У контексту социјалне заштите на локалном нивоу, Конвенција има посебан значај јер усмерава развој услуга намењених деци и породицама, подстиче превентивни рад и јача одговорност институција да обезбеде благовремену, квалитетну и доступну подршку. Њена примена доприноси заштити најбољег интереса детета као основног принципа у планирању и спровођењу локалних мера социјалне политике.

Конвенција УН о правима особа са инвалидитетом (2006) – представља темељни међународни инструмент који уводи приступ заснован на људским правима, равноправности и пуној социјалној укључености. Она обавезује државе да обезбеде једнак приступ услугама, образовању, здравственој и социјалној заштити, као и да развијају подршку у заједници уместо институционалне изолације. За систем социјалне заштите на локалном нивоу, Конвенција има посебан значај јер усмерава развој приступачних услуга, индивидуализоване подршке и уклањање архитектонских, комуникационих и институционалних баријера, чиме се обезбеђује достојанствен и самосталан живот особа са инвалидитетом у локалној средини.

[Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици](#), позната као [Истанбулска конвенција](#), усвојена је 2011. године у оквиру Савета Европе и представља кључни правни оквир за заштиту жртава насиља. Она обавезује државе да успоставе ефикасне механизме превенције, заштите и подршке, укључујући саветовалишта, сигурне куће и СОС линије. За локални систем социјалне заштите ова конвенција је од посебног значаја јер налаже развој доступних и координисаних услуга подршке жртвама, јачање интерсекторске сарадње и обезбеђивање правовремене и свеобухватне заштите, чиме се унапређује безбедност и социјална стабилност заједнице.

5.2. Национални стратешки оквир од значаја за унапређење социјалне заштите

- Влада Републике Србије је 27. априла 2016. године усвојила Акциони план за Поглавље 23 – Правосуђе и основна права, док је [Ревидирани акциони план](#) усвојен 10. јула 2020. године. У оквиру одељка „Основна права“ истиче се опредељење Србије да настави са унапређењем законодавног и нормативног оквира у области заштите и промоције основних права, у складу са правним тековинама Европске уније, као и међународним и европским стандардима и најбољим праксама. Поглавље које се односи на социјалну заштиту има посебан значај, јер директно доприноси унапређењу квалитета живота најосетљивијих група становништва. Предвиђене мере усмерене су на јачање доступности и квалитета услуга у заједници, нарочито за децу, особе са инвалидитетом и припаднике маргинализованих група, укључујући ромску популацију. Његов значај огледа се и у увођењу системских промена, које обухватају унапређење законодавног оквира (попут преласка на модел „доношења одлука уз подршку“), као и јачање механизма надзора и праћења спровођења јавних политика, чиме се обезбеђује виши ниво заштите права корисника услуга социјалне заштите. Поред тога, акциони план повезује област социјалне заштите са ширим политикама социјалног укључивања и смањења сиромаштва, кроз координисан рад надлежних институција и континуирано праћење резултата. На тај начин обезбеђује се да предвиђене мере дају конкретне и мерљиве ефекте у пракси.
- Влада Републике Србије је 27. фебруара 2020. године усвојила [Акциони план за Поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање](#), којим се дефинишу кључни кораци у процесу усклађивања са правним тековинама Европске уније у овој области. У оквиру овог поглавља, посебно место заузима област социјалне заштите, која се препознаје као један од стубова унапређења социјалне кохезије и квалитета живота грађана. Акциони план истиче опредељење Србије да настави са реформама усмереним ка развоју одрживог, доступног и квалитетног система социјалне заштите, у складу са европским стандардима, са посебним нагласком на заштиту најосетљивијих категорија становништва. Планиране мере у области социјалне заштите усмерене су на даљи развој услуга у заједници, процес деинституционализације и јачање капацитета локалних самоуправа за планирање и пружање услуга. Посебна пажња посвећена је унапређењу положаја деце, особа са инвалидитетом, старијих лица, као и других рањивих група, укључујући припаднике ромске популације и кориснике новчане социјалне помоћи. Значај овог поглавља огледа се и у увођењу системских решења која подразумевају унапређење законодавног оквира, развој стандарда квалитета услуга, као и јачање механизма мониторинга и евалуације, чиме се обезбеђује ефикасније спровођење јавних политика и већи степен заштите права корисника. Поред тога, Акциони план наглашава потребу за интегрисаним приступом, који подразумева повезивање социјалне заштите са политикама запошљавања, образовања и здравства,

како би се омогућило свеобухватно социјално укључивање појединаца. На тај начин се доприноси смањењу сиромаштва и социјалне искључености, уз јачање међусекторске сарадње и улоге локалних институција. Иако Поглавље 19 обухвата и друге значајне области, попут радног права, безбедности и здравља на раду, социјалног дијалога и антидискриминације, област социјалне заштите има посебан значај јер директно утиче на свакодневни живот грађана и представља кључни механизам за остваривање принципа једнаких могућности и социјалне правде.

- [Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године](#) представља кључни национални документ којим се усмерава реформа система социјалне заштите ка смањењу институционалног смештаја и развоју подршке у локалној заједници. Стратегија потврђује обавезу Републике Србије да обезбеди право корисника, посебно особа са инвалидитетом, на живот у заједници у складу са међународним стандардима и Конвенцијом о правима особа са инвалидитетом. У том процесу јединице локалне самоуправе имају значајну улогу јер су надлежне за развој и финансирање већине услуга социјалне заштите у заједници, као што су дневне услуге, услуге подршке за самосталан живот, саветодавно-терапијске услуге и поједини облици привременог смештаја. Стратегија наглашава потребу да локалне самоуправе систематски развијају доступне и одрживе услуге које омогућавају корисницима да остану у свом природном окружењу и спречавају непотребну институционализацију. На тај начин локални ниво постаје један од кључних носилаца процеса деинституционализације и развоја инклузивног система социјалне заштите заснованог на подршци у заједници. Осим ове националне стратегије, током процеса припреме Програма унапређења социјалне заштите општине Нова Варош, узети су у обзир и приоритети/циљеви дефинисани следећим националним секторским стратегијама, и то:
- [Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022 до 2030. године](#) - представља кровни национални документ јавних политика у области унапређења равноправности, спречавања дискриминације и заштите људских права. Њен основни циљ је успостављање суштинске једнакости у друштву кроз јачање институционалних механизма, унапређење јавних политика и развој пракси које обезбеђују једнак третман свих грађана и грађанки. Стратегија је донета као наставак претходног стратешког документа из периода 2013–2018. године, у контексту процеса европских интеграција и даљег усклађивања националног правног оквира са међународним и европским антидискриминационим стандардима. Полази од чињенице да дискриминација и даље представља значајан друштвени изазов, посебно у односу на поједине рањиве друштвене групе, због чега је неопходно унапређивати систем превенције и заштите од дискриминације и јачати капацитете институција за њено препознавање и сузбијање. Посебан значај у спровођењу ове стратегије имају јединице локалне самоуправе, које кроз локалне јавне политике, програме и услуге доприносе промовисању равноправности, превенцији дискриминације и социјалној инклузији различитих друштвених група. Развој локалних механизма заштите, подизање свести о људским правима и јачање међусекторске сарадње представљају важне предуслове за доследну примену принципа једнакости и недискриминације у заједници
- **Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији 2025-2030.године** представља национални плански документ којим се утврђују правци јавних политика усмерених на побољшање квалитета живота, равноправности и социјалне укључености особа са инвалидитетом. Основни циљ

стратегије је стварање друштва једнаких могућности у коме особе са инвалидитетом могу да остварују сва права и активно учествују у свим областима друштвеног живота. Документ је донет као наставак претходне Стратегије за период 2020–2024. године и заснива се на анализи њених ефеката, која је показала да одређени приоритети нису у потпуности реализовани, као и да и даље постоје значајне препреке за пуну друштвену укљученост особа са инвалидитетом. Због тога нова стратегија обезбеђује континуитет јавних политика у овој области и дефинише нове приоритете и мере за системско унапређење положаја ове друштвене групе. Стратегијом су дефинисани кључни приоритети који се односе на унапређење система социјалне заштите, приступачност услуга и окружења, веће учешће особа са инвалидитетом у образовању, запошљавању и друштвеном животу, као и на јачање механизма заштите од дискриминације. Посебан значај има развој услуга подршке у заједници које омогућавају самосталан живот и социјалну интеграцију особа са инвалидитетом. У спровођењу стратегије значајну улогу имају и јединице локалне самоуправе, које кроз локалне јавне политике, програме и услуге доприносе развоју приступачног окружења, унапређењу социјалне заштите и јачању инклузивних услуга намењених особама са инвалидитетом.

- **СТРАТЕГИЈА активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године** препознаје демографско старење становништва као један од кључних друштвених изазова и поставља циљеве усмерене на унапређење квалитета живота старијих особа, њихову социјалну укљученост и очување самосталности. У делу који се односи на систем социјалне заштите, стратегија наглашава значај развоја услуга подршке у заједници које омогућавају старијим особама да што дуже остану у сопственом дому и локалној средини. Посебан акценат стављен је на развој и доступност услуга као што су помоћ у кући, дневни боравци, саветодавне и друге услуге подршке, као и на унапређење система дуготрајне неге. Стратегија такође препознаје потребу за јачањем мера усмерених на превенцију социјалне изолације, сиромаштва и занемаривања старијих лица, кроз развој програма друштвене укључености, међугенерациске сарадње и подршке неформалним неговатељима. Посебан значај има унапређење доступности услуга и инфраструктуре, нарочито у руралним срединама, како би се старијим особама омогућио лакши приступ социјалној и другим јавним услугама.
- **Стратегијом развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године** поставља као један од кључних приоритета обезбеђивање доступног, праведног и инклузивног образовања за сву децу, са посебним фокусом на подршку деци из осетљивих друштвених група и спречавање социјалне искључености. Посебно значајан сегмент стратегије односи се на **унапређење система раног развоја деце**, кроз повећање обухвата предшколским васпитањем и образовањем и развој квалитетних програма раног учења. Ове мере имају важну улогу у раном препознавању развојних тешкоћа, социјалних ризика и потребе за додатном подршком деци и породицама, што представља један од кључних механизма превенције каснијих образовних и социјалних неједнакости. Стратегија наглашава и значај **инклузивног образовања**, које подразумева укључивање деце са сметњама у развоју и инвалидитетом, деце из сиромашних породица, припадника ромске националне мањине и других осетљивих група у редован образовни систем. У том циљу предвиђене су мере као што су увођење педагошких асистената, индивидуализована подршка ученицима, прилагођавање наставних материјала и

јачање компетенција наставника за рад у инклузивном окружењу. Важан сегмент стратегије односи се и на **превенцију вршњачког насиља и других облика ризичног понашања у школама**, кроз унапређење система заштите ученика, јачање капацитета школских тимова за заштиту од насиља и развој програма који подстичу толеранцију, ненасилну комуникацију и поштовање различитости. Стратегија такође препознаје значај **међусекторске сарадње образовног система са системом социјалне заштите, здравства и локалне самоуправе**, посебно у области раног препознавања деце у ризику од социјалне искључености, насиља, занемаривања или раног напуштања школовања. У том контексту, школе имају важну улогу у идентификовању деце и породица којима је потребна додатна подршка и упућивању на одговарајуће услуге подршке у заједници.

- **Стратегија јавног здравља 2018-2026.године** усмерена је на унапређење здравља становништва и смањење неједнакости, полазећи од чињенице да здравље зависи и од социјалних и економских услова. Посебан акценат стављен је на смањење утицаја сиромаштва, незапослености и социјалне искључености на здравље, као и на унапређење доступности услуга за осетљиве групе. Стратегија наглашава значај превенције, раног препознавања ризика и развоја програма у заједници, уз јачање међусекторске сарадње. У том смислу, представља важан оквир за повезивање здравствене и социјалне заштите, посебно у области подршке рањивим групама и смањења здравствених и социјалних неједнакости.
- **Стратегијом за заштиту менталног здравља у Републици Србији за период 2019-2026.године** усмерена је на унапређење менталног здравља становништва, развој услуга у заједници и смањење стигме и дискриминације. Полази од приступа који ментално здравље посматра као важан део општег благостања, уз препознавање социјалних и економских фактора ризика као што су сиромаштво, незапосленост и социјална искљученост. Посебан акценат стављен је на развој услуга у заједници и процес деинституционализације, кроз унапређење психосоцијалне подршке, становања уз подршку и других облика услуга које омогућавају интеграцију корисника у заједницу. Стратегија наглашава и значај превенције, нарочито код деце и младих, као и потребу за јачањем међусекторске сарадње, чиме представља важан оквир за развој интегрисаног система здравствене и социјалне заштите на локалном нивоу.
- **Стратегијом запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године** усмерена је на повећање запослености, унапређење квалитета рада и смањење неједнакости на тржишту рада, уз усклађивање са стандардима Европске уније. Посебан фокус стављен је на унапређење запошљивости и радну активацију осетљивих група, укључујући дугорочно незапослене, младе, особе са инвалидитетом и кориснике социјалне помоћи. Кроз активне мере запошљавања, као што су обуке, преквалификације и субвенције, подстиче се њихово укључивање на тржиште рада и превенција сиромаштва. Стратегија такође наглашава значај међусекторске сарадње система запошљавања, социјалне заштите и образовања, чиме представља важан оквир за јачање локалних политика социјалне инклузије и радне активације.
- **Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. ДО 2030.године** представља кључни национални оквир омладинске политике, усмерен на унапређење положаја младих и подршку њиховом личном, социјалном и економском развоју. Посебан акценат стављен је на социјалну инклузију, активно учешће младих и развој њихових потенцијала, уз фокус на области образовања,

запошљавања, здравља и благостања. Значајан део мера односи се на подршку младима из осетљивих група – младима у сиромаштву, са инвалидитетом, из руралних средина, припадницима мањина и младима ван система образовања и рада. Стратегија наглашава значај превенције социјалних ризика, унапређења доступности услуга и јачања међусекторске сарадње, чиме представља важан оквир за развој локалних система социјалне заштите и подршку младима у процесу социјалне укључености и осамостаљивања.

5.3. Законодавни оквир од значаја за социјалну заштиту

- [Закон о локалној самоуправи](#) представља један од кључних системских закона који децентрализује политику социјалне заштите и утврђује изворне надлежности јединица локалне самоуправе у областима које непосредно или посредно доприносе социјалној заштити и социјалној инклузији осетљивих група. Закон успоставља оквир у коме локалне власти, у складу са локалним потребама, планирају и развијају јавне политике и услуге значајне за квалитет живота становништва. Посебан значај има члан 20, који предвиђа да општина брине о задовољавању потреба грађана у областима социјалне и здравствене заштите, дечије заштите, образовања и других јавних услуга, као и о заштити права особа са инвалидитетом и других осетљивих група. Поред тога, локална самоуправа кроз надлежности у области локалног економског развоја, инфраструктуре и запошљавања индиректно доприноси превенцији социјалних ризика и јачању социјалне инклузије. Због тога овај закон представља важан правни основ за развој локалних система социјалне заштите, међусекторску сарадњу и развој услуга у заједници..
- [Закон о социјалној заштити из 2011. године](#) представља кључни системски закон којим се уређују права, услуге и организација система социјалне заштите у Републици Србији, као и расподела надлежности и одговорности између различитих нивоа власти. Посебан значај закона огледа се у томе што утврђује **обавезе јединица локалне самоуправе у обезбеђивању и финансирању мера материјалне подршке и услуга социјалне заштите**, чиме се локалном нивоу даје кључна улога у развоју услуга у заједници и непосредној подршци грађанима у социјалном ризику. Закон предвиђа да локалне самоуправе **планирају и развијају систем социјалне заштите на својој територији**, кроз доношење програма унапређења социјалне заштите, који обухвата мере и активности за развој постојећих и нових услуга у складу са потребама локалног становништва. Средства за спровођење ових програма обезбеђују се, између осталог, и у буџету јединице локалне самоуправе. Посебно је значајно што закон утврђује да се **из буџета јединице локалне самоуправе финансира широк спектар услуга и мера социјалне заштите**, укључујући дневне услуге у заједници, услуге подршке за самосталан живот, саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге, као и друге услуге социјалне заштите у складу са потребама локалне заједнице. Поред тога, локалне самоуправе обезбеђују и **различите облике материјалне подршке, укључујући једнократне новчане помоћи и друге облике помоћи**, као и финансирање програма рада установа чији су оснивачи. На овај начин Закон о социјалној заштити поставља локалну самоуправу као **кључног носиоца развоја услуга у заједници и непосредне подршке осетљивим и маргинализованим групама**, док се финансијска одрживост система обезбеђује комбинацијом средстава из буџета Републике, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе, укључујући и наменске трансфере за развој услуга у мање развијеним срединама.
- [Закон о финансијској подршци породици са децом](#) уређује систем новчаних давања и мера подршке усмерених на унапређење материјалног положаја породица, подстицање рађања и усклађивање рада и родитељства. Овим законом успостављен је систем финансијских трансфера који доприноси превенцији сиромаштва деце и подршци породицама у социјалном ризику. Најзначајнија права која закон прописује су дечји

додатак, родитељски додатак, накнада зараде за време породилског одсуства и одсуства ради неге детета, као и накнада за посебну негу детета. Поред тога, предвиђене су и мере подршке доступности предшколског васпитања и образовања, кроз регресирање трошкова боравка деце у предшколским установама, посебно за децу из осетљивих и материјално угрожених породица. Већина права финансира се из буџета Републике Србије, док јединице локалне самоуправе имају значајну улогу у утврђивању учешћа корисника у цени услуга и обезбеђивању додатне подршке. На тај начин закон представља важан инструмент превенције сиромаштва и подршке раној социјалној инклузији деце и породица.

- [Закон о забрани дискриминације](#) представља кључни системски закон у области заштите људских права и обезбеђивања равноправности. Њиме се утврђује општа забрана дискриминације по основу личних својстава као што су пол, национална припадност, инвалидитет, старост, здравствено стање, имовно стање и друга лична својства. За систем социјалне заштите посебно је значајно што закон забрањује дискриминацију у областима социјалне заштите, здравства, образовања, рада и приступа јавним услугама, чиме се обезбеђује равноправан приступ правима и услугама, уз могућност примене афирмативних мера за групе у неповољнијем положају. У контексту локалних политика, закон представља важан основ за развој инклузивних мера и услуга у заједници, уз институционалну заштиту коју обезбеђује Повереник за заштиту равноправности.
- [Закон о родној равноправности](#) уређује мере и политике усмерене на остваривање једнаких права и могућности жена и мушкараца у свим областима друштвеног живота, укључујући рад, запошљавање, образовање, здравствену и социјалну заштиту. Закон успоставља институционални и плански оквир за унапређење родне равноправности, као и обавезу органа јавне власти да интегришу родну перспективу у јавне политике и програме. Посебан значај закона огледа се у мерама за спречавање родно заснованог насиља и увођењу механизма за праћење и извештавање о стању родне равноправности. За локалне самоуправе овај закон представља важан основ за креирање и спровођење политика које доприносе једнаким могућностима, већој доступности услуга и унапређењу положаја жена и других група у ризику од дискриминације.
- [Закон о спречавању насиља у породици](#) уређује поступање надлежних институција ради благовременог откривања ризика од насиља, спречавања његовог понављања и обезбеђивања заштите и подршке жртвама. Закон успоставља обавезу координисаног деловања полиције, тужилаштва, судова и центара за социјални рад, као и других институција у систему социјалне заштите. Посебну улогу имају центри за социјални рад, који учествују у процени ризика, пружању стручне подршке жртвама и координацији мера заштите. Закон предвиђа и хитне мере, као што су удаљење учиниоца из стана и забрана контакта са жртвом. Значај закона огледа се и у успостављању међусекторске сарадње кроз рад група за координацију и сарадњу, које израђују индивидуалне планове заштите и подршке жртвама и прате њихово спровођење.
- [Породични закон](#) уређује породичне односе, заштиту права детета и механизме институционалне подршке породици, уз посебан нагласак на принцип најбољег интереса детета. Закон регулише питања брака, родитељства, старатељства, издржавања и заштите од насиља у породици. За систем социјалне заштите посебно је значајна улога центара за социјални рад као органа старатељства, који спроводе мере породичноправне заштите, штите права детета и пружају стручну подршку породицама у кризи. Значај закона за

локални систем социјалне заштите огледа се у томе што се већина заштитних и превентивних мера спроводи кроз центре за социјални рад и услуге у заједници које се развијају у сарадњи са јединицама локалне самоуправе.

- [Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица](#) уређује поступање државних органа према малолетним учиниоцима кривичних дела, као и посебне мере кривичноправне заштите малолетних лица. Основни циљ закона је да се, уз примену поступака прилагођених узрасту и развојним потребама малолетника, обезбеди њихова заштита, васпитање и социјална реинтеграција. За систем социјалне заштите посебно је значајна улога центара за социјални рад као органа старатељства, који учествују у процени личности и социјалних околности малолетника, дају стручна мишљења суду и тужилаштву и учествују у спровођењу и праћењу васпитних мера. Значај закона за локални систем социјалне заштите огледа се у превенцији малолетничке делинквенције и у раду са децом и младима у ризику, кроз сарадњу центара за социјални рад са образовним установама, полицијом и другим институцијама у заједници.
- [Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом](#) уређује мере и механизме за подстицање запошљавања, професионалну рехабилитацију и равноправно укључивање особа са инвалидитетом на тржиште рада. Закон дефинише процену радне способности, програме професионалне рехабилитације, мере активне политике запошљавања и посебне облике радног ангажовања особа са инвалидитетом, са циљем њихове социјалне и радне интеграције. За систем социјалне заштите значај закона огледа се у подршци социјалној инклузији особа са инвалидитетом, кроз мере професионалне рехабилитације, подстицаје за запошљавање и развој услуга подршке у процесу укључивања на тржиште рада. Закон је значајан и за локалне заједнице јер предвиђа могућност оснивања предузећа за професионалну рехабилитацију, радних центара и других облика социјалног предузетништва, у чијем оснивању и развоју могу учествовати и јединице локалне самоуправе, чиме се доприноси већој запослености и социјалној укључености особа са инвалидитетом.
- [Закон о здравственој заштити](#) уређује организацију и функционисање система здравствене заштите, права и обавезе грађана у области здравствене заштите, као и услове за пружање здравствених услуга. Основни циљ закона је обезбеђивање доступне, квалитетне и континуиране здравствене заштите становништву, уз посебну бригу о осетљивим друштвеним групама. За систем социјалне заштите овај закон је значајан јер предвиђа посебне мере здравствене заштите за рањиве категорије становништва, као што су деца, старија лица, особе са инвалидитетом, хронични болесници и лица у стању социјалне потребе. Такође подстиче сарадњу здравственог система са установама социјалне заштите у циљу обезбеђивања свеобухватне подршке корисницима. У контексту локалних политика, закон је важан јер здравствене установе на нивоу локалне заједнице (домови здравља и други облици примарне здравствене заштите) сарађују са центрима за социјални рад, образовним установама и другим институцијама у пружању подршке породицама, деци, старијим лицима и другим рањивим групама, чиме се доприноси превенцији социјалних ризика и јачању социјалне инклузије.
- [Закон о основама система образовања и васпитања](#) уређује основне принципе, циљеве и организацију система образовања и васпитања у Републици Србији, као и права и обавезе ученика, родитеља и образовних установа. Закон посебно наглашава принципе

једнакости, доступности и инклузивности образовања, са циљем да свако дете има једнаке могућности за образовање без дискриминације. За систем социјалне заштите овај закон је значајан јер успоставља инклузивно образовање као једно од основних начела образовног система. То подразумева укључивање деце из осетљивих друштвених група – деце са сметњама у развоју и инвалидитетом, деце из социјално угрожених породица, ромске деце и друге деце у ризику – уз обезбеђивање додатне образовне, психолошке и социјалне подршке. Закон посебну пажњу посвећује **превенцији дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у образовним установама**, укључујући и превенцију вршњачког насиља. Школе су у обавези да развијају програме заштите ученика, да правовремено реагују у случајевима насиља и да сарађују са центрима за социјални рад, здравственим установама, полицијом и другим институцијама. У контексту локалног система социјалне заштите, овај закон има посебан значај јер подстиче **међусекторску сарадњу** између школа, центара за социјални рад, здравствених установа и јединица локалне самоуправе у раном препознавању социјалних ризика код деце и породица. Ова сарадња доприноси благовременој подршци деци у ризику, спречавању социјалне искључености и јачању инклузивног и безбедног школског окружења.

- **Закон о младима** уређује систем подршке младима, омладинску политику и услове за активно учешће младих у друштву. Основни циљ закона је унапређење положаја младих, подстицање њиховог личног и социјалног развоја, као и стварање услова за равноправно учешће младих у друштвеном, економском и културном животу. У контексту система социјалне заштите, овај закон је значајан јер препознаје младе као посебну друштвену групу која може бити изложена различитим социјалним ризицима, као што су сиромаштво, незапосленост, социјална искљученост, насиље и други облици угрожености. Закон подстиче развој програма подршке младима из осетљивих друштвених група, укључујући младе са инвалидитетом, младе без родитељског старања, младе у ризику од социјалне искључености и друге рањиве категорије. Посебан значај закона огледа се у томе што предвиђа развој **локалних омладинских политика**, кроз доношење локалних стратегија и акционих планова за младе, као и оснивање канцеларија за младе и подршку омладинским организацијама. На тај начин јединице локалне самоуправе имају важну улогу у планирању и спровођењу мера усмерених на социјалну инклузију младих, развој њихових потенцијала и превенцију социјалних ризика. Закон такође подстиче **међусекторску сарадњу** између институција у областима образовања, социјалне заштите, запошљавања, здравства и културе, како би се обезбедио интегрисан приступ у решавању проблема младих и јачању њихове социјалне укључености у локалној заједници.
- **Закон о култури** полази од начела **доступности културе свим грађанима**, без дискриминације по основу социјалног статуса, инвалидитета, узраста или других личних својстава. У том смислу подстиче укључивање различитих друштвених група у културни живот, као и развој програма који омогућавају приступ културним садржајима особама из осетљивих друштвених група. Посебан значај за локалне заједнице огледа се у томе што јединице локалне самоуправе имају важну улогу у **планирању, финансирању и развоју културних програма и установа културе**, чиме могу допринети јачању социјалне кохезије, развоју културних активности за децу, младе, старије особе и особе са инвалидитетом, као и програмима који подстичу интеркултурални дијалог и

укључивање маргинализованих група. У том смислу, Закон о култури индиректно доприноси систему социјалне заштите и социјалне инклузије, јер омогућава развој **инклузивних културних програма у заједници**, који могу имати значајну улогу у превенцији социјалне искључености, јачању друштвене солидарности и унапређењу квалитета живота различитих друштвених група.

- [Закон о спорту](#) уређује систем спорта у Републици Србији, услове за обављање спортских активности, организацију спортских организација, финансирање спорта и улогу државе и јединица локалне самоуправе у развоју спорта. Иако није директно закон из области социјалне заштите, поједине његове одредбе имају значајну улогу у **социјалној инклузији, развоју здравих стилова живота и превенцији социјалних ризика**, посебно код деце и младих. Закон посебно наглашава значај **доступности спорта свим грађанима**, укључујући децу, младе, особе са инвалидитетом и друге осетљиве друштвене групе. Подстиче развој школског и рекреативног спорта, као и програме који омогућавају равноправно учешће у спортским активностима без дискриминације. За локалне самоуправе закон је значајан јер им поверава важну улогу у **планирању, финансирању и развоју спорта на локалном нивоу**, укључујући изградњу и одржавање спортске инфраструктуре, подршку спортским клубовима и организацију спортских програма намењених различитим категоријама становништва. Ове активности могу имати значајан превентивни ефекат у односу на социјалне ризике, као што су вршњачко насиље, социјална изолованост младих и нездрави стилови живота. У том смислу, Закон о спорту индиректно доприноси систему социјалне заштите и социјалне инклузије, јер подстиче развој **инклузивних спортских програма у заједници**, који могу допринети социјалној интеграцији деце и младих, јачању заједништва и унапређењу општег квалитета живота у локалној заједници.
- [Уредба о средствима за подстицање програма или недостајуће дела средстава за финансирање програма од јавног интереса која реализују удружења](#) уређује услове, критеријуме и поступак доделе буџетских средстава за финансирање или суфинансирање програма које спроводе удружења грађана. Циљ уредбе је да се обезбеди транспарентан и јасан поступак доделе средстава за програме који доприносе остваривању јавног интереса у различитим областима друштвеног живота. У контексту система социјалне заштите и социјалне инклузије, ова уредба има посебан значај јер омогућава финансијску подршку програмима које спроводе организације цивилног друштва у областима као што су социјална заштита, заштита права осетљивих група, подршка особама са инвалидитетом, деци, младима, старијим лицима и другим рањивим категоријама становништва. Уредба предвиђа да се средства додељују путем јавних конкурса, на основу јасно утврђених критеријума као што су значај програма за јавни интерес, број корисника, одрживост програма и ефикасност коришћења средстава. На тај начин подстиче се развој партнерства између јавног сектора и организација цивилног друштва у пружању услуга и програма у заједници. За јединице локалне самоуправе ова уредба је важна јер представља нормативни основ за **финансирање локалних програма удружења**, који могу значајно допринети развоју услуга у заједници, превенцији социјалних ризика и јачању социјалне инклузије различитих друштвених група.
- [Уредба о наменским трансферима у социјалној заштити](#) представља један од кључних подзаконских аката за финансирање и развој услуга социјалне заштите на локалном нивоу. Њоме се уређују висина и начин расподеле наменских трансфера из буџета

Републике Србије, критеријуми за расподелу средстава јединицама локалне самоуправе, као и динамика преноса и начин извештавања о утрошку средстава. Уредба има посебан значај за систем социјалне заштите јер омогућава финансијску подршку локалним самоуправама за развој и финансирање услуга социјалне заштите које су у њиховој надлежности, посебно у јединицама локалне самоуправе чији је степен развијености испод републичког просека. Поред тога, наменски трансфери се користе и за подршку процесу **деинституционализације и трансформације установа**, као и за развој услуга од посебног значаја за Републику Србију и иновативних услуга социјалне заштите. Међу приоритетима су услуге које доприносе очувању природне породице и останку деце у породичном окружењу, као и подршка старијим лицима у руралним и слабо насељеним подручјима. У контексту локалних политика социјалне заштите, ова уредба има посебну важност јер обезбеђује додатне изворе финансирања за развој услуга у заједници и умањује регионалне неједнакости у доступности услуга, чиме директно доприноси јачању социјалне инклузије и унапређењу система социјалне заштите на локалном нивоу.

- [Закон о Црвеном крсту Србије](#) уређује положај, надлежности и јавна овлашћења Црвеног крста Србије као хуманитарне, независне и непрофитне организације која делује у сарадњи са државним органима у области хуманитарне помоћи, здравствене и социјалне заштите. Црвени крст Србије обавља послове од јавног интереса и има значајну улогу у пружању помоћи угроженим лицима и заштити становништва у ванредним ситуацијама. Закон је значајан за систем социјалне заштите јер Црвени крст Србије организује и спроводи различите програме подршке осетљивим групама, укључујући децу, старија лица, особе са инвалидитетом и друге социјално угрожене категорије, као и активности хуманитарне помоћи, социјалног збрињавања и психосоцијалне подршке. Посебан значај закона огледа се у сарадњи Црвеног крста са државним органима, установама социјалне и здравствене заштите и јединицама локалне самоуправе у спровођењу хуманитарних и превентивних програма, као и у развоју солидарности и волонтеризма у заједници. У контексту локалног система социјалне заштите, организације Црвеног крста на нивоу општина и градова имају важну улогу у реализацији програма помоћи угроженим лицима, организацији хуманитарних акција, пружању услуга исхране и привременог смештаја, као и у активностима превенције и подршке становништву у социјалном ризику.
- [Закон о социјалном предузетништву](#) уређује појам, принципе и услове за оснивање и функционисање социјалних предузећа, чији је основни циљ остваривање друштвене користи и унапређење социјалне инклузије, а не искључиво стицање профита. Закон дефинише социјално предузетништво као делатност која, кроз тржишне активности, доприноси решавању социјалних проблема, запошљавању и економском оснаживању лица из осетљивих друштвених група. За систем социјалне заштите овај закон је посебно значајан јер подстиче економску и радну интеграцију лица која се налазе у ризику од социјалне искључености, као што су особе са инвалидитетом, дугорочно незапослена лица, млади без адекватне подршке, припадници националних мањина и други грађани у неповољном социјалном положају. Развој социјалних предузећа доприноси стварању одрживих механизма социјалне инклузије кроз запошљавање, радну активацију и развој локалне економије. Закон такође предвиђа успостављање подстицајног институционалног и финансијског оквира за развој социјалног предузетништва, укључујући могућност подршке кроз јавне политике, програме запошљавања и различите облике финансијских

и нефинансијских подстицаја. У контексту локалних политика социјалне заштите, закон представља важан инструмент за развој иновативних модела социјалне инклузије, јер јединице локалне самоуправе могу подстицати развој социјалних предузећа кроз локалне програме подршке, партнерства са цивилним сектором и креирање локалних иницијатива које доприносе запошљавању и социјалној интеграцији рањивих група.

- [Закон о социјалној карти](#) уређује успостављање и вођење јединственог електронског регистра који садржи податке о социјално-економском статусу појединаца и са њима повезаних лица, као и податке о коришћењу права и услуга из области социјалне, дечје и борачко-инвалидске заштите. Социјалну карту успоставља и води министарство надлежно за социјалну заштиту, уз техничку подршку система електронске управе. Основни циљ закона је унапређење ефикасности система социјалне заштите кроз постојање централизоване и ажурне базе података која омогућава прецизније утврђивање социјално-економског статуса корисника, праведнију расподелу социјалних давања и брже одлучивање о правима и услугама социјалне заштите. Социјална карта повезује податке из више државних регистара (становништво, запосленост, порези, катастар, пензијско осигурање и др.), чиме омогућава аутоматизовану размену података и бољу координацију институција које учествују у спровођењу социјалне политике, укључујући центре за социјални рад и јединице локалне самоуправе. У ширем контексту социјалне политике, овај закон представља важан инструмент за превенцију сиромаштва и социјалне искључености, јер омогућава прецизније планирање мера социјалне заштите, праћење ефеката социјалних политика и благовремено реаговање институција у ситуацијама социјалног ризика или ванредних околности.

5.4. Развојни и документи јавних политика од значаја за социјалну заштиту општине Нова Варош

[План развоја општине Нова Варош 2022-2029.године](#) препознаје унапређење система социјалне заштите као један од кључних сегмената одрживог локалног развоја. У оквиру овог документа дефинисан је Приоритетни циљ 9 – „Развијени иновативни модели за пружање услуга социјалне заштите за најугроженије“, који је усмерен на системско јачање доступности, обухвата и квалитета услуга намењених осетљивим и маргинализованим групама становништва.

Стратешко опредељење овог циља заснива се на развоју нових услуга у заједници, унапређењу постојећих облика подршке и јачању међусекторске сарадње, чиме се тежи успостављању функционалнијег и приступачнијег система социјалне заштите на локалном нивоу. Остваривање циља прати се кроз индикаторе који се односе на повећање броја услуга у надлежности јединице локалне самоуправе и проширење обухвата корисника. Планом је предвиђено да се број локалних услуга социјалне заштите повећа са 2 услуге у 2019. години на 4 услуге до 2029. године, као и повећање броја корисника са 10 на 50. Овако постављени индикатори указују на оријентацију ка постепеном ширењу система услуга, али и на ограничен ниво амбиције у односу на уочене потребе.

Међутим, План развоја не прецизира које конкретне услуге чине постојећи обим услуга, нити које услуге је потребно развити у циљу достизања постављених вредности индикатора. Иако се у образложењу указује на потребу унапређења појединих услуга,

попут услуге помоћи у кући за старе, треба имати у виду да ова услуга у моменту израде Плана развоја није била успостављена, што указује на структурну неусклађеност између формулације циљева и стварног стања система. Поред тога, План не разрађује институционалне, финансијске ни организационе механизме за развој услуга, нити је успостављена јасна логичка и програмска веза између идентификованих потреба и планираног развоја конкретних услуга.

Полазећи од наведеног, може се закључити да План развоја поставља значајан стратешки оквир за унапређење система социјалне заштите, али да даља конкретизација приоритета, услуга и модела њиховог развоја остаје задатак секторских докумената. У том смислу, Програм унапређења социјалне заштите има кључну улогу у операционализацији постављених циљева кроз дефинисање конкретних мера, услуга и механизма њихове реализације на локалном нивоу.

Иако је у општини успостављена пракса израде средњорочног плана као кључног инструмента за операционализацију Плана развоја, анализа Средњорочног плана за период 2025–2027. године показује да област социјалне заштите није адекватно интегрисана. У документу нису дефинисани посебни циљеви, мере ни активности у овој области, нити су планирана буџетска средства за њихову реализацију. С друге стране, у другим секторима (образовање, култура, инфраструктура, заштита животне средине) постоји јасна веза између циљева, мера, активности и финансирања, што додатно указује на неуједначеност у третману различитих области јавне политике. Овакво стање указује на изостанак функционалне везе између стратешког оквира и процеса средњорочног планирања и буџетирања у области социјалне заштите, што значајно ограничава могућност реализације постављених циљева.

[Локални акциони план за родну равнопоставност општине Нова Варош 2022-2026.године](#) дефинише циљеве и мере усмерене на унапређење положаја жена, са посебним освртом на припаднице рањивих и вишеструко дискриминисаних група, што има значајне импликације на систем социјалне заштите. План препознаје потребу за развојем и унапређењем услуга социјалне заштите намењених женама изложеним повећаном ризику од социјалне искључености, као што су жене у руралним подручјима, самохране мајке, старије жене и жртве родно заснованог насиља. Посебан значај има фокус на жене старије од 65 година у сеоским срединама, као категорију становништва изложену повећаном ризику од социјалне изолованости и ограниченог приступа услугама подршке.

Из перспективе социјалне заштите, овај документ доприноси прецизнијем препознавању специфичних потреба жена и указује на значај развоја доступних услуга у заједници, као и на јачање међусекторске сарадње институција и организација које делују у области социјалне инклузије и заштите од родно заснованог насиља. Истовремено, мере усмерене на економско оснаживање жена и унапређење приступа јавним услугама представљају важну основу за развој интегрисаних локалних политика социјалне заштите и родне равноправности.

[Локални акциони план запошљавања за период 2024-2026.године](#) представља значајан инструмент локалне политике економске и социјалне инклузије, усмерен на повећање запослености и смањење дуготрајне незапослености на територији општине. Програм

предвиђа спровођење мера активне политике запошљавања, као што су **јавни радови, субвенције за запошљавање лица из категорије теже запошљивих, подстицаји за samozapošljavanje и програми стручне праксе**, чиме се стварају услови за побољшање економског положаја социјално осетљивих група становништва. Посебан значај овог документа из перспективе социјалне заштите огледа се у томе **што као приоритетне препознаје теже запошљиве категорије становништва, укључујући младе без радног искуства, дугорочно незапослена лица, особе са инвалидитетом и друга лица изложена повећаном ризику од сиромаштва и социјалне искључености**. Подаци из програма указују на значајан број незапослених лица на територији општине, што додатно наглашава потребу за интегрисаним приступом који повезује мере запошљавања и систем социјалне заштите. У том контексту, мере предвиђене овим програмом представљају важан инструмент социјалне и радне активације корисника социјалне заштите, посебно у сегменту јавних радова, подршке samozapošljavanju и програма стручног оспособљавања, чиме се отвара простор за постепено смањење зависности од система социјалне заштите и јачање економске самосталности корисника.

5.5. Кључни налази ex-post анализе претходног планског документа у области социјалне заштите

Анализа Стратегије социјалне заштите општине Нова Варош за период 2015–2020. године показује да је овај документ поставио важне основе за развој локалног система социјалне заштите, усклађеног са националним реформама и процесом деинституционализације. Стратегија је настала кроз међусекторску сарадњу локалних институција и организација, уз ослањање на анализу потреба становништва и SWOT анализу система социјалне заштите у општини. У циљу сагледавања степена остварености постављених приоритета и идентификовања кључних поука за будуће планирање, извршена је кратка екс-пост анализа претходног стратешког периода, из које се могу издвојити следећи кључни налази.

Први кључни налаз односи се на то да је стратегија јасно идентификовала главне социјалне ризике и рањиве групе у локалној заједници, укључујући старија лица, особе са инвалидитетом, децу у ризику и социјално угрожене породице. Документ је указао на потребу постепеног развоја услуга у заједници и јачања улоге локалне самоуправе у планирању и финансирању социјалних услуга.

Други налаз показује да су стратешки правци били усмерени пре свега на развој услуга социјалне заштите у локалној заједници, унапређење сарадње између институција и организација цивилног друштва, као и на јачање капацитета Центра за социјални рад и других локалних актера система социјалне заштите.

Трећи налаз односи се на ограничене институционалне и финансијске капацитете локалне заједнице. Иако је стратегија препознала потребу за ширењем услуга и унапређењем система подршке, реализација појединих мера била је условљена расположивим буџетским средствима и зависношћу од пројектног финансирања.

Четврти налаз указује на то да механизми праћења и извештавања о спровођењу стратегије нису били у потпуности институционализовани, што је ограничило могућност систематичног праћења резултата и мерења утицаја реализованих мера.

Пети налаз показује да је стратегија ипак имала значајну улогу у подизању свести о значају локалног планирања у области социјалне заштите и поставила основу за даљи развој локалних политика усмерених на социјалну инклузију и развој услуга у заједници.

Искуства из спровођења Стратегије социјалне заштите општине Нова Варош за период 2015–2020. године указују да је овај документ поставио важне основе за развој локалних политика социјалне заштите, посебно у делу препознавања потреба осетљивих група и развоја услуга у заједници. Истовремено, уочена су ограничења која се односе на финансијске и кадровске капацитете локалне заједнице, као и недовољно развијене механизме праћења и координације спровођења мера. Полазећи од ових искустава, Програм унапређења социјалне заштите општине Нова Варош представља наставак започетих процеса, са циљем да се систем социјалне заштите даље развија кроз јачање услуга у заједници, међусекторску сарадњу и унапређење доступности подршке за најосетљивије категорије становништва.

6. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА АНАЛИЗОМ ПРОБЛЕМА И ЖЕЉЕНИХ ПРОМЕНА

6.1. Општи подаци о општини Нова Варош

Општина Нова Варош налази се у југозападном делу Републике Србије, у оквиру Златиборског управног округа, у изразито брдско-планинском подручју између планина

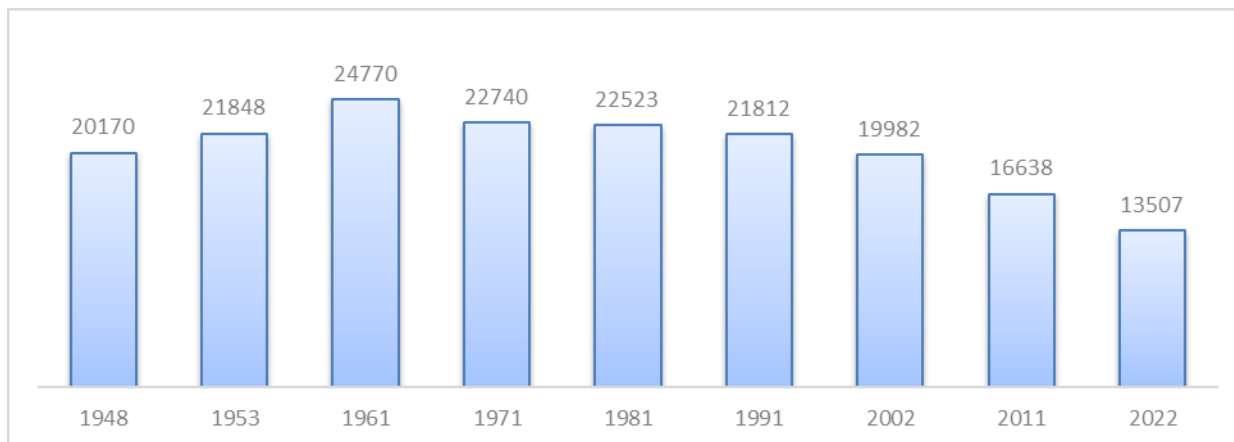
Златар, Јадовник, Муртеница и Златибор. Територија општине простире се на површини од око 581 km², са надморском висином која се креће од приближно 600 до преко 1.400 метара, док је само насеље Нова Варош смештено на око 1.000 метара надморске висине.

Простор општине карактеришу изразите природне вредности, очувани шумски комплекси, пашњаци и бројни водотокови, међу којима посебан значај има река Увац са својим кањоном и акумулационим језерима – Увачким, Златарским и Радоињским. Значајан део територије налази се у оквиру заштићеног подручја Специјалног резервата природе „Увац“, познатог по меандрима реке Увац и станишту белоглавог супа. Општина Нова Варош се граничи са општинама Прибој, Пријепоље, Сјеница, Ивањица и Чајетина. Овакве природно-географске карактеристике, као и положај на подручју југозападне Србије, представљају значајан ресурс за развој туризма, пољопривреде и других активности заснованих на одрживом коришћењу природних потенцијала.

Демографску слику општине Нова Варош карактеришу дугорочно изразито неповољни трендови, који се огледају у континуираном смањењу броја становника, израженој просторној дисперзији популације и доминацији руралних насеља са малим бројем становника. Ови процеси представљају кључни аналитички оквир за разумевање потреба становништва и планирање локалних јавних политика, нарочито у области социјалне заштите и доступности услуга у условима слабе насељености и територијалне разуђености.

6.2. Основни демографски показатељи

Графикон 1. Тренд кретања броја становника општине Нова Варош према пописним периодима

Извор: Попис, РЗС

Кретање броја становника у општини Нова Варош према резултатима пописа становништва указује на дугорочни тренд депопулације. Након периода умереног раста становништва у послератним деценијама, када је највећи број становника забележен 1961. године (24.770 становника), уочава се постепено и континуирано смањење броја становника. Према попису из 2022. године, у општини Нова Варош живи 13.507

становника, што представља смањење од 11.263 становника у односу на попис из 1961. године, односно пад од око 45%.

Посебно је изражен пад у последње две деценије, када је број становника са 19.982 у 2002. години смањен на 13.507 у 2022. години. Овај тренд последица је више међусобно повезаних демографских и социо-економских фактора, међу којима се издвајају негативан природни прираштај, дуготрајне миграције становништва ка већим урбаним центрима и иностранству, као и изражен процес старења становништва. Депопулација је посебно изражена у руралним насељима, где су миграције младог и радно способног становништва довеле до промене старосне структуре и постепеног смањења демографског потенцијала локалне заједнице. Овакви демографски трендови представљају значајан изазов за планирање локалног развоја и функционисање система јавних услуга, посебно у областима социјалне и здравствене заштите.

Према резултатима Пописа становништва из 2022. године, густина насељености у општини Нова Варош износи око **23 становника по km²**, што је значајно испод републичког просека. Према подацима Републичког завода за статистику, **просечна густина насељености у Републици Србији износи око 80 становника по km²**, што указује да је општина Нова Варош више од три пута ређе насељена у односу на национални просек. Овако ниска густина насељености карактеристична је за брдско-планинска и рурална подручја, где су насеља просторно разуђена, а становништво распоређено у већем броју мањих насељених места. Ова чињеница има значајне импликације на организацију и доступност јавних услуга, посебно у областима социјалне и здравствене заштите, образовања и јавног превоза.

Уочени демографски трендови, који се огледају у континуираном паду броја становника, ниској густини насељености и израженом процесу старења становништва, значајно утичу на социјалну структуру локалне заједнице у општини Нова Варош. Смањење броја младог и радно способног становништва, уз истовремени раст удела старијих лица, доводи до повећања потреба за различитим облицима социјалне и здравствене подршке, посебно у руралним и просторно удаљеним насељима. Истовремено, демографски пад и миграције становништва утичу и на расположиве институционалне и кадровске капацитете локалне заједнице за пружање јавних услуга.

У том контексту, планирање и развој система социјалне заштите у општини Нова Варош мора бити усмерено на обезбеђивање доступних, одрживих и корисницима прилагођених услуга у заједници, уз посебну пажњу посвећену подршци старијим лицима, породицама у ризику и другим осетљивим друштвеним групама.

Подаци Пописа становништва из 2022. године показују да у општини Нова Варош преовлађује аутохтоно становништво. Од укупног броја становника, 8.162 лица живи у насељу у коме је и рођено, док досељено становништво чини 5.345 становника. Међу досељеним становништвом, 1.192 лица досељена су са подручја других општина у истој области. Оваква структура становништва указује на релативно стабилну локалну популацију са ограниченим приливом становништва из других средина, што је карактеристично за мање и демографски опадајуће општине. Истовремено, овај податак

потврђује да миграциони процеси у општини Нова Варош имају пре свега одливни, а не досељенички карактер.

Графикон 2. Становништво према националној припадности

Извор: Републички завод за статистику, Попис 2022

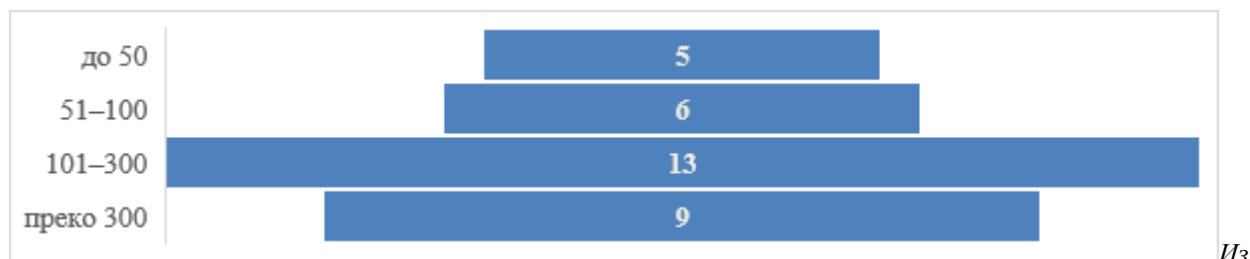
Подаци приказани на Графикону 3 указују на изразито доминантну заступљеност српске националне заједнице у укупној структури становништва општине Нова Варош. Срби чине убедљиву већину становништва, са укупно 11.901 лице, при чему је полна структура унутар ове групе релативно уравнотежена – 6.030 мушкараца и 5.871 жена, без значајнијих одступања која би указивала на структурне демографске дисбалансе.

Поред већинског становништва, у националној структури су присутне и бошњачка и муслиманска национална заједница, које представљају најзначајније мањинске групе у општини. Бошњачка заједница броји укупно 673 лица, од чега 339 мушкараца и 334 жене, што указује на готово потпуно избалансирану полну структуру. Сличан образац присутан је и код становништва које се изјаснило као муслимани, са укупно 308 лица, међу којима је 159 мушкараца и 149 жена, без изражених родних диспропорција. Категорија „остали и занемарљиво заступљени“ обухвата укупно 252 лица, при чему је уочљив нешто већи удео жена (137) у односу на мушкарце (115). Иако је реч о бројчано малим групама, овај податак указује на одређену хетерогеност унутар ове агрегиране категорије, која, међутим, нема значајан утицај на укупну етничку и демографску структуру становништва општине. Посебну групу чине лица која се нису национално изјаснила, којих је укупно 349, при чему је приметан нешто већи број мушкараца (195) у односу на жене (154). Ова појава може указивати на различите социокултурне или индивидуалне разлоге за неизјашњавање, али ни у овом случају не мења општу слику етничке структуре становништва.

У целини посматрано, подаци о националној припадности и полној структури становништва општине Нова Варош указују на стабилну и предвидиву демографску структуру, без изражених родних дисбаланса унутар појединачних националних група. Оваква структура представља релевантно полазиште за даље планирање јавних политика

и мера у области социјалне заштите, социјалне инклузије и равноправности, уз уважавање специфичности мањинских заједница у мери у којој су оне демографски и функционално значајне.

Графикон 3. Број становника у руралним насељима

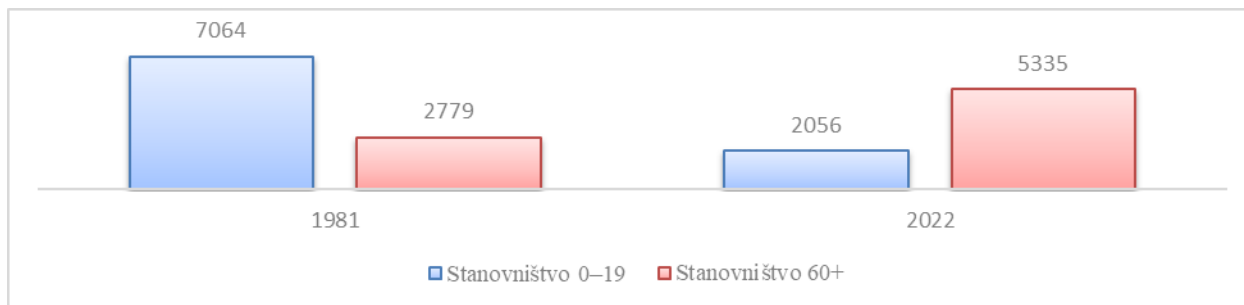

вор: Републички завод за статистику, Попис

Структура руралних насеља општине Нова Варош, указује на изразиту доминацију малих и демографски ослабљених насеља. Од укупно 33 рурална насеља, значајан број припада категоријама са мање од 300 становника, при чему је посебно забрињавајуће постојање насеља са изузетно малим бројем становника, укључујући и микро-насеља са мање од 50 становника. Оваква структура руралних насеља представља један од кључних изазова за систем социјалне заштите на локалном нивоу. У малим и разуђеним насељима, у којима често доминирају старачка и самачка домаћинства, класичан модел приступа услугама, који подразумева долазак корисника у институције, показује се као недовољно функционалан. Физичка удаљеност, неповољна инфраструктура и сезонска изолованост појединих насеља додатно отежавају приступ правима и услугама, како за кориснике, тако и за стручне службе. Чак и већа рурална насеља, са преко 300 становника, немају довољан демографски и функционални капацитет да представљају локалне центре услуга, већ остају структурно зависна од општинског центра. **Ово указује да систем социјалне заштите у општини Нова Варош мора бити планиран у складу са реалним просторним и демографским ограничењима, уз ослањање на јачање теренског рада, развој мобилних и мултидисциплинарних тимова, као и на флексибилне, ванинституционалне облике подршке, посебно за стара, функционално ограничена и социјално изолована лица.**

Сагледано у целини, демографске карактеристике општине Нова Варош, дугорочна депопулација, слаба насељеност, доминација малих руралних насеља и изражена просторна дисперзија становништва, представљају полазну основу за даљу анализу социо-економских услова и идентификацију потреба корисника у области социјалне заштите. Ови налази јасно указују да планирање услуга мора бити засновано на принципима територијалне доступности, прилагођености локалном контексту и проактивног приступа најосетљивијим групама становништва.

ГРАФИКОН 4. Индекс старења становништва

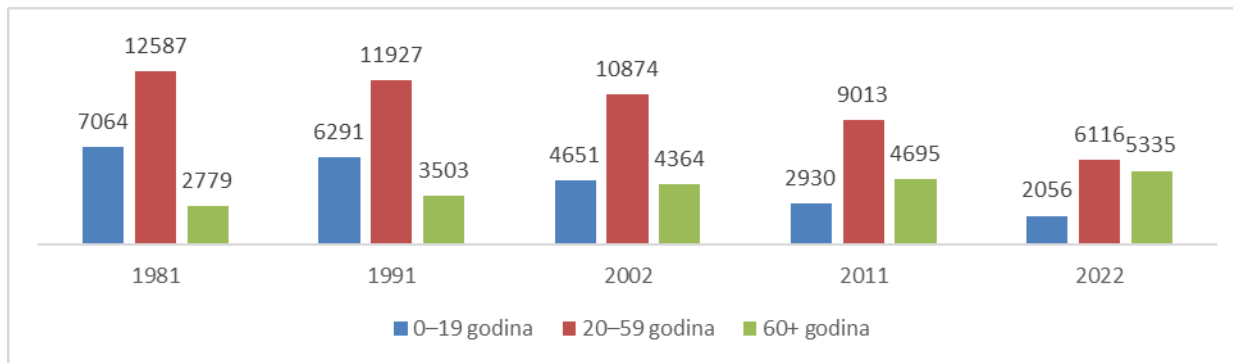

ИЗВОР: ПОПИС 2022, РСЗ

Индекс старења становништва у општини Нова Варош достигао је изузетно високу вредност. Док је 1981. године у општини живело 7.064 лица узраста од 0 до 19 година и 2.779 лица старијих од 60 година, према попису из 2022. године број младих се смањио на 2.056, док је број становника старијих од 60 година порастао на 5.335. Ове промене довеле су до драматичног раста индекса старења становништва.

Док је 1981. године на 100 младих долазило 39 лица старијих од 60 година, **према попису из 2022. године на сваких 100 младих долази чак 259 старијих лица.** Овај податак јасно указује на изражен процес демографског старења и значајно повећање потреба за услугама социјалне и здравствене заштите намењеним старијем становништву.

ГРАФИКОН 5. Старосна структура становништва

ИЗВОР: ПОПИС 2022.ГОДИНА, РСЗ

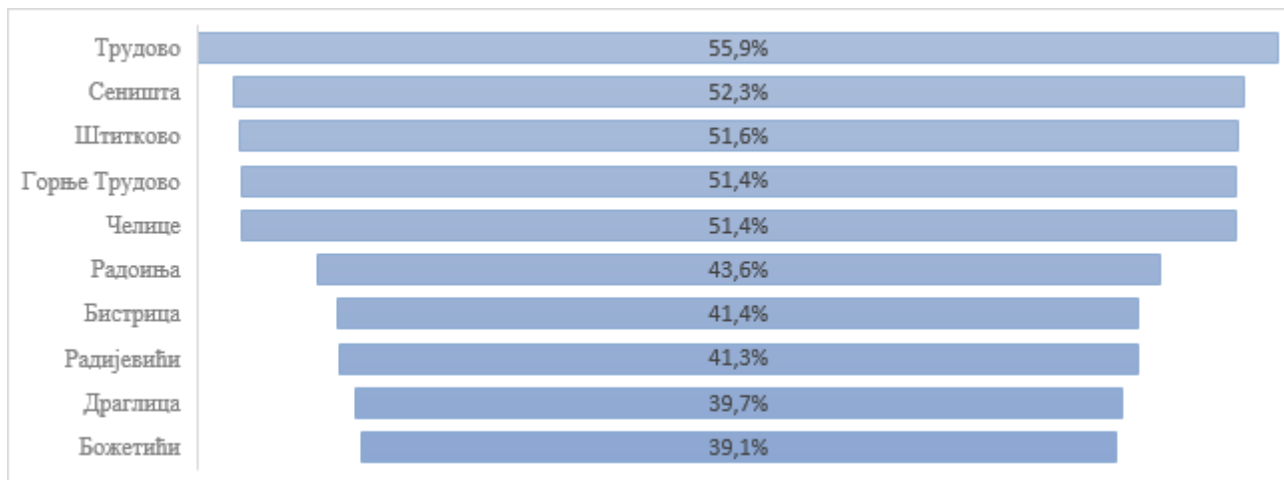
Старосна структура становништва општине Нова Варош представља један од кључних демографских изазова и има директне импликације на планирање и развој система социјалне заштите. Анализа података пописа становништва у дужем временском периоду указује на изражене промене у старосној структури, које се огледају у значајном смањењу броја младих генерација и истовременом повећању удела старијег становништва.

У периоду од 1981. до 2022. године број деце и младих узраста од 0 до 19 година смањен је са 7.064 на 2.056 лица. Посебно је изражен пад у најмлађим старосним групама: број деце узраста 0–4 године смањен је са 1.751 у 1981. години на 460 у 2022. години, док је

број деце узраста 5–9 година опао са 1.653 на 469. Сличан тренд присутан је и у старосној групи 10–14 година, где је број становника смањен са 1.643 на 484. Ови подаци указују на дуготрајан пад наталитета и постепено смањење младих генерација, што значајно сужава демографску основу за будући развој локалне заједнице. Према подацима Пописа становништва из 2022. године, деца узраста 0–14 година чине око 10,5% укупног становништва, што указује на веома слаб демографски подмладак и ограничену репродуктивну основу. Истовремено, млади узраста 15–29 година заступљени су са приближно 13,3%, што додатно потврђује дуготрајан тренд одлива млађег и радно способног становништва и смањену способност локалне заједнице да задржи младе генерације. Становништво радног узраста од 30 до 64 године чини нешто мање од половине укупне популације (око 45–47%), али је и у оквиру ове групе присутан процес старења, што у средњорочном периоду додатно сужава радни контингент и повећава притисак на систем социјалне и здравствене заштите. Истовремено, уочава се значајно повећање броја становника у старијим старосним групама. Тако је број лица узраста 65–69 година порастао са 1.000 у 1981. години на 1.422 у 2022. години, док је број становника старости 70–74 године повећан са 979 на 1.106. Посебно је уочљив раст најстаријих старосних категорија: број становника старости 85 и више година, који је 1991. године износио 152, достигао је 338 у 2022. години. Укупно посматрано, лица старија од 65 година чине приближно 29–31% укупног броја становника, што указује на изразито неповољну старосну структуру.

Просечна старост становништва општине Нова Варош износи око 48 година, што је значајно изнад републичког просека и потврђује да је процес демографског старења дуготрајан и структурно укореењен. Овај процес је посебно изражен у руралним насељима, где је услед вишедеценијског одлива млађег становништва и ниске стопе наталитета дошло до концентрације старих и веома старих лица, често у самачким или двочланим домаћинствима, са ограниченом породичном и социјалном подршком. Неповољна старосна структура директно се одражава на структуру корисника система социјалне заштите. Висок удео старог становништва условљава растућу потребу за услугама помоћи у кући, подршке самачким и функционално зависним лицима, дуготрајне неге, као и за јачом координацијом социјалних и здравствених услуга. Истовремено, територијална разуђеност и велики број малих, демографски ослабљених руралних насеља додатно усложњавају обезбеђивање доступних и континуираних услуга, повећавајући ризик од социјалне изолованости најстаријих и најрањивијих категорија становништва. Ови показатељи потврђују да планирање система социјалне заштите у општини Нова Варош мора бити засновано на реалним демографским ограничењима, са јасним фокусом на развој ванинституционалних услуга, теренског рада и интегрисаних облика подршке старом становништву, посебно у руралним и тешко доступним подручјима.

Графикон 6. Старосна структура становништва у руралним насељима

Извор: Републички завод за статистику, Попис 2022.година

Старосна структура становништва у општини Нова Варош указује на изражен процес демографског старења, посебно у руралним насељима. Према подацима пописа становништва, у појединим насељима више од половине становника чине лица старија од 65 година. Највећи удео старијег становништва бележи се у насељима Трудово (58,8%), Штитково и Радијевићи (по 54,8%), као и у насељима Горње Трудово (54,1%) и Сеништа (50,0%). Значајан удео старог становништва присутан је и у насељима Радоиња, Буковик, Божећићи и Кућани, где лица старија од 65 година чине између 45% и 47% укупног становништва.

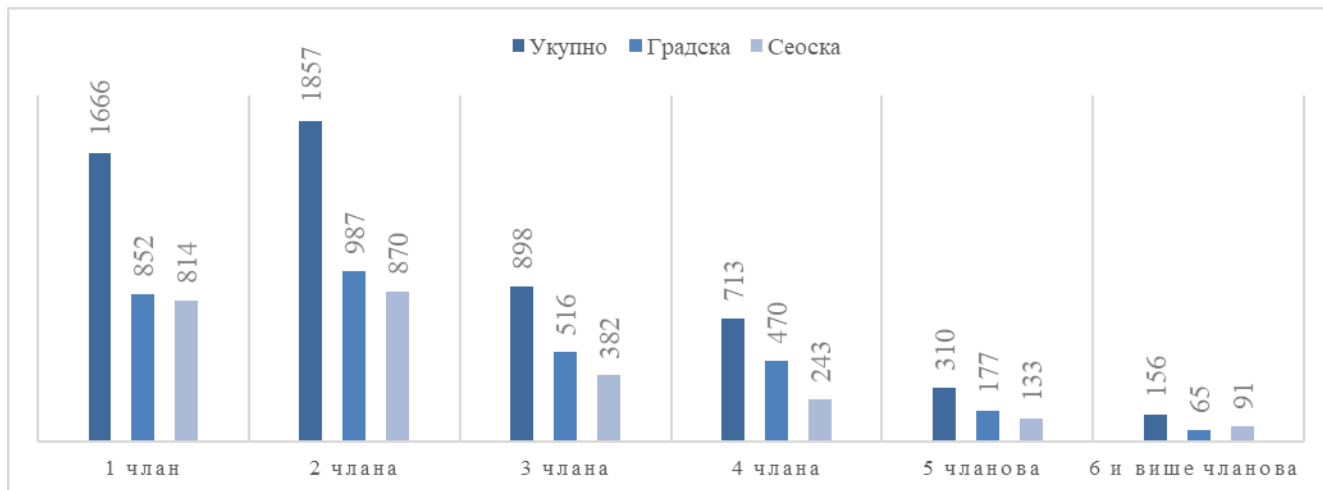
У структури становништва старијег од 65 година најзаступљеније су старосне групе од 65 до 74 године, али је приметан и значајан број лица старости 75 и више година, укључујући и групу од 80 и више година. Посебно је важно истаћи да се са порастом старости повећава потреба за различитим облицима социјалне и здравствене подршке, пре свега у области дуготрајне неге и свакодневне помоћи.

Поред старосне структуре, уочава се и изражена феминизација старости, односно већи удео жена у најстаријим старосним групама, што је карактеристично за већину демографски старих средина. Ова чињеница додатно указује на потребу развоја услуга које су прилагођене потребама старијег становништва, посебно самачких домаћинстава.

Имајући у виду висок удео старијег становништва, просторну распршеност руралних насеља и ограничен приступ институционалним услугама, успостављање мобилних тимова представља важан механизам за обезбеђивање доступности услуга социјалне заштите и подршке у заједници. Мобилни тимови би омогућили правовремену

идентификацију потреба старијих лица, пружање услуге помоћи у кући, као и повезивање корисника са здравственим и социјалним службама.

Графикон 7. Домаћинства према броју чланова у општини Нова Варош (Попис 2022)

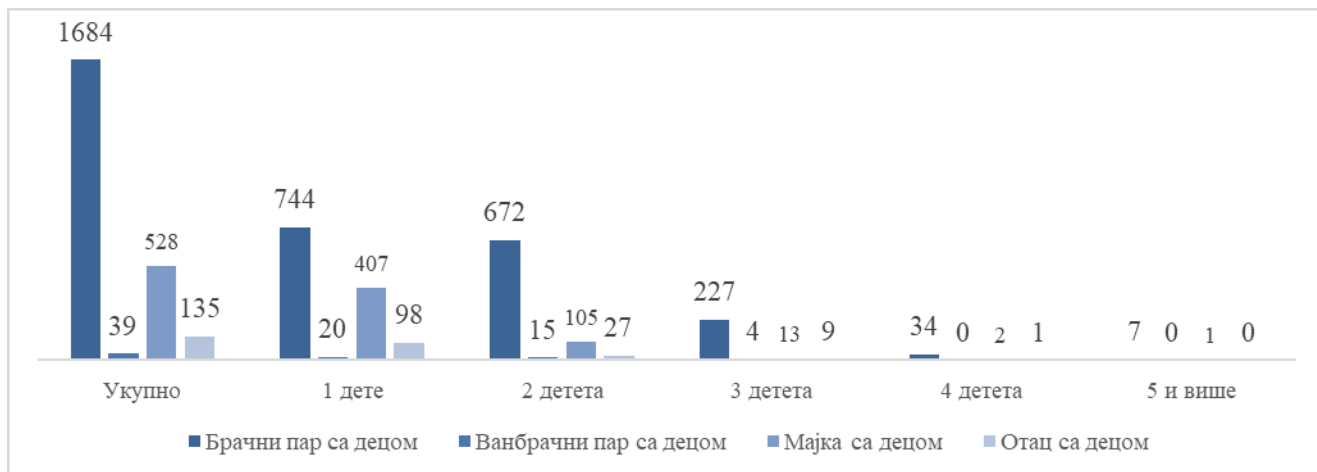
Извор: Републички завод за статистику, Попис 2022.година

Структура домаћинстава у општини Нова Варош указује на изразиту доминацију малих домаћинстава, што је директна последица дугорочних демографских процеса - депопулације, старења становништва и одлива млађих генерација. Према подацима Пописа 2022. године, више од половине домаћинстава чине једночлана и двочлана домаћинства, при чему су једночлана домаћинства посебно заступљена у руралним насељима.

Оваква структура јасно указује на висок удео старачких и самачких домаћинстава, често са ограниченим функционалним и социјалним капацитетима. Истовремено, број вишечланих домаћинстава (пет и више чланова) је релативно низак, што потврђује слаб демографски подмладак и смањену породичну подршку у локалној заједници.

Са аспекта система социјалне заштите, ова структура домаћинстава значајно повећава ризик од социјалне изолованости, сиромаштва и потребе за институционалном и ванинституционалном подршком, посебно код старијих лица која живе сама или у двочланим домаћинствима. Ови подаци додатно потврђују неопходност развоја услуга подршке у заједници, као што су помоћ у кући, теренски и мобилни тимови, као и боља координација социјалних и здравствених услуга, нарочито у руралним и слабо доступним насељима.

Графикон 7. Структура породица са децом према типу породице

Извор: Републички завод за статистику, Попис 2022.године

Структура породица са децом у општини Нова Варош указује на доминацију традиционалног модела брачне породице, али и на значајно присуство једнородитељских домаћинстава, која представљају једну од најосетљивијих циљних група у систему социјалне заштите. Према подацима Пописа становништва из 2022. године, највећи број породица са децом чине брачни парови са децом, док мајке са децом чине другу по бројности категорију, са знатно мањим, али социјално релевантним уделом очева са децом и ванбрачних парова са децом.

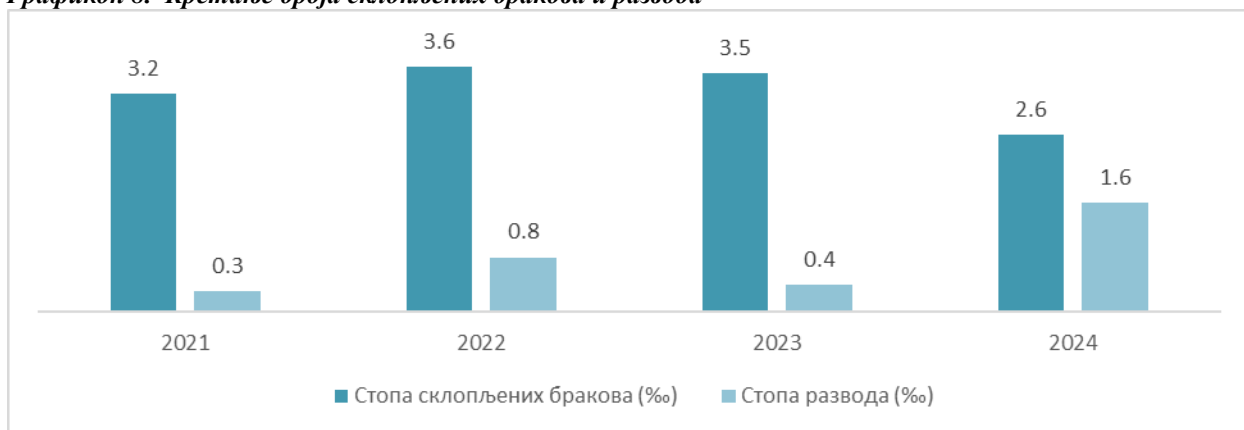
Посебно је значајан податак о броју породица које чине мајке са децом, јер ова група у просеку носи већи ризик од сиромаштва, економске нестабилности и социјалне искључености, нарочито у условима ограниченог тржишта рада, изражене територијалне разумејености и недовољно развијених услуга подршке породици на локалном нивоу. Истовремено, иако бројчано мање заступљене, породице које чине очеви са децом и ванбрачни парови са децом захтевају специфичне облике институционалне и психосоцијалне подршке.

Структура породица према броју деце показује да доминирају породице са једним и двоје деце, док је број породица са троје и више деце релативно низак. Овај образац је у складу са укупним демографским кретањима у општини и указује на слаб репродуктивни потенцијал и дугорочне ризике по одрживост локалне заједнице.

Са становишта планирања система социјалне заштите, приказани подаци јасно указују на потребу за развојем циљаних мера подршке породицама са децом, са посебним фокусом на једнородитељске породице, породице са више деце и породице које живе у руралним и слабо доступним насељима. Ове мере обухватају материјалну подршку, саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге, као и бољу повезаност система социјалне,

образовне и здравствене заштите, у циљу превенције сиромаштва и међугенерациског преноса социјалних ризика.

Графикон 8. Кретање броја склопљених бракова и развода

Извор: Републички завод за статистику, Попис

Кретање стопе склопљених бракова и стопе развода у општини Нова Варош у периоду 2021–2024. године указује на структурне промене у породичним обрасцима које имају директне последице по потребе у области социјалне заштите. У посматраном периоду уочава се тенденција смањења броја новоформираних брачних заједница, што је у складу са општим демографским кретањима у општини, пре свега депопулацијом, старењем становништва и смањеним бројем младих у репродуктивном и радно способном добу. Истовремено, подаци о кретању стопе развода показују изражене годишње осцилације. У условима малог укупног броја склопљених бракова, чак и ограничен број развода има релативно велики утицај на структуру породица и домаћинстава у локалној заједници. Овакви трендови указују на повећану рањивост породичних односа, посебно у контексту економске несигурности, одлива становништва и ограничене доступности услуга подршке.

Са аспекта система социјалне заштите, наведене промене доприносе порасту броја једнородитељских и самачких домаћинстава, као и повећању ризика од сиромаштва и социјалне искључености код појединих категорија становништва, нарочито деце, самохраних родитеља и старијих лица. У руралним насељима, где су инфраструктурни и услужни капацитети ограничени, ови ризици су додатно изражени.

Ови показатељи потврђују да систем социјалне заштите у општини Нова Варош не може бити заснован искључиво на реактивном приступу и спровођењу мера материјалне подршке, већ захтева јачање превентивних и подржавајућих услуга усмерених на породице у ризику. Посебан значај има развој саветодавних и психосоцијалних услуга, програма подршке родитељству и механизма ране интервенције, како би се ублажиле последице породичних криза и спречило њихово прерастање у дугорочне социјалне проблеме.

Наведени трендови представљају важан део контекстуалне анализе и полазну основу за дефинисање циљева и мера Програма унапређења социјалне заштите општине Нова

Варош, посебно у делу који се односи на развој услуга у заједници и јачање подршке породицама и осетљивим групама становништва.

6.3. Социо-економска слика општине Нова Варош

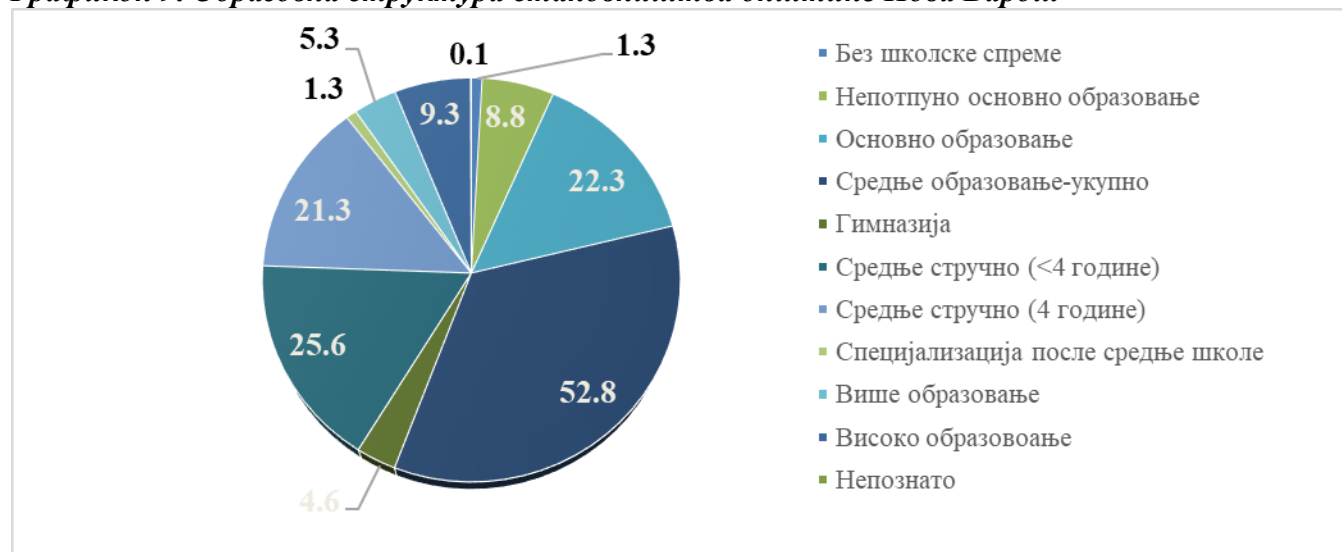
Социо-економска слика општине Нова Варош представља кључни аналитички оквир за разумевање животних услова становништва, њихових развојних потенцијала и социјалних ризика. За разлику од демографских показатеља, који описују структуру и кретање становништва, социо-економски показатељи указују на капацитете појединаца и домаћинстава да активно учествују у друштвеном и економском животу заједнице, као и на ризике од сиромаштва и социјалне искључености.

У овом одељку анализирају се кључни аспекти социо-економског положаја становништва општине Нова Варош, и то: образовна структура становништва, здравствене карактеристике, положај на тржишту рада, распрострањеност сиромаштва и других социјалних ризика, као и обухват и структура корисника система социјалне заштите. Ови показатељи представљају основу за идентификацију потреба корисника и планирање развоја локалних услуга социјалне заштите, засновано на реалним условима и расположивим ресурсима.

- **Образовна структура становништва у општини Нова Варош**

Образовна структура становништва општине Нова Варош старог 15 и више година представља значајан структурни фактор социјалног ризика, што потврђују и конкретни статистички показатељи Пописа становништва 2022. године.

Графикон 9. Образовна структура становништва општине Нова Варош

Извор: Републички завод за статистику, Попис 2022.године

Чак **32,4%** становништва ове старосне групе има **највише основно образовање или нижи ниво** (1,3% без школске спреме, 8,8% са непотпуним основним и 22,3% са завршеним основним образовањем). Овај удео је знатно виши од републичког просека

(око 24%) и указује на повећану изложеност ризицима сиромаштва, дуготрајне незапослености и зависности од система социјалне заштите. Истовремено, иако средње образовање формално доминира са **52,8%**, структура овог нивоа образовања указује на ограничене развојне и заштитне капацитете. Највећи део чини средње стручно образовање (**46,9% укупног становништва 15+**), док је удео гимназијског образовања свега **4,6%**. Ова структура значи да велики део становништва има образовање које је уско профилисано и слабо прилагодљиво променама на тржишту рада, што повећава ризик од губитка посла и уласка у систем социјалне заштите у условима економских поремећаја. Посебно неповољан показатељ са становишта социјалне заштите јесте низак удео лица са терцијарним образовањем. Лица са вишим и високим образовањем заједно чине само **14,6% становништва старог 15 и више година**, док је републички просек око 22%. То значи да више од **85% становништва Нове Вароши нема високообразовне квалификације**, што директно утиче на ограничену запошљивост, ниже приходе и већу вероватноћу коришћења права из социјалне заштите.

Из угла планирања локалног система социјалне заштите, ови подаци указују да се значајан део становништва налази у зони **потенцијалне или стварне социјалне рањивости**. Висок удео нискообразованих лица статистички је повезан са већом учесталošћу корисника новчане социјалне помоћи, права на додатак за помоћ и негу другог лица, као и потребом за услугама подршке у заједници, нарочито у руралним насељима.

Сагледано у целини, чињеница да **свако треће лице у општини Нова Варош има ниско образовање**, а да **мање од сваког шестог лица има више или високо образовање**, представља јасан статистички сигнал повећаног социјалног ризика. У односу на републичке показатеље, ова структура оправдава потребу за појачаним превентивним мерама, интеграцијом образовања одраслих у социјалне политике и планирањем социјалних услуга које су прилагођене популацији са ниским образовним капиталом.

- **Здравствене карактеристике становништва**

Здравствени систем на територији општине карактерише ограничен, али функционалан капацитет примарне здравствене заштите, који у условима изражених демографских изазова настоји да одговори на основне здравствене потребе становништва. У 2024. години на располагању је било 25 лекара, што је представљало 191,8 лекара на 100.000 становника. Иако овај показатељ наизглед указује на релативно добру покривеност, неопходно је нагласити да је он условљен континуираним смањењем броја становника, а не реалним повећањем кадровских капацитета.

Структура здравствене заштите по циљним групама указује на неуједначену доступност. Здравствена заштита деце и школске деце износи 153,5 лекара на 100.000 деце узраста 0–19 година, док је покривеност одраслог становништва значајно нижа (72,2 на 100.000 становника старости 20 и више година). Посебно је изражен дефицит у области здравствене заштите жена, са свега 51,9 лекара на 100.000 жена старијих од 15 година, што указује на структурни ризик по репродуктивно здравље и превентивне гинеколошке услуге. Додатни изазов представља недовољна доступност стоматолошке заштите, са 15,3 стоматолога на 100.000 становника, што је испод пожељних стандарда и има дугорочне последице по орално и опште здравље становништва.

Показатељи здравствене заштите мајки и деце указују на мешовиту слику. Обухват жена у првом триместру трудноће савременом здравственом заштитом износи 73%, што упућује на простор за унапређење ране пренаталне заштите. Истовремено, обухват трудница патронажним посетама изузетно је низак (0,8), што представља озбиљан системски пропуст у области превентивне и саветодавне подршке. Имунизација деце против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота је на високом нивоу (97,2%), што указује на очувану функционалност основних јавноздравствених механизма. Међутим, значајно нижи обухват вакцинацијом против малих богиња у првих 18 месеци живота (80,3%) представља потенцијални ризик за појаву епидемија и захтева системску интервенцију. Епидемиолошка ситуација у погледу туберкулозе показује нестабилан тренд. Након пада инциденције у 2023. години (7,5 на 100.000), у 2024. години бележи се поновни пораст на 15,3, уз регистрована два оболела лица. Овај тренд указује на потребу за континуираним надзором, јачањем превентивних активности и раном детекцијом, посебно у осетљивим групама. Посебно алармантан показатељ је појава малолетничких порођаја у 2024. години, са стопом од 13,5 на 1.000 порођаја, након периода без евидентираних случајева. Ова појава директно указује на недостатке у области репродуктивног здравља адолесцената, здравственог васпитања и међусекторске сарадње здравственог, образовног и социјалног система.

Демографски подаци додатно оптерећују одрживост здравственог система. Континуирани пад броја становника (са 21.848 у 1953. години на 13.035 у 2024. години) и изражено старење популације значајно мењају структуру здравствених потреба. Очекивано трајање живота при рођењу у 2024. години износи 75,8 година (мушкарци 73,3, жене 78,6), што је релативно повољан показатељ, али истовремено указује на растући притисак хроничних и дегенеративних болести карактеристичних за старију популацију.

Здравствени систем функционише у условима ограничених ресурса, демографског пада и старења становништва. Иако су поједини сегменти, попут основне имунизације, очувани, евидентни су структурни недостаци у области здравствене заштите жена, стоматологије, патронажне службе, као и превенције код младих. Без стратешког јачања кадровских капацитета, превентивних програма и међусекторске сарадње, постоји реалан ризик од даљег погоршања здравствених исхода и неједнакости у приступу здравственој заштити.

- **Тржиште рада и запосленост**

Графикон 10. Кретање броја незапослених лица на евиденцији НСЗ

Извор; НСЗ

Подаци о кретању броја незапослених лица на евиденцији НСЗ - испостава Нова Варош у периоду 2021–2023. године указују на нестабилан и структурно условљен тренд, који има директне импликације на систем социјалне заштите на локалном нивоу.

У 2021. години на евиденцији НСЗ налазило се укупно 1.083 незапослена лица, од чега 581 жена (53,6%) и 502 мушкарца (46,4%). Током 2022. године забележено је смањење укупног броја незапослених на 985 лица, што представља смањење од приближно 9% у односу на претходну годину. Истовремено, структура по полу остаје готово непромењена, при чему жене и даље чине већину (543 жене, односно 55,1%). Међутим, у 2023. години долази до поновног раста броја незапослених, који достиже 1.177 лица, што је повећање од око 19,5% у односу на 2022. годину, али и више него у 2021. години. Овај раст је истовремено праћен порастом броја незапослених жена (618) и мушкараца (559), уз задржавање релативно стабилног полног односа, где жене и даље чине нешто више од половине укупне незапослености (52,5%).

Оваква кретања указују да смањење незапослености у 2022. години није резултат трајног побољшања положаја на тржишту рада, већ пре свега последица привремених и спољних фактора (миграције, сезонски рад, демографско смањење радно активног становништва). Повонни раст незапослености у 2023. години потврђује да је реч о структурној незапослености, која се не може решавати искључиво мерама активне политике запошљавања. Посебно је значајно нагласити континуирано високо учешће жена у укупној незапослености, што упућује на њихову повећану изложеност социјалним ризицима, укључујући ризик од сиромаштва, економске зависности и дуготрајног искључења са тржишта рада. Ова чињеница има директан утицај на систем социјалне заштите, будући да управо ова категорија чешће постаје корисник новчане социјалне помоћи, услуга социјалне подршке и породично-правне заштите.

Из наведених података произилази да незапосленост у општини Нова Варош представља један од кључних структурних социјалних ризика, те да Програм унапређења социјалне заштите мора бити заснован на повезивању система запошљавања, социјалне заштите и образовања, са посебним фокусом на дугорочно незапослена лица и жене као рањиву групу. Без оваквог интегрисаног приступа, постоји висок ризик да ће незапосленост

наставити да производи социјалну зависност и додатно оптерећивати локални систем социјалне заштите.

- **Сиромаштво и социјални ризици**

Социјални ризици у општини Нова Варош имају изразито структурни карактер и настају из преклапања демографских, просторних и економских фактора. Подаци ОЦСР показују да је локални систем социјалне заштите примарно оптерећен ризицима сиромаштва, старења, хроничних здравствених ограничења и недостатка доступних услуга подршке у заједници, уз изражену руралну компоненту ризика.

⇒ **Сиромаштво и материјална несигурност**

У 2024. години на евиденцији Општинског центра за социјални рад евидентирано је око 710 материјално угрожених корисника (ако се посматрају искључиво материјална давања), што указује на висок ниво финансијске рањивости становништва и континуирану потребу за интервенционом подршком. Доминантан облик подршке представљају једнократне новчане помоћи, што по својој природи потврђује да се значајан део социјалних потреба јавља кроз акутне, краткорочне кризне ситуације, попут обезбеђивања основних животних намирница, лекова и средстава за личну хигијену. Истовремено, уочава се раст укупних издвајања за новчане помоћи у периоду 2021–2024. године, уз истовремени пад броја корисника у истом периоду. Овај тренд не одражава реално смањење сиромаштва и социјалних потреба, већ је превасходно последица увођења и примене Регистра „Социјална карта“, који је довео до значајног смањења броја корисника новчане социјалне помоћи која се финансира из буџета Републике Србије, услед строжих критеријума, аутоматизованих провера прихода и имовинског стања, као и административних ревизија постојећих евиденција. Сходно томе, смањење броја корисника не треба тумачити као индикатор смањења материјалне угрожености, већ као резултат системских промена у начину утврђивања права. Ова чињеница додатно наглашава значај једнократних и ванредних помоћи које се финансирају из буџета локалне самоуправе, јер оне у пракси делимично компензују ефекте искључивања појединих домаћинстава из републичких мера материјалне подршке.

⇒ **Дуготрајна незапосленост и радна несигурност**

Иако извештај Центра за социјални рад Нова Варош не садржи директне податке о кретањима на локалном тржишту рада и трајању незапослености, структура корисника социјалне заштите указује на присуство израженог ризика дуготрајне незапослености и радне несигурности. Висок удео одраслих лица међу корисницима, у комбинацији са значајним бројем материјално угрожених домаћинстава и доминантно руралним пребивалиштем корисника, упућује на ограничене могућности стабилног запослења и ослањање на несталне, сезонске или неформалне облике рада. Радна несигурност, посебно у руралним срединама, додатно повећава изложеност сиромаштву и социјалној искључености, што се у пракси Центра огледа у континуираној потреби за једнократним и ванредним новчаним помоћима. Посебно осетљиву групу чине незапослени самохрани родитељи, за које локална самоуправа обезбеђује посебну новчану накнаду, што потврђује

да је незапосленост препозната као значајан социјални ризик на локалном нивоу. У недостатку детаљних локалних података о трајању незапослености, радним биографијама и стабилности прихода корисника, неопходно је да Програм унапређења социјалне заштите предвиди јачање систематске сарадње са Националном службом за запошљавање, као и развој заједничког праћења социјалних и радних ризика, са циљем бољег повезивања мера социјалне заштите и политика запошљавања.

⇒ **Старење становништва и социјална изолација старијих лица**

Изражено старење корисничке популације представља један од најзначајнијих структурних социјалних ризика у општини Нова Варош. Подаци Општинског центра за социјални рад показују да старија лица чине 41,3% укупног броја корисника система социјалне заштите (555 лица), што указује на висок степен изложености ове популације ризицима сиромаштва, функционалне зависности и социјалне изолације. Овај ризик је додатно појачан чињеницом да већина корисника живи у сеоским насељима, где су приступ услугама, доступност здравствене и социјалне подршке, као и неформалне мреже помоћи, знатно ограничени. Посебан структурни изазов у локалном систему социјалне заштите представља непостојање континуирано доступне услуге помоћи у кући за стара и одрасла лица са инвалидитетом. Иако демографски трендови, као и структура корисника Центра за социјални рад, јасно указују на растућу потребу за овом врстом подршке, услуга до сада није успостављена у заједници. Током консултативног процеса идентификовано је више међусобно повезаних разлога који доприносе изостанку ове услуге. Пре свега, у локалној средини и даље је снажно присутан традиционални, патријархални модел породице, који подразумева ослањање на унутарпородичне ресурсе и неформалну бригу о старијим и болесним члановима. Такав модел, иако дубоко укорењен у културолошком контексту, у пракси доводи до ниског нивоа препознавања институционалних услуга подршке, као и до недовољно изражене потражње за услугом помоћи у кући, чак и у ситуацијама када су потребе објективно присутне. Са друге стране, уочен је и изостанак интересовања потенцијалних пружалаца услуге, пре свега незапослених жена, за ангажовање у улози геронтодомаћица. Овај проблем указује на ограничену атрактивност услуге у смислу радних услова, друштвеног статуса занимања, као и недовољно развијених подстицајних механизма на локалном нивоу, што додатно отежава њено успостављање и одрживост. Коначно, као значајан ограничавајући фактор препознато је и недовољно систематично мапирање потреба за услугом помоћи у кући, нарочито у односу на стара и одрасла лица са инвалидитетом која живе у руралним подручјима. Имајући у виду да управо у тим срединама доминира старије становништво, изостанак детаљних, ажурних и територијално раздвојених података о функционалним потребама и обиму подршке представља озбиљну препреку за адекватно планирање структуре и капацитета услуге. У циљу ублажавања идентификованих структурних ризика у области подршке старим и одраслим лицима са инвалидитетом, неопходно је у наредном планском периоду успоставити систематско мапирање потреба старих лица, са посебним фокусом на рурална подручја, као основу за планирање обима и модела услуга у заједници. Поред разматрања увођења стандардизоване услуге помоћи у кући у складу са важећим нормативним оквиром, препоручује се развој и пилотирање флексибилнијих, заједници прилагођених модела подршке, који одговарају стварним потребама корисника и расположивим

локалним ресурсима. Истовремено, потребно је развити локални модел ангажовања и оспособљавања пружалаца подршке у заједници, укључујући и лица која нису традиционално препозната у улози неге, уз јасно дефинисане минималне компетенције и механизме стручног надзора. Јачање улоге здравствених и социјалних установа и Црвеног крста у раном препознавању потреба и упућивању корисника, као и фазно увођење услуга кроз планске и буџетске механизме, представљају кључне предуслове за развој одрживог и функционалног система подршке старима у заједници.

⇒ **Здравствени ризици и функционална ограничења**

Здравствени ризици и функционална ограничења представљају значајан фактор социјалне рањивости у општини Нова Варош, посебно код лица са инвалидитетом и хронично оболелих лица код којих здравствена стања доводе до трајне или дуготрајне потребе за подршком у свакодневном функционисању. Подаци Општинског центра за социјални рад показују да је у 2024. години на евиденцији било 175 лица са инвалидитетом, од којих значајан део чине старија лица (107). Иако је старосна структура ове групе изражена, кључни извор социјалне рањивости није животна доб, већ степен функционалне зависности и потреба за континуираном подршком у обављању основних животних активности. Недовољна доступност услуга подршке у заједници додатно усложњава положај ових лица и њихових породица. Током 2024. године, у организацији Центра за социјални рад нису реализоване услуге које би обезбедиле континуирану помоћ у кућним условима, дневну подршку или друге облике функционалне асистенције, упркос јасно идентификованим здравственим и функционалним ограничењима корисника. Посебно неповољан положај имају лица која живе у руралним подручјима, где су приступ здравственим установама, патронажној служби и специјализованој подршци додатно ограничени географским и инфраструктурним факторима. Истовремено, изостанак систематизованих и интегрисаних локалних података о здравствено-функционалном статусу социјално угрожених лица указује на структурне слабости у координацији система социјалне и здравствене заштите. Наведено упућује на потребу да Програм унапређења социјалне заштите предвиди јачање међусекторске сарадње, успостављање заједничких механизма за идентификацију и праћење потреба корисника, као и развој интегрисаних услуга подршке које нису условљене старосном доби, већ реалним степеном функционалних ограничења.

⇒ **Ризици код деце и породица**

Иако деца чине релативно мањи удео у укупној структури корисника система социјалне заштите у општини Нова Варош (10,5%, односно 141 дете), подаци из праксе Општинског центра за социјални рад указују да су поједине породице изложене вишеструким и међусобно повезаним ризицима, који обухватају сиромаштво, нестабилне и недовољне приходе, као и ограничен приступ услугама подршке у заједници. Ови ризици су посебно изражени у породицама које живе у руралним насељима, где су доступност институционалне подршке и специјализованих услуга додатно ограничене. Посебан изазов представља одсуство локално доступних, специјализованих услуга подршке деци и породицама, укључујући услуге ране интервенције, психолошке, логопедске и

дефектолошке подршке, као и едукативно-саветодавне и социо-терапијске услуге усмерене на јачање родитељских компетенција, превенцију ризичних понашања и подршку деци са емоционалним и понашајним тешкоћама. Потребе за овим услугама индиректно се потврђују кроз евидентиране случајеве деце са проблемима у понашању, деце у сукобу са законом и случајеве вршњачког насиља, као и кроз присуство деце са инвалидитетом и развојним тешкоћама у систему социјалне заштите. С обзиром на ограниченост систематичних локалних података о обиму и структури ризика код деце и породица, неопходно је да процес израде Програма унапређења социјалне заштите обухвати циљано мапирање потреба ове популације. Овај процес треба да подразумева активно укључивање образовних, здравствених и социјалних институција, као и развој међусекторских механизма сарадње, ради планирања и успостављања интегрисаних услуга подршке, укључујући едукативно-саветодавне и социо-терапијске интервенције, које ће бити засноване на реално утврђеним потребама деце и породица, а не искључиво на постојећим институционалним капацитетима.

⇒ **Адекватно становање као социјални ризик**

Подаци из извештаја Општинског центра за социјални рад Нова Варош за 2024. годину не указују на адекватно становање као изражен и системски социјални ризик у локалној заједници. У пракси Центра не уочава се значајан број случајева стамбене несигурности, бескућништва или хитних интервенција услед безусловних стамбених услова, што указује да ова област тренутно не представља један од приоритетних изазова у систему социјалне заштите општине Нова Варош. Ипак, индиректно посматрано, структура корисника социјалне заштите, посебно висок удео старијих лица, лица са инвалидитетом и лица са функционалним ограничењима, указује на постојање потенцијалних потреба за развојем услуга становања уз подршку, као и услуга предах смештаја, пре свега као превентивних и развојних мера. Ове услуге не би биле усмерене на решавање акутне стамбене угрожености, већ на подршку очувању самосталности корисника, спречавање институционализације и растерећење породица које брину о члановима са повећаним потребама за негом и подршком. У том смислу, иако адекватно становање тренутно не представља доминантан социјални ризик у општини Нова Варош, Програм унапређења социјалне заштите може предвидети разматрање развоја услуга становања уз подршку за особе са инвалидитетом и услуга предах смештаја као дугорочне и циљане мере. Посебно је значајно нагласити да ове услуге имају изражен потенцијал за међуопштинску сарадњу, с обзиром на високе трошкове успостављања и потребу за специјализованим кадровима, што омогућава рационалније коришћење ресурса, повећање обухвата корисника и обезбеђивање одрживости услуга на ширем територијалном нивоу. Оваквим приступом омогућава се правовремено реаговање на будуће потребе, без неоправданог проширивања приоритетних области у односу на реално стање у заједници.

⇒ **Територијална и саобраћајна изолованост као појачивач социјалних ризика**

Територијална разуђеност и доминантно рурални карактер општине Нова Варош представљају значајан структурни фактор који појачава готово све друге облике социјалне рањивости. Подаци Општинског центра за социјални рад показују да чак 76,1% корисника

живи у сеоским насељима, што директно утиче на доступност институционалне подршке, здравствених и социјалних услуга, као и на могућност редовног коришћења постојећих права. Овај облик просторне изолованости посебно погађа старија лица, лица са инвалидитетом и породице са децом, код којих ограничена мобилност, недоступност јавног превоза и удаљеност од услуга повећавају трошкове живота и продубљују ризик од социјалне изолације. Територијална изолованост се у том смислу не јавља као самосталан социјални ризик, већ као фактор који мултипликује ефекте сиромаштва, здравствених ограничења и функционалне зависности, што захтева прилагођене, теренске и флексибилне облике подршке.

⇒ **Енергетско сиромаштво као специфичан облик материјалне угрожености**

Иако извештај ЦСР не користи термин „енергетско сиромаштво“, подаци о посебним мерама помоћи за набавку огрева указују на постојање овог ризика, нарочито код старијих корисника новчане социјалне помоћи. У 2024. години, 44 корисника остварила су право на помоћ за набавку огрева, што представља јасан индикатор да значајан део домаћинстава није у могућности да самостално обезбеди адекватне услове грејања. Енергетско сиромаштво у руралним срединама има вишеструке последице, од погоршања здравственог стања, преко повећаног ризика од социјалне изолације током зимских месеци, до додатног финансијског оптерећења домаћинстава са ниским и фиксним приходима. Овај ризик је у општини Нова Варош тесно повезан са старењем становништва и материјалном несигурношћу и треба га третирати као важну димензију сиромаштва, са потенцијалом за повезивање социјалне заштите са мерама енергетске и стамбене подршке.

⇒ **Родна димензија сиромаштва и неге**

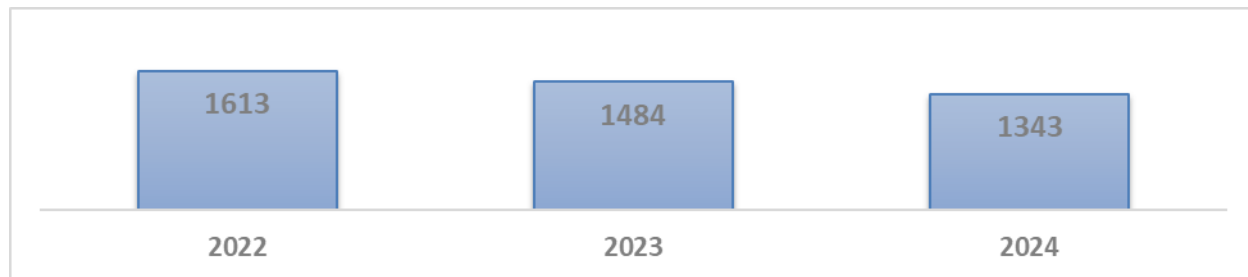
Структура корисника социјалне заштите у општини Нова Варош показује да жене чине 58,8% укупног броја корисника, што указује на постојање родно условљених облика социјалне рањивости. Овај податак је посебно значајан у контексту старења становништва, неге зависних чланова породице и економске несигурности, где жене чешће преузимају улогу неговатељки и истовремено имају ограниченији приступ стабилним изворима прихода. Родна димензија сиромаштва у Новој Вароши не мора се посматрати као засебан ризик, већ као пресечна категорија која прожима ризике старења, инвалидитета, самачких и једнородитељских домаћинстава. Препознавање ове димензије је важно за планирање родно осетљивих мера подршке, као и за боље циљање услуга које доприносе растерећењу неформалне неге и економском оснаживању жена.

7. КОРИСНИЦИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Корисници система социјалне заштите у општини Нова Варош представљају највидљивији израз деловања идентификованих социјалних ризика, али и показатељ начина на који локални систем социјалне заштите одговара на потребе становништва.

Анализа се заснива на подацима из извештаја Центра за социјални рад за 2022, 2023. и 2024. годину и обухвата кориснике права, мера и услуга социјалне заштите.

Графикон 11. Укупан број корисника Центра за социјални рад Нова Варош

ИЗВЕШТАЈИ ЦСР ЗА 2022, 2023. И 2024.ГОДИНУ

Укупан број корисника Центра за социјални рад Нова Варош у периоду 2022–2024. године смањен је за **16,7%**, што је директна последица увођења и примене Регистра „Социјална карта“. Примена овог система омогућила је прецизније укрштање података из различитих административних извора и усклађивање евиденција са стварним социо-економским статусом корисника. Услед тога дошло је до искључивања лица која више не испуњавају законом прописане услове за остваривање права из области социјалне заштите, као и до елиминације дуплих и неажурних евиденција.

Уочено смањење броја корисника не указује на смањење социјалних потреба у локалној заједници, већ пре свега одражава унапређење квалитета података и ефикасније управљање системом социјалне заштите. Оваква промена представља важну основу за унапређење планирања и циљаније усмеравање ресурса на локалном нивоу, али истовремено намеће потребу за јачањем теренског рада и проактивних механизма идентификације, како би се обезбедило да лица и домаћинства у стварној потреби не остану ван домаћаја система услед административних или информативних баријера.

Графикон 12. Старосна структура корисника ЦСР Нова Варош

ИЗВОР: ИЗВЕШТАЈИ ЦСР ЗА 2024.ГОДИНУ

Старосна структура корисника Центра за социјални рад Нова Варош у 2024. години показује да највећи део корисника чине **одрасли и стари**, док **деца и млади** имају мањи, али стратешки значајан удео у укупној структури.

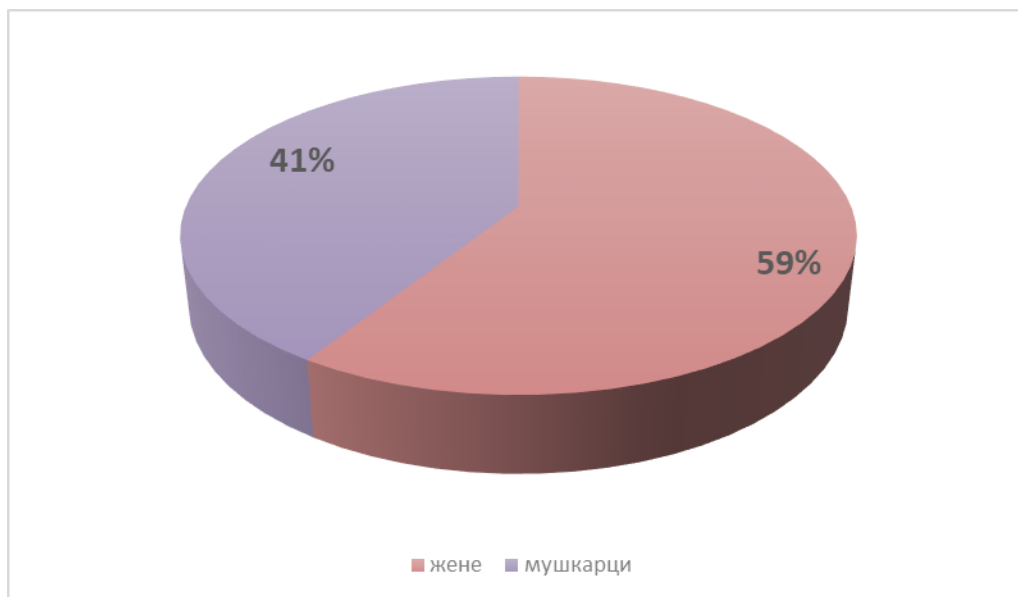
Одрасли корисници чине **44,4%** укупног броја корисника система социјалне заштите, што их позиционира као најбројнију циљну групу. Овај удео указује на висок степен социјалних ризика у радно способном становништву, укључујући сиромаштво, нестабилне приходе, незапосленост, као и потребу за различитим облицима материјалне подршке и стручне помоћи.

Стара лица чине **41,3%** укупног броја корисника, што представља готово упоредив удео са одраслим корисницима. Овако висок проценат директно одражава неповољна демографска кретања и процес интензивног старења становништва у општини. Истовремено, он указује на изражене потребе старијих лица за подршком у условима самачких домаћинстава, ниских прихода, нарушеног здравља и ограничене породичне или социјалне мреже.

Деца и млади, посматрани као јединствена циљна група, чине укупно **14,3%** корисника система социјалне заштите. Иако бројчано мање заступљени, ова група има посебан значај, јер је укључивање деце и младих у систем најчешће повезано са сложеним породичним ризицима и потребом за правовременим, превентивним и развојним интервенцијама, чији ефекти имају дугорочан утицај на социјалну стабилност заједнице.

Посматрано у целини, старосна структура корисника јасно показује да је систем социјалне заштите у општини Нова Варош превасходно усмерен на потребе **одраслих (44,4%) и старих лица (41,3%)**, док је подршка **деци и младима (14,3%)** мањег обима, али од изузетног програмског и превентивног значаја. Ови односи представљају важно полазиште за даље планирање услуга и мера социјалне заштите у складу са реалном структуром корисника и њиховим специфичним потребама.

Графикон 13. Структура корисника ЦСР према полу

Извештај ЦСР, 2024.година

Старосна структура корисника Центра за социјални рад Нова Варош у 2024. години показује да највећи део корисника чине **одрасли и стари**, док **деца и млади** имају мањи, али стратешки значајан удео у укупној структури.

Одрасли корисници чине **44,4%** укупног броја корисника система социјалне заштите, што их позиционира као најбројнију циљну групу. Овај удео указује на висок степен социјалних ризика у радно способном становништву, укључујући сиромаштво, нестабилне приходе, незапосленост, као и потребу за различитим облицима материјалне подршке и стручне помоћи.

Стара лица чине **41,3%** укупног броја корисника, што представља готово упоредив удео са одраслим корисницима. Овако висок проценат директно одражава неповољна демографска кретања и процес интензивног старења становништва у општини. Истовремено, он указује на изражене потребе старијих лица за подршком у условима самачких домаћинстава, ниских прихода, нарушеног здравља и ограничене породичне или социјалне мреже.

Деца и млади, посматрани као јединствена циљна група, чине укупно **14,3%** корисника система социјалне заштите. Иако бројчано мање заступљени, ова група има посебан значај, јер је укључивање деце и младих у систем најчешће повезано са сложеним породичним ризицима и потребом за правовременим, превентивним и развојним интервенцијама, чији ефекти имају дугорочан утицај на социјалну стабилност заједнице.

Посматрано у целини, старосна структура корисника јасно показује да је систем социјалне заштите у општини Нова Варош преваходно усмерен на потребе **одраслих (44,4%) и старих лица (41,3%)**, док је подршка **дечи и младима (14,3%)** мањег обима, али од изузетног програмског и превентивног значаја. Ови односи представљају важно полазиште за даље планирање услуга и мера социјалне заштите у складу са реалном структуром корисника и њиховим специфичним потребама.

Графикон 14. Корисници Центра према месту пребивалишта

Извештаји ЦСР за 2024.годину

Структура корисника Центра за социјални рад Нова Варош према пребивалишту у 2024. години јасно показује изразиту доминацију корисника из сеоских насеља, који чине 76,1% укупног броја корисника, док 23,9% корисника живи на градском подручју.

Овако изражен однос недвосмислено указује да се највећи део социјалних ризика и потреба за подршком концентрише у руралним деловима општине, где су сиромаштво, демографско пражњење, старење становништва и ограничен приступ услугама посебно изражени.

Ови подаци потврђују да систем социјалне заштите у општини Нова Варош мора бити суштински оријентисан ка руралним насељима, кроз јачање теренског рада, доступности услуга у заједници и развој флексибилних облика подршке који одговарају просторним и инфраструктурним ограничењима сеоских подручја.

Графикон 15. Корисници ЦСР према врсти права и услуга

Извор: Извештај ЦСР, 2024.година

Разврставање корисника Центра за социјални рад Нова Варош према правима и услугама које користе у 2024. години показује да је материјална угроженост доминантан социјални

ризик, будући да је око 710 корисника, односно приближно 52,9% укупног броја корисника, евидентирано као корисници материјалних давања. Овај податак јасно указује да више од половине корисника у систем улази превасходно због егзистенцијалне несигурности, што систем социјалне заштите позиционира као кључни механизам ублажавања сиромаштва у локалној заједници.

Лица са инвалидитетом чине 13,0% укупног броја корисника (175 лица), при чему доминирају старија лица. Ова чињеница указује на снажну повезаност инвалидитета са процесом старења становништва и додатно потврђује потребу за развојем дуготрајне подршке и услуга у заједници, нарочито за старије кориснике са смањеном функционалном способношћу.

Лица под старатељством чине релативно мали, али институционално изузетно захтеван сегмент корисника - 1,7% укупног броја (23 лица). Иако бројчано ограничена, ова категорија подразумева висок ниво одговорности и континуиран надзор, посебно имајући у виду да су у већини случајева у питању старија лица.

Слично томе, **лица на смештају у установама социјалне заштите чине 1,5% укупног броја корисника (20 лица), при чему доминирају старији корисници.** Овај податак указује на ограничене капацитете за обезбеђивање подршке у природном окружењу и додатно наглашава значај развоја ванинституционалних услуга.

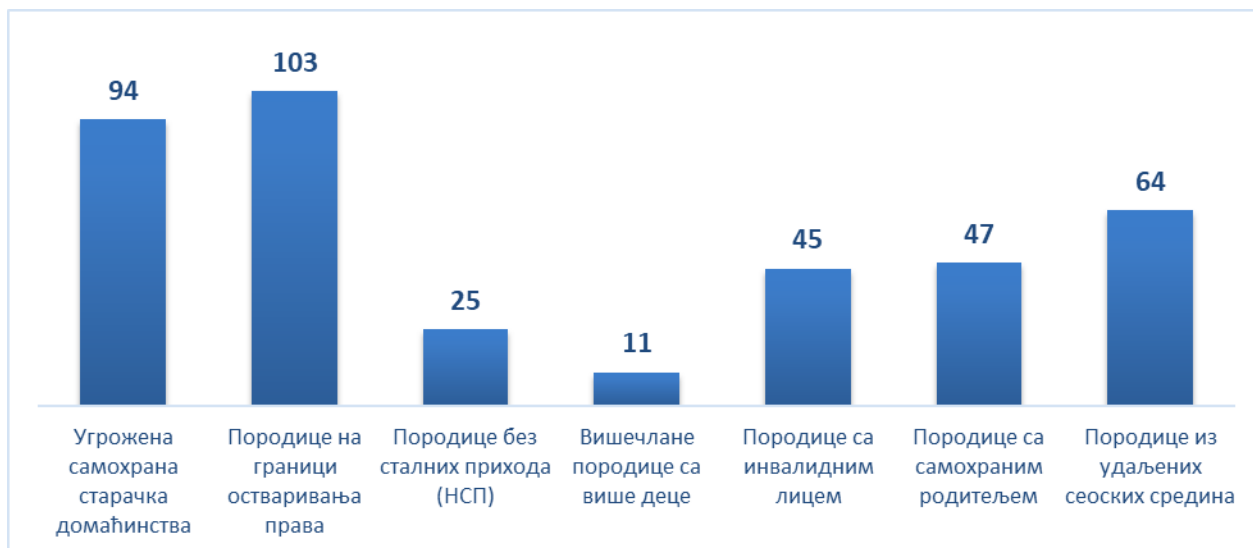
Жртве насиља, занемарене особе и лица у ризику од занемаривања чине 2,7% укупног броја корисника (36 лица). Иако процентуално мање заступљена, ова категорија захтева интензиван, често хитни и међусекторски приступ, што је чини једном од програмски најзахтевнијих области рада Центра.

Категорије које се односе на породичноправне спорове, децу са проблемима у понашању и у сукобу са законом, као и децу у поступцима располагања имовином, појединачно чине мање од 2% укупног броја корисника, али имају велики стратешки значај. Ове групе указују на сложене породичне и развојне ризике и захтевају правовремене, превентивне и стручно вођене интервенције, како би се спречило да се релативно мали број случајева претвори у дугорочне социјалне проблеме.

Посматрано у целини, структура корисника према правима и услугама јасно показује да је систем социјалне заштите у општини Нова Варош највећим делом оптерећен широко распрострањеним егзистенцијалним ризицима док мањи део корисника припада категоријама са високим степеном сложености и интензитета подршке. Овај однос је кључан за разумевање стварних приоритета у планирању услуга и расподели ресурса на локалном нивоу.

⇒ **Корисници услуга социјалне заштите у заједници**

Услуге социјалне заштите у заједници у општини Нова Варош су ограниченог обима и обухватају релативно мали број корисника. У 2024. години, услугу **личног пратиоца детета** користило **9-гору деце.**

Структура корисника хуманитарне помоћи Црвеног крста Нова Варош јасно указује на изражену заступљеност старијих лица и домаћинстава у стању социјалне потребе, посебно оних која живе сама. **Угрожена самохрана старачка домаћинства чине 24,2%** укупног броја корисника, док додатно забрињава значајан удео **породица из удаљених сеоских средина (16,5%)**, што указује на комбиновани ефекат демографског старења, депопулације и ограничене доступности услуга. **Најзаступљенију категорију чине породице које се налазе на граници остваривања права из система социјалне заштите (26,5%)**, што указује на постојање „скривеног сиромаштва“, односно категорије становништва која не испуњава формалне услове за остваривање права, али је фактички изложена озбиљним социјалним ризицима. У таквим околностима, улога хуманитарне помоћи постаје кључна допуна институционалном систему подршке. **Значајан удео чине и породице са самохраним родитељем (12,1%)** и породице у којима живи особа са инвалидитетом (11,6%), што указује на потребу за циљаним и прилагођеним облицима подршке. Мање су заступљене породице без сталних прихода које су **корисници новчане социјалне помоћи (6,4%)**, као и **вишечлане породице са више деце (2,8%)**, али и ове категорије представљају високоризичне групе у погледу сиромаштва и социјалне искључености.

Посебно је важно истаћи да се **највећи део ових категорија преклапа управо у руралним и тешко доступним подручјима општине**, у којима су присутни најизраженији негативни демографски трендови – депопулација, старење становништва и гашење породичних домаћинстава. Ове околности додатно отежавају приступ основним услугама социјалне и здравствене заштите, као и правовремено препознавање потреба корисника.

У том контексту, **јасно се намеће потреба за успостављањем интегрисане услуге мобилног тима за подршку старијим лицима у руралним подручјима**. Овај тим, заснован на међусекторској сарадњи (Центар за социјални рад, Дом здравља и Црвени крст) омогућио би проактиван приступ корисницима кроз редовне теренске обиласке, правовремено препознавање ризика и пружање основних облика подршке у месту

становања. Успостављање мобилног тима представљало би адекватан и одржив одговор на идентификоване потребе, посебно у срединама са израженим негативним демографским трендовима, где постојећи модели услуге помоћи у кући нису довољно флексибилни нити прилагођени специфичностима терена и расположивим ресурсима у заједници. На овај начин, локална самоуправа би, у складу са законским могућностима, успоставила иновативан модел међусекторске сарадње у пружању подршке старијим лицима, чиме би се значајно унапредила доступност услуга, смањено ризик од социјалне изолације и допринело очувању достојанства и квалитета живота корисника у њиховом природном окружењу.

8. РЕЗУЛТАТИ ПРОЦЕСА МАПИРАЊА

Мапирање социјалних ризика, потреба становништва и доступних ресурса система социјалне заштите у општини Нова Варош спроведено је током израде Програма унапређења социјалне заштите, са циљем да се обезбеди поуздана аналитичка основа за планирање приоритетних мера и развој услуга у наредном периоду. Процес мапирања реализован је током новембра 2025. године применом комбинованог методолошког приступа који је обухватио анализу постојећих података институција система социјалне заштите, као и анкетно истраживање спроведено међу грађанима, корисницима Центра за социјални рад и корисницима постојећих услуга социјалне заштите.

У оквиру анкетног истраживања обухваћено је укупно 137 испитаника из три циљне групе: представници шире јавности, корисници права и услуга Центра за социјални рад и корисници услуга социјалне заштите у заједници. Структура узорка омогућила је да се прикупе релевантни подаци о перцепцији социјалних ризика, доступности услуга и приоритетним потребама различитих група становништва. Анкетни узорак је обухватио испитанике различитих старосних група, нивоа образовања и места становања, укључујући становнике градских и руралних насеља.

Резултати мапирања указују да се општина Нова Варош, као и бројне друге мање и демографски старе општине у Србији, суочава са сложеним социјалним и демографским изазовима који имају директан утицај на потребе становништва за различитим облицима социјалне подршке. Посебно се издвајају изражени демографски трендови старења становништва, дугорочни процеси иселјавања младих и радно способних лица, као и повећан број старијих лица која живе сама или у старачким домаћинствима. Ови трендови значајно утичу на структуру корисника система социјалне заштите и повећавају потребу за услугама подршке у заједници, пре свега за старија лица и особе са инвалидитетом.

Истраживање је показало да **грађани као најизраженије социјалне ризике препознају економску несигурност, незапосленост, ниске приходе домаћинства, као и проблеме доступности услуга у удаљеним и руралним насељима.**

Поред економских фактора, **као значајни ризици препознати су и социјална изолација старијих лица, ограничен приступ здравственим и социјалним услугама у мањим**

насељима, као и недовољно развијена мрежа специјализованих услуга подршке за поједине осетљиве групе.

Посебан сегмент налаза односи се на **положај старијих лица, која чине значајан део корисника система социјалне заштите.** Подаци указују на растућу потребу за услугама које омогућавају подршку у свакодневном функционисању, као што су **услуга помоћи у кући, различити облици дневних активности и програми социјалне подршке који доприносе смањењу социјалне изолованости.**

Истовремено, специфичне потребе препознате су и код особа са инвалидитетом, посебно у погледу приступачности услуга, подршке у свакодневном функционисању и могућности активнијег укључивања у друштвени живот заједнице.

Резултати истраживања указују и на **потребу за додатним облицима подршке породицама које се суочавају са различитим социјалним ризицима, укључујући сиромаштво, породичне кризе, насиље у породици и проблеме у функционисању породичних односа.** У том контексту посебно је наглашена потреба за развојем саветодавних и психосоцијалних услуга које би биле доступне породицама и појединцима у ситуацијама кризе, као и за **јачањем превентивних програма који могу допринети ранијем препознавању и решавању проблема.**

Анализа резултата указује и на значајну улогу локалних институција и организација цивилног друштва у пружању подршке осетљивим групама становништва. Центар за социјални рад, здравствене и образовне установе, организације цивилног друштва и друге локалне институције представљају кључне актере у систему социјалне заштите и социјалне инклузије.

Истовремено, резултати мапирања указују на **потребу за даљим јачањем међусекторске сарадње,** како би се обезбедио координисан и свеобухватан одговор на сложене социјалне потребе становништва.

Поред потреба за развојем нових услуга, истраживање је указало и на **значај унапређења информисаности грађана о постојећим правима и услугама у систему социјалне заштите.** Део испитаника навео је да није у потпуности упознат са могућностима које систем социјалне заштите пружа, што указује на потребу за јачањем активности информисања, саветовања и подршке грађанима у остваривању њихових права.

Полазећи од налаза мапирања, могу се издвојити неколико кључних праваца даљег развоја локалног система социјалне заштите:

- Пре свега, потребно је наставити развој и унапређење услуга подршке у заједници, са посебним фокусом на старија лица, особе са инвалидитетом и породице у ризику.
- Истовремено, значајно је јачати превентивне и саветодавне програме који могу допринети благовременом препознавању и ублажавању социјалних проблема.
- Такође је потребно даље јачати институционалне и организационе капацитете локалних актера система социјалне заштите, укључујући развој међусекторске

сарадње, унапређење компетенција стручних радника и бољу координацију активности различитих институција и организација које делују у овој области.

У целини посматрано, резултати мапирања пружају јасну аналитичку основу за дефинисање приоритета и мера Програма унапређења социјалне заштите општине Нова Варош. Налази истраживања указују да је за ефикасан одговор на постојеће и будуће социјалне изазове неопходно даље јачање локалног система социјалне заштите кроз развој доступних и одрживих услуга у заједници, унапређење међусекторске сарадње и континуирано прилагођавање мера и програма стварним потребама становништва.

8.1. Кључни налази мапирања

На основу анализе расположивих података и резултата анкетног истраживања могу се издвојити следећи кључни налази који су од значаја за планирање даљег развоја система социјалне заштите у општини Нова Варош:

- **Неповољни демографски трендови** – процеси старења становништва и одлив младих и радно способних лица доводе до повећања удела старијих лица у укупној популацији и раста потреба за различитим облицима подршке у заједници, посебно за лица која живе сама или у старачким домаћинствима.
- **Економска несигурност као доминантан социјални ризик** – грађани и корисници система социјалне заштите као најзначајније проблеме препознају незапосленост, ниске приходе домаћинства и ризик од сиромаштва, што указује на потребу за бољим повезивањем мера социјалне заштите са мерама социјалне и радне активације.
- **Повећана потреба за услугама подршке у заједници** – посебно за старија лица, особе са инвалидитетом и породице које се суочавају са различитим социјалним ризицима. У том контексту посебан значај имају услуге које омогућавају корисницима да што дуже остану у свом природном окружењу и задрже функционалност и социјалну укљученост.
- **Ограничена доступност услуга у руралним подручјима** – географска расутост насеља и удаљеност појединих делова општине од институција и служби утичу на доступност подршке појединим категоријама становништва, што указује на потребу за развојем флексибилнијих и теренских облика подршке.
- **Потреба за развојем саветодавних и психосоцијалних услуга** – посебно у раду са породицама које се суочавају са породичним кризама, конфликтима, насиљем у породици или другим облицима социјалних ризика. Развој ових услуга може допринети ранијем препознавању проблема и превенцији тежих облика социјалне искључености.
- **Потреба за јачањем подршке раном развоју деце** – резултати мапирања указују на значај раног препознавања развојних ризика код деце и обезбеђивања благовремене подршке породицама. У том контексту важно је развијати механизме ране идентификације и ране интервенције код деце са развојним ризицима и сметњама у развоју, уз јачање сарадње између здравствених, образовних и социјалних служби.

- **Значај међусекторске сарадње** – институције система социјалне заштите, здравства, образовања, локалне самоуправе и организације цивилног друштва имају важну улогу у пружању подршке осетљивим групама становништва. Истраживање указује на потребу за даљим унапређењем координације и сарадње између ових актера.

- **Потреба за бољом информисаношћу грађана** – део испитаника није у потпуности упознат са правима и услугама у систему социјалне заштите, што указује на значај активности информисања, саветовања и подршке грађанима у остваривању њихових права.

Наведени налази представљају важну основу за дефинисање приоритета и мера Програма унапређења социјалне заштите општине Нова Варош и указују на потребу за даљим развојем доступних, одрживих и корисницима прилагођених услуга у заједници.

8.2. Приоритетне смернице за даљи развој система социјалне заштите

Полазећи од резултата мапирања социјалних ризика и потреба становништва, као и анализе постојећих капацитета локалног система социјалне заштите, могу се издвојити следеће приоритетне смернице за даљи развој и унапређење система социјалне заштите у општини Нова Варош:

- **Даљи развој услуга подршке у заједници.** Потребно је наставити развој и унапређење услуга које омогућавају подршку корисницима у њиховом природном окружењу, са посебним фокусом на старија лица, особе са инвалидитетом и друге осетљиве групе становништва. Посебан значај имају услуге које доприносе очувању функционалности, самосталности и квалитета живота корисника.
- **Унапређење доступности услуга у руралним подручјима.** С обзиром на територијалну распрострањеност насеља и специфичности руралног подручја, неопходно је развијати флексибилне облике подршке који омогућавају доступност услуга и становништву које живи у удаљеним деловима општине, укључујући теренски рад и мобилне облике подршке.
- **Развој превентивних и саветодавних услуга за породице.** У циљу благовременог препознавања и решавања породичних и социјалних проблема, потребно је развијати саветодавне, едукативне и психосоцијалне услуге намењене породицама које се суочавају са различитим облицима ризика, укључујући породичне кризе, конфликте и насиље у породици.
- **Јачање система подршке раном развоју деце.** Посебну пажњу потребно је посветити развоју механизма за рано препознавање развојних ризика код деце и обезбеђивање благовремене подршке породицама. У том контексту важно је јачати сарадњу између здравствених, образовних и социјалних служби, као и развијати програме ране интервенције и саветодавне подршке родитељима.
- **Јачање међусекторске сарадње локалних институција.** Ефикасан одговор на комплексне социјалне потребе становништва захтева унапређење сарадње између институција система социјалне заштите, здравства, образовања, локалне самоуправе и организација цивилног друштва, као и бољу координацију активности различитих актера.

- **Унапређење информисаности грађана и доступности информација о правима и услугама.** Потребно је континуирано унапређивати системе информисања и саветовања грађана о правима и услугама у систему социјалне заштите, како би се омогућило благовремено остваривање права и приступ потребним облицима подршке.

9. ЛОКАЛНИ ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

9.1. Организациони капацитети у оквиру Општине Нова Варош

- **Организациони капацитети у оквиру Скупштине општине Нова Варош**

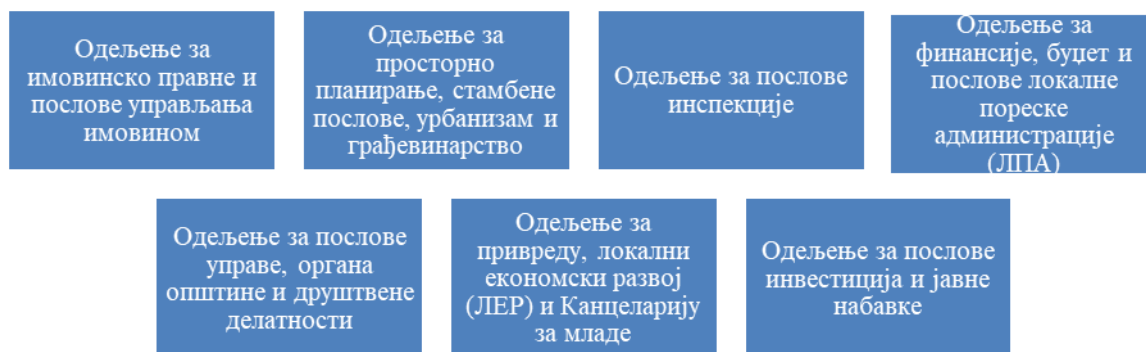
[Пословником о раду Скупштине општине Нова Варош](#) није предвиђено формирање посебног савета или комисије за социјалну политику или социјалну заштиту. Иако Пословник предвиђа постојање појединих радних тела чији се делокруг делимично може довести у везу са социјалним питањима, пре свега кроз комисије које разматрају питања развоја и друштвених делатности, као и кроз Савет за здравље, ниједно од ових тела нема јасно дефинисан мандат у области социјалне заштите. Конкретно, постојећа радна тела немају надлежности за систематско праћење стања, разматрање политика и предлагање мера у области социјалне заштите, нити се континуирано баве питањима социјалне сигурности грађана. Овакво организационо решење указује на ограничене капацитете Скупштине општине за стратешко управљање овом облашћу и потребу за унапређењем институционалног оквира, пре свега кроз формирање посебног радног тела за социјалну политику.

- **Организациони капацитети на нивоу извршне власти**

На нивоу извршне власти није успостављена јасна институционална одговорност за област социјалне заштите. У оквиру Општинског већа није именован члан задужен за ову област, нити је формирано стално стручно тело које би се бавило планирањем, координацијом и праћењем мера социјалне политике. Овакво стање указује на одсуство јасног управљачког и координационог механизма на нивоу извршне власти, што отежава системско планирање и развој услуга социјалне заштите.

- **Организациони капацитети у оквиру Општинске управе**

• [Правилник о организацији и систематизацији радних места у Општинској управи и Општинском правобранилаштву општине Нова Варош](#), који је Општинско веће усвојило 29. августа 2022. године, представља основни акт којим се уређују унутрашња организација, надлежности организационих јединица и систематизација радних места у Општинској управи. Овим актом прецизно су дефинисани унутрашње организационе јединице, њихова структура, број извршилаца, описи послова и услови за рад. Према Правилнику, унутрашње организационе јединице Општинске управе организоване су кроз више одељења.

Поред тога, као посебна организациона јединица предвиђен је Кабинет председника општине са надлежностима у области инвестиција, комуникације, координације и пружања стручне подршке органима општине.

Правилник о организацији и систематизацији радних места у Општинској управи и Општинском правобранилаштву општине Нова Варош (2022) представља основни акт којим су уређени унутрашња организација, надлежности и систематизација радних места. Овим актом успостављена је формална организациона структура Општинске управе, са више одељења и укупно 49 систематизованих радних места са 56 извршилаца.

Посебан значај за област социјалне заштите има Одељење за друштвене делатности, које је носилац послова у овој области. Међутим, у оквиру овог одељења нису јасно издвојени послови социјалне заштите, нити су систематизована посебна радна места или стручни профили за обављање послова социјалне политике, развоја услуга, планирања и праћења њихове реализације. Послови социјалне заштите интегрисани су у шири делокруг друштвених делатности, који обухвата и образовање, културу, спорт и омладинску политику, што указује на недовољну институционалну диференцијацију ове области. Као последица, изостаје јасна подела надлежности и одговорности, као и континуирано и стручно управљање системом социјалне заштите. Додатно, у поступцима набавке услуга социјалне заштите уочава се недостатак специфичних стручних компетенција у оквиру надлежних служби, имајући у виду да Правилником није предвиђена специјализација службеника за ову врсту набавки. Иако постојећа организациона структура обезбеђује основне административне предуслове за функционисање управе, њоме нису успостављени јасни институционални капацитети за управљање системом социјалне заштите, укључујући планирање, координацију услуга, сарадњу са Центром за социјални рад, као и праћење и вредновање ефеката мера. Имајући у виду тренутни обим услуга, где је обезбеђена једна услуга – услуга личног пратиоца детета, може се сматрати рационалним решењем да се послови праћења и вредновања ефеката услуга привремено повере запосленом у Центру за социјални рад који је ангажован средствима из буџета општине. Међутим, даљи развој система социјалне заштите и проширење обима услуга захтеваће јачање кадровских капацитета, било у оквиру Општинске управе или Центра за социјални рад.

Поред наведеног, у оквиру организационе структуре Општинске управе, послови који се односе на информационе системе формално су у надлежности Одељења за

општу управу, органе општине и друштвене делатности. Ови послови обухватају управљање информационим системима и вођење одређених административних евиденција, што представља важан сегмент функционисања савремене управе. Међутим, важећим Правилником о организацији и систематизацији радних места нису посебно дефинисани послови у области електронске управе, нити су систематизована радна места која би се бавила развојем и унапређењем е-услуга, управљањем отвореним подацима, вођењем регистра административних поступака или развојем електронске писарнице. Овакво нормативно и организационо решење указује на недовољно развијене институционалне капацитете за управљање процесима дигитализације, што се непосредно одражава и на област социјалне заштите, у којој е-услуге нису успостављене, а подаци од значаја за планирање и праћење политика нису доступни кроз системе отворених података. У том смислу, унапређење организационог оквира кроз измене Правилника, у правцу јаснијег дефинисања послова и успостављања функционалних капацитета за електронску управу, представља важан предуслов за модернизацију управе и унапређење доступности и ефикасности јавних услуга.

У оквиру надлежности Општинске управе, препознати су и послови који се односе на сарадњу са организацијама цивилног друштва, као и активности Канцеларије за младе, што указује на постојање основа за развој партиципативних политика и укључивање различитих друштвених актера у процес креирања и спровођења јавних политика. Међутим, ови послови нису функционално повезани са системом социјалне заштите, нити су усмерени ка развоју и унапређењу социјалних услуга, што указује на недовољно коришћење постојећих ресурса у овој области.

Канцеларија за младе општине Нова Варош основана је 2015 године, локални сервис усмерен на унапређење положаја младих и подстицање њиховог активног учешћа у друштву. Кроз своје активности реализује пројекте на бази мултикултуралности, омладинског активизма и неформалног образовања. Посебан акценат ставља се на волонтирање младих, нарочито у оквиру различитих локалних манифестација, чиме се подстиче развој друштвене одговорности и заједништва.

Посебан сегмент од значаја за функционисање система социјалне заштите односи се на спровођење јавних набавки услуга социјалне заштите. Иако су ови послови формално обезбеђени у оквиру Општинске управе, уочена је потреба за јачањем стручних компетенција запослених у овој области, имајући у виду специфичност набавки социјалних услуга, које захтевају познавање стандарда услуга, критеријума квалитета и специфичних модела уговарања. Недостатак ових компетенција може утицати на квалитет планирања, спровођења и праћења уговора о пружању услуга.

Интерресорна комисија за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке детету и ученику (ИРК) у општини Нова Варош образована је решењем начелника Општинске управе од 4. јануара 2024. године, као стручно и међусекторско тело за процену потреба деце, ученика и одраслих за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком. Комисија представља кључни механизам за повезивање система образовања, здравства и социјалне заштите на локалном

нивоу и омогућава остваривање права корисника на интегрисану подршку. Комисија има пет чланова, четири стална и једног повремениог, при чему су стални чланови представници релевантних система (здравство, образовање, социјална заштита и дефектолог), што обезбеђује мултидисциплинарни приступ у процени потреба. Стручну и административно-техничку подршку раду Комисије обезбеђује координатор запослен у Општинској управи. Мандат сталних чланова траје четири године. У складу са прописаним надлежностима, ИРК врши процену потреба корисника, доноси мишљења и препоруке о врсти и обиму додатне подршке, упућује кориснике на надлежне институције, прати реализацију предложених мера, као и прикупља и води евиденције о корисницима и свом раду. Комисија такође има обавезу извештавања надлежних органа и учешћа у информисању јавности о доступним облицима подршке. Анализа извештаја о раду Комисије показује да је обим њеног рада релативно ограничен, са малим бројем разматраних захтева на годишњем нивоу, који се готово искључиво односе на децу и ученике, док захтева за одрасле кориснике нема. Уочава се и значајан број поновљених захтева, што указује на дуготрајност и сложеност потреба корисника, као и на континуирану потребу за подршком. Структура предложених мера указује на доминацију услуге личног пратиоца детета, док су друге врсте подршке мање заступљене. Оваква структура указује на ограничен степен развијености услуга у заједници, као и на недовољну диверзификацију доступних облика подршке. Иако извештаји указују на успостављену сарадњу са релевантним институцијама и не идентификују значајније тешкоће у раду Комисије, ограничен обим рада, уска структура предложених мера и изостанак података о исходима подршке указују на потребу за даљим унапређењем функционисања ИРК, посебно у делу проактивног препознавања потреба, развоја услуга и јачања међусекторске координације.

9.2. Центар за социјални рад Нова Варош

Центар за социјални рад Нова Варош представља носећу институцију система социјалне заштите на локалном нивоу и обавља послове јавних овлашћења у складу са законом. Организационо, рад Центра је успостављен у оквиру једне унутрашње организационе јединице у којој су концентрисани сви стручни послови, укључујући процену потреба, вођење случаја, управно одлучивање, спровођење старатељске заштите, рад у породично-правној заштити, као и праћење корисника и вођење законом прописаних евиденција.

У пракси, активности Центра су у највећој мери усмерене на спровођење управних поступака и остваривање права на материјалну подршку, као и на поступање у случајевима породично-правне заштите и заштите деце и одраслих у ризику. Ова функција је доминантна и условљена обимом законских обавеза, као и расположивим кадровским капацитетима. Са друге стране, у складу са законом и савременим приступом социјалној заштити, Центар би, поред јавних овлашћења, требало да има значајнију улогу у иницирању, планирању, развоју и координацији услуга у заједници, као и у спровођењу превентивних и развојних програма, јачању међусекторске сарадње и укључивању локалних актера у систем подршке. Међутим, услед ограничених организационих и кадровских ресурса, ова развојна и услужно оријентисана функција Центра није у довољној мери развијена, те је његово деловање претежно усмерено на административно-управне

послове. Овакво организационо решење, иако обезбеђује функционалност система у погледу спровођења законом прописаних надлежности, истовремено указује на висок степен концентрације послова и ограничене могућности за функционалну диференцијацију, специјализацију и развој услуга у заједници.

У Центру је ангажовано укупно осам запослених, од чега шест стручних радника различитих профила (социјални радници, психолог/педагог, социолог, правник, специјални педагог) и два административно-финансијска радника. Стручни тим омогућава мултидисциплинарни приступ у раду са корисницима и представља значајан ресурс система. Поред тога, од укупног броја стручних радника, један запослени је ангажован и финансиран из буџета локалне самоуправе за обављање послова у вези са остваривањем права на материјалну подршку. Иако ово представља значајан механизам сарадње између локалне самоуправе и Центра, у постојећој организацији није обезбеђен стручни кадар који би био ангажован на пословима развоја, координације и пружања услуга социјалне заштите у надлежности локалне самоуправе.

Међутим, број стручних радника је недовољан у односу на обим и сложеност послова. Са 1343 корисника у 2024. години, оптерећење износи приближно 220 корисника по стручном раднику, што значајно превазилази уобичајене стандарде и ограничава могућност квалитетног, индивидуализованог рада са корисницима. Као последица, већина стручних капацитета усмерена је на спровођење јавних овлашћења и материјалних давања, док је ангажовање у области развоја и пружања услуга у заједници ограничено, што додатно утиче на недовољно развијену услужну и превентивну функцију Центра.

Центар за социјални рад смештен је у објекту Општине, у левом крилу зграде, на четвртном спрату. Иако зграда поседује лифт и приступну рампу за особе са инвалидитетом, лифт није у функцији дужи временски период, што представља значајно ограничење у погледу приступачности, посебно за стара лица, особе са инвалидитетом и лица са смањеном покретљивошћу.

Пословни простор Центра обухвата око 205 m² и састоји се од осам канцеларија, архиве, чајне кухиње и санитарних просторија. Просторије су опремљене основним намештајем и техничком опремом неопходном за рад, укључујући рачунарску опрему, комуникационе уређаје и средства за административну обраду података. Центар располаже и службеним возилом за теренски рад, што омогућава делимично превазилажење просторних ограничења у раду са корисницима. Истовремено, у оквиру истог објекта постоји додатни простор у власништву локалне самоуправе који тренутно није у функцији социјалне заштите, а који би, уз адекватно опремање и организацију, могао представљати значајан ресурс за развој услуга у заједници, посебно саветодавних, саветодавно-едукативних и социотерапијских услуга. Иако постојећи инфраструктурни услови обезбеђују основне предуслове за функционисање установе, њихова недовољна прилагођеност потребама корисника, пре свега у погледу приступачности, представља значајно ограничење у обезбеђивању једнаког приступа услугама социјалне заштите.

У Центру за социјални рад Нова Варош успостављена је пракса континуираног стручног усавршавања запослених, у складу са законским и подзаконским оквиром који регулише лицензирање и професионални развој стручних радника у систему социјалне заштите. Стручно усавршавање се реализује кроз похађање акредитованих програма, учешће на семинарима, радионицама и стручним скуповима, као и кроз праћење савремених стручних и научних достигнућа. Током 2024. године, стручни радници су активно учествовали у различитим програмима обуке који су обухватили теме од значаја за унапређење квалитета стручног рада, укључујући родну равноправност, заштиту од насиља, примену законских овлашћења и рад у систему социјалне заштите.

Посебно је значајно увођење јединственог информационог система социјалне заштите (СОЗИС), као и примена регистра Социјалне карте, као централизоване евиденције података о социо-економском статусу корисника, која омогућава ефикасније утврђивање права и доношење одлука у области социјалне заштите. Стручни радници Центра прошли су више обука за примену ових система и континуирано унапређују своје дигиталне компетенције. Центар за социјални рад Нова Варош препознат је као пример добре праксе у примени Социјалне карте, што указује на висок ниво прилагођености новим системима и функционалну оспособљеност запослених за рад у савременом информационом окружењу.

Према доступним подацима, Центар за социјални рад Нова Варош остварује висок ниво ефикасности у примени новог информационог система, што указује на добар ниво прилагодљивости и функционалних компетенција запослених. Међутим, упркос континуираном улагању у стручно усавршавање, постојећа организација рада и висок степен оптерећења стручних радника значајно ограничавају могућност пуне примене стечених знања у пракси, посебно у области развоја услуга у заједници и превентивних програма. С тим у вези, унапређење компетенција запослених представља значајан ресурс система, али је за његову пуну функционалну примену неопходно обезбедити адекватне организационе и кадровске услове.

Информисање о раду Центра за социјални рад Нова Варош реализује се кроз комбинацију традиционалних и савремених канала комуникације. Огласна табла у просторијама Центра представља основни вид информисања корисника, што је у складу са структуром корисничке популације и релативно ниским нивоом дигиталне писмености, посебно код старијих лица. Истовремено, Центар користи и електронске канале комуникације, укључујући друштвене мреже, сарадњу са локалним медијима, као и јединствени информациони систем информатора о раду, који се редовно ажурира и омогућава транспарентност у раду установе. Увођење електронске управе додатно је унапредило ефикасност рада, омогућавајући прибављање документације електронским путем, уз сагласност корисника. Центар поседује и интернет презентацију <https://nvcentarzasocijalnirad.wordpress.com/>, која представља потенцијално значајан канал информисања, међутим она се не ажурира редовно, што ограничава њену функцију као извора поузданих и правовремених информација за кориснике. Имајући у виду структуру корисника, посебно високо учешће старих лица и становништва из руралних подручја, доминантни канали информисања остају традиционални, што указује на ограничен домет дигиталних алата у обезбеђивању пуне информисаности и доступности услуга.

Финансирање активности Центра и система социјалне заштите у значајној мери је усмерено на обезбеђивање новчаних давања и материјалне подршке корисницима. Средства локалног буџета превасходно се користе за исплату различитих облика финансијске помоћи, док су улагања у развој и пружање услуга социјалне заштите у заједници ограничена. Оваква структура финансирања указује на доминацију пасивних мера подршке, уз недовољно развијен сегмент услуга који доприноси социјалној укључености и унапређењу квалитета живота корисника.

Постојећа организација рада и висок степен оптерећења стручних радника значајно ограничавају могућност континуираног стручног усавршавања и развоја нових компетенција, посебно у областима развоја услуга у заједници, међусекторске сарадње и примене иновативних приступа у социјалној заштити. Истовремено, постојећи мултидисциплинарни састав тима представља добру основу за даље јачање стручних капацитета, уз потребу систематског улагања у едукацију, унапређење организације рада и јаснију поделу функција унутар система.

9.3. Дом здравља

Дом здравља Нова Варош представља основну здравствену установу на нивоу примарне здравствене заштите на територији општине и од 1990. године функционише као организациона јединица у саставу Здравствени центар Ужице. У оквиру система здравствене заштите Златиборског округа, установа обезбеђује доступност основних здравствених услуга становништву општине, укључујући и становнике руралних и удаљених насеља.

Делатност Дома здравља организована је кроз више служби које обухватају здравствену заштиту одраслих, деце и жена, патронажну службу, кућно лечење и негу, хитну медицинску помоћ, као и дијагностичке и специјалистичко-консултативне услуге. У оквиру установе доступне су лабораторијска, радиолошка и ултразвучна дијагностика, пнеумофтизиолошка здравствена заштита, заштита менталног здравља и стоматолошка заштита.

Посебан значај у раду установе имају превентивне активности и рад са осетљивим групама становништва. Кроз рад служби за здравствену заштиту деце и жена, патронажне службе и саветовалишта, Дом здравља има важну улогу у праћењу здравственог стања деце и младих, подршци породицама и раном препознавању здравствених и развојних ризика. Службе кућног лечења и патронаже обезбеђују подршку старијим лицима, хроничним болесницима и лицима са ограниченом покретљивошћу, што је од посебног значаја у условима израженог старења становништва и просторне разуђености насеља.

Ипак, даљи развој и унапређење постојећих услуга ограничени су недовољним кадровским и техничким капацитетима, пре свега недостатком здравственог кадра и стручних сарадника (логопед, психолог, социјални радник), недовољним бројем запослених за рад на терену, као и ограниченим возним парком, што посебно утиче на могућност развоја саветовалишних услуга и јачање дефектолошке и психосоцијалне подршке становништву.

9.4. Предшколска установа

Предшколска установа „Паша и Наташа“ представља централну институцију система предшколског васпитања и образовања на територији општине Нова Варош и има кључну улогу у подршци раном развоју деце и породицама са малом децом, али и све израженију функцију у оквиру локалног система социјалне заштите и социјалне инклузије.

Установа је основана 1980. године и делатност обавља у централном објекту у Новој Вароши, као и кроз издвојено одељење припремног предшколског програма при Основној школи у Акмачићима. Васпитно-образовни рад организован је у 14 васпитних група, а програмима је обухваћено више од 300 деце различитог узраста. У реализацији рада учествује 40 запослених, а установа располаже адекватним просторним и инфраструктурним капацитетима, укључујући приступачност за децу са инвалидитетом и безбедно, пространо двориште, што представља значајну основу за квалитетан васпитно-образовни рад. **Поред основне делатности, установа у пракси остварује и значајне функције у области здравствене и социјалне заштите деце, што је посебно важно у контексту раног развоја.** Кроз систематско праћење развоја деце, идентификују се потребе у области говора, моторике, социо-емоционалног развоја и понашања, након чега се предузимају конкретне мере подршке, укључујући индивидуализацију рада и примену индивидуалних образовних планова. **Установа има развијену инклузивну праксу, у којој се деца са сметњама у развоју активно укључују у васпитно-образовни процес, уз континуирано праћење и прилагођавање рада њиховим потребама.** Посебан значај има ангажовање стручне подршке изван установе, пре свега дефектолога који редовно ради са децом, васпитачима и родитељима, као и логопеда који спроводи превентивни и корективни рад са значајним бројем деце. Ови подаци указују да установа већ функционише као важна тачка ране интервенције у локалној заједници, иако ова подршка није системски институционализована унутар саме установе. **Сарадња са породицом представља један од кључних сегмената рада.** Она се остварује кроз информативне, едукативне и партиципативне активности, укључујући родитељске састанке, индивидуалне разговоре, тематске радионице и активно учешће родитеља у васпитно-образовном процесу и животу установе, при чему је присутан висок ниво поверења родитеља у рад установе. **Установа систематски спроводи активности у области превенције насиља, дискриминације, злостављања и занемаривања,** кроз рад посебног тима, едукативне активности и обележавања значајних датума, чиме се доприноси развоју безбедног и подстицајног окружења за децу и јачању социјалних и емоционалних компетенција. **Развојни оквир рада установе посебно наглашава подршку деци и породици,** укључујући информисање родитеља о правима и услугама, развој програма подршке родитељству, као и систематско праћење потреба деце и породица, што указује на њен значајан потенцијал у области социјалне инклузије и раног препознавања ризика. Поред наведених капацитета и развијених пракси, важно је указати да **обухват деце предшколским васпитањем и образовањем није потпун.** Према расположивим подацима, обухват деце узраста од 1 до 5,5 година износи око 56%, односно око 63% када се укључи и припремни предшколски програм, што указује да значајан број деце остаје ван система предшколског васпитања и образовања. **Ово је од посебног значаја у контексту социјалне инклузије, јер деца која нису обухваћена системом имају повећан ризик од**

развојних кашњења и социјалне искључености, што додатно наглашава значај даљег ширења обухвата и развоја доступних услуга на нивоу локалне заједнице. **Посебну вредност представља развијена међусекторска сарадња** са Домом здравља, Центром за социјални рад, Интерресорном комисијом и другим институцијама, што омогућава координисано деловање у пружању подршке деци и породицама. Ипак, упркос значајним постојећим капацитетима и развијеним праксама, **даљи развој улоге установе ограничен је недостатком стручних сарадника** (педагог, психолог, логопед, дефектолог), као и ограниченим кадровским и финансијским ресурсима, што посебно утиче на могућност развоја континуираних саветодавних и превентивних услуга. У том смислу, Предшколска установа „Паша и Наташа“ **представља значајан, али недовољно искоришћен ресурс локалне заједнице** за развој интегрисаних услуга у области раног развоја, социјалне заштите и подршке породицама.

9.5. Основне школе

Мрежу основног образовања на територији општине Нова Варош чини шест матичних основних школа са више издвојених одељења у сеоским срединама. Основне школе делују у Новој Вароши, Акмачићима, Јасенову, Божетићима, Бистрици и Радоињи, док се настава у нижим разредима организује и у већем броју подручних четвороразредних одељења у мањим насељима. Оваква организација омогућава доступност основног образовања деци из удаљених руралних подручја, али истовремено указује и на изражене демографске промене и постепено смањење броја ученика у мањим школама.

Основна школа „Живко Љујић“ представља централну образовну установу на нивоу основног образовања у урбаном подручју општине Нова Варош и има значајну улогу у образовању, васпитању и социјализацији деце школског узраста, као и у препознавању и ублажавању социјалних ризика код ученика. Школа **своју делатност остварује у матичном објекту у Новој Вароши, као и у издвојеном одељењу у Дражевићима**, чиме обезбеђује покривеност и дела руралног подручја општине. **Наставу похађа преко 550 ученика**, распоређених у 25 одељења, са просечним бројем од око 24 ученика по одељењу. Број ученика је у претходном периоду релативно стабилан, што указује на очуван капацитет школе у условима демографских изазова. **Школа располаже задовољавајућим просторним и инфраструктурним условима**, који обухватају више објеката, учионице и кабинете, фискултурну салу, школска дворишта и спортске терене. Објекти су приступачни ученицима са инвалидитетом, укључујући и постојање лифтова у централном објекту, што омогућава несметано кретање и равноправно учешће свих ученика у наставном и ваннаставном животу школе. **У кадровском смислу**, школа има развијену структуру запослених, укључујући наставни кадар и стручну службу коју чине педагог, психолог (са делимичним ангажовањем) и дефектолог (са ограниченим фондом часова), што представља важну основу за пружање подршке ученицима. **У школи су успостављени кључни тимови** – Тим за инклузивно образовање, Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања и Тим за кризне догађаје – који имају значајну улогу у превенцији ризика, подршци ученицима и реаговању у осетљивим ситуацијама. **Посебан значај имају активности усмерене на социјалну инклузију и подршку ученицима са различитим образовним и социјалним потребама**. У школи се реализује настава по индивидуалним

образовним планovima, обезбеђује се додатна подршка у учењу кроз допунску наставу и индивидуални рад, као и укључивање ученика у инклузивне активности које подстичу сарадњу, толеранцију и међусобно разумевање. **Стручна служба школе** пружа подршку ученицима у области менталног здравља кроз саветодавни рад, радионице и индивидуалне разговоре. **Школа систематски спроводи програме превенције вршњачког насиља**, кроз едукативне активности, радионице и рад стручних тимова, уз укључивање родитеља и сарадњу са надлежним институцијама. Поред тога, реализују се програми усмерени на развој социјалних и емоционалних вештина ученика, јачање самопоуздања и превенцију ризичних понашања. **Сарадња са родитељима** остварује се кроз Савет родитеља, родитељске састанке, радионице и индивидуалне консултације, што доприноси бољем разумевању потреба ученика и заједничком деловању у њиховом развоју. Истовремено, школа остварује развијену сарадњу са локалним институцијама, укључујући Центар за социјални рад, Дом здравља, културне и спортске организације, што омогућава свеобухватнију подршку ученицима и повезивање школе са локалном заједницом. **Ипак, упркос развијеним организационим и програмским капацитетима, школа се суочава са одређеним изазовима**, пре свега у погледу ограничених материјалних и кадровских ресурса, делимичне доступности стручних сарадника и отежане идентификације ученика у социјалном ризику услед недостатка системских података. **Ови изазови указују на потребу за додатним јачањем капацитета школе, развојем саветодавних и превентивних програма, као и унапређењем координације са институцијама система социјалне заштите.**

ОШ „Момир Пуаревић“ у Акмачићима представља образовну установу која функционише у претежно руралном подручју општине Нова Варош и има важну улогу у обезбеђивању доступности основног образовања деци из удаљених и мање насељених делова општине, као и у подршци њиховом социјалном развоју и укључивању у заједницу. **Школа своју делатност обавља у матичном објекту у Акмачићима, као и кроз више издвојених одељења (Вилови, Радијевићи и Дрмановићи)**, чиме обезбеђује територијалну доступност образовања у условима просторне разуђености. Наставу похађа око 58 ученика, распоређених у девет одељења, са малим просечним бројем ученика по одељењу (око 8), што указује на специфичну организацију рада у руралним срединама и потребу за прилагођеним приступом настави. Уочава се благи раст броја ученика у последњим годинама, што представља позитиван тренд у контексту демографских изазова. **У кадровском смислу, школа има око 35 запослених, али ограничене стручне капацитете**, с обзиром на то да је ангажован један стручни сарадник – педагог. У школи су формиран кључни тимови, укључујући Тим за инклузивно образовање и Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, који имају значајну улогу у пружању подршке ученицима и превенцији ризика. **Инфраструктурни услови омогућавају основно функционисање наставе**, а објекти су приступачни ученицима са инвалидитетом, с обзиром на то да се настава одвија у приземљу и да постоје прилазне рампе. Међутим, **школа не поседује фискултурну салу**, а услови за реализацију наставе физичког и здравственог васпитања су ограничени, док је школска инфраструктура у појединим сегментима потребно додатно унапређивати. **Школа реализује више програма усмерених на превенцију социјалних ризика и подршку ученицима**, укључујући активности превенције вршњачког насиља, подршку менталном здрављу, програме социјалне инклузије

и вршњачку медијацију. Подршка ученицима остварује се кроз индивидуализован приступ, допунску наставу, примену индивидуалних образовних планова и сарадњу са стручним сарадником и спољним стручњацима, у складу са потребама ученика. **Сарадња са родитељима остварује се кроз родитељске састанке, индивидуалне разговоре и саветодавни рад**, док школа активно сарађује са локалним институцијама, укључујући ЦСР, Дом здравља, предшколску установу, организације културе и цивилног друштва, што доприноси пружању свеобухватне подршке ученицима. **Иако школа не бележи значајнији број ученика из формално евидентираних социјално угрожених група**, присутни су изазови у препознавању и праћењу социјалних ризика, као и у обезбеђивању адекватне и континуиране подршке ученицима. Као посебна потреба издваја се обезбеђивање додатне стручне подршке, укључујући ангажовање личног пратиоца за ученике којима је потребна интензивнија подршка у образовном процесу.

Основна школа „Вук Ст. Караџић“ у Јасенову представља образовну установу која функционише у изразито руралном подручју општине **Нова Варош** и има значајну улогу у обезбеђивању доступности основног образовања деци из удаљених и демографски угрожених подручја, као и у подршци њиховој социјализацији и укључивању у заједницу. **Школа своју делатност остварује у матичном објекту у Јасенову, као и кроз издвојена одељења у Горњој и Доњој Белој Реци**, чиме обезбеђује територијалну доступност образовања у условима изражене просторне разуђености. **Укупно школу похађа око 18 ученика**, распоређених у седам одељења, са веома малим просечним бројем ученика по одељењу (око 2), што указује на специфичне услове рада у малим сеоским школама. Истовремено, **уочава се континуиран пад броја ученика у последњим годинама (са 27 на 18)**, што указује на изражене демографске изазове и ризик од даљег смањења обухвата ученика. **У школи је запослено око 25 радника**, укључујући наставни кадар и стручне сараднике – психолога и библиотекара, што представља важан ресурс за подршку ученицима. **Формирани су Тим за инклузивно образовање и Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања**, који имају значајну улогу у превенцији ризика и подршци ученицима у осетљивим ситуацијама. **Школа располаже основним инфраструктурним капацитетима**, укључујући учионице, кабинет, фискултурну салу, школско двориште и трпезарију са кухињом, **што представља значајан ресурс за организацију наставе и боравка ученика**. Наставна средства су у већој мери обезбеђена, али је приступачност објекта за ученике са инвалидитетом само делимично обезбеђена, што указује на потребу за даљим унапређењем физичке доступности. У школи се реализују **програми И активности превенције вршњачког насиља, подршке менталном здрављу кроз рад психолога, социјалне инклузије, вршњачке медијације и додатне подршке у учењу**. Настава се по потреби прилагођава ученицима кроз индивидуалне образовне планове, а ученици се подстичу на активно учешће у школским активностима. **Сарадња са родитељима и локалном заједницом** остварује се кроз различите облике комуникације и заједничке активности, док школа сарађује са бројним институцијама, укључујући Центар за социјални рад, Дом здравља, локалну самоуправу, полицију, Црвени крст и друге организације, што доприноси свеобухватнијој подршци ученицима. Иако школа обухвата мали број ученика, у њој су присутни **различити изазови у раду са децом**, укључујући питања менталног здравља, **вршњачког насиља, социјалних и породичних тешкоћа, као и ограничен приступ савременим технологијама и потребу за одржавањем дисциплине у настави**. Евидентирани су и ученици који похађају наставу по

индивидуалним образовним плановима, као и ученици из социјално осетљивих група, што указује на потребу за континуираном подршком и јачањем капацитета школе у области инклузије.

ОШ Основна школа „Кнезова Рашковића“ у Божетићима представља образовну установу која функционише у руралном подручју општине Нова Варош и има значајну улогу у обезбеђивању доступности основног образовања деци из мањих и удаљених насеља, као и у подршци њиховом образовном и социјалном развоју. **Школа своју делатност обавља у матичном објекту у Божетићима, као и кроз издвојено одељење у Љепојевићима**, чиме обезбеђује територијалну доступност образовања у условима просторне разуђености. **Наставу похађа око 40 ученика**, распоређених у шест одељења, са малим просечним бројем ученика по одељењу (око 6), што указује на специфичне услове рада у руралним срединама. **Број ученика у претходним годинама бележи мање осцилације, без израженог тренда раста или пада**, што указује на релативно стабилан, али мали обухват ученика. **У школи је запослено 27 радника**, док стручну подршку ученицима обезбеђују психолог и библиотекар са делимичним радним ангажовањем, што представља ограничен, али значајан ресурс за рад са ученицима. **Формирани су Тим за инклузивно образовање и Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања**, који имају важну улогу у превенцији ризика и подршци ученицима у осетљивим ситуацијама. **Школа располаже добрим нивоом опремљености наставним средствима**, укључујући савремену дигиталну учионицу и значајан број рачунара и ИКТ опреме, што представља важан ресурс за унапређење наставе и дигиталних компетенција ученика. **Просторни капацитети** обухватају учионице, кабинете и школско двориште са спортским теренима, али је фискултурна сала импровизирана и не задовољава у потпуности стандарде за извођење наставе физичког и здравственог васпитања. **Пристап објекту је делимично прилагођен** ученицима са инвалидитетом, с обзиром на ограничену доступност свих делова школског простора. У школи се реализују **различити програми усмерени на превенцију социјалних ризика и подршку ученицима**, укључујући превенцију вршњачког насиља, подршку менталном здрављу, програме социјалне инклузије, вршњачку медијацију и додатну подршку у учењу. У настави се примењује индивидуализован пристап, укључујући и рад по индивидуалним образовним плановима за ученике којима је потребна додатна подршка, што указује на постојање инклузивне праксе. **Сарадња са родитељима** остварује се кроз различите облике комуникације и укључивање у живот школе, док школа **сарађује са локалним институцијама**, укључујући Центар за социјални рад, Дом здравља, полицију и друге службе, што доприноси пружању свеобухватније подршке ученицима. **Као кључни изазови у раду школе издвајају се** утицај социјалних и економских фактора на ученике, присуство тешкоћа у учењу, као и потреба за додатном подршком ученицима и породицама у социјалном ризику, укључујући материјалну подршку, помоћ у учењу и развој ваннаставних активности. **Ограничени кадровски капацитети и делимична инфраструктурна ограничења** додатно утичу на могућности школе да обезбеди свеобухватну подршку.

Основна школа „Добрисав – Добрица Рајић“ у Бистрици представља најмању образовну установу на територији општине Нова Варош и функционише у изразито руралном подручју, са кључном улогом у очувању доступности основног образовања у демографски најугроженијим деловима општине. **Школа своју делатност обавља у два**

школска објекта на подручју Бистрице, обезбеђујући наставу за веома мали број ученика – укупно око 7, распоређених у три одељења, са просечно два до три ученика по одељењу . У претходним годинама уочен је континуиран пад броја ученика (са 10 на 5, уз благо повећање на 7 у текућој години), што указује на изражене демографске изазове и ризик од даљег смањења обухвата. У школи је запослен 21 радник, што у односу на број ученика указује на специфичну организацију рада у малим руралним школама. Стручна подршка обезбеђује се кроз ангажовање стручног сарадника, а у школи су формиран Тим за инклузивно образовање, Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, као и Тим за поступање у кризним ситуацијама, што представља основу за системски приступ подршци ученицима. **Инфраструктурни капацитети школе омогућавају несметано одвијање наставе.** Објекти су у већој мери приступачни ученицима са инвалидитетом, а школа располаже учионицама, наставним средствима, физкултурном салом и уређеним школским двориштем са спортским теренима, што представља значајан ресурс за квалитет наставног и ваннаставног рада. Ипак, уочавају се потребе за додатним унапређењем приступачности објеката у појединим сегментима. Школа реализује основне програме усмерене на подршку ученицима, укључујући превенцију вршњачког насиља, подршку менталном здрављу, сарадњу са родитељима и додатну подршку у учењу. Међутим, програми социјалне инклузије и вршњачке медијације нису развијени у већој мери, што указује на ограничене програмске капацитете. Сарадња са локалним институцијама, укључујући Дом здравља, Центар за социјални рад, локалну самоуправу и Црвени крст, остварује се кроз различите активности и представља важан механизам подршке ученицима и повезивања школе са заједницом. Иако школа тренутно не бележи већи број ученика из формално евидентираних социјално осетљивих група, присутни демографски трендови, мали број ученика и ограничени програмски капацитети указују на потребу за јачањем улоге школе у систему подршке деци и породицама, као и на значај развоја додатних програма који би допринели већој атрактивности и одрживости школе у локалној заједници.

Основна школа „Гојко Друловић“ у Радоињи представља образовну установу која функционише у руралном подручју општине Нова Варош и има значајну улогу у обезбеђивању доступности основног образовања деци из више насеља, као и у подршци њиховом образовном и социјалном развоју. Школа своју делатност обавља у матичном објекту у Радоињи, као и кроз више издвојених одељења (Рутоши, Кокин Брод и Негбина), чиме обезбеђује територијалну покривеност у условима просторне разуђености. Наставу похађа око 40 ученика, распоређених у десет одељења, са малим просечним бројем ученика по одељењу (око 4), што указује на специфичну организацију наставе у руралним срединама . Уочава се тренд постепеног смањења броја ученика у претходним годинама (са 53 на 40), што указује на присутне демографске изазове. У школи је запослено око 40 радника, укључујући наставни кадар и стручну службу коју чине педагог, психолог и библиотекар, са делимичним радним ангажовањем, што представља важан, али ограничен ресурс за пружање стручне подршке ученицима. У школи су формиран Тим за инклузивно образовање, Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, Тим за додатну подршку ученику и Тим за кризне ситуације, који имају значајну улогу у превенцији ризика и подршци ученицима. **Инфраструктурни капацитети школе омогућавају реализацију наставе у више објеката,**

при чему матична школа располаже фискултурном салом и школском кухињом, док су у издвојеним одељењима услови прилагођени расположивим просторима. **Школски објекти су делимично приступачни** ученицима са инвалидитетом, уз постојање рампи у појединим објектима, али не и потпуну прилагођеност свих простора, што указује на потребу за даљим унапређењем приступачности. **Школа реализује више програма усмерених на превенцију социјалних ризика и подршку ученицима**, укључујући превенцију вршњачког насиља, подршку менталном здрављу кроз рад педагога и психолога, програме социјалне инклузије, као и додатну подршку у учењу кроз допунску наставу и индивидуализован приступ. **Посебан значај има сарадња са локалним институцијама**, укључујући Центар за социјални рад, Дом здравља, културне и образовне институције, што омогућава свеобухватнију подршку ученицима и повезивање школе са заједницом. **Као кључни изазови у раду школе издвајају се ограничени материјални и кадровски ресурси, отежана идентификација ученика у социјалном ризику услед недостатка системских података, као и потреба за унапређењем координације са институцијама и обезбеђивањем континуитета подршке ученицима.** Ови изазови указују на потребу за даљим јачањем капацитета школе, посебно у области саветодавног рада, подршке менталном здрављу и рада са породицама.

У циљу сагледавања кључних разлика у капацитетима, условима рада и изазовима са којима се суочавају основне школе на територији општине, у наставку је дат компаративни преглед по одабраним показатељима.

Школа	Подручје	Ученици (тренд)	Стручна служба	Фискултур на сала	Кухиња	ИКТ опремљено ст	Кључни изазови
ОШ „Живко Љујић“	Урбано	~550 →	педагог, психолог, дефектолог	ДА	ДА	добра	идентификација ризика
ОШ „Момир Пуаревић“	Рурално	~58 ↑	педагог	НЕ	ДА	ограничена	мали обухват, ресурси
ОШ „Вук Ст. Карацић“	Рурално	~18 ↓	психолог	ДА	ДА	умерена	депопулација
ОШ „Кнезова Рашковића“	Рурално	~40 →	психолог (делимично)	делимично	ДА	добра	социо-економски фактори
ОШ „Добрисав – Добрица Рајић“	Рурално (микро)	~7 ↓	ограничено	ДА	НЕ/ограничено	ограничена	одрживост школе

ОШ „Гојко Друловић“	Рурално	~40 ↓	педагог, психолог	ДА	ДА	умерена	ресурси, координација
---------------------	---------	-------	-------------------	----	----	---------	-----------------------

Основне школе на територији општине Нова Варош карактерише изражена хетерогеност у погледу величине, кадровских и инфраструктурних капацитета, која у великој мери прати разлике између урбаног и руралног подручја. Упркос тим разликама, могу се идентификовати заједничке снаге и ограничења која утичу на квалитет и доступност образовања, као и на улогу школа у систему социјалне подршке.

9.6. Средња школа

Средња школа у Новој Вароши представља једину установу средњег образовања на територији општине и важног локалног актера у систему подршке младима. У школској 2024/2025. години школу похађа 278 ученика, што указује на благи раст у односу на претходну годину (272 ученика), али и пад у односу на 2022/2023. годину када је школу похађало 318 ученика.

Школа реализује више образовних профила из области гимназијског, техничког и стручног образовања. Настава се организује у програмима гимназије (природно-математички и друштвено-језички смер), као и у образовним профилима из области електротехнике и машинства (електротехничар рачунара, машински техничар моторних возила и механичар моторних возила). Укупно је ангажовано 57 запослених, док стручну подршку ученицима обезбеђује педагог и библиотекар са делимичним радним ангажовањем.

Школа располаже инфраструктуром која обухвата две школске зграде и спортску халу укупне површине око 3950 m², са 19 учионица и кабинета. Наставни простор је у великој мери опремљен наставним средствима и опремом (око 85%), а школа има физкултурну салу, двориште и спортске терене. Ипак, објекат није прилагођен ученицима са инвалидитетом, што представља значајан инфраструктурни изазов.

У школи функционишу Тим за заштиту од насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације, Тим за инклузивно образовање, Тим за додатну подршку ученицима и вршњачки тим. Наставу по индивидуалном образовном плану похађа пет ученика. Школа реализује активности усмерене на превенцију вршњачког насиља, подршку менталном здрављу ученика, социјалну инклузију, вршњачку медијацију, сарадњу са родитељима и додатну подршку у учењу.

Средња школа активно сарађује са бројним институцијама и организацијама у локалној заједници, укључујући Центар за социјални рад, Дом здравља, Црвени крст, Полицијску станицу, Дом културе, библиотеку и музеј, као и са основним школама и локалним предузећима. Сарадња се реализује кроз предавања, радионице, културне и хуманитарне активности, као и кроз организацију практичне наставе.

Као један од најзначајнијих изазова у раду са ученицима у социјалном ризику истиче се утицај породичних околности на образовни и социјални развој младих. У том контексту, школа препознаје потребу за развојем додатних услуга подршке, пре свега саветовалишта за младе, које би омогућило систематичнију психосоцијалну подршку ученицима и њиховим породицама.

9.7. НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ - Филијала Пријепоље, ОЈ Нова Варош

Национална служба за запошљавање – Филијала Пријепоље, Организациона јединица Нова Варош, представља кључног институционалног партнера у области унапређења социјалне укључености и запошљивости рањивих категорија становништва. Њена улога је посебно значајна у контексту Програма унапређења социјалне заштите, имајући у виду да значајан број корисника услуга Општинског центра за социјални рад Нова Варош припада категорији теже запошљивих лица. Ову групу карактерише дугорочна незапосленост, низак ниво квалификација, ограничено или одсуство радног искуства, што се често одражава и на ниво самопоуздања, као и присуство додатних социјалних ризика попут сиромаштва, старости и маргинализације. Према актуелним подацима, на евиденцији НСЗ – Филијале Пријепоље, Испостава Нова Варош, налази се 12 корисника новчане социјалне помоћи у статусу активних и спремних за рад, од којих су 11 жене и један мушкарац. Истовремено, две особе мушког пола налазе се у статусу привремене спречености за рад услед болести, при чему је једна особа трајни корисник новчане социјалне помоћи са утврђеним значајним ограничењима радне способности. Национална служба за запошљавање препознаје кориснике услуга центра за социјални рад као приоритетну, теже запошљиву категорију, која има предност у укључивању у програме и мере активне политике запошљавања. Ове мере обухватају како финансијску подршку, тако и различите облике стручне подршке, усмерене ка јачању компетенција и повећању запошљивости. Досадашња сарадња између НСЗ и Општинског центра за социјални рад Нова Варош, заснована на протоколу о сарадњи, одвија се кроз континуирану размену информација, координацију активности и заједничко деловање на терену. Сарадња обухвата благовремено информисање о доступним програмима и конкурсима, упућивање корисника, као и заједничке активности усмерене на мотивисање и укључивање рањивих група у систем подршке. Такође, институције активно сарађују кроз организацију радионица, трибина и фокус група, као и кроз редовне интерне састанке. Ипак, уочава се потреба за даљим унапређењем интегрисаног приступа, пре свега кроз јачање координације између релевантних актера на локалном нивоу. Посебан изазов представља недовољна укљученост послодаваца у програме запошљавања теже запошљивих лица. Иако НСЗ нуди широк спектар подстицајних мера, одзив послодаваца остаје ограничен. У том смислу, додатни напори у правцу информисања и едукације локалне заједнице, као и промовисања значаја социјалне инклузије и запошљавања рањивих категорија, представљају важан корак ка стварању услова за одржив и квалитетан живот ових корисника. Кроз заједничко деловање институција и активније укључивање послодаваца, могуће је постићи значајније ефекте у области социјалне заштите и запошљавања у општини Нова Варош.

9.8. Установе културе

Дом културе „Јован Томић“ представља централну установу културе на територији општине Нова Варош и значајан ресурс у области културног развоја, друштвеног живота и социјалне инклузије локалног становништва. Установа је основана 1969. године, спајањем Радничког универзитета и библиотеке, и током више од пет деценија рада представља носиоца културног живота и „лучу културног препорода“ читавог краја. Кроз њене програме прошло је више хиљада уметника и културних стваралаца, а на сцени су се смењивали најзначајнији програми из области позоришта, музике, књижевности и других уметности. Као потврда дугогодишњег рада и значаја, установи је додељена Вукова награда за изузетан допринос развоју културе . **Дом културе реализује разноврсне културно-уметничке програме**, укључујући концерте, позоришне представе, изложбе, књижевне вечери и фестивале, чиме обезбеђује доступност културних садржаја различитим категоријама становништва. У оквиру установе делују аматерско позориште и фолклорни ансамбл са дугом традицијом и значајним резултатима, као и друге секције које омогућавају активно учешће грађана у културном животу. **Посебан значај у раду установе има континуирани рад са децом и младима.** Кроз секције и организоване активности, Дом културе представља важан простор неформалног образовања, социјализације и развоја креативности. Током школске године, свакодневно у поподневним и вечерњим часовима кроз установу прође значајан број корисника, претежно деце и младих, што указује на њену изражену улогу у креирању подстицајног окружења за њихов развој. Истовремено, установа представља отворен простор културног учешћа за све категорије становништва, укључујући и програме намењене одраслима, као што су концерти, фестивали и различити културни догађаји. **Међутим, уочава се да ови програми нису увек систематски представљени и јасно позиционирани у односу на циљне групе, што може утицати на њихову видљивост и доступност у заједници.** Посебно, нису уочљиви програми усмерени на старије становништво, што је значајно у контексту социјалне интеграције и инклузије ове осетљиве групе. Такође, **из доступних података не уочавају се активности које су усмерене на рурална подручја**, што указује на потенцијални простор за унапређење доступности културних садржаја становништву које живи ван урбаног центра.

Библиотека „Јован Томић“ представља централну установу библиотечно-информационе делатности на територији општине Нова Варош и значајан ресурс у области образовања, културе и доступности знања за различите категорије становништва. Библиотека располаже фондом од преко 38.500 књига из различитих области, што представља значајну основу за развој читалачке културе и доступност образовних садржаја у локалној заједници . **Поред основне делатности, библиотека остварује и широку културно-образовну функцију** кроз организацију књижевних вечери, промоција књига, трибина, предавања и радионица из различитих области, укључујући теме из области психологије, здравља и подршке особама са посебним потребама. **Посебан значај има рад Дечјег одељења библиотеке**, које представља доступан и подстицајан простор за учење, читање и квалитетно провођење слободног времена деце. Корисницима су на располагању разноврсни садржаји, укључујући књиге, стрипове, енциклопедије и речнике, као и могућност коришћења рачунара са интернетом.

Простор библиотеке користи се и за израду домаћих задатака и групни рад, чиме библиотека има важну улогу у подршци образовном процесу и развоју радних навика код деце. Кроз сарадњу са предшколским и основношколским установама, као и кроз радионице и тематске активности, библиотека активно доприноси развоју читалачких навика и социјализацији деце од најранијег узраста. **Поред Дечјег одељења, библиотека располаже и позајмним и завичајним одељењем,** која значајно проширују њене функције у области образовања, информисања и очувања културног идентитета. **Позајмно одељење** обухвата обиман фонд књига из различитих области, укључујући књижевност и друштвене науке, што омогућава корисницима различитог узраста и интересовања приступ разноврсним садржајима. Корисницима су на располагању читаонице и рачунари са интернет приступом, што библиотеку позиционира као важан простор за учење, информисање и самосталан рад ученика, студената и одраслих. **Завичајно одељење** представља значајан ресурс за очување културне баштине и локалног идентитета, кроз прикупљање и чување публикација и документације која се односи на историју, културу и развој нововарошког краја. Овај фонд има посебан значај за истраживаче, ученике и ширу заједницу, доприносећи развоју знања о локалном окружењу и јачању културног идентитета. **Библиотека активно сарађује са школама, предшколском установом, локалним институцијама, медијима и појединцима из области културе и образовања,** што доприноси ширем друштвеном утицају и доступности њених програма. Установа такође развија и издавачку делатност, доприносећи очувању културне баштине и локалног идентитета кроз публикације значајне за историју и културу овог краја. **У контексту социјалне инклузије, библиотека представља доступан и отворен простор за различите групе становништва, посебно у области неформалног образовања и информисања.** Међутим, уочава се да програми нису у већој мери систематски усмерени ка осетљивим групама, нити су јасно профилисани у односу на њихове специфичне потребе. Такође, из доступних података не уочавају се активности усмерене на рурална подручја, што указује на потенцијални простор за унапређење доступности библиотечких услуга становништву ван урбаног центра. **Подаци о броју корисника библиотеке нису доступни,** што може указивати на потребу за систематичнијим праћењем обухвата и коришћења услуга.

9.9. Установа спорта и Спортски савез

Јавна установа „Спортски објекти“ представља централног носиоца управљања спортском инфраструктуром на територији општине Нова Варош и значајан ресурс за развој спорта, рекреације и здравих стилова живота становништва. Установа је основана 2018. године са циљем унапређења области спорта и одржавања спортских објеката, као и обезбеђивања услова за бављење спортом како професионалних клубова, тако и рекреативних корисника. **Основна делатност установе обухвата управљање, одржавање и коришћење спортских објеката, као и подршку организацији спортских манифестација, тренажног процеса и других активности у области спорта.** Јавна установа управља већим бројем спортских објеката на територији општине, укључујући градски стадион, спортску дворану, школске сале, терене и објекте на Златару, као и спортске терене у насељима. Ови капацитети представљају важну основу за развој спорта и рекреације, као и за укључивање различитих категорија становништва у физичке

активности. **Установа активно подржава рад спортских клубова обезбеђивањем термина за тренинге без накнаде, као и кроз омогућавање коришћења спортских објеката за рекреативне активности грађана.** На тај начин доприноси доступности спорта широј популацији и ствара услове за развој спортских навика код деце, младих и одраслих. **Посебан значај има и улога установе у обезбеђивању услуга од значаја за локалну заједницу, укључујући организацију превоза становништва из руралних подручја.** Увођењем бесплатног превоза на више релација, установа доприноси бољој повезаности и доступности услуга становништву удаљених насеља, што има значај и у контексту социјалне укључености. **У контексту социјалне инклузије,** установа представља важан ресурс за укључивање становништва у спортске и рекреативне активности. Међутим, уочава се да **активности нису у већој мери програмски усмерене ка осетљивим групама, нити су јасно профилисане у односу на њихове специфичне потребе.** Такође, **иако постоје инфраструктурни капацитети, остаје простор за њихово даље унапређење и функционално прилагођавање различитим категоријама корисника.**

Спортски савез Нова Варош представља кровну организацију у области спорта на територији општине Нова Варош и кључног актера у координацији, развоју и унапређењу спортских активности на локалном нивоу. Савез је основан 2009. године са циљем стварања услова за развој спорта и унапређење спортског живота у заједници. **У свом саставу окупља 22 спортска удружења,** чиме представља значајну платформу за повезивање спортских организација, спортиста и спортских радника. **Основне активности Савеза обухватају** организацију спортских манифестација, аматерских такмичења и традиционалних спортских догађаја, као и подстицање развоја младих спортиста и промоцију спорта и здравих стилова живота. **Савез има важну улогу у стварању услова за укључивање различитих категорија становништва у спортске и рекреативне активности,** укључујући децу предшколског и школског узраста, одрасле и пензионере, са циљем да спорт буде доступан свима под једнаким условима. **Посебан значај има чињеница да спортске организације на територији општине у највећој мери не наплаћују чланарине,** што доприноси већој доступности спорта деци и младима, посебно у контексту социјалне инклузије. **Савез такође има улогу у подстицању оснивања нових спортских организација у складу са интересовањима грађана,** чиме доприноси ширењу понуде спортских активности и укључивању већег броја корисника. **У контексту социјалне инклузије,** Спортски савез представља важан механизам за укључивање деце, младих и других категорија становништва у спортске активности. **Значајан потенцијал** представља чињеница да Јавна установа „Спортски објекти“ **обезбеђује бесплатан превоз становништва из руралних подручја,** што може представљати основу за унапређење територијалне доступности различитих услуга у локалној заједници, **укључујући и услуге социјалне заштите.** Међутим, уочава се да **активности нису у већој мери програмски усмерене ка осетљивим групама,** нити су јасно профилисане у односу на њихове специфичне потребе, што указује на потенцијални простор за развој циљаних програма у области социјалне инклузије. **Подаци о броју чланова спортских удружења нису доступни,** што може указивати на потребу за систематичнијим праћењем обухвата и укључености становништва у спортске активности.

9.10. Црвени крст

Црвени крст Нова Варош представља значајног актера у области хуманитарне подршке и социјалне заштите на територији општине Нова Варош, са посебно израженом улогом у пружању подршке становништву у социјалном ризику. **Организација спроводи активности усмерене на пружање основне материјалне подршке**, укључујући дистрибуцију пакета хране и других видова помоћи, при чему је посебан фокус усмерен на становништво у руралним подручјима, нарочито старија лица. Ове активности имају значајну улогу у ублажавању последица сиромаштва и социјалне изолованости, посебно у удаљеним и тешко доступним насељима. **Црвени крст располаже одређеним оперативним капацитетима**, укључујући возило и развијену мрежу волонтера, што омогућава реализацију активности на терену. Волонтерска мрежа представља важан ресурс организације, **са потенцијалом за даље јачање и ширење у циљу унапређења доступности услуга и укључивања већег броја корисника**. У том контексту, као важна потреба **препознаје се систематско јачање волонтерске мреже** кроз сарадњу са образовним установама, укључујући и школе у руралним подручјима, Канцеларијом за младе и организацијама цивилног друштва. **У контексту социјалне заштите**, посебно се издвајају изражене потребе старијег становништва у руралним подручјима, које се огледају у ограниченој доступности услуга, социјалној изолованости и повећаном ризику од сиромаштва. У том смислу, **Црвени крст препознаје своју улогу као потенцијалног партнера у развоју нових услуга подршке**, посебно кроз **успостављање мобилних тимова за пружање помоћи старима у селима, у сарадњи са Домом здравља и Центром за социјални рад**. Иако организација реализује значајне активности на терену, **уочава се простор за унапређење међусекторске сарадње**, посебно у повезивању са другим актерима који раде са младима, као што је Канцеларија за младе, као и за даље јачање капацитета и видљивости програма.

10. Удружења грађана

Удружење пензионера на територији општине Нова Варош представља значајног актера у **окупљању и подршци старијем становништву, пре свега у урбаном делу општине**. Удружење **располаже сопственим простором у централном делу насеља**, који се користи за окупљање чланова и реализацију различитих активности. Организација **има бројно чланство и спроводи активности усмерене на побољшање квалитета живота пензионера**, укључујући обезбеђивање грева, организацију одлазака у бање, излета и дружења. **Рад удружења се континуирано финансира из буџета локалне самоуправе**, при чему су за 2024. и 2025. годину одобрена средства у износу од по 400.000,00 динара, намењена пре свега подршци редовним активностима удружења у области социо-хуманитарног рада, што обезбеђује одређени ниво стабилности у функционисању организације, док подаци за 2026. годину још увек нису доступни. **Постојеће активности преваходно су усмерене на социјалне и рекреативне аспекте живота старијих**, доприносећи њиховој социјализацији и квалитетнијем провођењу слободног времена. Међутим, **уочава се да постојећи капацитети и начин функционисања организације не пружају довољно простора за развој нових приступа који би омогућили трансформацију активности у правцу структурираних услуга**, као што је **клуб за старије**,

са садржајима усмереним на активну социјалну интеграцију и инклузију. Такође, сарадња са другим институцијама и организацијама у локалној заједници није посебно изражена, што указује на потенцијал за унапређење међусекторског приступа у области подршке старијем становништву.

Социо-хуманитарне организације које делују на територији општине Нова Варош представљају важан сегмент локалног система подршке осетљивим групама становништва, посебно у области социјалне заштите, здравствене подршке и заштите права. **На територији општине делује више организација које се финансирају из буџета локалне самоуправе**, али се уочава да је **само мањи број организација са седиштем у Новој Вароши**, док значајан број организација има седиште у другим локалним самоуправама. Локално присутне организације, као што су Удружење пензионера општине Нова Варош, Савез бораца и Удружење потомака ратника, чине мањи део укупне мреже. При томе, активности удружења бораца и потомака ратника преваходно су усмерене на очување културне традиције и неговање историјског сећања, те у мањој мери доприносе пружању социо-хуманитарне подршке осетљивим групама становништва. Организације као што су саветовалиште за жене оболеле од рака „Јефимија“, удружење глувих и наглувих, организација МС и Савез цивилних инвалида рата имају седиште у Ужицу, док Савез слепих и слабовидих делује на ширем подручју које обухвата општине Прибој, Пријепоље и Нову Варош. Оваква структура указује да се **значајан део подршке осетљивим групама обезбеђује кроз регионалне организације**, што доприноси доступности појединих програма, али истовремено може утицати на њихову територијалну доступност, континуитет и прилагођеност специфичним потребама локалног становништва. **Финансирање организација из буџета локалне самоуправе усмерено је преваходно на подршку редовним активностима у области социо-хуманитарног рада**, док су програми усмерени на развој услуга и системску подршку осетљивим групама у мањој мери заступљени. Истовремено, **није уочено у којој мери ове организације остварују сарадњу са Центром за социјални рад и другим релевантним институцијама, што може утицати на координацију подршке и ефикасност одговора на потребе корисника**. У том контексту, уочава се простор за јачање локалних организација, јасније усмеравање финансирања ка програмима који доприносе социјалној инклузији, развој услуга у заједници и унапређење међусекторске сарадње, како би се обезбедила доступнија, континуирана и потребама корисника прилагођена подршка осетљивим групама становништва.

Удружење грађана „Дивови Златара“ представља релативно новог, али значајног актера у области социјалне инклузије и подршке особама са инвалидитетом на територији општине Нова Варош. Организација је усмерена на пружање подршке деци, особама са инвалидитетом и њиховим породицама кроз различите облике директног рада, укључујући индивидуалне и групне активности, радно-окупационе програме и саветодавну подршку. Посебан значај имају активности усмерене на развој радних навика, социјализацију и укључивање корисника у живот заједнице, укључујући и учешће у јавним догађајима и локалним манифестацијама. Организација развија иновативан приступ кроз активности био-баштованства и радно-активационих програма, који повезују елементе учења, рада и социјалне инклузије, са циљем постепеног оснаживања корисника

и њиховог већег укључивања у друштвени и економски живот. Овај приступ представља основу за даљи развој модела социјалног предузетништва, као потенцијално одрживог облика подршке особама са инвалидитетом. У том контексту, посебно је значајно да је организацији омогућено коришћење објекта у Ојковици (стара зграда основне школе), који је уступљен од стране општине за потребе инклузије особа са инвалидитетом . Овај простор, као и интерно развијени ресурси попут пластеника и „Баште могућности“, представљају важну инфраструктурну основу за реализацију програма и даљи развој услуга. Организација је већ успоставила сарадњу са бројним партнерима на националном нивоу, укључујући организације и институције које се баве подршком особама са инвалидитетом, као и учешће у развоју и пилотирању иновативних услуга у области социјалне заштите. Иако се ради о организацији која није финансирана из буџета локалне самоуправе, уочава се значајан потенцијал за њено укључивање у локални систем подршке, посебно у области развоја иновативних услуга и модела радне активације особа са инвалидитетом. У том смислу, организација се позиционира као потенцијални партнер у развоју услуга у заједници, уз обавезну сарадњу са НСЗ Филијалом Пријепоље ОЈ Нова Варош, Центром за социјални рад, образовним, здравственим, спортским и културним институцијама.

10. ЛОКАЛНИ НОРМАТИВНИ ОКВИР

Одлука о социјалној заштити општине Нова Варош усвојена 2. априла 2014. године („Службени лист општине Нова Варош“, број 6/2014), захтева значајна унапређења. Важећи нормативни оквир није усклађен са одредбама Закона о социјалној заштити, нити у довољној мери одражава фактичко стање и реалне потребе система социјалне заштите на локалном нивоу.

Иако је самом Одлуком о социјалној заштити предвиђено усвајање посебних општих аката којима би се на јасан и прецизан начин уредили услови, поступци и стандарди за обезбеђивање и пружање услуга социјалне заштите, као ни начин остваривања појединих облика материјалне подршке, исти нису усвојени. Посебно је уочљиво да су поједине мере, које по својој суштини припадају области финансијске подршке породици са децом, нормативно смештене у систем социјалне заштите, без јасног разграничења њихове правне природе, циљева и механизма примене.

Даље, важећим нормативним оквиром није предвиђено доношење кључних одлука неопходних за функционисање система услуга социјалне заштите, као што су одлука о методологији формирања цене услуга, одлука о цени услуга социјалне заштите и одлука о учешћу корисника у цени услуге. Овај нормативни пропуст представља значајан структурни недостатак који у пракси онемогућава транспарентно, уједначено и одрживо финансирање услуга, као и равноправан приступ корисника услугама социјалне заштите.

Иако је чланом 20. Закона о социјалној заштити изричито прописано да је јединица локалне самоуправе обавезна да утврди Програм унапређења социјалне заштите, важећа

Одлука о социјалној заштити општине Нова Варош не препознаје ову законску обавезу, нити успоставља нормативну везу између система социјалне заштите и инструмената јавне политике у овој области.

Законом је јасно утврђено да Програм унапређења социјалне заштите представља кључни документ којим се дефинишу мере и активности за подстицај и развој постојећих и нових услуга социјалне заштите, као и да тај програм мора бити усклађен са стратешким документима развоја које доноси Влада Републике Србије. Поред тога, законом је недвосмислено прописано да свака јединица локалне самоуправе мора утврдити мере и активности за развој услуга социјалне заштите и за њих обезбедити средства у свом буџету.

Изостанак ових одредби у важећој Одлуци има за последицу да систем социјалне заштите на локалном нивоу није нормативно повезан са процесима стратешког планирања, програмирања мера и буџетирања, већ се своди на статичан скуп појединачних права и услуга без јасно дефинисаног развојног правца. На тај начин се умањује способност јединице локалне самоуправе да системски планира развој услуга, прати њихову ефикасност и обезбеди одрживост у складу са законом.

Већина одредби важеће Одлуке формулисана је на општем нивоу и захтева прецизније нормативно дефинисање, како би се обезбедила правна сигурност корисника, уједначена примена прописа и јасно разграничење надлежности свих актера у систему. Истовремено, номотехничка обрада Одлуке није усклађена са важећим правилима израде прописа и захтева значајна унапређења.

Одлука о правима и услугама социјалне заштите које обезбеђује општина Нова Варош, формално предвиђа више локалних услуга социјалне заштите у надлежности јединице локалне самоуправе. Међутим, упркос нормативном обухвату Одлуке, у пракси је обезбеђена и финансирана искључиво једна услуга - услуга личног пратиоца детета, док остале услуге наведене у Одлуци нису успостављене. Овакво стање доводи до изражене неусклађености нормативног и фактичког стања и доводи у питање поштовање начела правне сигурности, предвидивости и једнакости у остваривању права, с обзиром на то да грађани формално стичу право на услуге које им у пракси нису доступне.

Истовремено, овакво нормативно решење оптерећује Центар за социјални рад и органе локалне самоуправе правном неодређеношћу у погледу обима њихових обавеза и надлежности, те носи потенцијални ризик од повреде законских обавеза јединице локалне самоуправе у области планирања и обезбеђивања услуга социјалне заштите, у складу са Законом о социјалној заштити.

Наведени налази јасно указују на нужност свеобухватне ревизије постојеће Одлуке, односно доношења нове Одлуке о социјалној заштити, којом ће се јасно ускладити обим утврђених права и услуга са реалним организационим и финансијским капацитетима општине. Истовремено, неопходно је прецизно дефинисати фазе увођења услуга, механизме финансирања и одговорности надлежних органа, како би се обезбедила доследна примена прописа и пуно поштовање начела законитости и правне сигурности.

11. ФИНАНСИРАЊЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Законом о буџетском систему прописан је програмски модел буџета као основни механизам управљања јавним финансијама, у оквиру којег се финансирање социјалне заштите на локалном нивоу реализује кроз Програм 11 – Социјална и дечја заштита и његова је сврха обезбеђивање свеобухватне социјалне заштите и помоћи најугроженијем становништву локалне самоуправе. У општини Нова Варош, Програм 11 представља кључни финансијски оквир за спровођење мера социјалне и дечје заштите, укључујући материјална давања, услуге социјалне заштите у заједници и подршку партнерским организацијама. Програмски буџет у овој области усклађен је са смерницама Министарства финансија садржаним у Упутству за израду програмског буџета.

У периоду од 2022–2024. године, буџет општине Нова Варош је конзервативно планиран и укупан реализован буџет је, у све три године, у просеку реализован за 9,6% изнад планираног. У 2022. години, буџет је реализован за 14,6% изнад планираног износа од 775,5 милиона динара, док је у осталим годинама извршаван углавном за 7% изнад плана. Међутим, у 2025. години од планираних 900 милиона, извршено је 855,5 милиона динара, што представља смањење реализације у односу на план од 5%. Буџет Општине је у извршењу повећан у номиналном износу од 887,7 милиона динара у првој години посматраног периода, на 900,8 милиона у 2024. години, што представља раст од свега 1,5%. Истовремено, реализована средства за Програм 11 – Социјална и дечја заштита повећана су са 51,0 на 55,1 милион динара, што чини повећање од 8% у трогодишњем периоду, што значи да се њихов раст креће брже од раста укупних расхода буџета. Њихово учешће у укупном буџету Општине је стабилно и износи у просеку 6%. Анализа односа планираних и извршених средстава за Програм 11 показује висок степен реализације од 98%, осим у 2023. години када је реализовано 93,5% планираних расхода. Овај висок тренд од 98% је настављен и у 2025. години. Оваква динамика указује на извесну стабилност и предвидивост извршења буџета, али и на ограничену флексибилност за значајније повећање износа средстава за социјалну заштиту и проширење обима услуга социјалне заштите током године.

Услуге социјалне заштите. Посматрано са становишта финансирања услуга социјалне заштите, и поред тога што је од 2022. до 2024. године издвојено скоро два и по пута више средстава за услуге социјалне заштите, уочљиво је да се ипак релативно мали део укупних средстава Програма 11 усмерава на услуге у заједници. Укупна реализована средства за услуге социјалне заштите износила су 3,8 милиона динара у 2022., 7,4 милиона у 2023. години и 9,5 милиона динара а у 2024. години, што представља раст од 150% у односу на 2022. годину. Удео услуга социјалне заштите укупном буџету Програма 11 бележи раст из године у годину и кретао се у распону од 7,5% у 2022. до 17,2% у 2024. години. Међутим то указује да је финансирање система и даље доминантно усмерено ка материјалним давањима, а не ка развоју услуга.

Структура финансирања услуга показује ослањање на мешовите изворе. У 2022. години, од укупно 3,8 милиона динара за једину услугу социјалне заштите, 2,4 милиона је обезбеђено из буџета Општине, односно 63,4%, док је преосталих 1,4 милиона динара обезбеђено из наменског трансфера са републичког нивоа (36,6%). У свим посматраним годинама постоји значајно јачање учешћа буџетских средстава, које је достигло 8 милиона односно око 85% у финансирању услуге, што представља позитиван корак ка већој одрживости услуга. Детаљнији приказ налази се у табели у Прилогу на крају овог документа.

С обзиром да услуга „лични пратилац детета“ представља једину дневну услугу у заједници коју финансира Општина, то указује на веома ограничене локалне капацитете за развој алтернативних облика заштите.

- **Услуга „Лични пратилац детета са посебним потребама“** - Анализа показује концентрацију средстава на само једну кључну услугу: „Лични пратилац детета са посебним потребама“ коју реализује „Удружење деце са сметњама у развоју Бајина Башта“. Издвајање за ову услугу има значајан тренд раста од 3,8 милиона динара колико је издвојено у 2022. години, до чак 9,5 милиона динара у 2024. години, односно 12,5 милиона у 2025. години, што значи да је у 2025. години реализовано 3,2 пута више средстава за ову услугу у односу на 2022. годину. Планирана средства у 2026. години износе 15 милиона динара. У структури извора финансирања, учешће наменског трансфера са републичког нивоа је константно и номинално износи 1,5 милиона динара у просеку. Његово учешће се кретало од 36,6% у 2022. години до свега 11,5% у 2025. години, што при константним износима трансфера значи да је Општина из године у годину значајно повећавала издвајања из буџета за финансирање ове услуге.

Мере материјалне подршке – У структури Програма 11 – Социјална и дечија заштита, у периоду од 2022. до 2024. године, мере материјалне подршке имају скоро исто учешће, просечно 29,4%. Њихово кретање се није значајније мењало, од готово истог износа у прве две године посматраног периода од 15,4 милиона динара до 16,2 милиона у 2024. години. У 2025. години извршење ових расхода је износило 15,1 милион динара и они се односе на материјалну подршку корисницима у области социјалне заштите која је утврђена Законом о социјалној заштити и Одлуком о социјалној заштити општине Нова Варош а односе се на средства која се преносе Центру за социјални рад на име исплате једнократних помоћи (набавка основних животних намирница, лекова, једнократне помоћи (ваучери), ванредне новчане помоћи, једнократне новчане помоћи за кориснике НСП-а и самохране незапослене родитеље, набавка уџбеника, накнада трошкова интернатског смештаја за ученике, набавка огрева, погребни трошкови и сл.).

Издавања за мере материјалне подршке углавном прате кретање укупних расхода буџета и њихово учешће у укупним расходима представља константу од 1,8%.

Финансирање Центра за социјални рад општине Нова Варош – Средства која Општина издваја за Центар за социјални рад намењена су за финансирање трошкова који се односе на функционисање редовног рада Центра, односно за финансирање његових материјалних трошкова, по усвојеном финансијском плану, као и финансирање бруто зарада и осталих права из радног односа за једног запосленог који ради на пословима

повереним од стране Општине. У 2024. години за ове намене је издвојено 2,8 милиона динара што је представљало 5,4% укупних средстава која се издвајају за Програм 11 – Социјална и дечија заштита, односно 0,3% укупних буџетских расхода. У 2024. години ови расходи нису одступали од раста укупних расхода буџета и у 2024. су повећани за 3,4% у односу на претходну годину.

Подршка реализацији програма Црвеног крста планирана је у буџету општине Нова Варош и подразумева финансирање материјалних трошкова, као и дела активности које спроводи Црвени крст у оквиру годишњег програма рада, а у складу са Законом о Црвеном крсту. За ове намене из буџета Општине је у 2024. години утрошено око 3 милиона динара, што је чинило 5,4% укупних средстава која су утрошена за Програм 11 – Социјална и дечија заштита, док је просек посматраног трогодишњег периода 5,1%.

Остала издвајања у оквиру Програма 11 – Социјална и дечија заштита у буџету општине Нова Варош евидентирана су у оквиру програмске активности „Подршка деци и породици са децом“ и програмске активности „Подршка рађању и родитељству“ и односе се на средства која се издвајају као подршка породицама са ђацима првацима у набавци уџбеника, као и средства за спровођење активности на повећању наталитета, према одлуци Општинског већа, и то: новчане накнаде за новорођенчад (за прворођено, другорођено и трећорођено и свако наредно дете) и накнаде за незапослене породиље. За ове намене се из буџета Општине издвајају значајна средства, у свим годинама око 21 милион динара, осим у 2022. години када је издвојено око 26 милиона што је чинило чак 51% укупних средстава која су утрошена за Програм 11 – Социјална и дечија заштита. У 2025. години издвојено је око 1,2 милиона динара мање него у 2024. години и то је чинило 37,3% укупних расхода за Програм 11.

Иако „остала издвајања“ у оквиру Програма 11 – Социјална и дечија заштита чине 2,5% укупних буџетских расхода, односно више од 37%% буџетског Програма 11, ови расходи немају карактер социјалних давања, тако да нису детаљно анализирани у овом документу.

У контексту Програма за унапређење социјалне заштите, оваква структура финансирања указује да општина Нова Варош обезбеђује континуитет у финансирању основних облика социјалне заштите, али да је систем и даље претежно оријентисан ка реактивним мерама и на само једној услузи. Иако је уочљив постепени раст издвајања за услугу социјалне заштите, тај раст још увек није у складу са идентификованим потребама становништва.

У целини, финансирање социјалне заштите у општини Нова Варош карактерише стабилно извршење и умерен раст издвајања, али и изражена потреба за стратешким преусмеравањем дела средстава ка развоју и диверзификацији услуга у заједници, јачању превентивних мера и јаснијем повезивању буџетских улагања са планираним исходима и ефектима Програма социјалне заштите.

Детаљни финансијски табеларни прегледи дати су у Прилогу (тренд номиналног и процентуалног издвајања за социјалну и дечју заштиту у буџету општине Нова Варош; издвајања за мере материјалне подршке; укупна вредност средстава за услугу социјалне заштите, по годинама и изворима финансирања).

12. РЕЗУЛТАТИ АНАЛИЗЕ

12.1. ОБЈЕКТИВНА ПРОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Објективна процена постојеће локалне политике социјалне заштите је припремљена помоћу SWOT анализе од стране чланова Радне групе. Током дискусије, чланови Радне групе су сагледавали ситуацију и могућности у тренутним околностима, док им је алат кроз SWOT анализу помогао да се сагледају унутрашње снаге и слабости за решавање препознатих проблема, и које спољашње прилике и претње могу да утичу на остварење циљева ка којима се тежи Планом развоја општине Нова Варош.

УНУТРАШЊЕ СНАГЕ	УНУТРАШЊЕ СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none">• Постојање Плана развоја општине Нова Варош за период 2022–2029 који препознаје унапређење система социјалне заштите као један од развојних приоритета локалне заједнице.• Постојање локалног нормативног оквира у области социјалне заштите.• Функционалан Центар за социјални рад као кључна институција система социјалне заштите на локалном нивоу.• Постојање институционалне мреже у областима здравства, образовања и предшколског васпитања.• Постојање организационог оквира у оквиру Општинске управе кроз Одељење за друштвене делатности.• Успостављена услуга личног пратиоца детета као облик подршке деци са сметњама у развоју и инвалидитетом у систему образовања.• Формирана Интерресорна комисија (ИРК) за процену потреба за додатном здравственом, образовном и социјалном подршком детету и ученику.	<ul style="list-style-type: none">• Важећа Одлука о социјалној заштити није у потпуности усклађена са Законом о социјалној заштити. Нису донети сви неопходни општи акти за уређивање система услуга социјалне заштите, укључујући одлуку о обезбеђивању и пружању услуга, методологију формирања цене услуга, цену услуга и учешће корисника у финансирању услуга.• У Скупштини општине не постоји радно тело за социјалну политику.• У извршној власти није именован члан Општинског већа задужен за област социјалне заштите.• У Општинској управи не постоји издвојено радно место или служба задужена за обезбеђивање, праћење и вредновање права и услуга у надлежности локалне самоуправе.• Организациони капацитети ЦСР су ограничени и недовољни да одговоре на све комплексније потребе за подршком породицима и појединцима у социјалним ризицима.• Недовољни кадровски ресурси за развој нових услуга и теренски рад,

<ul style="list-style-type: none"> • Развијена мрежа основних школа која обезбеђује доступност образовања, укључујући и рурална подручја, као важан ресурс за локалну заједницу. • Успостављени механизми подршке ученицима: тимови за инклузивно образовање, заштиту од насиља и кризне ситуације. • Присуство инклузивних пракси и различитих облика подршке деци (ИОП, индивидуализован приступ, лични пратилац). • Развијена сарадња са родитељима и локалном заједницом, као и традиција солидарности, посебно у руралним срединама. • Постојање основних инфраструктурних услова образовних установа (објекти, опрема, делимично ИКТ ресурси). • Постојање искуства у сарадњи релевантних институција (Центар за социјални рад, здравствене установе, образовне институције и локална самоуправа). • Постојање успостављене, иако неформалне, сарадње између институција у области социјалне заштите, здравства и образовања. • Постојање инфраструктурних капацитета у оквиру јавног сектора (објекти установа социјалне, здравствене, образовне, културне и спортске делатности) који представљају потенцијал за развој и пружање услуга социјалне заштите у заједници. • Постојање установа у области културе и спорта које представљају значајан ресурс локалне заједнице и потенцијал за развој програма социјалне инклузије. • Доступност релевантних статистичких и административних 	<p>укључујући непостојање посебне организационе јединице ЦСР за локална права и услуге.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Просторни капацитети ЦСР нису у потпуности искоришћени, а објекат није у довољној мери приступачан корисницима, с обзиром на то да лифт у објекту није у функцији дужи временски период. • Услуга личног пратиоца детета није нормативно уређена на локалном нивоу, што отежава њено дугорочно и системско функционисање. • Недовољно развијене услуге социјалне заштите у заједници, посебно дневне услуге у заједници, услуге подршке за самостални живот, иновационе услуге и услуге од посебног значаја за локалну заједницу. • Потреба за унапређењем стручних капацитета и континуиране подршке раду ИРКа. • Инфраструктурни капацитети за пружање услуга социјалне заштите нису систематично мапирани, нити су постојећи простори у довољној мери искоришћени за развој услуга. • Изражен пад броја ученика и неповољни демографски трендови, посебно у руралним подручјима, што доводи у питање одрживост школске мреже. • Недостатак стручних сарадника у образовним установама (психолога, логопеда, дефектолога и других профила), што ограничава могућности за пружање свеобухватне психосоцијалне и развојне подршке деци и ученицима. • Ограничени програмски капацитети мањих школа, посебно у области ваннаставних активности,
---	---

<p>података о становништву (попис становништва, подаци институција, мапирање потреба).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постојање локалних удружења и организација цивилног друштва које могу представљати партнере у развоју услуга у заједници. • Постојање развијене локалне заједнице и традиције међусобне солидарности, посебно у руралним срединама, што представља значајан социјални капитал за подршку осетљивим групама становништва. • Постојање основе за даљи развој међусекторске сарадње на локалном нивоу. 	<p>превенције и инклузије.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недовољно развијени механизми за рану идентификацију ученика у социјалном ризику и систематско праћење. • Недовољно развијени облици саветодавне и психосоцијалне подршке деци, младима и родитељима у локалној заједници. • Недовољно развијен цивилни сектор за пружање услуга социјалне заштите, како стандардизованих, тако и нестандардизованих, иновационих и услуга од посебног интереса за локалну самоуправу. • Међусекторска сарадња није довољно институционализована и системски организована, већ се у великој мери заснива на неформалној сарадњи институција. • Недовољно развијени механизми систематског прикупљања и анализе података о потребама корисника, што отежава дугорочно планирање услуга.
<p>ПРИЛИКЕ ИЗ ОКРУЖЕЊА</p>	<p>ПРЕТЊЕ ИЗ ОКРУЖЕЊА</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Националне политике и законодавни оквир који подстичу развој услуга социјалне заштите у заједници и деинституционализацију. • Национални програми и финансијски механизми подршке за развој услуга социјалне заштите и подршке осетљивим групама становништва. • Могућност коришћења средстава из међународних фондова и програма (ЕУ фондови, донаторски програми и пројекти) за развој услуга и унапређење социјалне инклузије. • Развој националних политика у области инклузивног образовања и подршке деци и младима, које 	<ul style="list-style-type: none"> • Промене у политичком и економском окружењу на глобалном и националном нивоу које могу утицати на стабилност јавних политика и финансирање социјалних програма. • Неповољни демографски трендови, укључујући старење становништва и смањење укупног броја становника. • Континуиране миграције и одлив младог становништва, посебно из мањих и руралних средина. • Брдско-планински карактер подручја и просторна удаљеност руралних насеља, што отежава доступност јавних услуга, укључујући услуге социјалне и

<p>подстичу међусекторску сарадњу и развој услуга у заједници.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Развој политика активног старења и подршке старом становништву на националном нивоу, што може допринети развоју услуга подршке у локалним заједницама. • Развој националних програма подршке породицама и деци, који могу допринети јачању локалних система подршке. • Могућност развоја међуопштинске сарадње у циљу заједничког развоја и пружања услуга социјалне заштите. • Развој правног и институционалног оквира за социјално предузетништво који подстиче економску и социјалну инклузију осетљивих група становништва. 	<p>здравствене заштите.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Депопулација и пражњење руралних насеља, што доводи до повећане социјалне изолованости становништва. • Недостатак стручног кадра на националном тржишту рада у областима социјалне, здравствене и образовне заштите (психолози, дефектолози, логопеди, социјални радници и други профили). • Растуће потребе за услугама социјалне заштите, посебно у области подршке старим лицима, услед демографског старења становништва. • Економске нестабилности и раст сиромаштва, који могу довести до повећања броја лица у социјалном ризику. • Ограничења у јавним финансијама на националном нивоу, која могу утицати на обим финансирања система социјалне заштите. • Растући психосоцијални ризици код деце и младих, повезани са породичним, економским и друштвеним околностима.
--	--

SWOT анализа указала је да општина Нова Варош поседује ресурсе за развој система социјалне заштите, укључујући постојећу институционалну мрежу, искуство у сарадњи релевантних актера и потенцијале локалне заједнице. Истовремено, уочени су и бројни изазови који се односе на потребу за даљим унапређењем нормативног и организационог оквира, развојем нових услуга социјалне заштите у заједници, јачањем међусекторске сарадње и унапређењем доступности услуга за све грађане/ке, посебно у руралним подручјима. Полазећи од ових налаза, као и од уочених прилика и ризика у ширем друштвеном и демографском контексту, дефинисан је општи и посебни циљеви, мере и активности којима ће се допринети развоју система социјалне заштите у општини Нова Варош.

12.2. ЦИЉЕВИ, МЕРЕ И АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА РАЗВОЈА СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Објективна процена постојећег стања система социјалне заштите у општини Нова Варош, заснована на анализи релевантних података, мапирању потреба корисника и SWOT анализи, указала је на кључне изазове и потенцијале за даљи развој локалног система подршке осетљивим групама становништва.

Резултати објективне процене показали су да, поред постојећих институционалних и организационих капацитета, постоји потреба за даљим унапређењем нормативног и организационог оквира, развојем нових услуга социјалне заштите у заједници, јачањем међусекторске сарадње и унапређењем доступности и приступачности услуга за све грађане и грађанке, посебно у руралним подручјима.

Полазећи од уочених потреба, расположивих ресурса у локалној заједници, као и националних политика у области социјалне заштите и социјалне инклузије, дефинисан је општи и посебни циљеви развоја система социјалне заштите у општини Нова Варош.

Општи циљ: Ефикасан и одржив систем социјалне заштите у општини Нова Варош заснован је на уређеном нормативном оквиру, ојачаним институционалним капацитетима у јавном и цивилном сектору и унапређеном управљању који обезбеђује квалитетне, доступне и приступачне услуге и мере социјалне заштите, усклађене са потребама грађанки и грађана и ресурсима заједнице, чиме се унапређује социјална укљученост и квалитет живота осетљивих група на целој територији општине.

У складу са дефинисаном визијом, Програм унапређења социјалне заштите утврђује следеће посебне циљеве, мере и активности.

<i>Посебни циљ 1</i>	<i>Посебни циљ 1. Унапређен систем управљања, нормативни оквир и институционални капацитети од значаја за обезбеђивања права и услуга социјалне заштите</i>
Мера	Активност
1.1. Успостављање функционалног система управљања социјалном заштитом на локалном нивоу	1.1.1. Формирање Савета за социјалну заштиту као стручног и саветодавног тела Општинског већа, уз дефинисање његовог састава, надлежности и начина рада. 1.1.2. Измене и допуне Правилника о организацији и систематизацији радних места – дефинисање радних циљева од значаја за обезбеђивање права и услуга социјалне заштите у организационој јединици за друштвене делатности.

	<p>1.1.3. Успостављање организационе јединице ЦСР – Службе за локална права и услуге.</p> <p>1.1.4. Измена и допуна Одлуке о формирању и Правилника о раду ИРКа у циљу унапређења ефикасности и квалитета рада у складу са налазима анализе.</p> <p>1.1. 5. Реализација програма обука за чланове Савета за социјалну заштиту, запослене у ЦСР и ОУ од значаја за унапређење локалне политике социјалне заштите.</p> <p>1.1.6. Успостављање и пилотирање локалног система за прикупљање, размену и анализу података у области социјалне заштите и социјалне инклузије.</p> <p>1.1.7. Израда и усвајање Правилника о успостављању и коришћењу локалне базе података од значаја за социјалну заштиту и инклузију осетљивих група, са дефинисаним механизмима међусекторске сарадње и размене података, у складу са Законом о заштити података о личности и другим релевантним прописима.</p>
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ МЕРЕ	
<p><i>Успостављање функционалног система управљања социјалном заштитом на локалном нивоу представља кључни за ефикасно планирање, координацију и спровођење политика и услуга у овој области. Постојећи институционални и организациони оквир карактеришу недовољно јасно дефинисане улоге и надлежности, ограничени капацитети за међусекторску сарадњу, као и непостојање сталног стручног тела на нивоу извршне власти (у оквиру Оптишког већа) које би обезбедило континуитет у креирању и праћењу локалне политике социјалне заштите. Ова мера је усмерена на успостављање јасне управљачке структуре кроз формирање Савета за социјалну заштиту, јачање организационих капацитета Центра за социјални рад за обављање послова из домена локалних права и услуга, као и унапређење нормативног оквира кроз измене релевантних аката и систематизацију радних места. Паралелно, кроз програме обуке обезбеђује се развој стручних компетенција кључних актера, чиме се доприноси професионализацији и одрживости система. Реализацијом ове мере стварају се услови за координисан, транспарентан и на потребама заснован развој социјалне заштите, уз унапређену међусекторску сарадњу и ефикасније коришћење расположивих ресурса на локалном нивоу.</i></p>	
<p>1.2. Унапређен и усклађен нормативни оквир социјалне заштите на локалном нивоу</p>	<p>1.2.1. Свеобухватна анализа постојећег нормативног оквира у области социјалне заштите и социјалне инклузије, која обухвата не само прописе у ужем смислу система социјалне заштите, већ и опште акте локалне самоуправе и институција из области образовања, здравства, културе, спорта и подршке организацијама цивилног друштва, са циљем идентификације недостајућих, неусклађених и недовољно примењених аката.</p> <p>1.2.2. Израда и усвајање локалних општих аката којима се уређују права, услуге, стандарди и међусекторска</p>

	<p>сарадња у области социјалне заштите, укључујући одлуке, правилнике, протоколе и друге релевантне акте.</p> <p>1.2.3. Уређивање и усклађивање система финансирања услуга, програма и активности у области социјалне заштите и социјалне инклузије, укључујући буџетска средства, програме установа и финансирање ОЦД, са јасно дефинисаним приоритетима, критеријумима и повезивањем финансирања са развојем услуга.</p>
<p>Образложење мере</p>	
<p><i>Унапређење и усклађивање нормативног оквира на локалном нивоу представља кључни предуслов за законито, ефикасно и одрживо функционисање система социјалне заштите и шире социјалне инклузије. Постојећи нормативни оквир у великој мери је фрагментисан, делимично застарео и недовољно усклађен са важећим законским и стратешким оквиром, али и са реалним потребама корисника и капацитетима локалне заједнице. Додатно, питања од значаја за социјалну инклузију често су уређена кроз различите секторске акте (образовање, здравство, култура, спорт, подршка удружењима), без довољне међусобне повезаности и јасне функције у систему социјалне заштите. Ова мера је усмерена на успостављање целовитог, усклађеног и функционалног нормативног оквира који обухвата како прописе у ужем смислу социјалне заштите, тако и све релевантне локалне опште акте који директно или индиректно доприносе остваривању права и услуга и унапређењу социјалне укључености осетљивих група. Посебан акценат ставља се на идентификацију и отклањање нормативних празнина, усклађивање постојећих аката са законским обавезама и стратешким приоритетима, као и на уређивање система финансирања који ће бити транспарентан, предвидив и повезан са развојем услуга и потребама корисника. Реализацијом ове мере обезбеђују се услови за јасно дефинисане надлежности, унапређену међусекторску сарадњу, правну сигурност корисника и пружалаца услуга, као и за ефикасније и сврсисходније коришћење јавних средстава у функцији развоја доступних, квалитетних и одрживих услуга социјалне заштите.</i></p>	
<p>1.3. Јачање капацитета организација цивилног друштва за укључивање у систем социјалне заштите.</p>	<p>1.3.1. Анализа капацитета ОЦД за укључивање у пружање услуга, програма и активности социјалне заштите.</p> <p>1.3.2. Закључивање споразума о међусекторској сарадњи између локалне самоуправе, ЦСР, здравствених и образовних установа, установа културе и спорта и ОЦД у развоју услуга, програма и активности од значаја за унапређење социјалне заштите и социјалне инклузије осетљивих група.</p> <p>1.3.3. Израда и усвајање унапређеног модела јавног конкурса за финансирање програма УГ и конкурсне документације</p> <p>1.3.4. Подршка развоју организационих и програмских капацитета ОЦД за пружање услуга у заједници.</p>
<p>Образложење мере</p>	

Јачање капацитета организација цивилног друштва (ОЦД) представља важан елемент развоја доступног, разноврсног и одрживог система социјалне заштите на локалном нивоу. У условима ограничених институционалних ресурса јавног сектора, ОЦД имају значајан потенцијал да допринесу развоју и пружању услуга, посебно у сегменту иновативних, флексибилних и на потребама корисника заснованих програма. Међутим, њихово укључивање у систем социјалне заштите често је недовољно системски уређено, уз неуједначене капацитете, ограничену одрживост програма и недовољно развијене механизме сарадње са јавним сектором. Ова мера је усмерена на јачање улоге ОЦД кроз системски приступ који обухвата процену њихових капацитета, дефинисање јасних модела укључивања у пружање услуга и реализацију програма, као и успостављање формализоване међусекторске сарадње са локалном самоуправом, Центром за социјални рад и другим релевантним актерима. Посебан акценат ставља се на развој организационих и програмских капацитета ОЦД, како би се обезбедило испуњавање стандарда квалитета, континуитет у пружању услуга и већи обухват корисника. Реализацијом ове мере доприноси се диверсификацији пружалаца услуга, унапређењу доступности и квалитета социјалне заштите, као и развоју партнерског и инклузивног приступа у решавању социјалних потреба на локалном нивоу.

<p>1.4. Успостављање и развој одрживих механизма међусекторске сарадње у области социјалне заштите</p>	<p>1.4.1. Закључивање споразума о међусекторској сарадњи између локалне самоуправе, ЦСР, здравствених и образовних установа, установа културе и спорта и ОЦД у развоју услуга, програма и активности од значаја за унапређење социјалне заштите и социјалне инклузије осетљивих група.</p> <p>1.4.2. Закључивање протокола о сарадњи у пружању услуге помоћ и неге у кући за старија и одрасла лица са инвалидитетом, између ЦСР и Дома здравља, на основу налаза и препорука студије изводљивости.</p> <p>1.4.3. Закључивање протокола о сарадњи у пружању услуге мобилног тима за подршку старима у руралним подручјима између ЦСР, ДЗ и ЦК.</p>
<p>1.5. Обезбеђивање предуслова за успостављање међуопштинске сарадње у обезбеђивању услуга социјалне заштите</p>	<p>1.5.1. Иницирање међуопштинске сарадње кроз мапирање потенцијалних партнерских ЈЛС и у циљу обезбеђивања недостајућих услуга социјалне заштите.</p> <p>1.5.2. Израда студије оправданости успостављања међуопштинских услуга социјалне заштите.</p> <p>1.5.3. Припрема нацрта модела Споразума о међуопштинској сарадњи за одабрану приоритетну услугу.</p> <p>1.5.4. Закључивање Споразума о међуопштинској сарадњи у обезбеђивању услуга социјалне заштите у складу са припремљеним моделом споразума о међуопштинској сарадњи.</p>

Посебни циљ 2	Унапређење постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите - стандардизованих, нестандардизованих, иновативних у услуга од посебног интереса за локалну заједницу
Мера	Активност
2.1. Унапређење квалитета и доступности постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите за старија лица	<p>2.1.1. Израда Студије оправданости успостављања услуге помоћи у кући, са посебним освртом на доступност услуге у урбаном и субурбаном подручју општине.</p> <p>2.1.2. Обезбеђивање пружања услуге помоћи у кући за старија лица у урбаном и субурбаном подручју општине у складу са налазима студије изводљивости за највише 15 корисника/ца ангажовањем 3 геронтодомаћице.</p> <p>2.1.3. Израда Студије изводљивости услуге мобилног тима за подршку старијим лицима у руралним подручјима, заснованог на налазима студије изводљивости.</p> <p>2.1.4. Успостављање интегрисане услуге мобилног тима за подршку старим лицима у пет приоритетних сеоских насеља, у складу са процењеним потребама, у сарадњи центра за социјални рад, дома здравља и Црвеног крста.</p> <p>2.1.5. Промоција и подршка успостављању услуге породичног смештаја за одрасла и стара лица.</p>
2.2. Успостављање едукативно-саветодавних и социотерапијских услуга СЗ за децу и породице са развојним потешкоћама, сметњама у развоју и инвалитетом и другим социјалним ризицима	<p>2.2.1. Израда Студије оправданости/изводљивости успостављања услуге Саветовалишта за рани развој за децу са развојним потешкоћама, децу са сметњама у развоју и инвалидитетом и њихове родитеље.</p> <p>2.2.2. Припрема предлога пројекта за успостављање Саветовалишта за рани развој на основу налаза и препорука студије оправданости/изводљивости и реализација пројекта уз услов обезбеђивања екстерних извора финансирања у складу са процењеним трошковима.</p> <p>2.2.3. Обезбеђивање нормативних и финансијских предуслова за успостављање услуге Саветовалишта за рани развој у складу са налазима Студије изводљивости.</p> <p>2.2.4. Усвајање протокола о сарадњи у пружању, праћењу и вредновању ефеката услуге личног пратиоца детета са сметњама у развоју и инвалидитеотом између пружаоца услуге, ЦСР, образовних и здравствене установе, установа културе и спорта.</p>

	2.2.5. Унапређење рада и јачање капацитета и компетенција ИРКа за процену потреба и упућивање корисника на услуге.
2.3. Успостављање и развој услуга подршке породицама у социјалном ризику	2.3.1. Обезбеђивање нормативних, инфраструктурних и финансијских предуслова за успостављање услуга Саветовалишта за породицу и појединце у социјалном ризику, у оквиру Службе за локална права и услуге ЦСР Нова Варош. 2.3.2. Пружање услуга Саветовалишта за породице и појединце у социјалном ризику
2.4. Развој иновативних услуга и програма подршке за осетљиве групе	2.4.1. Подршка развоју пилот иницијатива усмерених на економско оснаживање радно способних корисника социјалне заштите, са фокусом на младе и жене у социјалним ризицима. 2.4.2. Подршка развоју пилот иницијатива усмерених на економско оснаживање ОСИ.
Образложење мере	
<p><i>Планиране мере усмерене су на унапређење доступности, квалитета и разноврсности услуга социјалне заштите у заједници, као одговор на уочене структурне недостатке постојећег система и све израженије потребе различитих осетљивих група становништва. Посебан изазов представљају неповољни демографски трендови, пораст броја старијих лица, као и недовољно развијени облици подршке деци, младима и породицама у социјалном ризику. Унапређење услуга за старија лица заснива се на потреби развоја територијално доступних, континуираних и функционално прилагођених услуга које омогућавају останак корисника у сопственом домаћинству и локалној заједници. Ово укључује јачање постојећих услуга, увођење нових облика подршке (као што су помоћ у кући и мобилни тимови), као и развој програма који доприносе смањењу социјалне изолованости и очувању квалитета живота. Посебан акценат у наредном периоду биће стављен на промоцију услуге породичног смештаја за одрасла и стара лица са инвалидитетом, која се финансира из буџета Републике Србије, као значајног облика подршке који доприноси развоју алтернативних и хуманијих модела бриге у заједници. Истовремено, уочена је потреба за успостављањем и развојем едукативно-саветодавних и социо-терапијских услуга за децу и породице са развојним потешкоћама, сметњама у развоју, инвалидитетом и другим облицима социјалног ризика. Недовољна доступност ових услуга на локалном нивоу ограничава могућности за правовремену подршку, рану интервенцију и оснаживање породица, што указује на потребу њиховог системског увођења и развоја. Посебан значај има унапређење и одрживо функционисање услуге личног пратиоца детета, као једног од кључних механизма подршке укључивању деце са сметњама у развоју и инвалидитетом у образовни и друштвени живот. У том контексту, неопходно је јачање капацитета и компетенција Интерресорне комисије за процену потреба за додатном подршком, као и унапређење механизма праћења ефеката пружених мера и услуга на кориснике и њихове породице, како би се обезбедила правовремена, адекватна и континуирана подршка у складу са индивидуалним</i></p>	

потребама. Развој услуга подршке породицама у социјалном ризику има за циљ јачање превентивне улоге система социјалне заштите, кроз увођење саветодавних, психосоцијалних и других облика подршке који доприносе очувању породичне стабилности и спречавању продубљивања ризика. Посебан значај има успостављање услуга које омогућавају континуирани рад са породицама у заједници и повезивање различитих актера у систему подршке. Мера такође обухвата развој иновативних услуга и програма, који омогућавају флексибилнији и ефикаснији одговор на специфичне потребе осетљивих група. То подразумева коришћење постојећих локалних ресурса, јачање улоге цивилног сектора, развој међугенерациских и волонтерских програма, као и примену нових модела подршке у заједници. Реализација наведених мера заснива се на процени потреба корисника и реалних капацитета локалне заједнице, уз планирање фазног увођења услуга и обезбеђивање одрживости кроз коришћење различитих извора финансирања. Посебан значај има јачање међусекторске сарадње и интеграција услуга, како би се обезбедила свеобухватна, правовремена и континуирана подршка корисницима.

Посебни циљ 3	Унапређена доступност и приступачности услуга социјалне заштите у складу са потребама грађана/ки.
Мере	Активности
3.1. Обезбеђивање имовинско-правних и инфраструктурних услова за развој услуга социјалне заштите и програма подршке осетљивим групама	<p>3.1.1. Анализа и израда плана изградње, реконструкције и адаптације објеката у јавној својини у функцији развоја мреже услуга социјалне заштите, са приоритетима и проценом трошкова.</p> <p>3.1.2. Унапређење приступачности Центра за социјални рад – сервисирање/замена лифта у објекту у власништву локалне самоуправе.</p> <p>3.1.3. Адаптација простора Центра за социјални рад за потребе успостављања услуге Саветовалишта за појединце и породице у социјалним ризицима (веза са А.2.3.1.)</p>
3.2. Унапређење физичке приступачности објеката јавне намене	<p>3.1.1. Израда плана приступачности објеката јавне намене (у јавном и приватном власништву) на основу процене постојећег стања</p> <p>3.1.2. Припрема и реализација пројеката за уклањање архитектонских баријера у јавним установама и јавним просторима.</p>
ОБРАЗЛОЖЊЕ МЕРЕ	
<i>Унапређење физичке приступачности јавних установа и јавних простора представља основни предуслов за остваривање једнаких права и пуно учешће свих грађана у друштвеном животу, посебно особа са инвалидитетом, старијих лица и других осетљивих група. Постојећа инфраструктура у значајној мери није прилагођена потребама корисника са различитим облицима функционалних ограничења, што доводи до отежаног или онемогућеног приступа услугама социјалне заштите и другим јавним</i>	

услугама. Ова мера је усмерена на системско сагледавање стања кроз мапирање објеката и простора који захтевају унапређење приступачности, као и на планирање и реализацију интервенција у циљу уклањања архитектонских баријера. Посебан акценат ставља се на припрему пројектно-техничке документације и обезбеђивање финансијских средстава, укључујући и екстерне изворе финансирања, како би се омогућила постепенa и одржива адаптација јавне инфраструктуре. Реализацијом ове мере доприноси се повећању доступности јавних услуга, унапређењу квалитета живота корисника и јачању принципа једнаких могућности и недискриминације на локалном нивоу. Истовремено, унапређење приступачности представља важан корак ка развоју инклузивне заједнице у којој су јавни простори и услуге доступни свима под једнаким условима.

<p>3.3. Обезбеђивање физичке доступности услуга социјалне заштите унапређењем возног парка</p>	<p>3.3.1. Набавка теренског возила за потребе Службе за локална права и услуге. 3.3.2. Набавка прилагођеног комби возила Црвеном крсту за потребе теренског рада</p>
--	--

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ МЕРЕ

Унапређење логистичких и техничких предуслова представља важан сегмент обезбеђивања доступности услуга социјалне заштите, посебно у условима територијалне разуђености и значајног учешћа руралног становништва. Постојећи капацитети за теренски рад су ограничени, а очекује се да ће новоформирана служба за локална права и услуге имати повећане потребе за теренским ангажовањем. Мера је усмерена на јачање капацитета за теренски рад кроз набавку адекватних возила, чиме се обезбеђују услови за правовремено, континуирано и територијално доступно пружање услуга, нарочито у удаљеним подручјима. Ово укључује подршку раду мобилних тимова за старија лица, као и унапређење постојећих механизма подршке кроз сарадњу са Црвеним крстом. Реализацијом мере доприноси се развоју теренских услуга, смањењу територијалних неједнакости и унапређењу квалитета подршке корисницима.

<p>3.4. Унапређење доступности информација, координације и подршке корисницима у приступу правима и услугама социјалне заштите путем дигиталних алата и отворених података</p>	<p>3.4.1. Обезбеђивање техничких услова за електронско подношење захтева за остваривање права из области социјалне заштите у надлежности локалне самоуправе путем портала еУправа; 3.4.2. Успостављање јединственог и приступачног система информисања грађана о правима, услугама и условима за њихово остваривање, уз пружање подршке у попуњавању захтева (упутства, водичи и сл.); 3.4.3. Објављивање и доступност скупова података од значаја за социјалну заштиту, социјалну инклузију и финансирање програма удружења грађана у формату отворених података; 3.4.4. Унапређење садржаја и редовно ажурирање</p>
--	---

	<p>информација о активностима ЦСР и других актера из јавног и цивилног сектора на званичној интернет презентацији центра за социјални рад и локалне самоуправе.</p>
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ МЕРЕ	
<p><i>Унапређење доступности информација, координације и подршке корисницима кроз примену дигиталних алата и отворених података представља важан корак ка модернизацији система социјалне заштите. У складу са Законом о електронској управи, локална самоуправа има обавезу да омогући електронски приступ правима и услугама, чиме се унапређују ефикасност, транспарентност и једнакост у остваривању права. Постојећи систем информисања карактерише недовољна доступност и ажурност података, што ограничава информисаност корисника и видљивост услуга. Мера је усмерена на успостављање функционалних електронских услуга (путем портала еУправа), као и јединственог и редовно ажурираног система информисања грађана, уз обезбеђивање подршке у остваривању права. Посебан значај има објављивање података у формату отворених података, чиме се унапређује транспарентност, омогућава боља анализа стања и доношење одлука заснованих на подацима. Реализацијом мере обезбеђује се доступнији, ефикаснији и корисницима прилагођен систем социјалне заштите на локалном нивоу.</i></p>	

12.3. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА НЕОПХОДНИХ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА

Саставни део Програма унапређења социјалне заштите у општини Нова Варош за период од 2026. до 2029. године, чини и Акциони план за његово спровођење који садржи разрађене мере и активности које доприносе остваривању посебних циљева. Акциони план укључује и процену трошкова, односно средстава потребних за њихово спровођење. Приликом процене трошкова приступило се економски рационално и у складу са макроекономским претпоставкама и финансијским могућностима Општине.

Приликом израде овог планског документа, било је неопходно вршити и адекватно планирање дефинисаних расхода по мерама и активностима у конкретним програмима буџета Општине, ради остваривања циљева програмског буџетирања:

- класификација расхода и издатака према уже дефинисаним надлежностима и мерама корисника буџета
- одређивање конкретне сврхе на које се средства троше
- одређивање начина потрошње средстава, а такође и повезивање са средњорочним циљевима
- утврђивање елемената за мерење учинка спровођења мера.

Одлуком о буџету општине Нова Варош, у наредним годинама важења овог Акционог плана, потребно је, осим буџетских средстава (извор 01), предвидети и износе средстава из других извора, а у складу са релевантним информацијама о конкурсима потенцијалних донатора/финансијера у предстојећем периоду и то:

- Донације од иностраних земаља - извор 05
- Донације од међународних организација - извор 06
- Трансфери од других нивоа власти - извор 07.

За спровођење планираних активности у периоду 2026–2029. године укупно је потребно 57,9 милиона динара. У наредној табели дат је преглед процењених финансијских средстава за имплементацију Акционог плана (у даљем тексту АП) по посебним циљевима у трогодишњем периоду:

Табела: ПРОЦЕНА ТРОШКОВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА У АП ПО ГОД. (у 000)

Посебни циљеви	2026	2027	2028	2029	УКУПНО
ПОСЕБАН ЦИЉ 1	0	5,020	4,300	3,850	13,170
ПОСЕБАН ЦИЉ 2	0	2,240	9,040	7,440	18,720
ПОСЕБАН ЦИЉ 3	0	16,111	4,200	5,700	26,011
УКУПНО:	0	23,371	17,540	16,990	57,901
% по годинама	0,0%	40.4%	30.3%	29.3%	100,0%

Планирано је да се Акциони план Програма унапређења социјалне заштите у општини Нова Варош за период од 2026. до 2029. године, реализује кроз три посебна циља, а укупна процењена средства у износу од 57,9 милиона динара обухватају буџетска средства Општине и екстерне изворе финансирања.

Од укупних средстава, највећи износ, од 26,0 милиона динара, односно 44,9% предвиђен је за реализацију Посебног циља 3: Унапређена доступност и приступачност услуга социјалне заштите у складу са потребама грађана/ки и то, пре свега, за реализацију Мере 3.1: Обезбеђивање имовинско-правних и инфраструктурних услова за развој услуга социјалне заштите и програма подршке осетљивим групама. У оквиру ове Мере, највише средстава је предвиђено за спровођење *Активности 3.1.3: Адаптација и опремање простора Центра за социјални рад за потребе успостављања услуге Саветовалишта за појединце и породице у социјалним ризицима*, и то, 13,2 милиона динара у другој години имплементације акционог плана, при чему средства није потребно обезбедити из буџета Општине, већ из екстерних извора.

За Посебан циљ 1: Унапређен систем управљања, нормативни оквир и институционални капацитети од значаја за обезбеђивања права и услуга социјалне заштите, потребно је издвојити укупно 13,2 милиона динара и то, 7,8 милиона из буџета Општине а 5,4 милиона

из екстерних извора. Средства из буџета Општине односе се, пре свега, на Активност 1.1.3: „Успостављање организационе јединице - Службе за локална права и услуге у оквиру ЦСР Нова Варош“ (7,2 милиона) и на Активност 1.3.4: „Подршка јачању капацитета удружења грађана за развој и пружање услуга социјалне заштите (600 хиљада динара).

За Посебан циљ 2: „Унапређење постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите - стандардизованих, нестандардизованих и иновативних“ планирано је да се, за посматране четири године, укупно издвоји 18,7 милиона динара, од чега је 10,8 милиона потребно издвојити из локалног буџета а 7,9 из екстерних извора. Овај циљ ће се реализовати кроз 4 мере а највише средстава из буџета, 8,4 милиона динара је потребно за реализацију Мере 2.1: „Унапређење квалитета и доступности постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите за старија лица“ и у оквиру ње, 7,6 милиона динара је потребно за Активност 2.1.2: Обезбеђивање пружања услуге „Помоћ у кући за старија лица у урбаном и субурбаном подручју општине у складу са налазима студије изводљивости за највише 15 корисника/ца ангажовањем 3 геронтодомаћице“.

Извори финансирања. Од укупно планираних средстава у Акционом плану (57,9 милиона динара) предвиђено је да се 19 милиона динара (32,8%) финансира из буџета Општине, док би се већи део 38,9 милиона динара односно 67,2% финансирало из екстерних извора, што се може видети на графикону. Доминантно издвајање из општинског буџета у износу од 7,2 милиона динара, односи се на успостављање организационе јединице - Службе за локална права и услуге у оквиру Центра за социјални рад, као и на успостављање услуге „помоћ у кући за старија лица“ за 15 корисника, за коју је потребно издвојити из буџета 7,6 милиона динара.

У наредној табели дат је преглед процењених финансијских средстава за имплементацију Акционог плана по посебним циљевима и изворима финансирања:

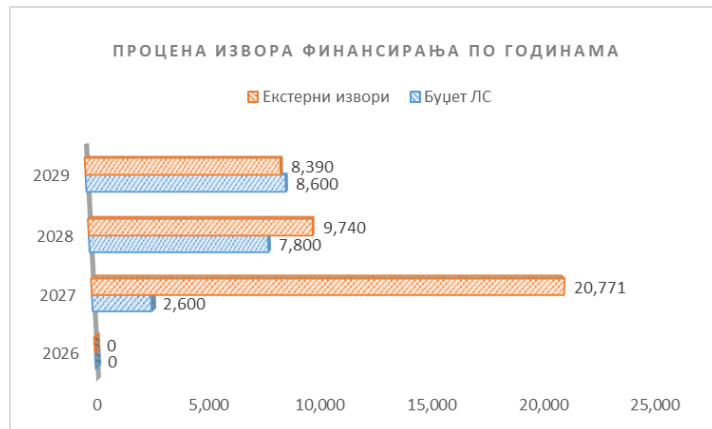
Табела: ПРОЦЕНА ТРОШКОВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА У АП ПО ИЗВОРИМА (000)

Посебни циљеви	Буџет ЛС	Екстерни извори	УКУПНО
ПОСЕБАН ЦИЉ 1	7.800	5,370	13,170
ПОСЕБАН ЦИЉ 2	10.800	7,920	18,720
ПОСЕБАН ЦИЉ 3	400	25,611	26,011
УКУПНО:	19.000	38,901	57,901
<i>Извори финансирања %</i>	<i>32,8%</i>	<i>67,2%</i>	<i>100,0%</i>

Посматрано по годинама, у последње две године је потребно издвојити скоро исте износе за имплементацију Акционог плана, и то, у 2028. години 17,5 милиона динара а у 2029.

години 17 милиона. Највише средстава потребно је у другој години имплементације и то 23,4 милиона динара.

У посматраном четворогодишњем периоду, у структури извора финансирања, учешће буџетских средстава Општине у реализацији Акционог плана се креће од 11,1% у 2027. години до 50,6% у 2029. години, док се учешће средстава из екстерних извора смањује и креће се од 88,9% у 2027. до 49,4% у 2029. години. Високо учешће средстава из екстерних извора у 2027. години, односи се, пре свега, на инвестиционе расходе (адаптација и опремање простора Центра за социјални рад) који представљају предуслов за успостављање услуге Саветовалишта за појединце и породице у социјалним ризицима.

У наредној табели дат је преглед процењених средстава, по годинама и по изворима финансирања, за имплементацију Акционог плана:

Табела: ПРОЦЕНА ИЗВОРА ФИНАНСИРАЊА ПО ГОДИНАМА (у 000)

Извори финансирања	2026	2027	2028	2029	УКУПНО
Буџет ЛС	0	2,600	7,800	8,600	19,000
Екстерни извори	0	20,771	9,740	8,390	38,901
УКУПНО:	0	23,371	17,540	16,990	57,901
<i>% Буџет ЛС</i>	<i>0,0%</i>	<i>11.1%</i>	<i>44.5%</i>	<i>50.6%</i>	
<i>% Екстерни извори</i>	<i>0,0%</i>	<i>88.9%</i>	<i>55.5%</i>	<i>49.4%</i>	

Из табеле и графика се може видети, да ће се Програм унапређења социјалне заштите општине Нова Варош финансирати доминантно из екстерних извора, пре свега у 2027. години. У осталим годинама потребно је издвојити приближно једнаке износе из буџета Општине као и из екстерних извора.

За поједине активности у Акционом плану нису предвиђена посебна средства с обзиром да представљају редовне активности запоселних и она су већ буџетирана кроз њихове зараде.

У наставку је дат преглед потребних средстава за реализацију свих мера у оквиру сва 3 посебна циља, по годинама:

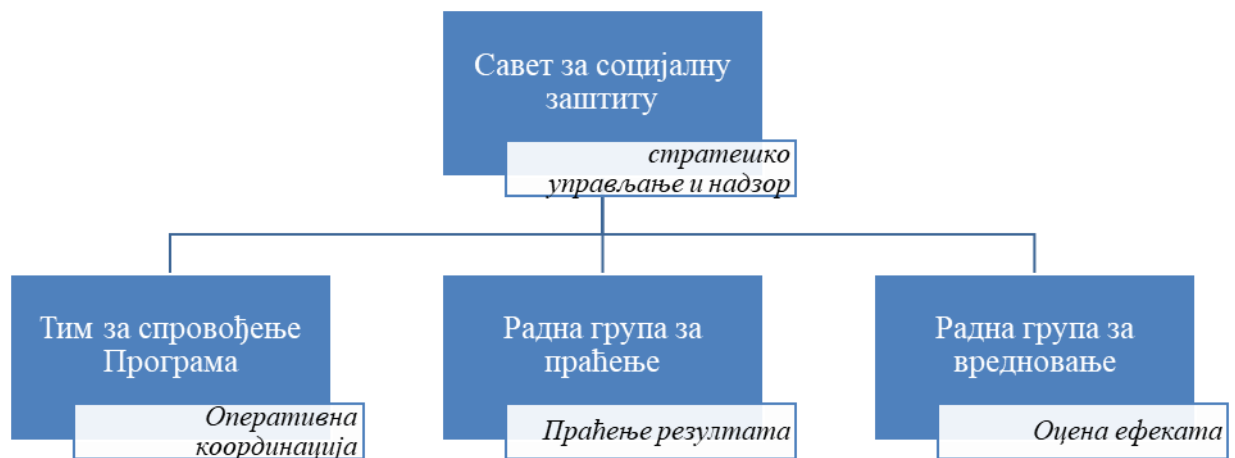
Табела: Приказ планираних потребних финансијских средстава по планираним мерама из буџета Општине у износу од 57,9 милиона динара (у 000)

Посебни циљеви и мере		2026.	2027.	2028.	2029.	УКУПНО
Посебан циљ 1: Унапређен систем управљања, нормативни оквир и институционални капацитети од значаја за обезбеђивања права и услуга социјалне заштите						
Мера 1.1	Успостављање функционалног система	0	3,700	3,200	2,950	9,850

	управљања социјалном заштитом на локалном нивоу					
Мера 1.2	Унапређен и усклађен нормативни оквир социјалне заштите на локалном нивоу	0	240	0	0	240
Мера 1.3	Јачање капацитета организација цивилног друштва за укључивање у систем социјалне заштите	0	840	600	600	2,040
Мера 1.4	Успостављање и развој одрживих механизма међусекторске сарадње у области социјалне заштите	0	240	0	0	240
Мера 1.5	Обезбеђивање предуслова за успостављање међуопштинске сарадње у обезбеђивању услуга социјалне заштите	0	0	500	300	800
УКУПНО ЗА ПОСЕБАН ЦИЉ 1:		0	5,020	4,300	3,850	13,170
Посебан циљ 2. Унапређење постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите - стандардизованих, нестандардизованих и иновативних						
Мера 2.1	Унапређење квалитета и доступности постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите за старија лица	0	120	5,920	5,120	11,160
Мера 2.2	Унапређење квалитета и доступности постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите за децу са сметњама у развоју и њихове породице	0	1,520	320	120	1,960
Мера 2.3	Успостављање и развој услуга подршке породицама у социјалном ризику	0	600	1,600	1,000	3,200
Мера 2.4	Развој иновативних услуга и програма подршке за осетљиве групе	0	0	1,200	1,200	2,400
УКУПНО ЗА ПОСЕБАН ЦИЉ 2:		0	2,240	9,040	7,440	18,720
Посебан циљ 3. Унапређена доступност и приступачност услуга социјалне заштите кроз обезбеђивање равномерне територијалне покривености и системско уклањање физичких, информационих баријера						
Мера 3.1	Обезбеђивање имовинско-правних и инфраструктурних услова за развој услуга социјалне заштите и програма подршке осетљивим групама	0	16,111	0	0	16,111
Мера 3.2	Унапређење физичке приступачности објеката јавне намене	0	0	1,200	1,200	2,400
Мера 3.3	Обезбеђивање физичке доступности услуга социјалне заштите унапређењем возног парка	0	0	3,000	4,500	7,500
Мера 3.4	Унапређење информационе доступности, координације и подршке корисницима у приступу правима и услугама социјалне заштите путем дигиталних алата и отворених података	0	0	0	0	0
УКУПНО ЗА ПОСЕБАН ЦИЉ 3:		0	16,111	4,200	5,700	26,011
УКУПНА СРЕДСТВА:		0	23,371	17,540	16,990	57,901

13. ОКВИР ЗА ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА, ВРЕДНОВАЊЕ УЧИНАКА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

Ефикасна примена Програма унапређења социјалне заштите у општини Ариље заснива се на јасно успостављеној управљачкој и оперативној структури која обезбеђује координацију, континуирано праћење, вредновање учинака и благовремено извештавање о реализацији планираних мера и активности. Полазећи од сложености система социјалне заштите и потребе за интегрисаним приступом, модел управљања је конципиран на више међусобно повезаних нивоа – стратешком, оперативном и извршном – са јасно дефинисаним улогама и одговорностима.

Совет за социјалну заштиту и социјалну инклузију, као централно координационо тело, имаће кључну улогу у управљању процесом примене Програма и обезбеђивању његове усклађености са потребама локалне заједнице. Совет ће бити формиран до краја 2026. године, у складу са одлуком надлежних органа општине, а у свом раду окупљаће представнике релевантних институција и организација. У складу са потребама и динамиком спровођења Програма, Совет је овлашћен да формира тематска радна тела, чиме се обезбеђује флексибилност, стручност и ефикасност у управљању различитим сегментима имплементације. Административно-техничке послове за потребе рада Савета обављаће надлежна организациона јединица Општинске управе.

Оперативни ниво чини Тим за спровођење Програма, који ће образовати Совет у року од 30 дана од свог формирања. Тим ће чинити представници надлежних организационих јединица Општинске управе, Центра за социјални рад и других релевантних институција и организација. Његова улога је да обезбеди координацију реализације планираних активности, сарадњу са носиоцима и партнерима у спровођењу мера, као и припрему годишњих и финалног наративног и финансијског извештаја, прикупљање и обраду података и припрему предлога за ревизију Програма.

У оквиру оперативне структуре, ради ефикаснијег управљања различитим сегментима спровођења Програма, формирају се тематске радне групе које обезбеђују стручну и функционалну подршку реализацији мера и активности.

- **Радна група за спровођење мера и активности** обезбеђује оперативну реализацију Програма кроз координацију носилаца активности, праћење динамике спровођења и благовремено реаговање на уочене изазове у имплементацији. Радна група за праћење и извештавање (мониторинг) обезбеђује систематско праћење реализације Програма кроз прикупљање и обраду података, праћење индикатора и припрему извештаја, чиме се обезбеђује поуздана основа за доношење одлука.
- **Радна група за вредновање учинака (евалуација) усмерена** је на анализу резултата и ефеката Програма, процену његове релевантности, ефикасности и ефективности, као и формулисање препорука за даље унапређење и ревизију. Радна група за финансијско праћење и одрживост прати утрошак средстава, анализира структуру финансирања и доприноси планирању дугорочне одрживости услуга, уз идентификацију могућности за обезбеђивање додатних извора финансирања.
- **Радна група за међусекторску сарадњу и развој услуга** има за циљ повезивање институција и организација, развој партнерстава и иницирање нових услуга и програма, чиме се доприноси интегрисаном приступу и унапређењу доступности услуга.

Праћење реализације Програма (мониторинг) спроводиће Тим за спровођење Програма кроз континуирано праћење реализације активности и утврђених индикатора, анализу извештаја носилаца активности, као и припрему годишњих извештаја о реализацији Програма. За потребе праћења биће израђен План праћења, којим ће се дефинисати динамика, методологија и одговорности у процесу мониторинга. Вредновање учинака Програма спроводиће се кроз интерну и, у складу са могућностима, екстерну евалуацију. Интерну евалуацију спровешће

Тим за спровођење Програма по завршетку програмског периода, на основу остварених вредности индикатора, извештаја о реализацији, процене задовољства корисника и пружалаца услуга и анализе ефеката мера и услуга.

Евалуација ће обухватити процену релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости Програма, док се екстерна евалуација може реализовати уз подршку донаторских средстава или у складу са расположивим ресурсима.

Извештавање о реализацији Програма спроводиће се на годишњем нивоу и по завршетку програмског периода. Годишњи извештаји ће садржати преглед реализованих активности, степен остварења индикатора, финансијски преглед утрошених средстава, као и идентификоване изазове и препоруке за унапређење. Финални извештај, поред наведеног, садржаће свеобухватну анализу остварености циљева Програма, преглед кумулативних резултата и трендова, финансијску анализу реализације, као и кључне налазе и препоруке за даље планирање. Извештаји се достављају Савету на разматрање, а затим надлежним органима општине на усвајање.

Овако успостављен оквир омогућава да се примена Програма одвија као интегрисан управљачки процес, у којем су повезани оперативни, аналитички и развојни аспекти, чиме

се обезбеђује континуирано унапређење система социјалне заштите и његово прилагођавање потребама грађана.

14. РЕВИЗИЈА ПРОГРАМА

У циљу обезбеђивања флексибилности и прилагођености Програма динамичним потребама локалне заједнице, успоставља се јасно дефинисан процес његове ревизије. Ревизија Програма спроводи се у случајевима када се кроз процес мониторинга и извештавања утврде значајна одступања у односу на планиране резултате, појава нових социјалних ризика, измене у законодавном или стратешком оквиру, као и у другим околностима које могу утицати на релевантност, ефикасност и одрживост Програма.

Поступак ревизије покреће Тим за спровођење Програма, на основу налаза мониторинга, анализа индикатора или извештаја организационе јединице надлежне за спровођење мере. Иницијатива за ревизију садржи образложење потребе за изменама, предлог обухвата ревизије и процену утицаја на остваривање циљева Програма. По покретању поступка, Савет за социјалну заштиту и социјалну инклузију разматра иницијативу и доноси одлуку о приступању ревизији, након чега може образовати посебну радну групу или задужити постојеће тематске радне групе да припреме предлог измена и допуна Програма. Процес ревизије обухвата анализу постојећег стања, консултације са релевантним актерима, укључујући пружаоце услуга, кориснике и партнерске организације, као и процену финансијских и институционалних импликација предложених измена.

Предлог ревидираног Програма доставља се Савету на разматрање и усвајање. Поступак усвајања измена и допуна Програма спроводи се по истој процедури као и поступак његовог усвајања. Савет доставља предлог ревидираног Програма Општинском већу, које исти упућује Скупштини општине на разматрање и усвајање.

Ревизија Програма може бити делимична или свеобухватна, у зависности од природе утврђених промена. Динамика ревизије Програма утврђује се на основу налаза мониторинга и евалуације. Редовна ревизија спроводи се једном у току трајања Програма, и то најкасније по истеку половине периода његове примене. Ванредна ревизија покреће се у случају значајних одступања од планираних индикатора и резултата, појаве нових социјалних ризика, измена у релевантном законодавном или стратешком оквиру, као и у другим околностима које битно утичу на спровођење Програма. Поступак ванредне ревизије покреће се без одлагања, а предлог ревидираног Програма припрема се најкасније у року од 60 дана од дана покретања поступка.

15. РЕЗУЛТАТИ СПРОВЕДЕНИХ КОНСУЛТАЦИЈА И ЈАВНЕ РАСПРАВЕ

Процес консултација и јавне расправе у поступку израде Програма унапређења социјалне заштите општине Нова Варош за период 2026–2029. године спроведен је у складу са одредбама члана 34. и члана 36. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/18), као и одредбама Уредбе о методологији израде докумената јавних политика („Службени гласник РС“, бр. 20/25), којима је прописана обавеза укључивања заинтересованих страна и циљних група у процес израде докумената јавних политика и спровођења јавне расправе пре њиховог разматрања и усвајања.

Јавна расправа спроведена је у периоду од 05.05.2026. до 25.05.2026. године, на основу Одлуке о покретању израде Програма унапређења социјалне заштите општине Нова Варош за период 2026–2029. године, коју је донела Скупштина општине Нова Варош дана 12.06.2025. године. Позив за учешће у јавној расправи објављен је 05.05.2026. године на [званичној интернет презентацији Општине Нова Варош](#), а Нацрт програма био је доступан јавности током целокупног трајања јавне расправе, како у електронској форми, тако и у просторијама Општинског центра за социјални рад.

У оквиру процеса јавне расправе заинтересованим странама и грађанима омогућено је достављање примедби, предлога и сугестија у писаној форми и електронским путем, закључно са 25.05.2026. године. Поред достављања писаних коментара, у оквиру јавне расправе организована је и јавна презентација и дискусија о Нацрту програма, са циљем упознавања заинтересованих страна са кључним налазима анализе стања, предложеним посебним циљевима, мерама, активностима и очекиваним ефектима планираних интервенција у области социјалне заштите.

Јавна презентација и консултативни састанак одржани су 20.05.2026. године у згради Општинске управе општине Нова Варош. Јавној расправи присуствовало је седам учесника, укључујући представнике Општинске управе, Центра за социјални рад, образовних и здравствених установа, Националне службе за запошљавање, удружења особа са инвалидитетом и организација цивилног друштва које делују у области социјалне инклузије и подршке осетљивим групама становништва.

Након разматрања достављених коментара и предлога, један предлог је делимично прихваћен, док три предлога нису прихваћена. Делимично је прихваћен предлог који се односи на проширење обухвата мере А.2.4.2, кроз јасније препознавање социјалне инклузије, активног учешћа у заједници и потреба младих особа и особа са интелектуалним инвалидитетом. Остали предлози нису прихваћени, имајући у виду да у поступку израде Програма нису били доступни валидни и објективно проверљиви подаци који би представљали довољну основу за измену аналитичког дела документа.

Спроведени процес консултација и јавне расправе допринео је додатном сагледавању локалних потреба и приоритета у области социјалне заштите, као и јачању транспарентности и партиципативности у процесу израде локалних јавних политика.

Резултати спроведеног процеса консултација и јавне расправе, укључујући податке о току поступка, методама спровођења, учесницима, достављеним коментарима, предлозима и сугестијама, као и начину њиховог разматрања, приказани су у табеларном прегледу који следи. Документација о спроведеном поступку јавне расправе јавно је доступна на званичној интернет презентацији Општине Нова Варош..

Назив нацрта/предлога акта	Програм унапређења социјалне заштите општине Нова Варош 2026-2029.године
Надлежни предлагач	Општина Нова Варош
Период трајања	Јавна расправа о Програму унапређења социјалне заштите општине Нова Варош за период 2026-2029.године спроведена је у периоду од 04.05. - 25.05.2026. год
Методи спровођења	<ul style="list-style-type: none"> • Објављивање Нацрта Програма унапређења социјалне заштите општине Нова Варош за период 2026-2029.године на званичној интернет презентацији Општине Нова Варош; • Омогућавање достављања писаних коментара, предлога и сугестија заинтересованих страна путем електронске поште током трајања јавне расправе; • Презентација Нацрта акционог плана и јавна дискусија током јавне расправе.
Достављање писаних коментара (навести рок)	Заинтересоване стране имале су могућност достављања коментара, предлога и сугестија путем електронске поште током целокупног периода јавне расправе, од 04.05.2026.године, на адресу: novavaros.csr@minrzs.gov.rs
Да ли је у потпуности спроведен програм јавне расправе (ако није, навести разлоге)	Да. Програм јавне расправе спроведен је у потпуности, у складу са планираном динамиком и предвиђеним методама рада. Нацрт акционог плана био је јавно доступан на званичној интернет презентацији Општине Нова Варош током целокупног периода јавне расправе, омогућено је достављање писаних коментара и сугестија, а завршна јавна расправа одржана је 20.05.2026. године у 12 часова.
Да ли је осигурано учешће свих идентификованих циљних група у јавној расправи	Да. У јавној расправи учествовали су представници Општинске управе, Центра за социјални рад, образовних установа (предшколских установа,

(навести које су циљне групе учествовале у јавној расправи, а које нису)	основних и средњих школа), здравствених установа, Националне службе за запошљавање, удружења особа са инвалидитетом.
Које су друге заинтересоване стране учествовале у јавној расправи (уколико их је могуће идентификовати)	
Да ли је спровођење јавне расправе изазвало додатне буџетске трошкове (ако јесте, навести разлоге)	Не. Спровођење јавне расправе није изазвало додатне буџетске трошкове.
Информације о достављеним коментарима, предлозима и сугестијама (навести колико је коментара примљено, колико је прихваћено, а колико није)	<p>Током трајања јавне расправе примљен је један поднесак са укупно четири коментара/предлога, достављен од стране Хуманитарне организације „Дивови Златара“.</p> <p>Након разматрања достављених предлога утврђено је следеће:</p> <ul style="list-style-type: none"> • број примљених коментара/предлога: 4 • број прихваћених коментара/предлога: 1 делимично • број неприхваћених коментара/предлога: 3 <p>Достављени предлози односили су се на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. додатно сагледавање положаја младих и одраслих особа са интелектуалним инвалидитетом у анализи стања; 2. допуну текста који се односи на Хуманитарну организацију „Дивови Златара“ и иницијативу „Башта могућности“; 3. јасније препознавање положаја и потреба породица младих и одраслих особа са интелектуалним инвалидитетом; 4. измену мере А.2.4.2 и експлицитно навођење иницијативе „Башта могућности“ у оквиру мере.
Анализа примљених коментара (преглед кључних питања и став надлежног органа о тим питањима)	Током јавне расправе отворена су питања која се односе на положај младих и одраслих особа са интелектуалним инвалидитетом након завршетка школовања, улогу породица у процесу социјалне инклузије, као и препознавање локалних иницијатива усмерених на развој иновативних модела подршке. Надлежни орган оценио је да су указана питања значајна за даљи развој локалног система социјалне заштите. Међутим, предложене измене нису прихваћене, имајући у виду да у поступку израде Програма нису били доступни валидни и објективно

	<p>проверљиви подаци који би омогућили додатну анализу положаја младих и одраслих особа са интелектуалним инвалидитетом, процену њиховог обухвата и потреба, као ни процену доступности услуга намењених овој циљној групи. Током консултативног процеса Хуманитарна организација „Дивови Златара“ доставила је податке о свом раду, активностима и развојним иницијативама. У достављеном материјалу наведено је да је организација самостално мапирала 35 породица, уз напомену да их на територији општине има више. Међутим, нису достављени структурисани подаци о циљној групи, методологија мапирања, процена обухвата, нити анализа потреба која би представљала довољну и објективно проверљиву податакосну основу за измену аналитичког дела Програма. Истовремено, Програмом је предвиђена активност 1.1.6. „Успостављање и пилотирање локалног система за прикупљање, размену и анализу података у области социјалне заштите и социјалне инклузије“, чији је циљ унапређење локалне податакосне основе и прецизније мапирање потреба појединих осетљивих група становништва. Такође је оцењено да Програм, као документ јавне политике, не треба да именује појединачне пројекте, иницијативе или организације у оквиру мера и активности, већ да обезбеди оквир за развој различитих иновативних модела подршке и услуга у складу са идентификованим потребама локалне заједнице.</p>
--	---

Р. бр.	Предлагач	Примедба,предлог и сугестија	Статус
1	УГ „ Дивови Златара“ Нова Варош	Додатно сагледавање положаја младих и одраслих особа са интелектуалним инвалидитетом након завршетка школовања и уношење податка да на територији општине не постоји локална услуга социјалне заштите намењена овој циљној групи.	Није прихваћено
<p>Образложење</p> <p>Указано питање препознато је као значајно, али у фази израде Програма није било могуће извршити додатну анализу ове циљне групе, имајући у виду да расположива евиденција Центра за социјални рад, односно Годишњи извештај о раду Центра, не садржи податке о броју младих особа са инвалидитетом након завршетка школовања, нити омогућава праћење корисника према врсти инвалидитета. У извештају је приказано да је</p>			

евидентирано укупно 175 особа са инвалидитетом, од чега 8 деце, 7 младих, 53 одрасле и 107 старијих особа. Имајући у виду да Програм унапређења социјалне заштите представља документ јавних политика и званични документ локалне самоуправе, његова анализа мора бити заснована на тачним и објективно проверљивим подацима. Програм је препознао недостатак базе података која би омогућила праћење локалних специфичности и потреба појединих осетљивих група, због чега је предвиђена активност 1.1.6. усмерена на успостављање локалног система за прикупљање, размену и анализу података у области социјалне заштите и социјалне инклузије.

Р.бр.	Предлагач	Примедба, предлог и сугестија	Статус
2	УГ „ Дивови Златара“ Нова Варош	Допуна текста о Хуманитарној организацији „Дивови Златара“ детаљнијим описом иницијативе „Башта могућности“, укључујући статус пилотирања, партнере, активности и развој услуге.	Није прихваћено

Образложење

Програм је већ препознао иницијативу „Башта могућности“ у делу који се односи на локалне ресурсе и капацитете Хуманитарне организације „Дивови Златара“, као важну инфраструктурну основу за даљи развој услуга . Предложена допуна односи се на детаљан опис пројекта, фазе пилотирања, партнерстава, планираних активности и процеса развоја услуге, што превазилази обим и сврху Програма као документа јавних политика. Имајући у виду да је процес развоја услуге и даље у току и да су планиране додатне активности на изради анализе, спецификације и стандарда услуге, предложени текст није унет у Програм.

Р.бр.	Предлагач	Примедба,предлог и сугестија	Статус
3	УГ „ Дивови Златара“ Нова Варош	Јасније препознавање положаја и потреба породица младих и одраслих особа са интелектуалним инвалидитетом и значаја њиховог оснаживања за социјалну укљученост корисника.	Није прихваћено

Образложење

Указано питање препознато је као значајно за даљи развој локалног система социјалне заштите. Међутим, у фази израде Програма није постојала поуздана информациона основа за додатну анализу положаја и потреба породица младих и одраслих особа са интелектуалним инвалидитетом, нити за потврђивање навода који се односе на социјалну изолацију, дуготрајну исцрпљеност, неповољан материјални положај и неповерење према институцијама. Имајући у виду да Програм представља документ јавних политика и званични документ локалне самоуправе, његова анализа мора бити заснована на поузданим и објективно проверљивим подацима. Из тог разлога Програмом је предвиђена активност 1.1.6. „Успостављање и пилотирање локалног система за прикупљање, размену и анализу података у области социјалне заштите и социјалне инклузије“, у оквиру које је планирано **и унапређење процеса мапирања положаја и потреба појединих осетљивих група.**

Р.бр	Предлагач	Примедба,предлог и сугестија	Статус
4	УГ „ Дивови Златара“	Измена мере А.2.4.2 кроз уношење	Делимично

Нова Варош

конкретне пилот иницијативе „Башта прихваћено могућности“ у текст Програма, уз проширење мере на социјалну инклузију, активно учешће у заједници и подршку младим и особама са интелектуалним инвалидитетом.

Образложење

Примедба је делимично прихваћена у делу који се односи на проширење обухвата мере и јасније препознавање социјалне инклузије, активног учешћа у заједници и потреба младих и особа са интелектуалним инвалидитетом. Предложена измена доприноси прецизнијем дефинисању циљева мере и омогућава шири оквир за развој различитих иновативних програма и модела подршке намењених особама са инвалидитетом. Мера А.2.4.2 измењена је и гласи: *„А.2.4.2 Подрика развоју пилот иницијатива усмерених на социјалну инклузију, активно учешће у заједници и економско оснаживање особа са инвалидитетом, са посебним фокусом на младе особе и особе са интелектуалним инвалидитетом.“* Назив конкретне иницијативе није унет у текст мере, имајући у виду да Програм као документ јавних политика не предвиђа именоване појединачних пројеката или иницијатива, већ дефинише опште правце развоја услуга и подршке.

16. АКЦИОНИ ПЛАН

ОПШТИ ЦИЉ: Ефикасан и одржив систем социјалне заштите у општини Нова Варош, заснован на уређеном нормативном оквиру, ојачаним институционалним капацитетима у јавном и цивилном сектору и унапређеном управљању, обезбеђује квалитетне, доступне и приступачне услуге и мере социјалне заштите, усклађене са препознатим потребама грађана/ки и ресурсима заједнице, чиме је унапређена социјална укљученост и квалитет живота осетљивих група на целој територији општине.							
Показатељ(и) на нивоу општег циља	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.	Циљана вредност у 2026. год.	Циљана вредност у 2027. год.	Циљана вредност у 2028. год.	Циљана вредност у 2029. год.
Број корисника права и услуга социјалне заштите на годишњем нивоу	Број	Извештај ЦСР	1343	-5%	-7%	-9%	-10%
Процент жена у укупном броју корисника права и услуга социјалне заштите	Број	Извештај ЦСР	59%	55%	52%	50%	50%
Процент буџетских издвајања за Програм 11 – Социјална и дечија заштита		Буџет ЛС Одлука о завршном рачуну	6,45%	7,24%	7,8%	8,3%	9%
Број услуга социјалне заштите	Број	Извештај ЦСР	1	1	2	3	3

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1: Унапређен систем управљања, нормативни оквир и институционални капацитети од значаја за обезбеђивања права и услуга социјалне заштите.							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) посебног циља: Одељење за за послове управе, органа општине и друштвене делатности							
Показатељ(и) на нивоу посебног циља	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год	Циљана вредност у 2026.години	Циљана вредност у 2027. години	Циљана вредност у 2028. години	Циљана вредност у 2029. години

Број успостављених кључних механизма управљања у систему социјалне заштите (Савет, служба у ЦСР, координациони механизми, процедуре)	Број	Одлуке, правилници, извештаји	0	1	2	3	4
Број усвојених/измењених локалних прописа у области социјалне заштите	Број	Службени гласник, одлуке СО	0	1	2	3	4
Број запослених који су успешно завршили обуке из области социјалне заштите	Број	сертификати, извештаји	0	10	20	30	40
Успостављена и у употреби локална база података у социјалној заштити	Да/Не	Правилник, извештаји, увид у систем	Не	Не	Да	Да	Да
Број институција укључених у формализовану међусекторску сарадњу	Број	протоколи, споразуми, записници	1	1	2	3	4

МЕРА 1.1: Успостављање функционалног система управљања социјалном заштитом на локалном нивоу						
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
			2026. година	2027. година	2028. година	2029. година
Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 15	0	2.400	2.400	2.400
	Екстерни		0	1.300	800	550
Тотал			0	3.700	3.200	2.950
Период спровођења мере: 2026-2029.године		Тип мере: организационо-управљачко-институционалне				
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: <i>Одлука о образовању Савета за социјалну заштиту и социјалну инклузију; измене и допуне Правилника о организацији и систематизацији радних места у Општинској управи и Центру за социјални рад; измене и допуне Одлуке о оснивању Центра за социјални рад; измене и допуне Статута Центра за социјални рад; измене и</i>						

допуне Правилника о раду Интерресорне комисије; усвајање општег акта о успостављању, вођењу и коришћењу локалне базе података у области социјалне заштите и социјалне инклузије; други интерни акти и процедуре од значаја за функционисање локалног система социјалне заштите.

Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год	Циљана вредност у 2026. години	Циљана вредност у 2027.год	Циљана вредност у 2028.год	Циљана вредност у 2029.години
Успостављен Савет за социјалну заштиту	ДА/НЕ	Одлука, извештаји, записници	НЕ	ДА	ДА	ДА	ДА
Израђена Студија оправданости/изводљивости формирања Службе за локална права и услуге ЦСР	ДА/НЕ	Студија	НЕ	НЕ	ДА	ДА	ДА
Успостављена Служба за локална права и услуге ЦСР	ДА/НЕ	Одлука о оснивању ЦСР, Статут ЦСР; Правилник о раду ЦСР.	НЕ	НЕ	ДА	ДА	ДА
Измене и допуне Правилника предвиђају радне циљеве у области социјалне заштите за запослене у одељењу за друштвене делатности, јавне набавке и ИКТ службе	Да/не	Правилник о орг.и систематизацији	НЕ	Не	Не	Да	Да
Број реализованих обука за унапређење капацитета актера у систему социјалне заштите	Број	Извештаји, сертификати, потврде о учешћу	0	2	3	4	5

Назив активности	Организаци она јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор фин.	Вежа са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026.	2027.	2028.	2029.
1.1.1. Формирање Савета за социјалну заштиту и социјалну инклузију као сталног стручног тела Општинског већа.	Општинско веће	ОУ, ЦСР, ДЗ, образовне установе, НСЗ, ОЦД	4.квартал 2026.године	Буџет општине	Програм 15	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0
1.1.2. Измене и допуне Правилника о организацији и систематизацији радних места – дефинисање радних циљева од значаја за обезбеђивање права и услуга социјалне заштите.	Центар за социјални рад	Општинска управа МИНРЗБСП Међународни партнери	2.квартал 2027.годи	Буџет општине	Програм 15	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0
1.1.3. Успостављање организационе јединице - Службе за локална права и услуге у оквиру ЦСР Нова Варош.	Центар за социјални рад	Општинска управа МИНРЗБСП Међународни партнери	4.квартал 2027.године	Буџет општине	Програм 11	0	2.400	2.400	2.400
				Екстерни извор		0	0	0	0
1.1.4. Измене и допуне Одлуке о формирању и Правилника о раду ИРКа у складу са	Општинска управа	Општинско веће	4.квартал 2027.године	Буџет општине	Програм 15	0	0	0	0

налазима анализе.				Екстерни извор		0	0	0	0
1.1.5. Обезбеђивање програма обука у циљу унапређења компетенција релевантних актера у областима од значаја за унапређење СЗ	Општинска управа - орг.јединица за људске ресурсе	Општинска управа ЦСР МИНРЗБСП, СКГО, Међународни партнери	Континуирано	Буџет општине	Програм 15	0	0	0	0
				Екстери извор		0	300	300	300
1.1.6. Успостављање и пилотирање локалног система за прикупљање, размену и анализу података у области социјалне заштите и социјалне инклузије.	Општинска управа – Орг.јединица за друштвене делатности	ОУ орг.јединица за ИТ, јавне набаве ЦСР Образовне установе Здравствене установе НСЗ Филијала Удружења грађана	Од 2027. континуирано	Буџет општине	Програм 15	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	1.000	500	250
1.1.7. Израда и усвајање општег акта успостављању и коришћењу локалне базе података.	Општинска управа – Орг.јединица за друштвене делатности		До 2029.године	Буџет општине	Програм 15	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0

МЕРА 1.2 Унапређен и усклађен нормативни оквир социјалне заштите на локалном нивоу							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Вежа са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД				
			2026. година	2027. година	2028. година	2029. година	
Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 15	0	0	0	0	
	Екстерни	ПА -	0	240	0	0	
Тотал			0	240	0	0	
Период спровођења мере: 2026-2029. године		Тип мере: организационо-управљачко-институционалне					
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: Одлука о социјалној заштити општине; Одлука о обезбеђивању и пуржању услуге личног пратиоца детета, Одлука о методологији формирања цене услуге личног пратиоца, Одлука о учешћу корисника у цени услуге личног пратиоца; правилници и други општи акти Центра за социјални рад; протоколи о међусекторској сарадњи; акти којима се уређује финансирање програма и пројеката организација цивилног друштва; акти од значаја за остваривање права, услуга и социјалне инклузије осетљивих група у областима образовања, здравства, културе и спорта							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025. год	Циљана вредност у 2026. години	Циљана вредност у 2027. год	Циљана вредност у 2028. год	Циљана вредност у 2029. години
Израђена анализа нормативног оквира у области социјалне заштите и социјалне инклузије	ДА/НЕ	Анализа	0	1	1	1	1
Број усвојених/измењених локалних општих аката у области социјалне заштите и социјалне инклузије	Број	Одлуке СО	0	1	3	4	4

Назив активности	Организацијона јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор фин.	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026.	2027.	2028.	2029.
1.2.1. Свеобухватна анализа постојећег нормативног оквира у области социјалне заштите и социјалне инклузије, која обухвата не само прописе у ужем смислу система социјалне заштите, већ и опште акте локалне самоуправе и институција из области образовања, здравства, културе, спорта и подршке организацијама цивилног друштва, са циљем идентификације недостајућих, неусклађених и недовољно примењених аката.	Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	Центар за социјални рад	4.квартал 2027	Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	240	0	0

1.2.2. Израда и усвајање локалних општих аката којима се уређују права, услуге, стандарди и међусекторска сарадња у области социјалне заштите, укључујући одлуке, правилнике, протоколе и друге релевантне акте.	Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	4.квартал 2027	Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0
1.2.3. Уређивање и усклађивање система финансирања услуга, програма и активности у области социјалне заштите и социјалне инклузије, укључујући буџетска средства, програме установа и финансирање ОЦД, са јасно дефинисаним приоритетима, критеријумима и повезивањем финансирања са развојем услуга	Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	4.квартал 2027	Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0

МЕРА 1.3. Јачање капацитета организација цивилног друштва за укључивање у систем социјалне заштите.							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД				
			2026. година	2027. година	2028. година	2029. година	
Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 15	0	200	200	200	
	Екстерни	ПА -	0	640	400	400	
Тотал			0	840	600	600	
Период спровођења мере: 2026-2029.године		Тип мере: организационо-управљачко-институционалне					
<i>Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: Унапредити локални модел јавног конкурса за финансирање програма удружења грађана у области социјалне заштите; Усвојити/унапредити споразуме о међусекторској сарадњи са организацијама цивилног друштва; • По потреби унапредити локалне процедуре за праћење и евалуацију финансираних програма.</i>							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год	Циљана вредност у 2026. години	Циљана вредност у 2027.год	Циљана вредност у 2028.год	Циљана вредност у 2029.години
Број унапређених механизма сарадње локалне самоуправе и ОЦД у области социјалне заштите	Број	Извештаји ОУ, потписани споразуми, конкурсна документација	0	0	1	2	3
Број ОЦД укључених у партнерске активности и програме социјалне заштите	Број	Извештаји ОУ и ОЦД	0	4	7	8	9

Назив активности	Организацио на јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор фин.	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026.	2027.	2028.	2029.
1.3.1. Анализа ефеката финансираних програма УГ ради унапређења њиховог доприноса социјалној заштити и јачања капацитета у приоритетној области деловања.	Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	ЦСР, ОЦД, установе, Дом здравља, НСЗ, обрзовне установе, установе културе и спорта, ЦК	4.квартал 2027.године	Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	240	0	0
1.3.2. Закључивање споразума о међусекторској сарадњи између локалне самоуправе, ЦСР, здравствених и образовних установа, установа културе и спорта и ОЦД у развоју услуга, програма и активности од значаја за унапређење социјалне заштите и социјалне инклузије осетљивих група.	Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	ЦСР, ДЗ, образовне установе, установе културе и спорта, ОЦД	4.квартал 2027.године	Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0

1.3.3. Израда и усвајање унапређеног модела јавног конкурса за финансирање програма УГ и конкурсне документације	Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	ЦСР, СКГО, ресорна министарства, међународни и партнери, ОЦД	4.квартал 2027.године	Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0
1.3.4. Подршка јачању капацитета УГ за развој и пружање услуга СЗ				Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	200	200	200
				Екстерни извор		0	400	400	400

МЕРА 1.4. Успостављање и развој одрживих механизма међусекторске сарадње у области социјалне заштите							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД				
			2026. година	2027. година	2028. година	2029. година	
Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 15- Опште услуге ЛС	0	0	0	0	
	Екстерни		0	240	0	0	
Тотал			0	240	0	0	
Период спровођења мере: 2026-2029.године		Тип мере: организационо-управљачко-институционалне					
<i>Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: Споразуми и протоколи о међусекторској сарадњи у области социјалне заштите; Протоколи о сарадњи у обезбеђивању услуга социјалне заштите; Интерне процедуре и механизми координације између релевантних институција и организација; По потреби ускладити локалне акте који се односе на организацију и пружање интегрисаних услуга подршке.</i>							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год	Циљана вредност у 2026. години	Циљана вредност у 2027.год	Циљана вредност у 2028.год	Циљана вредност у 2029.години
Број закључених споразума и протокола о међусекторској сарадњи		Потписани споразуми и протоколи	1	1	2	2	3
Број институција и организација укључених у механизме међусекторске сарадње		Потписани споразуми и протоколи	2	3	4	6	8

Назив активности	Организацијона јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор фин.	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026.	2027.	2028.	2029.
1.4.1. Закључивање споразума о међусекторској сарадњи између локалне самоуправе, ЦСР, здравствених и образовних установа, установа културе и спорта и ОЦД у развоју услуга, програма и активности од значаја за унапређење социјалне заштите и социјалне инклузије осетљивих група.				Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	240	0	0
1.4.2. Закључивање протокола о сарадњи у пружању услуга помоћ и неге у кући за старија и одрасла лица са инвалидитетом, између ЦСР и Дома здравља, на основу налаза и препорука студије изводљивости.				Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0

1.4.3. Закључивање протокола о сарадњи у пружању услуге мобилног тима за подршку старима у руралним подручјима између ЦСР, ДЗ и ЦК,				Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0

МЕРА 1.5. Обезбеђивање предуслова за успостављање међуопштинске сарадње у обезбеђивању услуга социјалне заштите							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД				
			2026. година	2027. година	2028. година	2029. година	
Општинска управа – Одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 15 ПА - 0001	0	0	0	0	
	Екстерни		0	0	500	300	
Тотал			0	0	500	300	
Период спровођења мере: 2026-2029.године		Тип мере: организационо-управљачко-институционалне					
<i>Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: Припремити и усвојити споразум/споразуме о међуопштинској сарадњи у области социјалне заштите; По потреби ускладити локалне одлуке о социјалној заштити са моделом међуопштинског организовања услуга; Припремити пратеће процедуре и моделе сарадње за заједничко планирање, финансирање и праћење услуга социјалне заштите.</i>							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год	Циљана вредност у 2026. години	Циљана вредност у 2027.год	Циљана вредност у 2028.год	Циљана вредност у 2029.години
Број иницираних партнерстава са ЈЛС у области социјалне заштите	Број	Извештаји ОУ	0	0	1	2	3

Израђена студија за оправданости успостављање међуопштинске услуге	Да/Не	Студија оправданости	0	0	0	1	1
Број ЛС потписница Соразума о међуопштинској сарадњи у области социјалне заштите	Број	Споразум	0	0	0	0	2

Назив активности	Организацио на јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор фин.	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026.	2027.	2028.	2029.
1.5.1. Иницирање међуопштинске сарадње кроз мапирање потенцијалних партнерских ЈЛС и у циљу обезбеђивања недостајућих услуга социјалне заштите	Кабинет председника општине	ОУ Одељење за друштвене делатности ЦСР Суседне општине, МИНДУЛ, СКГО, РРА Златибор	4.квартал 2027.године	Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0
1.5.2. Израда Студије оправданости успостављања међуопштинских услуга социјалне заштите.	Општинска управа – Одељење за друштвене делатности ЦСР	партнерске ЈЛС, СКГО, ресорна министарства, РРА, пружаоци услуга социјалне заштите, ОЦД	4. квартал 2028. године	Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	500	0
1.5.3. Припрема нацрта модела Споразума о	Одељење за друштвене делатности	Партнерске ЈЛС, ЦСР, СКГО, ресорна	2. квартал	Буџет	Програм 15- Опште услуге	0	0	0	0

међуопштинској сарадњи за одабрану приоритетну услугу		министарства, пружаоци услуга социјалне заштите	2029. године	општине	локалне самоуправе				
				Екстерни извор		0	0	0	300
1.5.4. Закључивање Споразума о међуопштинској сарадњи у обезбеђивању услуга социјалне заштите у складу са припремљеним моделом споразума о међуопштинској сарадњи	Скупштина општине	Председник општине Одељење за друштвене делатности Партнерске ЈЛС, ЦСР, СКГО, ресорна министарства, пружаоци услуга социјалне заштите, ОЦД	4. квартал 2029. године	Буџет општине	Програм 15- Опште услуге локалне самоуправе	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2: Унапређење постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите - стандардизованих, нестандардизованих и иновативних

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) посебног циља: Општинска управа – Одељење за друштвене делатности							
Показатељ(и) на нивоу посебног циља	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год	Циљана вредност у 2026.години	Циљана вредност у 2027.години	Циљана вредност у 2028.години	Циљана вредност у 2029.години
Број услуга социјалне заштите које се континуирано пружају на локалном нивоу	Број	Извештај ЦСР	1	1	1	2	3
Број корисника услуга социјалне заштите за стара и одрасла лица	Број	Извештај ЦСР	0	0	15	15	25
Број корисника услуга социјалне заштите за децу са сметњама у развоју и њихове породице	Број	Извештај ЦСР	10	12	13	14	15
Број подроица у социјалним ризицима које користе услугу Саветовалишта годишње	Број	Извештај ЦСР	0	0	0	120	180
Процент месних заједница у којима је обезбеђено пружање услуга СЗ.	%	Извештај ЦСР	0	3%	5%	10%	20%
МЕРА 2.1:⁴ Унапређење квалитета и доступности постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите за старија лица							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање)	Извор финансирања	Веца са програмским буџетом (<i>шифра ПР/ПА/ПЈ</i>)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД ⁵				
			2026.год.	2027. год.	2028.година	2029.год.	

⁴ Додајете у наставку табеле за сваку меру са припадајућим активностима под конкретним посебним циљем водећи рачуна о нумерацији

⁵ Збир средстава излистаних под припадајућим активностима за односну меру

спровођења) мере							
Општинска управа – одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 11	0	0	3.800	4.600	
	Екстерни извор		0	120	2.120	520	
Тотал			0	120	5.920	5.120	
Период спровођења мере: 2026-2029.год		Тип мере ⁶ : обезбеђења добара, односно пружања услуга					
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: Одлука о социјалној заштити, Одлука о обезбеђивању и пружању услуге помоћи у кући за стара и одрасла лица, Одлука о обезбеђивању и пружању услуге мобилног тима.							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год.	Циљана вредност у 2026. год.	Циљана вредност у 2027. год	Циљана вредност у 2028. год.	Циљана вредност у 2029. год.
Број успостављених нових услуга социјалне заштите за старија лица	Број	Извештај ЦСР	0	0	0	1	2
Број корисника услуге ПУК за старија лица на месечном нивоу	Број	Извештај ЦСР	0	0	0	15	15
Број корисника услуге мобилног тима за подршку старијим лицима у руралним подручјима на месечном нивоу	Број	Извештај ЦСР Извештај ЦК	0	0	0	0	10

Назив активности	Организациона јединица која	Партнери у спровођењу	Рок за завршетак	Извор финансирања	Веза са програмским	Укупно процењена финансијска средства по изворима
------------------	-----------------------------	-----------------------	------------------	-------------------	---------------------	---

⁶ За типологију мера погледати Уредбу о управљању јавним политикама, чл. 53 (регулаторне; подстицајне; информативно-едукативне; организационо-управљачко-институционалне, или мере обезбеђења добара, односно пружања услуга од стране учесника у планском систему)

	спроводи активност	активности	активности (квартал, година)		буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	финансирања у 000 РСД			
						2026, година	2027. година	2028, година	2029. година
2.1.1. Израда Студије оправданости успостављања услуге помоћи у кући у урбаном и субурбаном подручју општине.	Центар за социјални рад	ЦСР, Дом здравља, Црвени крст, Удружења грађана	4.квартал 2027.год.	Буџет ЛС	Програм 11-Социјална и дечија заштита	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	400	0
2.1.2. Обезбеђивање пружања услуге ПУК за старија лица у урбаном и субурбаном подручју општине у складу са налазима студије изводљивости за највише 15 корисника/ца ангажовањем 3 геронтодомаћице.	Општинска управа – Одељење за др.делатности	РРА ЦСР, Дом здравља, образовне установе, Међународни партнери	4.квартал 2028.године	Буџет ЛС	Програм 11-Социјална и дечија заштита	0	0	3.800	3.800
				Екстерни извор		0	0	0	0
2.1.3. Израда Студије изводљивости услуге Мобилног тима за подршку старијим лицима у руралним подручјима,	Центар за социјални рад	ЦСР, Дом здравља, Црвени крст, Удружења грађана		Буџет ЛС	Програм 11-Социјална и дечија заштита	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	400	0

заснованог на налазима студије изводљивости.									
2.1.4. Успостављање интегрисане услуге мобилног тима за подршку старим лицима у пет приоритетних сеоских насеља, у складу са процењеним потребама, у сарадњи ЦСР, ДЗ и ЦК	Општинска управа – Одељење за др.делатности			Буџет ЛС	Програм 11-Социјална и дечија заштита	0	0	0	800
				Екстерни извор		0	0	1.200	400
2.1.5. Промоција и подршка успостављању услуге породичног смештаја за одрасла и стара лица	Центар за социјални рад	МИНРЗБСП Центар за породични смештај и усвојење	Од 2027.године континуирано	Буџет ЛС	Програм 11-Социјална и дечија заштита	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	120	120	120

МЕРА 2.2: Унапређење квалитета и доступности постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите за децу са сметњама у развоју и њихове породице

Организациона јединица	Извор финансирања	Веза са	Укупно процењена финансијска средства по изворима
------------------------	-------------------	---------	---

одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере		програмским буџетом (<i>шифра ПР/ПА/ПЈ</i>)	финансирања у 000 РСД ⁷				
			2026.год.	2027. год.	2028.год.	2029.год.	
Општинска управа – одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 11	0	0	0	0	
	Екстерни извор		0	1.520	320	120	
Тотал			0	1.520	320	120	
Период спровођења мере: 2026-2029.год		Тип мере ⁸ : обезбеђења добара, односно пружања услуга					
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: (<i>уколико је релевантно</i>)							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год.	Циљана вредност у 2026. год.	Циљана вредност у 2027. год	Циљана вредност у 2028. год.	Циљана вредност у 2029. год.
Успостављена услуга Саветовалишта за рани развој	ДА/НЕ	Одлука СО	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	ДА
Усвојен протокол о сарадњи у пружању услуга за децу са сметњама у развоју	ДА/НЕ	Протокол о сарадњи	НЕ	НЕ	НЕ	ДА	ДА
Број чланова ИРКа који су похађали обуке	Број	Извештај ИРКа	0	0	3	3	3

Назив активности	Организациона јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (<i>квартал, година</i>)	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (<i>шифра ПР/ПА/ПЈ</i>)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026. година	2027. година	2028. година	2029. година

⁷ Збир средстава излистаних под припадајућим активностима за односну меру

⁸ За типологију мера погледати Уредбу о управљању јавним политикама, чл. 53 (регулаторне; подстицајне; информативно-едукативне; организационо-управљачко-институционалне, или мере обезбеђења добара, односно пружања услуга од стране учесника у планском систему)

2.2.1 Израда Студије изводљивости успостављања услуге Саветовалишта за рани развој за децу са развојним потешкоћама, децу са сметњама у развојуи њихове родитеље.	Центар за социјани рад	ЦСР, Дом здравља, Црвени крст, Удружења грађана	4.квартал 2027.год.	Буџет ЛС	Програм 11 Социјална и дечја заштита Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор	Програм 11 Социјална и дечја заштита	0	400	0	0
2.2.2 Припрема предлога пројекта за успостављање Саветовалишта за рани развој на основу налаза и препорука студије изводљивости и реализација пројекта уз услов обезбеђивања екстерних извора финансирања.	Општинска Управа – Одељење за д.делатности	ОУ Одељење за ЛЕР, РРА, ЦСР, ДЗ, образовне и здравствене установе	4.квартал 2028.год.	Буџет ЛС	Програм 11 Социјална и дечја заштита	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	200	0
2.2.3.Обезбеђивање нормативних, и финансијских предуслова за успостављање услуге Саветовалишта за рани развој у складу са налазима Студије.	Општинска Управа – Одељење за д.делатности	ЦСР, Дом здравља, Црвени крст, Удружења грађана		Буџет ЛС	Програм 11 Социјална и дечја заштита	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	1.000	0	0

2.2.4. Усвајање протокола о сарадњи у пружању, праћењу и вредновању ефеката услуге личног пратиоца детета са сметњама у развоју и инвалидитетом	Општинска Управа – Одељење за д.делатности	ЦСР, пружалац услуге, образовне и здравствене установе, установе спорта и културе, удружења ОСИ	Од 2027.године континуирано	Буџет ЛС	Програм 11 Социјална и дечја заштита	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0
2.2.5. Унапређење компетенција чланова ИРКа за процену потреба и упућивање корисника на услуге и процену ефеката услуге на кориснике и њихове породице.	Општинска Управа – Одељење за д.делатности	ЦСР, ДЗ, образовне установе		Буџет ЛС	Програм 11 Социјална и дечја заштита	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	120	120	120

МЕРА 2.3: Успостављање и развој услуга подршке породицама у социјалном ризику						
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (<i>шифра ПР/ПА/ПЈ</i>)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
			2026.год.	2027. год.	2028.година	2029.год.
Општинска управа –	Буџет ЛС	Програм 11	0	0	1.000	1.000

одељење за друштвене делатности	Екстерни извор		0	600	600	0	
Тотал			0	600	1.600	1.000	
Период спровођења мере: 2026-2029.год		Тип мере: организационо-управљачко-институционалне					
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: <i>Одлука о социјалној заштити општине; Правилник о организацији и систематизацији послова Центра за социјални рад; Протокол о међусекторској сарадњи у пружању услуга подршке породицама у социјалном ризику; интерни акти и процедуре за пружање услуге Саветовалишта.</i>							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 202.годином	Циљана вредност у 2026. год.	Циљана вредност у 2027. год	Циљана вредност у 2028. год.	Циљана вредност у 2029. год.
Успостављена услуга Саветовалишта за породицу и појединце у социјалном ризику	ДА/НЕ	Извештај ЦСР	НЕ	НЕ	НЕ	ДА	ДА
Број корисника услуге Саветовалишта за породице и појединце у социјалном ризику на месечном нивоу	Број	Извештај ЦСР	0	0	0	20	30

Назив активности	Организациона јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026, година	2027. година	2028, година	2029. Година

2.3.1.Обезбеђивање нормативних предуслова за успостављање и јачање компетенција запослених у ЦСР за пружање услуге Саветовалишта за породицу и појединце у социјалном ризику, у оквиру Службе за локална права и услуге ЦСР	Центар за социјани рад	Општинска управа	4.квартал 2028.год.	Буџет ЛС	Програм 11-Социјална и дечја заштита Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	600	600	0
2.3.2.Пружање услуга Саветовалишта за породице и појединце у социјалном ризику			4.квартал 2028.год.	Буџет ЛС	Програм 11 Социјална и дечја заштита ПА – Саведотадно -едукативне услуге	0	0	1.000	1.000
				Екстерни извор		0	0	0	0
МЕРА 2.4: Развој иновативних услуга и програма подршке за осетљиве групе									
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (<i>цифра ПР/ПА/ПЈ</i>)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД						
			2026.год.	2027. год.	2028.година	2029.год.			
Општинска управа – одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 15	0	0	200	200			
	Екстерни извор		0	0	1.000	1.000			
Тотал			0	0	1.200	1.200			
Период спровођења мере: 2026-2029.год		Тип мере: мере обезбеђења добара, односно пружања услуга							
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: (<i>уколико је релевантно</i>)									

Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год.	Циљана вредност у 2026. год.	Циљана вредност у 2027. год	Циљана вредност у 2028. год.	Циљана вредност у 2029. год.
Број подржаних пилот иницијатива за економско оснаживање радно способних жена, корисница социјалне заштите	Број	Уговор о реализацији пројекта Извештај о реализацији пројекта	0	0	1	2	3
Број подржаних пилот иницијатива за економско оснаживање младих радно способних корисника социјалне заштите	Број	Уговор о реализацији пројекта Извештај о реализацији пројекта	0	0	1	2	3
пилот иницијатива усмерених на економско оснаживање особа са инвалидитом.	Број	Уговор о реализацији пројекта Извештај о реализацији пројекта	0	1	2	3	3

Назив активности	Организациона јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026, година	2027. година	2028, година	2029. Година

2.4.1. Подршка развоју пилот иницијатива усмерених на економско оснаживање радно способних корисника социјалне заштите, са фокусом на младе и жене у социјалним ризицима	Општинска управа	Центар за социјални рад	4.квартал 2028.год.	Буџет ЛС	Програм 11-Социјална и дечја заштита Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор	Програм 11-Социјална и дечја заштита Пројекат	0	0	0	0
2.4.2. Подршка развоју пилот иницијатива усмерених на социјалну инклузију, активно учешће у заједници и економско оснаживање особа са инвалидитетом, са посебним фокусом на младе особе и особе са интелектуалним инвалидитетом.	Општинска управа	Центар за социјални рад	4.квартал 2028.год.	Буџет ЛС	Програм 11-Социјална и дечја заштита Пројекат	0	0	200	200
				Екстерни извор		0	0	1.000	1.000

ПОСЕБНИ ЦИЉ 3: Унапређена доступност и приступачност услуга социјалне заштите кроз обезбеђивање равномерне територијалне покривености и системско уклањање физичких, информационих баријера.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) посебног циља:

Општинска управа – Одељење за просторно планирање, стамбене послове, урбанизам, послове инвестиција и јавних набавки

Показатељ(и) на нивоу посебног циља	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год	Циљана вредност у 2026.години	Циљана вредност у 2027.години	Циљана вредност у 2028.години	Циљана вредност у 2029.години
Ниво обезбеђености и приступачности услуга социјалне заштите на локалном нивоу	Низак ⁹ Делимично ¹⁰ Потпуно обезбеђена ¹¹	Извештаји ОУ о реализацији Плана присутачности Извештај ЦСР	Низак	Низак	Делимично	Делимично	Делимично
Број објеката јавне намене и простора за пружање услуга социјалне заштите код којих су унапређени услови приступачности		Техничка документација, извештаји ОУ и ЦСР	1	1	2	4	7
Број обезбеђених возила за теренски рад и доступност услуга социјалне заштите	Број	Уговори о набавци, извештаји ЦСР и ЦК	2	2	3	3	4
Број права и услуга социјалне заштите доступних путем електронских сервиса и дигиталних алата	Број	Портал еУправа	0	0	2	4	6
Број успостављених	Број	Званични сајт	0	1	2	3	4

⁹ услуге доступне ограничено, значајне физичке и информационе баријере

¹⁰ појединачни елементи унапређени (нпр. објекти или теренске услуге)

¹¹ територијална, физичка и информациона доступност системски уређене

механизама/алата за информисање грађана и доступност података у области социјалне заштите		општине, Портал отворених података, извештаји ОУ					
---	--	--	--	--	--	--	--

МЕРА 3.1: Обезбеђивање имовинско-правних и инфраструктурних услова за развој услуга социјалне заштите и програма подршке осетљивим групама							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Вежа са програмским буџетом (<i>шифра ПР/ПА/ПЈ</i>)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД				
			2026.год.	2027. год.	2028.год	2029.год.	
Општинска управа – Одељење за просторно планирање, стамбене послове, урбанизам, послове инвестиција и јавних набавки	Буџет ЛС	Програм 01	0	0	0	0	
	Екстерни извор		0	16.111	0	0	
Тотал			0	16.111	0	0	
Период спровођења мере: 2026-2029.год		Тип мере: обезбеђења добара, односно пружања услуга од стране учесника у планском систему					
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: (<i>уколико је релевантно</i>)							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.год.	Циљана вредност у 2026. год.	Циљана вредност у 2027. год	Циљана вредност у 2028. год.	Циљана вредност у 2029. год.
Усвојен план развоја инфраструктуре за услуге СЗ	Да/Не	План развоја инфраструктуре	Не	Не	Да	Да	Да
Број објеката/простора у јавној својини прилагођених/опремљених за пружање услуга СЗ	Број	Техничка документација; записници о извршеним	1	1	2	2	3

		радовима					
--	--	----------	--	--	--	--	--

Назив активности	Организациона јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026, година	2027. година	2028, година	2029. Година
3.1.1. Анализа и израда плана изградње, реконструкције и адаптације објеката у јавној својини у функцији развоја мреже услуга социјалне заштите.	Одељење за просторно планирање, стамбене послове, урбанизам,	ЦСР, образовне установе, Дом здравља, установа културе, установа спорта и др.	4.квартал 2027.год.	Буџет ЛС	Програм 01 становање, урбанизам и просторно планирање Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0
3.1.2.Унапређење приступачности Центра за социјални рад - сервисирање/замена лифта у објекту у власништву локалне самоуправе.	Одељење за просторно планирање, стамбене послове инвестиција и јавних набавки	Центар за социјални рад	4.квартал 2029.год.	Буџет ЛС	Програм 01 становање, урбанизам и просторно планирање Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	2.880	0	0
3.1.3. Адаптација и опремање простора Центра за социјални рад за потребе успостављања услуге Саветовалишта за појединце и породице у	Одељење за просторно планирање, стамбене послове, урбанизам, послове инвестиција и	Центра за социјални рад	1.квартал 2028	Буџет ЛС	Програм 01 становање, урбанизам и просторно планирање Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	13.231	0	0

социјалним ризицима (веза са А.2.3.1.)	јавних набавки								
---	----------------	--	--	--	--	--	--	--	--

МЕРА 3.2.: Унапређење физичке приступачности објеката јавне намене							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (<i>шифра ПР/ПА/ПЈ</i>)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД				
			2026.год.	2027. год.	2028.год.	2029.год.	
Општинска управа – Одељење за просторно планирање, стамбене послове, урбанизам, послове инвестиција и јавних набавки	Буџет ЛС	Програм 01 становање, урбанизам и просторно планирање	0	0	200	200	
	Екстерни извор		0	0	1.000	1.000	
Тотал			0	0	1.200	1.200	
Период спровођења мере: 2026-2029.год		Тип мере: обезбеђења добара, односно пружања услуга од стране учесника у планском систему					
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: (<i>уколико је релевантно</i>)							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2026.годином	Циљана вредност у 2026. год.	Циљана вредност у 2027. год	Циљана вредност у 2028. години	Циљана вредност у 2029. години
Усвојен план приступачности објеката јавне намене	Да/Не	Одлука о усвајању Плана приступачности	Не	НЕ	ДА	ДА	ДА
Број објеката којима су уклоњене архитектонске баријере	Број	Техничка документација; записници	2	2	2	4	6

Назив активности	Организациона јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026, година	2027. година	2028, година	2029. Година
3.2.1. Израда плана приступачности објеката јавне намене (у јавном и приватном власништву) на основу процене постојећег стања	Општинска управа – Одељење за просторно планирање, стамбене послове, урбанизам, послове инвестиција и јавних набавки	ЦСР, локалне установе	4.квартал 2028.год.	Буџет ЛС	Програм 01 ПА	0	0	0	0
				Екстерни извор	Програм 01	0	0	0	0
3.2.2. Израда и пројекта уклањања архитектонских баријера у складу са дефинисаним приоритетима и фазама реализације			4.квартал 2029.год.	Буџет ЛС	Програм 01 Пројекат	0	0	200	200
				Екстерни извор		0	0	1.000	1.000

МЕРА 3.3.: Обезбеђивање физичке доступности услуга социјалне заштите унапређењем возног парка							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД ¹²				
			2026.год.	2027. год.	2028.година	2029.год.	
Општинска управа – одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 11 Социјална и дечја заштита	0	0	0	0	
	Екстерни извор		0	0	3.000	4.500	
Тотал			0	0	3.000	4. 500	
Период спровођења мере: 2026-2029.год		Тип мере ¹³ :					
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: (уколико је релевантно)							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2025.годином	Циљана вредност у 2026. год.	Циљана вредност у 2027. год	Циљана вредност у 2028. години	Циљана вредност у 2029. години
Број набављених возила за потребе обезбеђивања доступности услуга социјалне заштите	Број	Уговор о јавној набавци	2	2	3	4	4

Назив активности	Организациона јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026, година	2027. година	2028, година	2029. Година

¹² Збир средстава излистаних под припадајућим активностима за односну меру

¹³ За типологију мера погледати Уредбу о управљању јавним политикама, чл. 53 (регулаторне; подстицајне; информативно-едукативне; организационо-управљачко-институционалне, или мере обезбеђења добара, односно пружања услуга од стране учесника у планском систему)

3.3.1.Набавка теренског возила за потребе Службе за локална права и услуге ЦСР	Центар за социјални рад	Национални и међународни партнери	4.квартал 2027.год.	Буџет ЛС	Програм 11 Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор	Програм 11 Пројекат	0	0	3.000	0
3.3.2. Набавка прилагођеног комби возила Црвеном крсту за потребе теренског рада	Црвени крст	Национални и међународни партнери	4.квартал 2028.год.	Буџет ЛС	Програм 11 Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	4,500

МЕРА 3.4.: Унапређење информационе доступности, координације и подршке корисницима у приступу правима и услугама социјалне заштите путем дигиталних алата и отворених података							
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере	Извор финансирања	Веза са програмским буџетом (<i>шифра ПР/ПА/ПЈ</i>)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД ¹⁴				
			2026.год.	2027. год.	2028.година	2029.год.	
Општинска управа – одељење за друштвене делатности	Буџет ЛС	Програм 11- ПА	0	0	0	0	
	Екстерни извор		0	0	0	0	
Тотал			0	0	0	0	
Период спровођења мере: 2026-2029.год		Тип мере: Обезбеђивање добара односно пружања услуга					
Прописи које је потребно изменити/усвојити за спровођење мере: (<i>уколико је релевантно</i>)							
Показатељ(и) на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност са базном 2026.годином	Циљана вредност у 2026. год.	Циљана вредност у 2027. год	Циљана вредност у 2028. години	Циљана вредност у 2029. години
Број права и услуга социјалне заштите	Број	Портал еУправа /	0	0	2	4	6

¹⁴ Збир средстава излистаних под припадајућим активностима за односну меру

доступних за подношење захтева на еУправи		интерни извештаји ОУ					
Број објављених скупова података из области социјалне заштите у формату отворених података	Број	Портал отворених података	0	1	1	1	1

Назив активности	Организациона јединица која спроводи активност	Партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности (квартал, година)	Извор финансирања	Вежа са програмским буџетом (шифра ПР/ПА/ПЈ)	Укупно процењена финансијска средства по изворима финансирања у 000 РСД			
						2026, година	2027. година	2028, година	2029. Година
3.4.1. Обезбеђивање техничких услова за електронско подношење захтева за остваривање права и услуга социјалне заштите путем портала еУправа	Општинска управа - Одељење за послове управе, органа општине и друштвене делатности;		4.квартал 2027.год.	Буџет ЛС	Програм 11 Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор	Програм 11 Пројекат	0	0	0	0
3.4.2.Објављивање и доступност скупова података од значаја за социјалну заштиту, социјалну инклузију и финансирање програма удружења грађана у формату отворених података.	Општинска управа - Одељење за послове управе, органа општине и друштвене делатности;		4.квартал 2028.год.	Буџет ЛС	Програм 11 Пројекат	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0

3.4.3. Унапређење садржаја и редовно ажурирање информација на званичном сајту ЦСР	Центар за социјални рад			Будет ЛС	Програм 11 ПА	0	0	0	0
				Екстерни извор		0	0	0	0

Прилог – Табеларни прегледи финансирања социјалне заштите у општини Нова Варош

Табела 1: Тренд номиналног и процентуалног издвајања за социјалну и дечју заштиту у буџету општине Нова Варош
У хиљадама динара

ГОДИНА	2022. година		2023. година		2024. година	
	Одлука о буџету	Завршни рачун	Одлука о буџету	Завршни рачун	Одлука о буџету	Завршни рачун
Укупан буџет општине Нова Варош	775,550	887,665	814,365	872,611	839,195	900,795
Издавања за функцију Социјална заштита (шифра 0)	51,710	51,000	56,753	53,080	54,190	55,075
Процент издвајања за функцију „0“ - Социјална заштита, у односу на укупан буџет	6.7%	5.7%	7.0%	6.1%	6.5%	6.1%
Издавања за Програм 11 – Дечија и социјална заштита	51,710	51,000	56,753	53,080	54,190	55,075
Процент издвајања за Програм 11 – дечија и социјална заштита у односу на укупан буџет	6.7%	5.7%	7.0%	6.1%	6.5%	6.1%
Издавања за мере материјалне подршке	15,471	15,226	16,500	15,414	17,500	16,165
Процент издвајања за мере материјалне подршке у односу на укупна издвајања за Програм 11	29.9%	29.9%	29.1%	29.0%	32.3%	29.4%
Издавања за услуге социјалне заштите – номинално	4,000	3,804	7,200	7,398	9,500	9,471
Процент издвајања за услуге социјалне заштите у односу на укупна издвајања за Програм 11	7.7%	7.5%	12.7%	13.9%	17.5%	17.2%

Извор: Одлуке о буџету и одлуке о завршном рачуну буџета општине Нова Варош

Табела 2 - Укупна вредност средстава за услуге СЗ

У хиљадама динара

	2022	2023	2024
Укупан буџет општине Нова Варош	887,665	872,611	900,795
Укупан износ средстава утрошених за услуге СЗ	3,804	7,398	9,471
Процент укупне вредности буџета	0.4%	0.8%	1.1%

Коментар

Средства која општина Нова Варош издваја за услугу социјалне заштите „лични пратилац детета“ бележи већи тренд раста од раста укупних расхода буџета. Буџетски расходи су се у посматраном трогодишњем периоду просечно повећавали за око 1%, док су расходи за ову услугу дуплирани. Просечно учешће средстава утрошених за услуге социјалне заштите у укупним буџетским расходима износи у просеку 0,8% (у 2024. години 1,1%), док је просечно учешће у оквиру расхода Програма 11 – Социјална и дечија заштита 12,9%.

Табела 3 - Средства за услуге СЗ по годинама и изворима финансирања

(у РСД)

Извор финансирања	2022*	2023**	2024***
Лични пратилац детета са посебним потребама	3,803,990	7,398,432	9,471,224
Средства из локалног буџета	2,411,299	5,752,432	8,056,479
Наменски трансфери	1,392,691	1,646,000	1,414,745
Средства из осталих извора (донације)			
Укупна средства за услуге СЗ	3,803,990	7,398,432	9,471,224
Средства из локалног буџета	2,411,299	5,752,432	8,056,479
Наменски трансфери	1,392,691	1,646,000	1,414,745
Средства из осталих извора (донације)	0	0	0
% учешћа средстава из локалног буџета	63.4%	77.8%	85.1%
% учешћа средстава из наменских трансфера	36.6%	22.2%	14.9%
% учешћа средстава из осталих извора	0.0%	0.0%	0.0%

Извор: Буџетска документација општине Нова Варош

Коментар

Структура финансирања услуга показује ослањање на мешовите изворе. У 2022. години, од укупно 3,8 милиона динара за једину услугу социјалне заштите, 2,4 милиона је обезбеђено из буџета Општине, односно 63,4%, док је преосталих 1,4 милиона динара обезбеђено из наменског трансфера са републичког нивоа (36,6%). У свим посматраним годинама постоји значајно јачање учешћа буџетских средстава, које је достигло 8 милиона односно око 85% у финансирању услуга, што представља позитиван корак ка већој одрживости услуга.

ДНЕВНЕ УСЛУГЕ У ЗАЈЕДНИЦИ

Година	2022				2023				2024			
	Буџет ЛС	Буџет РС	Др. извори	Партиципација	Буџет ЛС	Буџет РС	Др. извори	Партиципација	Буџет ЛС	Буџет РС	Др. Извори	Партиципација
Услуга /извор												
Лични пратилац детета са посебним потребама	2.411.299	1.392.691	/	/	5.752.432	1.646.000	/	/	8.056.479	1.414.745	/	/
/												
УКУНО	2.411.299	1.392.691	/	/	5.752.432	1.646.000	/	/	8.056.479	1.414.745	/	/

Извор: Буџетска документација општине Нова Варош

На основу на основу члана 10. став 2. тачка 2. и члана 14. став 1. и став 4. Закона о планском систему Републике Србије (“Службени гласник Републике Србије”, број 30/18), члана 32. став 1. тачка 20. у вези члана 66. став 1. тачка 3. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Србије”, број 129/07, 83/14 – др.закон, 101/16 – др.закон и 47/18 и 111/21-др.закон) члана 20. Закона о локалној самоуправи (“ Сл.гласник РС”, бр.129/2007, 83/2014 – др.закон и 101/2016 – др.закон, 47/2018 и 111/2021 др. Закон), члана 15 став 1. и став 7. и члана 40. став 4. Статута општине Нова Варош („Службени гласник РС”, бр. 17/24), члана 13. став 4. и члана 17. Закона о улагањима (“Службени гласник РС”, бр. 89/15 и 95/2018), Скупштина Општине Нова Варош доноси

ЗАКЉУЧАК

о доношењу Програма локалног економског развоја општине Нова Варош за период 2026 - 2028. година

I Доноси се Програм локалног економског развоја општине Нова Варош за период 2026 - 2028. година, који је саставни део овог закључка.

II Овај закључак објавити у “Службеном листу општине Нова Варош”.

Образложење

Правни основ за доношење Закључка о доношењу Програма локалног економског развоја општине Нова Варош за период 2026 - 2028. година (у даљем тексту: Закључак), чији је саставни део Програм локалног економског општине Нова Варош за период 2026 - 2028. године, садржан је у одредбама члана 10. став 2. тачка 2. и члана 14. став 1. и став 4. Закона о планском систему Републике Србије (“Службени гласник Републике Србије”, број 30/18), које прописују да су врсте докумената јавних политика: стратегије, програми, концепт политике, и акциони планови, а да програми, јесу документа јавне политике, ужег обухвата од стратегије који, по правилу, разрађује посебан циљ стратегије или неког другог планског документа у складу са којим се доноси, и да, уколико се програмом разрађују активности које се спроводе у оквиру предвиђених мера, уз такав програм се по правилу не усваја акциони план, као посебан документ; члана 32. став 1. тачка 20. у вези члана 66. став 1. тачка 3. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Србије”, број 129/07, 83/14 – др.закон, 101/16 – др.закон и 47/18 и 111/21-др.закон) и члана 15 став 1. и став 7. и члана 40. став 4. Статута општине Нова Варош („Службени

гласник РС“, бр. 17/24) којим је утврђено да Скупштина општине у складу са законом доноси план развоја Општине, планска документа јавних политика, средњорочне планове и друга планска документа у складу са законом.

Разлог за доношење овог Програма садржан је у потреби да се утврде мере ради операционализације и остваривања циљева и мера дефинисаних у оквиру Плана развоја општине Нова Варош за период 2022-2029. година.: у оквиру Приоритета 4. – Подстицајно окружење за отварање нових радних места и развој микро, малих и средњих предузећа и предузетништва, Мера 2.2: Подстицање конкурентности привредних субјеката, као и Мера 2.3: Подршка привредним субјектима у апсорпцији доступних финансијских средстава кроз едукацију и информисање.

Циљ доношења Програма је у настојању Општине Нова Варош да пружи подршку стабилизацији локалне привреде и њен даљи развој. Програм би требало да осигура да се како краткорочни тако и дугорочни проблеми, превазиђу на најбољи могући начин како би се поспешила већа економска активност привредних субјеката, а Општина Нова Варош буде препозната као општина која је добар домаћин привредним субјектима, која брине како о развоју модерних индустрија, тако и негује и чува традицију кроз подршку заната и предузетништва.

Број:

У Новој Вароши, _____ . године

ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ
Радосав Васиљевић

.....

**ПРОГРАМ
ЛОКАЛНОГ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА
ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ ЗА ПЕРИОД 2026-2028. ГОДИНЕ**

Нова Варош, март 2026. године

С А Д Р Ж А Ј

I У В О Д	6
Правни основ	7
Стратешки оквир	8
II АНАЛИЗА СТАЊА СА ПРЕПОЗНАТИМ ПОТЕНЦИЈАЛИМА	10
Основни подаци о општини	10
Демографска слика општине	10
Анализа стања привреде у општини	12
Анализа стања тржишта рада	15
<i>Запосленост у општини Нова Варош</i>	15
<i>Незапосленост - стање и кретање</i>	16
Привредне делатности и инвестициони потенцијали	19
<i>Енергетика</i>	19
<i>Прерађивачка индустрија</i>	21
- <i>Прерада пластичних маса</i>	21
- <i>Металска индустрија</i>	22
- <i>Дрвно-прерађивачка индустрија</i>	22
- <i>Пољопривреда и производња хране на Златару</i>	22
- <i>Прехрамбени сектор</i>	24
- <i>Туризам</i>	25
III МЕТОДОЛОГИЈА	30
IV ЦИЉНЕ ГРУПЕ	32
Жене предузетнице	34
Стари занати	35

V ПРОГРАМСКЕ МЕРЕ	36
ПОДСТИЦАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА	36
Програм стручне праксе	36
Субвенција за запошљавање	37
Субвенција за samozapoшљавање	37
Програм јавних радова	37
ПОДСТИЦАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ	38
Приступ краткорочним финансијама ММСПП	38
Подршка интернационализацији ММСПП	39
Промоција локалне привреде	40
Подршка мањим улагањима	40
Подршка програмима пословних удружења	41
V ПРОЦЕС ДОДЕЛЕ СРЕДСТАВА И КРИТЕРИЈУМИ	42
VI МЕХАНИЗМИ ПРАЋЕЊА И ИЗВЕШТАВАЊА	46
VII ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КОРАЦИ	48
VIII ЗАКЉУЧАК	49
IX ОБЈАВЉИВАЊЕ ПРОГРАМА	50

На основу на основу члана 10. став 2. тачка 2. и члана 14. став 1. и став 4. Закона о планском систему Републике Србије (“Службени гласник Републике Србије”, број 30/18), члана 32. став 1. тачка 20. у вези члана 66. став 1. тачка 3. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Србије”, број 129/07, 83/14 – др.закон, 101/16 – др.закон и 47/18 и 111/21-др.закон) члана 20. Закона о локалној самоуправи („Сл.гласник РС”, бр.129/2007, 83/2014 – др.закон и 101/2016 – др.закон, 47/2018 и 111/2021 др. Закон), члана 15 став 1. и став 7. и члана 40. став 4. Статута општине Нова Варош („Службени гласник РС”, бр. 17/24), члана 13. став 4. и члана 17. Закона о улагањима („Службени гласник РС”, бр. 89/15 и 95/2018), Скупштина Општине Нова Варош доноси

ПРОГРАМ ЛОКАЛНОГ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ ЗА ПЕРИОД 2026-2028. ГОДИНЕ

И У В О Д

Локални економски развој је дефинисани процес у коме јавни и приватни сектор заједнички препознају проблеме у привредном окружењу и спроводе мере са циљем решавања уочених проблема. Циљ овакве сарадње је привредно конкурентнија и јача локална заједница и стварање бољих услова за економски раст, отварање радних места и унапређење животног стандарда становника општине Нова Варош. У том духу, локални економски развој се мора посматрати као свеобухватан развојни процес заједнице.

Доношење Програма локалног економског развоја Општине Нова Варош (ПЛЕР) за период 2026-2028. године обавеза је локалне самоуправе, која произлази из законске

регулативе и из дефинисаних стратешких циљева. Усвајањем овог Програма има за циљ да оснажи економски раст и развој, да створи јаку локалну привреду која ће отворати нова радна места и да креира повољну пословну климу у привредном амбијенту општине Нова Варош.

Програм локалног економског развоја Општине Нова Варош за период 2026-2028. година представља скуп мера за креирање окружења које погодује привређивању, отварању нових радних места и привлачењу инвестиција.

ПРАВНИ ОСНОВ

Правни основ за доношење Програма локалног економског развоја за период 2026-2028. године садржан је у Закону о локалној самоуправи („Сл.гласник РС“ бр. 129/2007, 83/2014 – др. закон и 101/2016 – др. Закон): у члану 20. тачка 1. наводи се да општина, преко својих органа, у складу са Уставом и законом доноси свој статут, буџет и завршни рачун, просторни и урбанистички план и програм развоја општине, као и стратешке планове и програме локалног економског развоја.

Законом о планском систему Републике Србије („Сл.гласник РС“, број 30/2018) уређује плански систем Републике Србије, односно управљање системом јавних политика и средњорочно планирање, врсте и садржина планских докумената које у складу са својим надлежностима предлажу, усвајају и спроводе сви учесници у планском систему, међусобна усклађеност планских докумената, поступак утврђивања и спровођења јавних политика и обавеза извештавања о спровођењу планских докумената, као и сходна примена обавезе спровођења анализе ефеката на прописе и на вредновање учинака тих прописа. Члан 9. овог закона прописује обавезу доношења планских докумената, међу којима је најважнији План развоја јединице локалне самоуправе, дугорочни документ развојног планирања који усваја локална скупштина за период од најмање седам година.

Статутом Општине Нова Варош („Службени гласник РС“, бр. 04/2019), чланом 15. дефинисано је да Општина Нова Варош „преко својих органа доноси статут, буџет и завршни рачун, просторни и урбанистички план и план развоја Општине, као и стратешке планове и програме локалног економског развоја.“

Закон о контроли државне помоћи („Службени гласник РС“, број 73/19) у члану 8. дефинише *de minimis* помоћ односно помоћ мале вредности која нема значајан утицај на нарушавање конкуренције на тржишту и трговине између Републике Србије и земаља чланица Европске уније због чега се не пријављује Комисији за контролу државне помоћи

већ одлуку о оправданости доделе доноси давалац *de minimis* помоћи. Уредбом о правилима и условима за доделу помоћи мале вредности - *De Minimis* („Сл. гласник РС“, бр. 17/2025) ближе се уређују правила и услови за доделу помоћи мале вредности и одређује горња граница износа *de minimis* помоћи, кумулација, као и обавезе давалаца *de minimis* помоћи.

Локална самоуправа је поступила у складу са чланом 28. Закона о контроли државне помоћи („Службени гласник Републике Србије“, број 73/19) и послала нацрт Програма ЛЕР-а. Обавештењем Комисије за контролу државне помоћи потврђено је да, с обзиром да се ради о релативно малом износу средстава, није потребна претходна сагласност, већ да се Програм може директо упутити СО Нова Варош на усвајање.

Исто тако, овим Обавештењем Комисија за контролу државне помоћи је утврдила да одлуку о оправданости *de minimis* помоћи доноси давалац и Обавештава Комисију да је такву помоћ доделио.

Стратешки оквир

Национални стратешки оквир подразумева анализу националних докумената које се баве развојем сектора малих и средњих пресузећа (у даљем тексту: МСПП) и сродних докумената којима се утиче на развој конкурентности привреде и индустрије уопште у циљу повезивања са локалним стратешким оквиром. Тако, анализа националног стратешког оквира обухвата МСПП Стратегија и акциони план 2023-2027 ("Службени гласник Републике Србије", број 30/18), кроз

Општи циљ 1: Сектор МСПП као носилац убрзаног одрживог економског, друштвеног и инклузивног развоја РС, као и

Посебни циљ 1: Предузетнички екосистем – Унапређено оперативно окружење и смањене препреке за пословање МСП (**Мера 1.3.** Јачање капацитета институција за подршку МСПП и дијалога за развој са МСПП);

Посебни циљ 2: Иновативан, зелени и на дигитализацији заснован развој – оснажен сектор МСПП за дигиталну трансформацију и примену иновативних и зелених решења (**Мера 2.1.** Унапређење иновативних капацитета МСП и **Мера 2.2.** Подршка МСПП за примену зелене агенде у пословању);

Посебни циљ 3: Конкурентан МСПП сектор – Ојачана конкурентност МСПП на домаћем и страном тржишту (**Мера 3.1:** Подршка МСПП за јачање капацитета за управљање људским капиталом, **Мера 3.2** Интензивирање подршке за инвестирање, приступ финансирању и реализација финансијских трансакција МСПП кроз постојеће и нове програме, **Мера 3.3** Подршка МСПП за ширења на нова тржишта, **Мера 3.4** Промовисање пословног повезивања МСПП и **Мера 3.5** Јачање отпорности МСПП на кризе) и

Посебни циљ 4: Инклузиван сектор МСПП – Ојачана предузетничка иницијатива и већа шанса за улазак у предузетништво за различите циљне групе (**Мера 4.1** Подстицање предузетничког духа и подршка почетницима у бизнису и **Мера 4.2:** Интензивирање подршке већој инклузивности развоја МСПП).

Најзначајнија локална стратешка документа која су коришћена за израду Програма локалног економског развоја су:

- План развоја Општине Нова Варош за период од 2022. до 2029.године
- Локални акциони план запошљавања за 2025. годину

План развоја општине Нова Варош за период 2026-2028. године у оквиру Приоритета 4 - Подстицајно окружење за отварање нових радних места и развој микро, малих и средњих предузећа и предузетништва, Мера 2.2: Подстицање конкурентности привредних субјеката, као и Мера 2.3: Подршка привредним субјектима у апсорпцији доступних финансијских средстава кроз едукацију и информисање. Мера 4.2.2: Подстицање конкурентности привредних субјеката је приоритизована као кључна, зато што директно утиче на јачање конкурентности производа/услуга привредних субјеката и стварања боље позиционираниности на тржишту, а што треба да допринесе отварању нових радних места.

У оквиру ове мере спровешће се програм подстицајних мера суфинансирањем следећих активности привредних субјеката:

- организовање или индивидуални наступ на сајму или посета сајму;
- уређење пословања у складу са захтевима међународних стандарда пословања (имплементација стандарда, сертификација, ресертификација) и обележавање производа „CE“ знаком;
- набавка нове опреме и/или машине, делова за машину или специјализованих алата;
- електронска презентација предузећа;
- тестирање нових производа;
- побољшање постојећих и развој нових производа/услуга
- добијање бескаматних кредита (субвенционисање камата на предузетничке кредите)
- израда планске документације

Мера 4.2.3: Подршка привредним субјектима у апсорпцији доступних финансијских средстава кроз едукацију и информисање континуирано ће се спроводити информисање привредних субјеката о доступним изворима финансијске подршке, и у складу са њиховим потребама организовати едукација за припрему апликација за доступне

подстицајне програме финансиране како од стране министарстава и јавних фондова и агенција, тако и из фондова ЕУ и од стране других међународних организација.

II АНАЛИЗА СТАЊА СА ПРЕПОЗНАТИМ ПОТЕНЦИЈАЛИМА

Основни подаци о општини

Општина Нова Варош се налази у југозападном делу Србије и припада Златиборском округу. Граничи се са општинама: Пријеполје, Прибој, Чајетина, Ариље, Ивањица и Сјеница. Територија општине оивичена је планинским венцима: Златара, Голије, Јавора, Чемернице, Мучња, Муртенице и Златибора. Територија општине има површину од 581,47 km². Средишњим делом територије протиче река Увац на којој су 60-тих година прошлог века изграђена три акумулациона језера: Увачко, Златарско и Радоињско језеро. Југозападну границу општине представља река Лим. По величини територије, општина Нова Варош спада међу мање општине на подручју Републике Србије.

Просечна надморска висина Нове Вароши износи око 1000 m. Најнижа кота је на обалама Лима, на око 436m, док је највиша на Златару - планини дугачкој 22km и широкој 12km, са највишим врхом Голо брдо - 1627m. Градско подручје се налази на око 950 до 1050mnv.

Нова Варош се налази на магистралном путу М-21, који повезује Београд са црногорским приморјем. Са суседним општинама повезана је регионалним путевима. Центри месних заједница су повезани асфалтним путевима са средиштем општине, док је путна мрежа унутар месних заједница веома развијена. Пруга Београд–Бар је од града удаљена 15km, а

аеродром „Поникве“ 85 km. Положај Нове Вароши ће још више добити на значају комплетирањем предвиђених аутопутева Београд – Јужни Јадран (Коридор 11). Моравским кордором који је обухватио изградњу ауто- пута Појате – Прељина као и изградњом ауто-пута „Милош Велики“, Нова Варош ће добити значајно место на карти привредних инвестиција.

ДЕМОГРАФСКА СЛИКА ОПШТИНЕ

Према попису становништва из 2011. године, Нова Варош је имала 16.638 становника, а по попису из 2022. године било је 13.649 становника. Око половина живи у сеоским срединама, док друга половина живи у граду. Општину чине 32 насељена места. Просечна густина насељености је 28,61 становник/km². Природни прираштај у општини Нова Варош је већ дуги низ година негативан и наставља да пада. Поређења ради природни прираштај је 2010. године био - 8,4 а 2017.године -9,3%. Деценијски пад броја становника креће се од 18,2 до 20,1%.

У табели бр.1 приказана је процена броја становника од 2012.године до 2025. године.

Табела бр. 1 - Процена ДЕВинфо

Година	Број становника
2012	16.349
2013	16.035
2014	15.732
2015	15.444
2016	15.158
2017	14.883
2018	14.595
2019	14.319
2020	14.054
2021	13.749
2022	13.671
2023	13.507

2024	13.303
2025	13.035

Извор: ДЕВинфо база

Просечна старост становника је 49 година. Сеоско становништво чини 44,16% укупног становништва општине. Најбројније становништво је између 65 и 69 године старосне доби.

Табела бр. 2 - Становништво према старости и полу

Пол	Укупно	0-19 год.	20-44 год.	45-64 год.	65 г. и више
М	6.666	1.068	1.802	2.085	1.886
Ж	6.841	988	1.500	2.058	2.120

Извор: Републички завод за статистику, Попис становништва из 2022.године

АНАЛИЗА СТАЊА ПРИВРЕДЕ У ОПШТИНИ

Према подацима из децембра 2024. године на територији општине Нова Варош, пословала су 103 привредна друштва и 739 предузетничке радње.

Табела бр. 3 - Број привредних субјеката по секторима привреде

Сектор	Привредна друштва		Предузетници		Укупно		Процентуално учешће привредних субјеката по секторима	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Примарни	9	9	32	34	41	43	5,17 %	5,12 %
Секундарни	30	31	196	212	226	243	28,46 %	28,85 %
Терцијарни	44	43	345	368	389	411	48,99 %	48,81 %
Квартарни	21	20	117	125	138	145	17,38 %	17,22 %
Укупно:	104	103	690	739	794	842	100,00%	100,00%

Извор: Агенција за привредне регистре

Табела бр. 4:

Подаци од децембра
2024. године

Привредна друштва	103	12,23%
Предузетници	739	87,77%
Укупно	842	100,00%

Подаци од децембра
2014. године

Привредна друштва	73	14,40%
Предузетници	434	85,60%
Укупно	507	100,00%

Извор: Агенција за привредне регистре

Из приложених података, закључује константност односа броја привредних друштава и предузетника, који се креће 3:22 у корист предузетника. У структури предузећа, најбројнија су предузећа у прерађивачкој области и области трговине.

Од укупног броја, 34 привредна субјекта су са седиштем ван Нове Вароши – Дринско Лимске ХЕ, ЈП Србија шуме, Телеком, банке, осигуравајућа друштва, трговинске радње и др. Мала предузећа су изразито доминантна, тачније у општини Нова Варош присутно је 6 средњих предузећа од којих је једно јавно предузеће – ЈП „3.Септембар“.

Табела бр. 5 - Преглед учешћа привредних субјеката према делатности у односу на укупан број регистрованих привредних друштава и предузетника

Назив делатности	Број привредних друштава		Број предузетника		Укупно		%	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Прерађивачка индустрија	21	20	122	121	143	163	18,01%	19,17 %
Трговина на велико и мало	17	18	112	119	129	137	16,24 %	16,27 %
Саобраћај (такси превоз и друмски превоз терета)	16	15	109	114	125	129	17,26 %	15,32 %
Шумарство и сеча дрвета	7	7	14	17	21	24	2,24 %	2,25 %

Угоститељство	10	10	68	72	78	82	9,42%	9,73 %
Грађевинарство	9	9	101	116	110	125	13,45 %	14,04 %
Фризерски и козм. салони	0	0	18	20	18	20	2,26 %	2,37 %
Агенције (рачуноводство и књиговодство)	9	10	31	38	40	48	5,03 %	5,20 %
Остало	15	14	115	122	130	136	16,17 %	16,15 %
Укупно	104	103	690	739	794	842	100,00%	100,00%

Извор: Агенција за привредне регистре

Табела бр. 6 - Преглед учешћа привредних субјеката у прерађивачкој делатности, према врсти производње

Прерађивачка индустрија	Привредна друштва		Предузетници		Укупно		%	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Прерада дрвета и производа од дрвета	11	10	47	47	58	57	40,55%	40,42 %
Производња прехранбених производа	2	2	43	44	45	46	31,46 %	32,62%
Производња текстилних производа и обуће	3	3	19	17	22	20	15,38 %	14,18%
Производња пластике и гуме	2	2	5	6	7	8	4,89 %	5,67 %
Остало	3	3	8	7	11	10	7,69 %	7,09 %
Укупно	21	20	122	121	143	141	100,00%	100,00%

Извор: Агенција за привредне регистре

Најзаступљенији су привредни субјекти су у области прераде дрвета и производа од дрвета. Прерађивачка индустрија упошљава највећи број радника 27%. Највише се извози у земље у окружењу.

Највише су се **извозили** следећи производи:

- производи од дрвета
- пољопривредни и прехрамбени производи
- остали производи од пластике.

Извозна оријентација је усмерена 87% на бивше југословенске земље, а веома мало на земље ЕУ и друга инострана тржишта.

Највише су се **увозили** следећи производи:

- возила друмска, прибор и делови;
- машине, апарати и уређаји;
- репроматеријал.

АНАЛИЗА СТАЊА ТРЖИШТА РАДА

Запосленост у општини Нова Варош

Стопа запослености у општини Нова Варош износи 41%, и испод је стопе запослености у Србији (48%). У 2025. години, према подацима Републичког завода за статистику, прерађивачка индустрија упошљава највећи број радника, односно 27% или 755 лица, а затим трговинска предузећа 11% са 304 лица.

Према подацима РЗС-а, стање на дан 30. јануара 2025. године*, у општини Нова Варош, је 2.779 запослених. Од тога је 1.660 лица запослено у правним лицима (привредна друштва, предузећа, задруге, установе и друге организације) а 986 лица је запослено у приватном предузетништву (лица која самостално обављају делатност и запослени код њих).

Табела бр. 7 - Број запослених по секторима делатности

Општина	Укупно	Запослени у правним лицима (привредна друштва, предузећа, задруге, установе)		Регистровани индивидуални пољопривредници
		свега	од тога:	

			запослени у правним лицима	предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих	и
Нова Варош	2.779	2.646	1.660	986	133

Извор: РЗС 30.01.2025. године

Табела бр. 8 - Број запослених по секторима делатности

Сектор делатности	Броја запослених 2025. година
Пољопривреда, шумарство и рибарство	51
Рударство	21
Прерађивачка индустрија	755
Снабдевање енергијом гасом, паром и климатизац.	154
Снабдевање водом, управљање водама, контролисање процеса уклањања отпада и сл.	61
Грађевинарство	149
Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала	304
Саобраћај и складиштење	250
Услуге смештаја и исхране	169
Информисање и комуникације	33
Финансијске делатности и делатности осигурања	35
Пословање некретнинама	1
Стручне, научне, иновационе и техничке делатн.	64
Административне и помоћне услужне делатности	18
Државна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	211
Образовање	207
Здравствена и социјална заштита	61
Уметност, забава и рекреација	68
Остале услужне делатности	35
Регистровани индивидуални пољопривредници	133

УКУПНО	2.779
---------------	--------------

Извор: Републички завод за статистику, Статистички годишњак, подаци од 30.01.2025. године

НЕЗАПОСЛЕНОСТ - СТАЊЕ И КРЕТАЊЕ

Према подацима Националне службе за запошљавање - Филијале Пријепоље **укупан број незапослених лица на територији општине Нова Варош на дан 31.12.2024. године је 1.084 (582 жена)**. У истом периоду 2018. године на евиденцији НСЗ налазило се 1.803 лица (од тога жена 930). Овакав тренд је последица запошљавања, миграција и природног одлива становништва.

Табела бр. 9 - Незапослена активна лица по полу и дужини тражења посла

Дужина тражења посла	Незапослена лица		Просечна дужина тражења посла (у месецима)		Претходно радно искуство				Особе са инвалидитетом	
					Без радног искуства		Били у радном односу			
	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене
до 3 мес.	181	99	1,47	1,49	35	21	146	78	1	1
3 до 6 мес.	118	55	4,18	4,44	19	8	99	47	3	1
6 до 9 мес.	73	32	7,39	7,33	14	5	59	27	2	0
9 до 12 мес.	64	27	10,46	10,28	15	9	49	18	3	1

1 до 2 год.	166	87	18,10	17,73	33	13	133	74	1	1
2 до 3 год.	74	35	29,58	29,90	11	2	63	33	2	0
3 до 5 год.	110	58	46,47	46,66	27	19	83	39	2	1
5 до 8 год.	93	51	80,16	81,17	21	13	72	38	0	0
8 до 10 год.	53	37	108,42	108,25	9	4	44	33	0	0
Преко 10 год.	152	101	212,47	213,17	54	37	98	64	3	2
Укупно	1.084	582	53,29	61,64	238	131	846	451	17	7

Извор: Национална служба за запошљавање - Филијала Пријепоље, подаци на дан 31.12.2024. године

На евиденцији НСЗ су најбројнија лица која траже посао до 3 месеца, као и лица која су на евиденцији од 1 до 2 године. Највећи број лица из ових категорија има претходно радно искуство.

Табела бр. 10 - Незапослена лица по полу и степену стручне спреме

Степен стручне спреме	Незапослена лица		Претходно радно искуство				Особе са инвалидитетом	
			Без радног искуства		Били у радном односу			
	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене
I	344	174	78	45	266	129	6	3
II	15	10	3	2	12	8	0	0
III	356	151	75	32	281	119	4	0
IV-општа	56	37	10	7	46	30	1	1
IV- стручна	211	142	43	26	168	116	5	2
V	2	2	0	0	2	2	0	0
VI-1ОАС	10	7	2	1	8	6	0	0
VI-1 OCC	45	29	12	5	33	24	0	0
VI-2 ОАС	33	21	12	5	21	16	1	1
VI-2 OCC	3	1	0	0	3	1	0	0

VII-1	25	17	6	5	19	12	1	1
VIII ДАС	1	1	0	0	1	1	0	0
Укупно	1.084	582	238	131	846	451	17	7

Извор: Национална служба за запошљавање- Филијала Пријепоље, подаци на дан 31.12.2024. године

У структури незапослених лица према стручној спреми преовлађују лица са I и III степеном стручне спреме, чак њих 700. Истовремено, на евиденцији се налази 17 особа са инвалидитетом, од тога 7 жена.

Табела бр. 11 - Незапослена активна лица по полу и годинама старости

Године старости (година)	Незапослена лица	
	Укупно	Жене
15-19	23	3
20-24	38	17
25-29	62	40
30-34	53	33
35-39	90	52
40-44	120	61
45-49	117	65
50-54	140	81
55-59	197	116
60-64	244	114
65 и више година	0	0
Укупно	1.084	582

Извор: Национална служба за запошљавање - Филијала Пријепоље, подаци на дан 31.12.2024. године

Посматрајући старост, најзаступљенија су незапослена лица старости изнад 60 година (Табела бр. 11).

ПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ И ИНВЕСТИЦИОНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ

Стратешки циљеви развоја општине Нова Варош су енергетика, туризам и пољопривреда. Даљи развој ових делатности индиректно ће утицати на унапређење прерађивачке индустрије која је за сада доминантна грана привреде.

ЕНЕРГЕТИКА

Енергетика је традиционално водећи сектор привредног развоја општине Нова Варош коју у највећој мери представља привредно друштво „Дринско-Лимске ХЕ“ доо, којем су „Лимске ХЕ“ припојене 2005.године. До 1950.год Нова Варош је била обична касаба, са зградама изграђеним од чатме и покривеним шиндром, осим цркве, џамије, зграде општине и Соколског дома. Моћне воде златарских језера већ одавно покрећу турбине хидроелектрана: Бистрица, Кокин Брод, Увац и Потпећ које користе снагу река Увца и Лима. Укупна инсталисана снага износи 211 MW електричне енергије док укупна годишња производња износи 660 милиона KWh. 2/3 произведене енергије је вршно акумулациона енергија, што је врло значајно за периоде највеће потрошње струје (пикови у потрошњи ел.енергије и зимски месеци када је максимална потрошња ел.енергије у целој земљи). Због тога је значај варошких ХЕ за стабилност електроенергетског система земље велики.

Инвестициони потенцијали у енергетици су изузетни и веома значајни за даљи развој целе заједнице. Општина Нова Варош је препозната као велики ресурс како за производњу електричне енергије на бази водних ресурса, тако и за производњу енергије из обновљивих извора.

МХЕ и РХЕ „Бистрица 2“ су најзначајнији пројекти у области хидро-потенцијала, док је дрвна биомаса тренутно најдоступнији ресурс обновљивих извора.

РХЕ „Бистрица 2“ један је од приоритетних пројеката Министарства енергетике. Процењена вредност инвестиције у изградњу реверзибилне ХЕ „Бистрица 2“ износи 600 милиона еура. Пројектно-техничком документацијом предвиђена је инсталисана снага од 680 MW, што највише говори о значају самог пројекта и избору стратешког партнера.

Изузетни хидропотенцијали препознати су и за изградњу минихидроелектрана на златарским рекама. Просторним планом општине Нова Варош предвиђена је изградња 20 МХЕ. Према локацијама које су просторним плановима јединица локалне самоуправе предвиђене за изградњу енергетских објеката за производњу енергије на бази водних ресурса, општине је надлежна за издавање дозвола за изградњу 6МХЕ, док је Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине било надлежно за преосталих 14 МХЕ које су обухваћене Просторним планом подручја посебне намене

Специјалног резервата природе Увац. За сада су изграђене и стављене у погон на реци Бистрици следеће МХЕ: Речице (инсталисана снага 1.430 KW), Црквине(инсталисана снага 960 KW) и Нyдра-elektro (инсталисана снага 100 KW), Секулић (инсталисана снага 60 KW), Варошка река (инсталисана снага 50 KW) и Дражевићи (инсталисана снага 320 KW). Инвеститори су домаће компаније и конзорцијуми,.

У циљу стимулисања експлоатације обновљивих извора енергије, општина Нова Варош је 2009.године израдила *Студију: Потенцијали и могућности коришћења дрвне биомасе за производњу енергије и економски развој општина Нова Варош, Прибој и Пријеполје*. Са 22.400ha шуме, Нова Варош се убраја у једну од најшумовитијих општина у Србији – 38.6% површине општине је под шумом (републички просек је 29%). Око 83% дрвне запремине на пању налази се у државним шумама којима газдује ЈП Србија шуме. Студија је показала да су у општини Нова Варош енергетски потенцијали из дрвне биомасе већи у односу на годишњу енергије из мазута за 4,95 милиона KWh. То значи да расположиве количине могу у потпуности да задовоље тренутне потребе за енергијом као и да омогуће проширење постојећих капацитета и мреже корисника или покретање когенерацијских постројења за производњу топлотне и електричне енергије. Пројекат Когенеративног постројења за производњу електричне и топлотне енергије уврстан је међу 8 најбољих ЈПП пројеката од стране Naleda и USAIDa 2014.године. Општина Нова Варош, као повољна дестинације за инвестирање у области обновљивих извора енергије са потенцијалом производње 20 милиона KWh енергије – била је промоција општине на Аеродрому „Никола Тесла“ током 2014.године. Дрвна биомаса представља потенцијал и за производњу електричне и топлотне енергије. Процењени капацитет когенеративног постројења је укупно 20 милиона KWh годишње енергије, од тога 14 MWh топлотне енергије.

Први инвеститори за сакупљање и прераду дрвне биомасе стигли су у Нову Варош 2014.године. Захваљујући испитивањима и резултатима Студије *Потенцијали комерцијалног коришћења дрвне биомасе за производњу енергије и економски развој општине Нова Варош*, општина Нова Варош је препозната као велики ресурсни центар за прикупљање и обраду дрвне биомасе у сечку и пелет – зелене енергенте XXI века. Годишња производња пелета на територији општине Нова Варош је око 25.000 тона.

ПРЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА

Поред сектора енергетике, прерађивачка индустрија је носилац привредне активности општине Нова Варош. У оквиру овог сектора најразвијенија је производња пластике и гуме, затим дрвно-прерађивачка делатност, производња прехранбених и текстилних производа.

ПРЕРАДА ПЛАСТИЧНИХ МАСА

Са традицијом производње пластике још од 1959.године у Новој Вароши успешно послују привредна друштва „Златарпласт“ АД и „Пластика“ АД, као једни од главних носилаца привредног развоја општине. „Златарпласт“ АД је од почетне прераде пластике проширио је своју делатност на прераду гуме и откуп и прераду воћа. Производи од пластике израђени у „Златарпласту“ добијају се технологијом бризгања, дувања и коекструзије према захтевима стандарда ISO 9001. Производни капацитет 5.000t сировине годишње. Из широког портфолија издвајају се производи намењени индустрији и широкој потрошњи: разне врсте буради, канистера, канти и посуда, затим соех боца за агресивне материје, носиљке за флаширана алкохолна и безалкохолна пића, као и програм техничких позиција за ФАП Прибој. Осим српског тржишта на коме снабдевају реномиране произвођаче (Coca Cola, Књаз Милош АД, Heineken) велики део производње пластике извозе у Црну Гору, Македонију, Румунију, БиХ, Словенију и Хрватску. Своје успехе ово предузеће гради са преко 200 запослених радника и уједно представља привредни субјект који запошљава највећи број радника у општини Нова Варош. Предузеће „Пластика“ АД представља пример успешне приватизације, уз велика улагања и наслеђену know-how технологију. Основна делатност је прерада пластичних маса а производни програм чини више од 100 производа дуване, филмоване и бризгане амбалаже: бурад, балони, канте, гајбе, санке, најразличитије врсте фолија – термоскупљајуће, соех фолије, фолије за млеко, пластенике, антифог, малч, РЕ црева и фолије дужине до 8m, са могућностима flexo штампе у 6 боја. На годишњем нивоу, предузеће преради преко 3000t сировине. 33% производње извози у Бугарску, Румунију, Грчку и бивше југословенске републике. Осим ова два гиганта прерада пластике присутна је и у погонима мањег капацитета.

МЕТАЛСКА ИНДУСТРИЈА

Као значајан представник металске индустрије у општини Нова Варош пословала је АД „Слога“, основана 1960.године. „Слога“ АД је запошљавала око 100 радника и бавила се производњом ауто делова, хидраулике и пнеуматике за теретна возила, аутобусе, тракторе и др. Највећи део производног програма био је намењен за возила ФАП-а

Прибој. Поред тога предузеће је сарађивало и са другим домаћим финалистима као што су: Икарбус Нови Београд, ИМТ Нови Београд, ИМР Раковица и други. Од производног програма издвајали су се: хидрауличне дизалице за привредна возила, аутобусе и тракторе; осовински и кабински амортизери; хидраулични цилиндри и пумпе; вентили за ваздушна огибљења; вучне кукe различитих носивости; кочиони цилиндри; цилиндри за спојнице; водене пумпе за моторе; крстови кардана... Део производног програма се извозио у Немачку, Грчку и бивше југословенске републике. Од краја 2019.године предузеће је у стечају.

ДРВНО-ПРЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА

У оквиру дрвно–прерађивачке делатности развијено је предузетништво: укупан број мини пилана за примарну обраду дрвета достигао је више десетина. Обрада и финализација дрвета је дугогодишња традиција златарског краја, у коме је до пред крај XX века пословала реномирана индустрија намештаја „Инова“. Квалификована радна снага са пренетим искуством из великих погона „Инове“, доступност ресурса, погодна локација општине на тремеђи, велике су погодности које су иницирале прогресиван развој ове делатности. Богатство шумама, нарочито четинарским утицало је на подизање великог броја малих пилана које годишње прерађују просечно по 4.000m³ трупаца. Издваја се и неколико пилана изузетног капацитета до 30.000m³ трупаца годишње – „Златаршпед“ доо, „11.мај“ доо, СЗПР „Вихор“, СЗТР „Наташа“, СР „27.март“, СТПР „Панонија“...

ПОЉОПРИВРЕДА И ПРОИЗВОДЊА ХРАНЕ НА ЗЛАТАРУ

Осим доброг дрвета, на обронцима Златара и Муртенице расту дивље и лековите траве, шумско воће и печурке, пасу стада оваца и говеда чији је квалитет надалеко познат и цењен. Квалитет трава и екстензивни узгој млечних грла која слободно пасу на пашњацима, гарантују изванредан квалитет млека који се у процесу зрења преноси на препознатљив и непоновљив аутохтони Златарски сир.

На територији општине постоје добри услови за развој органске производње, али је ова компаративна предност неискоришћена. Укупна сертифицирана органска производња већ годинама је на нивоу 7-8 ha и то искључиво у производњи хељде и спелте.

Златарски сир вековима на традиционалан начин праве планинке из сеоских домаћинства подно Златара који због ливада и лековитих трава које расту на брдима преко 1.200m висине има специфичан укус и квалитет. Данас је производња сира наука

али и уметност. Влада Швајцарске је препознала изузетност златарског сира међу 76 домаћих производа и подржала сертификацију гео-порекла са пројектом вредним 35.000CHF. Након двогодишњег залагања домаћих произвођача и општине Нова Варош, уз подршку организације SEEDEV и донатора Владе Швајцарске, златарски сир је **у јуну 2013.године коначно добио сертификат о заштити географског порекла**. Тиме је златарски сир као посебан и изузетан производ званично ушао у породицу националних, етно бреднова.

У току је друга фаза процеса сертификације, који воде Општина Нова Варош и SEEDEV, испред Пројекта подршке праву интелектуалне својине Владе Швајцарске. У пројекат су укључена и 2 удружења сточара, као и локалне млекаре. Произвођачи који потпишу Захтев (било као чланови Удружења или самостално као млекаре или посебни субјекти) улазе у програм сертификације и након тога постају сертификовани произвођачи златарског сира за сертификоване количине које могу да пласирају на тржишту.

У селу Божетићи, у срцу производње заштићеног златарског сира, регистрована домаћинства произведу око 1.000t. Од укупно 7.500 музних крава, око 4.500 се налази на подручју овог села. Већи део производње млека (око 70%) се усмерава на откуп код млекара, са просечном дневном количином од 10.000-12.000 литара.

Осим традиционалне производње сира у домаћој радиности, на територији Нове Вароши присутна је индустријска прерада млека и млечних производа у погонима млекара:

- **ЗЗ “Зеленика плус”** (годишња прозводња 125 тона сира и 11 тона кајмака)
- **“Виском” о.д.** (годишња прозводња 250 тона сира и 25 тона кајмака)
- **“Златарка” д.о.о.** (годишња прозводња 80 тона сира и 5-10 тона паприке у павлаци)
- **СЗТР “Брђанка”** (годишња прозводња 100 тона сира и 12 тона кајмака)

Годишњи обим откупа млека са територије општине је око 5 милиона литара. Највећи део производње усмерен је на производњу пуномасног сира – око 500 t, док се полумасног сира произведе годишње око 100 t. Годишња производња кајмака у млекарама креће се око 50 t. Осим задовољавања српског тржишта, млекаре извозе део (око 35%) своје производње, највише у Црну Гору.

ПРЕХРАМБЕНИ СЕКТОР

У оквиру производње прехранбених производа, осим прераде млека, у општини је присутна и прерада житарица, воћа и поврћа.

Прерадом воћа бави се предузеће „Златарпласт“ а.д., са расхладним капацитетима у оквиру хладњаче од 1.500 тона смрзнутог воћа. У структури доминира прерада малине (око 90%), а затим следе шљива, купина и др. замрзнуто воће. Производња је доминантно извозно оријентисана, а главни купци се налазе у земљама ЕУ, затим Великој Британији, Швајцарској, САД, Јапану и др.

У оквиру производње кондиторских производа, истиче се производња чоколадних филова и крема у погонима ПТР „Авдић“. БАШ КРЕМ је водећи носилац бренда кога на годишњем нивоу произведу у количинама од 1.250 тона. 40% производње се извози у бивше југословенске републике. На програму производње крема запослено је 12 људи, док је капацитет инсталиране линије 2.500 тона годишње.

У Новој Вароши је освојена и производња и обланди – СЗТР „МБ“ произведе на годишњем нивоу 6.000.000 комада различитих врста обланди 1.500.000 паковања кора за питу. Од укупне произведене количине 50-60% се извози. СЗТР „МБ“ тренутно запошљава 35 радника.

ПР „Делфин“ се бави прерадом различитих врста житарица и кафе. У свом производном асортиману има 7 врста брашна (хељда, раж, овас, пшеница, интегрална, као и различите мешавине). Укупна производња брашна на годишњем нивоу креће се око 250-300 тона, а производња кафе 80 тона.

СЗТР „Корко“ производи годишње 60-70 тона кора за питу .

Златарска хељда је добро позната међу потрошачима као безглутенска намирница, изузетних нутритивних вредности. Годишња производња хељде на територији општине је пројектована на 300 т осушеног хељдиног зрна. Ова ратарска култура препозната је као аутохтони ресурс општине са великим потенцијалима у финализацији широке палете производа – од различитих врста мешавине брашна, палачинака, тестенина, прженог и ољуштеног зрна хељде, експандираних производа, као и асесоара и сувенира пуњених хељдиним љуспицама. Последњих година на територији општине поново се гаји **спелта**, готово заборављена житарица која се под називом „крупник“ узгајала на овим просторима до пре 30-40 година. Иначе ради се о веома квалитетној житарици, изузетних нутритивних својастава, са великим потенцијалом даље прераде попут хељде. Процена је да се тренутно узгаја на површини од 50-60 ха, са тенденцијом повећања површина у наредним годинама.

ТУРИЗАМ

Општина Нова Варош представља значајну географску тачку у југозападном делу Републике Србије. Подручје карактерише брдско-планински рељеф богат културним наслеђем, што јој даје посебну важност у контексту регионалног развоја и туризма. Положај општине Нова Варош отвара могућности за разноврсну туристичку понуду, од активног одмора у планинама до "релакс" програма на језерима. Анализом природних и људских ресурса се пружа слика о потенцијалима и ограничењима Општине за успешно позиционирање на туристичкој карти Републике Србије.

Планина Златар је једна од најлепших старовлашких планина. Налази се у југозападном делу Србије између река Лима, Увца, Милешевке и Бистрице. Највиша тачка на Златару, Голо брдо, достиже 1.627m, док је просечна висина око 1.500m. Златар је сав благо површје без дубоких усека и провалија, прекривен густим шумама, пространим пашњацима на којима расту бујне траве и лековито биље. Планина Златар по морфологији, клими и биљном покривачу односно аутентичној природи, сврстава се у значајне туристичке регије, у којој се могу развијати спортско-рекреативни, излетнички, здравствено-лечилишни, ловни, конгресни, екскурзивни и туризам на селу. Села са гостољубивим домаћинима и разним специјалитетима овог краја, пружа идеалне услове за одмор и захтевнијих гостију.

Нова Варош је део Регије Западне Србије, која је идентификована као приоритетна туристичка дестинација. Развојни потенцијал се огледа у екотуризму, етнотуризму, здравственом и спа туризму, специјалним интересима, манифестацијама, руралном туризму и културно-тематским рутама. Туристички сектор у општини Нова Варош поседује значајне предиспозиције за даљи развој. Природни ресурси, укључујући планину Златар, Специјални резерват природе Увац и језера (Златарско, Увачко и Радоињско), као и културно-историјско наслеђе (верски објекти, споменици и институције културе) представљају кључне атракције. Заштићено подручје под државном контролом обухвата око 23 % територије општине, изузимајући површину СРП Златар.

Низак ниво запослености у угоститељском сектору указује на потребу за додатним улагањима у развој људских ресурса. Неповољна смештајна структура додатно ограничава развој туристичке понуде. Бивши РХ „Центар Златар“, некада кључни покретач туризма, је затворен и чека поновно стаљање у функцију од стране приватног власника, што би значајно допринело развоју туристичког сектора. Туристичка организација "Златар" је кључни актер у промоцији и развоју туризма у општини.

Табела бр. 12 - Укупан број долазака и ноћења туриста на територији општине Нова Варош у периоду 2020-2024. година

Година	Укупно долазака туриста	Укупно ноћења	Просечан број ноћења туриста
--------	-------------------------	---------------	------------------------------

	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно
2020.	11364	278	11642	37314	652	37966	3.3	2.3	3.3
2021.	16839	972	17811	61953	2033	63986	3.7	2.1	3.6
2022.	20694	1482	22176	86762	2669	89431	4.2	1.8	4.0
2023.	20809	2505	23314	83801	4827	88628	4.0	1.9	3.8
2024.	16227	1754	17981	61913	3906	65819	3.8	2.2	3.7

Извор: „Општине и региони у Републици Србији“ за 2020, 2021, 2022, 2023. и 2024. годину, Републички завод за статистику

Према званичним статистичким подацима укупан број долазака туриста у периоду 2020-2023. године је имао тренд раста, да би се у 2024. години смањио у односу на претходну, 2023. годину (индекс: 77). Најмањи број долазака је забележен у 2020. години - години пандемије COVID-19, а највећи број у 2023. години (укупно 23.314 долазака туриста).

Према последњим доступним подацима на порталу *е-Туриста* из јула 2025. године, на територији општине Нова Варош регистровано је укупно 1.533 индивидуалних лежаја, од којих се 1.038 (67,71%) налази код физичких лица, а 495 код правних лица.

Табела бр. 13 - Структура смештајних капацитета за територију општине Нова Варош, према подацима са портала *еТуриста*

Структура смештаја код правних лица			Структура смештаја код физичких лица		
Врста објекта	Број објеката	Број индивидуалних лежаја	Врста објекта	Број смештајних јединица	Број индивидуалних лежаја
Хотел	1	34	Соба	51	117
Мотел	1	36	Породична кућа	102	199
Преноћиште	4	95	Студио	89	201
Коначиште	6	152	Апартмани	239	521
Вила	2	41	УКУПНО:	481	1.038
Одмаралиште	2	117			
Ловачка кућа	1	20			
УКУПНО:	17	495			

Извор: еТуриста, <https://www.eturista.gov.rs/>, јул 2025. године

Укупан број активних регистрованих физичких лица (са 481 смештајних и 1.038 индивидуалних лежаја) је 139, а међу њима је 54 жена (или 38,85%). Код правних лица, од

укупно 17 активних правних лица који воде 17 објеката са 495 лежаја, код три правна лица власници су жене (или 17,65%).

Табела бр. 14 - Структура смештајних капацитета према категоризацији регистрованих објеката, према подацима са портала еТуриста

Врста објекта за смештај	Број регистрованих смештајних јединица					Број индивидуалних лежаја				
	1*	2*	3*	4*	Укупно	1*	2*	3*	4*	Укупно
Соба	2	19	28	2	51	4	43	64	6	117
Породична кућа	3	16	20	13	52	10	58	78	53	199
Студио	5	8	13	1	27	40	50	101	10	201
Апартман	4	35	96	54	189	10	88	273	150	521
Мотел/хотел	1	/	1	/	2	36	/	34	/	70
Укупно:	15	78	158	70	321	100	239	550	219	1.108

Извор: еТуриста, <https://www.eturista.gov.rs/>, јул 2025. Године

У категорисаним смештајним јединицама регистровано је 1.108 лежаја, а од тога највише у категорији 3* - 550 лежаја или 49,64%. У некатегорисаним смештајним јединицама (коначишта, конаци, виле, одмаралишта) регистровано је 425 индивидуалних лежаја.

Табела бр. 15 - Преглед укупног броја запослених у општини Нова Варош (према општини рада) и учешће сектора услуге смештаја и исхране у структури регистроване запослености према општини рада у општини Нова Варош, Златиборској области, Региону Шумадије и Западне Србије и Републике Србије у периоду 2020-2024. године

Година	Укупан број запослених у општини Нова Варош (према општини рада)	Број запослених у сектору услуге смештаја и исхране у општини Нова Варош	Учешће сектора услуге смештаја и исхране у структури регистроване запослености према општини рада			
			Општина Нова Варош	Златиборска област	Регион Шумадије и Западне Србије	Република Србија
2020.	2.869	152	5,3%	5,6%	4,1%	3,9%

2021.	2.834	166	5,9%	5,7%	4,1%	3,8%
2022.	2.849	162	5,7%	6,0%	4,2%	3,8%
2023.	2.871	170	5,9%	6,4%	4,4%	3,9%
2024.	2.799	169	6,0%	6,5%	4,5%	4,2%

Извор: Републички завод за статистику, Статистички годишњак, подаци од 30.01.2025. године

Као што се из Табеле бр. 15 види, у 2024. години у сектору услуге смештаја и исхране у општини Нова Варош запослено је **6,0% од укупног броја запослених**. То је изнад просека Републике Србије и Региона Шумадије и Западне Србије, а испод просека Златиборске области.

Најновији подаци, који су добијени од стране Националне службе за запошљавање показују да је у септембру 2025. године на евиденцији било 1.084 незапослених лица, међу којима је 76 лица (од тога 59 жена) припада неком од угоститељско-туристичких профила, а што је детаљно приказано у Табели бр.16.

Табела бр. 16 - Структура незапослених лица угоститељских и туристичких профила, по старосној и квалификационој структури

Профил	Укуп.	Укуп. жене	Старосна структура									
			15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64
Конобар, III CCC	19	11	0	0	0	0	0	8	2	1	3	5
Кувар, III CCC	23	22	0	0	0	2	3	8	2	2	5	1
Конобар, IV CCC	5	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Кувар, IV степен	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
Хотелско-туристички техничар	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Туристички техничар	22	19	0	3	10	4	1	0	0	0	1	3
Економиста за туризам	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Специјалиста струковни економиста (путовања, туризам)	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Извор: Национална служба за запошљавање, стање на дан 30.09.2025. године

III МЕТОДОЛОГИЈА

ОПИС ПРИКУПЉАЊА И АНАЛИЗЕ ПОДАТАКА

У оквиру истраживања спроведеног на територији општине Нова Варош, анкетирани су привредни субјекти из различитих сектора: дрвопрерађивачког, прехранбеног, текстилног и других. Циљ анкетирања био је да се утврди које мере подршке локалне самоуправе, кроз програм Локалног економског развоја (ЛЕР), привредници сматрају најефикаснијим за унапређење свог пословања. **Структура анкетирања:** анкета је послата на електронске адресе 75 привредних субјеката, 38 привредна субјекта одговорило је анкету. Свим учесницима постављено је исто питање: "Које мере подршке од стране Општине Нова Варош би највише допринеле унапређењу вашег пословања?"

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СТАВОВА ПОСЛОВНЕ И ПРИВРЕДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Привредници су имали могућност да одаберу једну или више понуђених мера са унапред дефинисаног списка. Резултати анкетирања приказани су у наставку:

1. Кредитна подршка (субвенционисање камате на краткорочне кредите)

- Одабрано од стране: 72% анкетираних.
- Опис мере: Субвенционисање камате на краткорочне кредите, чиме би се смањили финансијски трошкови пословања.
- Коментар анкетираних: Ова мера је оцењена као приоритетна због могућности бржег решавања проблема ликвидности и улагања у обртна средства.

2. Субвенционисање сертификације одн. увођења различитих стандарда

- Одабрано од стране: 67% анкетираних.
- Опис мере: Финансијска подршка за добијање сертификата неопходних за конкурентност на тржишту.
- Просечан износ трошкова: 1.000–1.800 ЕУР.
- Коментар анкетираних: Посебно значајно за привредне субјекте који желе да унапреде стандарде квалитета производа и прошире пласман на нова тржишта.

3. Субвенционисање учешћа на сајмовима

- Одабрано од стране: 63% анкетираних.
- Опис мере: Покривање трошкова учешћа на домаћим и међународним сајмовима, укључујући закуп простора, транспорт и промотивне активности.
- Просечан износ трошкова: око 1.000 ЕУР.
- Коментар анкетираних: Корисници истичу значај ове мере у циљу промоције и умрежавања са потенцијалним партнерима.

4. Израда пројектно-техничке документације за санацију и адаптацију пословних просторија

- Одабрано од стране: 58% анкетираних.
- Опис мере: Финансијска подршка за израду неопходне документације за унапређење пословних капацитета.
- Просечан износ трошкова: 1.000–1.500 ЕУР.
- Коментар анкетираних: Потреба за адаптацијом постојећих простора посебно је изражена код субјеката из дрвопрерађивачког и прехрамбеног сектора.

Закључак и препоруке

Резултати анкетања јасно показују приоритете привредника у општини Нова Варош:

1. Кредитна подршка је оцењена као најважнија мера, што указује на потребу за олакшаним приступом финансирању, нарочито од стране предузетника.
2. Субвенционисање сертификације и учешћа на сајмовима истичу се као мере које директно доприносе повећању конкурентности и тржишне видљивости, нарочито микро и малих предузећа.
3. Подршка у санацији и адаптацији пословних просторија омогућила би стварање бољих услова за рад и повећање продуктивности.

Препоручује се да Општина Нова Варош у оквиру Програма ЛЕР-а приоритетно усвоји наведене мере и обезбеди буџетска средства за њихову имплементацију, чиме би се значајно допринело развоју локалне привреде.

Дакле, израда Програма је оивичена регулаторним окружењем, подршком коју пружају институције и агенције и локалним пословним окружењем. Говорећи о „регулаторном окружењу“ Програм је омеђен прописима који омогућавају локалној

самоуправи да га процедурално донесе и спроведе, затим правилима за контролу државне помоћи која утичу на његову садржину, као и другим прописима који се преклапају и чине правни основ за доношење Програма.

IV ЦИЉНЕ ГРУПЕ

Циљне групе и корисници програмских мера су:

- Мала и средња привредна друштва
- Микро привредна друштва
- Предузетници
- Удружења из области привреде.

Циљне групе су све оне које могу користити субвенције у складу са Програмом.

Програм препознаје као кључне циљне групе и кориснике подршке дефинисане кроз програмске мере привредне субјекте са седиштем на територији општине Нова Варош, који обављају делатности у производном сектору или сектору услуга, а који су претходно измирили све своје претходне уговорне обавезе према локалној самоуправи или обавезе које спадају у категорију локалних изворних или републичких прихода.

Основна идеја и тежња је да се овим Програмом подстакну инвестиције локалних предузећа у нове производе и нове делатности.

Мали привредни субјект јесте привредни субјект који има мање до 50 запослених и годишњи промет или укупан годишњи биланс стања који не прелази 10 милиона евра, у складу са прописом којим се уређује државна помоћ;

Средњи привредни субјект јесте привредни субјект који има од 50 до 250 запослених и годишњи промет који не прелази 50 милиона евра или укупни годишњи биланс стања који не прелази 43 милиона евра у складу са прописом којим се уређује државна помоћ;

Микро предузеће јесте привредни субјект који има мање од 10 запослених и/или пословни годишњи приход мањи од 700.000 евра, и/или просечну вредност пословне имовине (израчунато као аритметичка средина вредности на почетку и на крају пословне године) до 350.000 евра, а у складу са прописом који регулише ову област.

Повезана лица и њихови међусобни односи разматраће се у складу са чланом 6. Уредбе о правилима и условима за доделу помоћи мале вредности (*de minimis* помоћи), којим је прописано да један учесник на тржишту обухвата и учеснике на тржишту који су у најмање једном међусобном односу, као и учеснике који су посредно повезани преко једног или више других учесника на тржишту. Такође, у случају спајања, припајања или преузимања учесника на тржишту, при израчунавању да ли ће доделом нове ***de minimis*** помоћи бити прекорачена горња граница, примењују се правила из члана 6. Уредбе о правилима и условима за доделу помоћи мале вредности (*de minimis* помоћи). Процењени износ средстава за Програм Локалног економског развоја општине Нова Варош за период 2026-2028. година је **20.000.000,00** динара. Конкретна средства за сваку програмску меру биће одређена Одлуком о буџету општине Нова Варош. Поред конкретног износа средстава годишњим условима и начину реализације Програма локалног економског развоја општине Нова Варош за период 2026 –2028, а у току године у којој се спроводи ће се одредити и инструмент доделе средстава као и мера или мере које ће се у току године подржати а све у зависности од буџетских могућности локалне самоуправе за одређену годину.

Програм се реализује расписивањем јавних позива за доделу средстава за реализацију мера за које су Одлуком о буџету планирана средства у оквиру Програма локалног економског развоја. Привредним субјектима који су у поступку јавног позива изабрани за доделу средстава, износ средстава се одређује у апсолутном износу уз поштовање правила кумулације државне помоћи, односно узима се у обзир претходно одобрена државна помоћ за исте оправдане трошкове а за коју су привредни субјекти дужни да доставе изјаву, као и изјаву о примљеној помоћи мале вредности у текућој фискалној години и у претходне две фискалне године.

Динамика исплате средстава ће се одредити јавним позивом и мером која се тим позивом реализује и то у једнократном износу или у више рата. *De minimis* помоћ која се исплаћује у више рата дисконтује се на вредност помоћи у тренутку доделе, при чему се за дисконтовање користи дисконтна стопа која важи у тренутку доделе, у складу са прописима о контроли државне помоћи. Средства се могу доделити у облику субвенција као бесповратног средства и то у бруто износу (пре одбитак пореза и других накнада).

De minimis помоћ која се додељује у складу с овим програмом кумулира се са другим добијеним средствима означеним као *de minimis* помоћ, додељеним у текућој фискалној години и у претходне две фискалне године, до горње границе од 300.000 евра. Ова врста помоћи се може кумулирати са другим врстама државне

помоћи која се додељује за исте оправдане трошкове само до висине (интензитета) државне помоћи која представља горњу границу до које се може доделити укупан износ државне помоћи. Уколико ова врста помоћи није додељена за одређене оправдане трошкове или се њима не може приписати, може се кумулирати са другим категоријама државне помоћи у складу са припадајућим правилима о државној помоћи.

ЖЕНЕ ПРЕДУЗЕТНИЦЕ

Подаци попут оних да је женско учешће у око 67% светског рада, а да зарађују тек 10% укупног светског дохотка, те да су за свој рад (исти колики и мушки) плаћене чак 23% мање, као и да је у њиховом власништву само 1% светског иметка, исувише су забрињавајући. У свету постоји укупно 2,7 милијарди жена које су законски спречене да имају исте изборе послова као и мушкарци. У неку руку се може рећи да је пут до потпуне родне равноправности у пословном свету и даље дугачак и непрегледан. Ово је и један од водећих европских трендова о ком се све више говори последњих година.

Услед бројних обавеза и друштвених улога које имају, многе жене одустају од својих идеја и не желе да се самостално окушају у предузетничким водама. Поред тога, постоје и бројни други фактори који утичу на женско предузетништво, као што су: утицај националног богатства, социјалног статуса и перцепције, институционални фактори, традиционално подређен живот породици, економска и имовинска неједнакост, старост, радни статус, образовање и приходи домаћинства.

Жене предузетнице најчешће покрећу бизнисе из сектора услужне делатности микро величине (са мање од 10 запослених) или малим компанијама са ниским нивоом профита. Најзаступљеније гране женског предузетништва су у области традиционалних занимања попут: књиговодствених агенција, продавница гардеробе, фризерских и козметичких салона, производња хране, апотека, школа страних језика и др., али и оних приватних пословања у сфери: маркетинга, ИТ сектора, области комуникација и односа са јавношћу, банкарства, здравства.

Као један од највећих проблема да покрену сопствени посао, жене наводе недоступност извора финансирања. Најчешће жене нису власнице некретнина нити земљишних поседа, због чега нису у могућности да подигну кредит како би инвестирале и унапредиле пословање и постале конкурентније на тржишту.

На територији Републике Србије, од укупног броја предузетничких радњи, трећина су жене власнице фирми. Сличан однос је и на територији општине Нова Варош

у којој послује 285 жена предузетница, или 29% од укупног броја предузетника. Структура делатности је таква да највећи број њих чине радње у области трговине, затим занатске радње – производња предмета од вуне, штрикање, затим фризерски и козметички салони, угоститељство, рачуноводствени и књиговодствени послови, стоматологија...

СТАРИ ЗАНАТИ

Министарство привреде сертифиције предузетнике и удружења у области традиционалних заната, старих и уметничких заната и послова домаће радиности.

Неке од делатности које се, у складу са прописима, сматрају старим и уметничким занатима су грнчарска, казанџијска, јорганџијска, сапунџијска, сликање на текстилу, производи од вуне и слично. Трошкови сертификације у поступку сертификације односе се на плаћање две републичке административне таксе, у укупном износу од 5.670,00 динара (520,00+5.150,00) за физичко лице, док правно лице које поднесе уредан и потпун захтев плаћа две републичке административне таксе у укупном износу од 10.840,00 динара (520,00+10.320,00).

Министарство води Евиденцију (Регистар) сертифицираних старих и уметничких заната и послова домаће радиности, као електронску, јединствену, централну јавну базу података о издатим сертификатима, која се редовно ажурира и која је бесплатно доступна свим заинтересованим субјектима.

Пар година уназад, Министарство привреде спроводи Програм подршке развоју старих и уметничких заната и послова домаће радиности доделом бесповратних средстава носиоцима сертификата.

V ПРОГРАМСКЕ МЕРЕ

Кључни део програма су програмске мере, које се концепцијски могу поделити два кључна типа подршке привредним активностима на територији општине Нова Варош:

ПОДСТИЦАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА
ПОДСТИЦАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ

Програм локалног економског развоја се у целости спроводи као помоћ мале вредности односно *de minimis* помоћ

ПОДСТИЦАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА

Ова мера се реализује кроз:

- **Програм стручне праксе**
- **Субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих**
- **Субвенција за samozapošljavanje**
- **Програм јавних радова**

Ова програмска мера се реализује се у сарадњи са Националном службом за запошљавање и усвајањем Програма запошљавања за период од три године. Програм запошљавања општине Нова Варош представља основни инструмент спровођења мера активне политике запошљавања, док се Одлуком о реализацији мера Програма запошљавања у току године дефинишу циљеви и приоритети политике запошљавања и утврђују активности који ће се реализовати у току године, а све у циљу достизања постављених циљева, унапређења запошљавања и смањења незапослености.

Ове мере се спровode у сарадњи са Националном службом за запошљавање, а кључни елементи програма укључују:

ПРОГРАМ СТРУЧНЕ ПРАКСЕ

Овај програм има за циљ стручно оспособљавање незапослених лица која немају радно искуство у својој струци. Кључни аспект програма је омогућавање младим, са најмање средњим образовањем да се припреме за самосталан рад у својој области, без заснивања радног односа. Програм се спроводи код приватних послодаваца, док се до 30% планираних учесника може ангажовати у јавном сектору, посебно у областима као што су здравство, образовање, социјална заштита, локална самоуправа и правосуђе. Овај програм има за циљ да пружи младима практично искуство како би постали конкурентнији на тржишту рада.

СУБВЕНЦИЈА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА ИЗ КАТЕГОРИЈЕ ТЕЖЕ ЗАПОШЉИВИХ

Ова мера је намењена послодавцима, првенствено малим и средњим предузећима, који запошљавају особе из категорија теже запошљивих. Послодавци могу добити једнократну субвенцију за сваку запослену особу из ових категорија, која укључује младе до 30 година, старије од 50 година, вишкове запослених, Роме, дугорочно незапослене, особе са инвалидитетом, радно способне кориснике социјалне помоћи, као и младе у домском смештају, хранитељским породицама или жртве породичног насиља. Ова субвенција подстиче социјалну инклузију и смањење незапослености међу најрањивијим групама.

СУБВЕНЦИЈА ЗА САМОЗАПОШЉАВАЊЕ

Субвенције за самозапошљавање пружају финансијску подршку незапосленим лицима која желе да започну сопствени бизнис. Ова мера укључује доделу средстава у једнократном износу за оснивање занатске радње, задруге, предузетничке фирме или привредног друштва, где оснивач мора засновати радни однос. Предност при додели ових субвенција имају особе са инвалидитетом, млади до 30 година, вишкови запослених, Роми и жене. Циљ ове мере је подстицање предузетништва и самосталности код оних који се суочавају са изазовима на тржишту рада.

ПРОГРАМ ЈАВНИХ РАДОВА

Програм јавних радова има за циљ радно ангажовање незапослених лица и ОСИ лица, нарочито оних у стању социјалне потребе и теже запошљивих категорија. Кроз овај програм, лица добијају привремени посао који може бити везан за друштвено корисне пројекте у заједници, као што су одржавање инфраструктуре, уређење јавних простора или други облици јавних услуга. Програм јавних радова не само да доприноси запошљавању, већ и побољшава квалитет живота у заједници.

Закључак: Све ове мере су део шире стратегије за смањење незапослености у општини Нова Варош. Успех ових мера се мери кроз побољшање запошљивости, подстицање предузетништва и друштвено одговорно ангажовање незапослених лица, нарочито оних из осетљивих категорија.

ПОДСТИЦАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ

МЕРЕ И АКТИВНОСТИ ЗА ПОДСТИЦАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ

Локална самоуправа препознала је потребе привреде и у складу са тим у оквиру ове подршке могуће је суфинансирати трошкове повезане са следећим активностима:

ПРИСТУП КРАТКОРОЧНИМ ФИНАНСИЈАМА ЗА ММСПП

Циљ ове мере је пружање подршке малим, микро, и средњим предузећима и предузетницима (ММСПП) у осигуравању стабилности пословања кроз субвенционисање камата на краткорочне кредите за набавку репроматеријала и побољшање ликвидности. Ова мера је усмерена на пружање финансијске подршке микро, малим и средњим предузећима и предузетницима (ММСПП) кроз субвенционисање каматних стопа на краткорочне кредите са роком отплате до 12 месеци.

Средства намењена субвенционисању камата омогућавају предузећима да се лакше носе са трошковима обртних средстава, што је кључно за њихов раст и развој. Право на субвенцију имају привредни субјекти који се квалификују као микро, мала и средња предузећа и предузетници, према законској регулативи, и која имају седиште на територији општине Нова Варош. Краткорочни кредити могу се користити за финансирање набавка опреме и обртних средстава, са посебним акцентом на набавку репроматеријала неопходног за текуће пословање и одржавање ликвидности.

Оправдани трошкови су трошкови месечних камата на кредите одобрене за набавку опреме, репроматеријала и други трошкови за које се може доказати да су у директној вези.

Предузећа могу конкурисати за ову субвенцију и у наредним фискалним годинама, али највише три узастопне године, под условом да испуњавају све услове дефинисане одлуком о реализацији програма локалног економског развоја.

Мера ће се спроводити избором најповољније понуде пословне банке у погледу ефективне каматне стопе. Општина и банка ће потписати споразум на основу кога ће привредни субјекти подносити захтева банци за доделу краткорочних кредита. Банка ће вршити проверу привредних субјеката и обавештавати општинску Комисију о додељеним кредитима. По одобаравању кредита, општина ће преносити банци износ камате за дати кредит.

ПОДРШКА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈИ ММСПП

Активности се односе на суфинансирање трошкова у покретање, развој и унапређење пословања у циљу подизања квалитета, продуктивности и конкурентности. Јединствени циљ оваквог суфинансирања је да се у дужем периоду омогући и додатно запошљавање и раст производње и пружања услуга.

Један од главних изазова са којим се суочавају локална предузећа јесте излазак на

међународно тржиште. Како би се тај процес олакшао, предвиђено је субвенционисање стицања међународних сертификата, који су често неопходни за улазак на страна тржишта.

Циљ ове мере је подстицање локалних привредних субјеката да усвоје међународне стандарде, што ће им омогућити приступ новим тржиштима и конкурентност на глобалном нивоу. Осим тога, овај подстицај охрабрује предузетнике да стандардизацију виде као дугорочно стратешко улагање, а не само као краткорочну обавезу. Такође, овом мером се подстичу ММСПП на освајање тржишта кроз усклађивање са међународним стандардима квалитета.

У оквиру ове мере спроводиће се подршка сертификацији старих заната предузетника и удружења. Оправдани трошак ове сертификације биће у износу такси за издавање сертификата, у 100% износу.

Ова мера се односи на све пројекте ММСПП усмерене на процес сертификације, који укључује стицање сертификата као што су ISO стандарди, HACCP, CE ознака, органска производња, еколошки сертификати и други релевантни стандарди.

Ова мера подразумева суфинансирање до 50% оправданих трошкова везаних за процес сертификације.

Међутим, субвенција се не додељује аутоматски, већ пословни субјект мора доказати да је стицање сертификата нужно за излазак на инострано тржиште, односно за постизање веће конкурентности на тржишту.

Да би предузеће остварило право на ову субвенцију, мора поднети бизнис план који јасно показује вредност и исплативост овог улагања.

Оправдани трошкови: Консултантске услуге за припрему и усклађивање документације; накнаде за сертификационе куће и лабораторијске анализе; обуке запослених за примену стечених стандарда; набавка опреме и софтвера за контролу и праћење производних процеса; трошкови учешћа на обукама и консултацијама, административне таксе повезане са процесом сертификације и остали трошкови за које се може доказати да су у директној вези са процесом сертификације.

ПРОМОЦИЈА ЛОКАЛНЕ ПРИВРЕДЕ

Ова мера подразумева подршку локалној привреди (ММСПП, пословна удружења) за организовао учествовање, наступање и посету секторским сајмовима. Суфинансирањем ове врсте трошкова омогућава се да локална привреде оствари додатне контакте како са добављачима тако и са потенцијалним купцима на новим тржиштима.

Поред тога, суфинансирање ових трошкова је неопходно и због тога што су трошкови ове врсте врло високи због чега локални привредници нису у стању да их сами у потпуности финансирају.

Трошкови који се могу суфинансирати су трошкови који се односе на учествовање на сајмовима и изложбама или трошкови везани за посете сајмовима и изложбама како у земљи тако и у иностранству. Трошкови учествовања на сајмовима и изложбама подразумевају трошкове постављања и изнајмљивања штанда и вођење штанда. Трошкови посете сајмовима и изложбама подразумевају трошкове организовања путовања и то суфинансирање трошкова пута и хотела највише за две особе из истог привредног субјекта. Ова мера ће се спроводити путем јавног позива, до утрошка средстава.

ПОДРШКА МАЊИМ УЛАГАЊИМА

Препознајући да, углавном мали (микро, предузетници) и средњи привредни субјекти, немају могућности да одговоре на захтев инвестиционог улагања које резултира новим запошљавањем али и препознајући потребу да се омогући привредним субјектима куповина и набавка опреме мање вредности, ова активност се односи на суфинансирање трошкова повезаних са активностима мањих улагања.

Трошкови за које је могуће суфинансирање су трошкови: набавке алата, машина, постројења, опреме, различитих инструмената (контролних и мерних); куповине, изградње, доградње, набавке рачунарске опреме и пратећих програма. Опрема мора бити нова и набављена од званичног произвођа, дистрибутера или продавца.

ПОДРШКА ОМЛАДИНСКОМ И ЖЕНСКОМ ПРЕДУЗЕТНИШТВУ

Подршка омладинском и женском предузетништву је кључна за оснаживање ове две категорије предузетника, које се често суочавају са већим препрекама при покретању и вођењу сопственог посла.

Циљ ове мере је пружање финансијске помоћи младима старости до 35 година и женама који желе да покрену или унапреде своје пословне подухвате, односно јачање економске активности младих и жена кроз подршку покретању и развоју предузетничких иницијатива. Додела средстава је усмерена на смањење баријера са којима се сусрећу ове групе, као што су ограничен приступ финансијским ресурсима, недостатак мрежа

подршке и често ограничени пословни контакти. Овај подстицај омогућава женама и младима да оснаже своје позиције на тржишту рада, повећају економску самосталност и допринесе укупном развоју локалне привреде.

Пројекти омладинског и женског предузетништва морају показати да ће подршка локалне самоуправе омогућити дугорочан развој предузетничких иницијатива и допринети локалном економском развоју.

Оправдани трошкови су трошкови: за покретање (набавка опреме, алата или репроматеријала); обука из области предузетничких вештина и управљања пословањем; менторства и консултација; организација догађаја за умрежавање са инвеститорима и купцима; развој дигиталних алата за подршку предузетницима; промоција програма и привлачење апликаната; награде за иновативне пројекте младих и жена.

Мера има стратешку улогу у смањењу незапослености и охрабривању предузетничког духа међу женама и младима у општини Нова Варош.

ПОДРШКА ПРОГРАМИМА ПОСЛОВНИХ УДРУЖЕЊА

Општина Нова Варош ће суфинансирати трошкове реализације пројеката пословних удружења из ММСПП сектора. Мера ће се спроводити путем јавног конкурса за удружења и на основу критеријума које Комисија усклади са Правилником о додели средстава удружењима.

Напомена: Општина Нова Варош задржава право да у односу на могућности буџета, односно на могућност расподеле субвенција, определи коначни процентуални износ субвенција који се одређује за сваку годину посебно, а не сме прећи износ од 23.000.000 динара по кориснику у току три узастопне фискалне године.

V ПРОЦЕС ДОДЕЛЕ СРЕДСТАВА И КРИТЕРИЈУМИ

Сва средства се додељују на основу јасно дефинисаних критеријума, путем конкурса за сваку меру посебно. Јавне позиве расписује Општинско Веће а спроводи општинска Комисија за доделу средстава.

ДОДЕЛА СРЕДСТАВА

Сва средства се додељују по унапред утврђеним критеријумима, на основу јавних

позива за спровођење мера. Комисију за доделу средстава за спровођење мера подршке Програма локалног економског развоја за текућу буџетску годину именује председник општине. Задатак Комисије је да припреми и спроведе јавне позиве и дефинише критеријуме у складу са Програмом и позитивном праксом. Општинско Веће доноси одлуку о расписивању јавних позива.

Анализу пристиглих захтева спроводи локална самоуправа, преко Комисије за доделу средстава за спровођење мера подршке Програма локалног економског развоја за текућу буџетску годину, а у случају комплекснијег захтева, анализу ће вршити консултантска кућа или институција која има адекватне референце у овој области (РРА „Златибор“). Комисија за доделу средстава на основу претходно утврђених критеријума, прегледа документацију и испуњеност услова, доноси предлог Општинском већу општине Нова Варош, на одлучивање о додели средстава.

Заинтересовани пословни субјект уз конкурсну документацију, обавезно доставља бизнис план у коме се морају јасно видети: број нових радних места, просечни лични доходак, вредност укупне инвестиције, фазе реализације бизнис плана и оквирна вредност извозних активности уколико постоје, као и други елементи неопходни за сагледавање исплативости инвестиције и резултата давања субвенције, или другачије, у складу са условима јавних позива.

Пословни субјект који конкурише за средства из неке од горе предложених мера, може у једној календарској години конкурисати за доделу средстава за само једну од предложених мера. Дакле, истом пословном субјекту не могу бити више пута додељена средства у току једне календарске године. Средства за реализацију програма локалног економског развоја (у даљем тексту: средства) обезбеђују се у буџету општине Нова Варош.

Средства се могу користити за финансирање пројеката којима се подстиче конкурентност у производном сектору и сектору услуга које могу бити предмет међународне трговине у складу са законом и другим позитивним прописима. Средства се сматрају додељеним у тренутку када учесник на тржишту стекне законско право на примање *de minimis* помоћи и то независно од датума исплате.

Средства се не могу доделити привредним субјектима који су у тешкоћама. Приликом процене да ли је привредни субјект у тешкоћама узеће се у обзир дефиниција из Уредбе о условима и критеријумима усклађености државне помоћи за санацију и реструктурирање учесника на тржишту у тешкоћама („Службени гласник РС“, број 62/21).

Ограничења за субјекте који су престали са делатношћу:

Средства се не могу доделити субјектима који су престали са обављањем исте или сличне делатности у Републици Србији у периоду од две године пре подношења захтева

за државну помоћ. Такође, субјекти који планирају да престану са делатношћу у року од две године након завршетка инвестиције, такође не могу добити средства. Средства се не могу доделити привредним субјектима у пасивном статусу.

Неиспуњене обавезе према општини или држави:

Привредни субјекти који нису испунили претходне уговорне обавезе према општини, или нису уредно платили порезе и друге обавезе према локалном или републичком буџету, немају право на доделу средстава.

Изузеци и додатна ограничења:

- Програм не пружа подршку субјектима који се баве делатностима у сектору транспорта, као ни онима који су у процесу враћања државне помоћи према Закону о контроли државне помоћи.
- Субјекти у којима држава или аутономна покрајина имају власнички удео такође су изузети из програма.
- Не могу учествовати субјекти којима је у последње две године изречена правоснажна мера забране обављања делатности. Ако предузеће послује краће од две године, мора доказати да у том периоду није било забрањено обављање делатности.
- Средства се не могу користити за рефундирање трошкова у оквиру активности које су биле започете или завршене пре подношења захтева.
- Средства по овом Програму се **не могу** користити у сврху обављања следећих делатности разврстаних према Уредби о класификацији делатности („Службени гласник РС”, број 54/10):
 1. Сектор А Пољопривреда, шумарство и рибарство;
 2. Сектор Б Рударство;
 3. У оквиру сектора Ц Прерађивачка индустрија, грана 12.0 производња дуванских производа, област 19 Производња кокса и деривата нафте, Група 20.51 Производња експлозива, грана 20.60 Производња вештачких влакана, група 24.10. Производња сировог гвожђа, челика и феролегура, група 24.46 Производња нуклеарног горива, група 25.40 Производња оружја и муниције, група 30.40. Производња борбених војних возила;
 4. Сектор Д Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација;
 5. Сектор Е Снабдевање водом; Управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сличне активности;
 6. Сектор Ф Грађевинарство, осим грана 43.3 Завршни грађевинско-занатски радови;
 7. Сектор Г Трговина на велико и трговина на мало; поправка моторних возила и мотоцикала, осим гране 45.2 Одржавање и поправка моторних возила

8. Сектор Х Саобраћај и складиштење;
 9. У оквиру Сектора Ј Информисање и комуникације, група 62.02 Консултантске делатности у области информационе технологије;
 10. Сектор К Финансијске делатности и делатност осигурања;
 11. Сектор Л Пословање некретнинама;
 12. У оквиру Сектора М Стручне, научне, иновационе и техничке делатности, грана 69.1 правни послови, област 70 Управљачке делатности; саветовање у вези са управљањем, област 73 Рекламирање и истраживање тржишта, група 74.90 Остале стручне, научне и техничке делатности;
 13. Сектор Н Административне и помоћне услужне делатности, осим гране 77.21 Издајмљивање и лизинг опреме за рекреацију и спорт, области 79 Делатност путничких агенција, тур-оператора, услуге резервације и пратеће активности, области 81 Услуге одржавања објеката и околине и области 82 Канцеларијско-административне и друге помоћне пословне делатности;
 14. У оквиру Сектора П Образовање грана 85.53 Делатност школа за возаче;
 15. У оквиру Сектора Р Уметност; Забава и рекреација, област 92 Коцкање и клађење;
 16. Сектор С Остале услужне делатности, осим области 95 Поправка рачунара и предмета за личну употребу и употребу у домаћинству и области 96 Остале личне услужне делатности;
 17. Сектор Т Делатност домаћинства као послодавца; Делатност домаћинства која производе робу и услуге за сопствене потребе;
 18. организовање игара на срећу, лутрија и сличних делатности;
 19. производња и промет било ког производа или активности, које се, према домаћим прописима или међународним конвенцијама и споразумима, сматрају забрањеним;
- Изузетно, средствима Програма се може финансирати трговинска делатност, која у себи има одређени степен обраде.

Средства по овом програму не могу се користити ни за пројекте привредних субјеката из осталих сектора, ако не доприносе остваривању циљева програма.

Мере у програму нису гарантоване:

- Иако су неке мере наведене у програму, средства не морају бити планирана/додељена за сваку меру.
- Општина може одлучити да реализује само оне мере које одговарају тренутним потребама и приоритетима, нарочито у случају вишегодишњих програма.
- Висина средстава зависи од годишњег буџета општине Нова Варош.

VI ИЗБОР ПРОЈЕКТА/КОРИСНИКА МЕХАНИЗМИ ПРАЋЕЊА И ИЗВЕШТАВАЊА

Општина Нова Варош ће сваке године Одлуком о буџету општине одређивати износе средстава за реализацију мера Програма, а на основу њега и у односу на годишње приоритете и расположивост средстава расписаће се јавни позиви/конкурси за доделу средстава.

Јавни позив/конкурс расписује надлежна Комисија, који ће се објавити на званичној веб страници општине и огласним таблама Општинске управе. Комисија је дужна да обавести медије о расписивању јавних позива.

У зависности за које активности ће се расписивати јавни позив/конкурс, потребна документација ће се детаљно дефинисати у самом позиву. Општинско Веће доноси одлуку о расписивању и условима и критеријумима јавног позива, на предлог Комисије.

Програм дефинише следећу обавезну документацију у јавним позивима:

- Изјава о истинитости пријављених података,
- Пријавни образац – електронски попуњен,
- Пословни/бизнис план,
- Потврда о регистрацији правног лица,
- Изјава о претходно добијеној државној помоћи
- Изјава о претходно добијеној помоћи мале вредности у текућој фискалној години и у претходне две фискалне године
- Изјава подносиоца пријаве за доделу подстицајних средстава о испуњености услова.
- Доказ о измиреним обавезама према републичком и општинском буџету.

Избор пројекта зависи од оцене достављеног пословног плана и описа који корисник представи а који мора да докаже предности које ће локална самоуправа остварити у погледу пореза и осталих накнада које је привредни субјект у обавези да плати.

Дакле избор пројекта/корисника зависи од анализе прихода и расхода, обима производње/услуге, поврата инвестиције и одрживости инвестиције, односно од приказане економско-финансијске анализе у пословном плану предузећа, посебно уколико се оцењује додела јавних средстава за реализацију инвестиционог улагања.

Председник општине формира Комисију која ће, у складу са расположивим средствима у буџету дефинисати услове и критеријуме јавних позива, извршити оцену и избор пројекта/корисника и дати предлог за доделу средстава корисницима Општинском Већу. Критеријуми и начин одабира дефинишу се критеријумима о оцењивању пристиглих захтева који предлаже Комисија а доноси Општинско веће у оквиру јавног позива.

На основу предлога добијеног од Комисије, Општинско Веће доноси акт о додели средстава на основу ког председник општине закључује уговор са корисником. Уговор о додели средстава обавезно мора да садржи констатацију о достављеној документацији, обавезе корисника, обавезе локалне самоуправе, износ средстава који се додељује, основе пројекта за који се средства додељују и др. Изузетак је спровођење мере субвенционисања каматна на кредите.

Мониторинг над реализацијом пројекта за који су одобрена средства врши Одељење за привреду и локални економски развој. Одељење за ЛЕР обавезује се да достави извештај Општинском Већу о утрошку средстава по мерама ПЛЕРа за буџетску годину, најкасније до марта текуће године за претходну буџетску годину.

Одељење за локални економски развој је дужно да врши мониторинг над реализацијом пројеката финансираних кроз *de minimis* помоћ. Мониторинг обухвата контролу трошења јавних средстава и надзор над тим да ли корисници помоћи средства користе у предвиђеном износу и за намену за коју су додељена, као и проверу да ли су корисници испунили обавезе које су биле услов за доделу помоћи. Одељење је обавезно да обезбеди редовно извештавање, евиденцију и чување документације у складу са прописима о контроли државне помоћи.

Одељење за ЛЕР се обавезује да доставља Комисији за контролу државне помоћи податке о додељеној *de minimis* помоћи ради вођења регистра, да води евиденцију по појединачним корисницима, као и да чува податке и документацију о додељеној *de minimis* помоћи у трајању од десет година од дана њене доделе.

VII ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КОРАЦИ У ПРИПРЕМИ, СПРОВОЂЕЊУ И ПРАЋЕЊУ ПРОГРАМА ЛОКАЛНОГ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА

Поступак за реализацију Програма ЛЕР-а:

- Усвајање Одлуке о буџету општине са планираним средствима у оквиру буџетског Програма локалног економског развоја - Предлог буџета Програма даје Одељење за привреду и ЛЕР у складу са буџетским календаром. Предлог садржи расподелу којом се одређују које мере из програма ће се реализовати у току наредне буџетске године;
- Доношење акта о образовању Комисије за доделу средстава – председник Општине;
- Закључак Општинског Већа о расписивању јавног позива за избор пројекта/програма корисника подстицајних средстава којим се остварује подршка привреди на територији општине Нова Варош у оквиру Програма, на предлог Комисије;
- Оглашавање јавног позива за подношење предлога пројекта/програма за доделу подстицајних средстава за подршку привреди на територије општине Нова Варош;
- Утврђивање предлога листе, вредновање и рангирање пројекта (збирна листа вредновања (оцене) квалитета пројекта, прелиминарна листа вредновања и рангирања пројекта са предлогом новчаних средстава, коначна листа вредновања и рангирања пројекта);
- Закључак о давању сагласности на закључење Уговора о додели подстицајних средстава за подршку привреди;
- Потписивање уговора;
- Прикупљање и контрола извештаја и правдање добијених средстава
- Испуњавање обавеза према Комисији за контролу државне помоћи

VIII ЗАКЉУЧАК

Програм Локалног економског развоја, први је овакав програмски документ општине Нова Варош. Доношење програма јесте најјачи доказ одлучности да се кроз подстицаје и на друге начине подржи локална привреда, али и правне сигурности за сваког доносиоца одлуке и инвеститора који остварује своја права на подстицаје.

Доношењем и реализацијом Програма јасно се уочава опредељење општине Нова Варош да усмери привредна кретања у позитивном смеру и да развије већу отпорност привреде општине на сва негативна економска кретања.

Реализацијом програмских мера креираће се повољно окружење за развој пословног сектора у општини Нова Варош, подићи ће се ниво запослености, унапредиће се капацитети привредних субјеката, али и укупан раст пословања истих.

Општина је имала за циљ да доношењем овог Програма развије позитивне механизме доделе и контроле трошења подстицајних средстава, да материју у што већој мери разради, а све у складу са позитивном праксом и позитивним законским решењима, која тек настају и на нивоу Републике Србије.

Мрежу локалне пословне подршке у Новој Вароши поред Одељења за привреду и локални економски развој чине и Регионална развојна агенција „Златибор“ Привредна комора Србије – регионална комора у Ужицу, развојни центри и одбори при РРА „Златибор“ и удружења.

IX ОБЈАВЉИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм Локалног економског развоја општине Нова Варош за период 2026-2028. година објавити у „Службеном листу општине Нова Варош“.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ
Број _____ 2026. године

**ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
НОВА ВАРОШ**

.....

САДРЖАЈ

1.	Програм унапређења социјалне заштите општиен Нова Варош 2026-2029.године	1
2	Програм локалног економског развоја општине Нова Варош за период 2026-2028.године	145

Издавач: Општина Нова Варош, Нова Варош, Карађорђева 32

Одговорни уредник: Милка Радић

